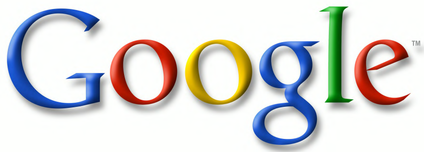

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

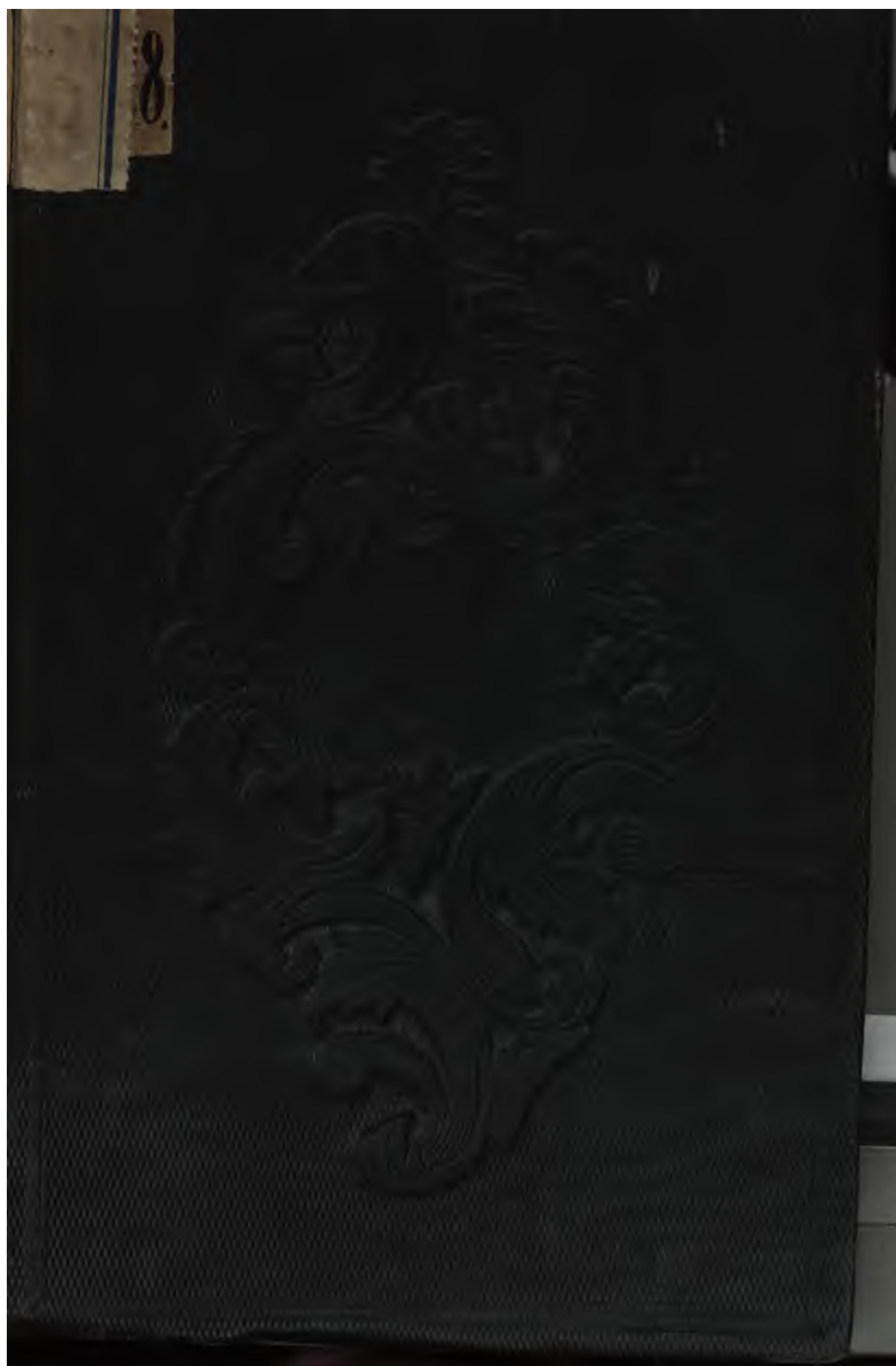
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

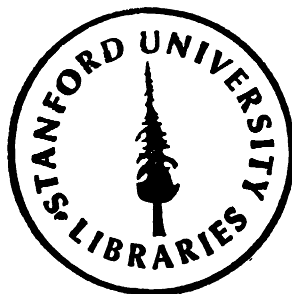
We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

8.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

ORSZÁGGYÜLÉSI
T Á R C Z A
1 8 3 0ról.

KÖZLI

BERTHA SÁNDOR.

PESTEN,
NYOMATOTT TRATTNER-KÁROLYI' BETŰIVEL.
1 8 4 3.

JN2061
B47

ELŐSZÓ.

Az 1830diki koronázási országgyülés, mellynek én itt rövid rajzát adom, nevezetes lesz a' késő maradék előtt: mert sok olly örökmag csirázott azon ki, melly századok óta várt napfényre, hazánk' szellemi 's anyagi parlagin; és hány ezer nyugszik még ott, éltető melegre várva: de a' mindenható idő által lassankint majd kikelnek azok is mind; mert igazságszerető atyai kormányunk alatt, jöhetnek olly örömvéletleni időpontok nemzetünk' életében elő, mellyek több jót szülnek, mint ezelőtt sok századok szülhetének. Országgyüléseink 's helyhatósági rendszerünk hasonlóan sok boldog napokat deríthetnek hazánkra: és mindezeknek folyamát 's munkálatit éber figyelemmel kisérni kötelessége minden gondolkozó hazafinak. Különösen pedig *országgyüléseinket kell ismernünk*: mert csak ezekből tanulhatni meg alaposan a' törvények' eredetét, 's ezeknek történetével együtt a' nemzetét is, a' mi eddig közönségesen csak az országlók' életrajza szokott lenni; csak ezekből tanulhatni meg közjogi, közgazdasági 's közigazgatási dolgainkat, a' nép' anyagi és szellemi állásával, a' népélettel együtt. Pragmatica historiát csak országgyüléseink' ismeretével irhatni, nélküle nem: történetiróink' munkái ezt eléggé bizonyítják. Ugyanezért ohajtható volna, hogy minden országgyülési kéziratban lévő régi jegyzőkönyvek 's iro-

**

mányok közzé tételnének. Én csak az 1681diktől fogva irtakat olvastam azokból, 's némileg csak töredékekben: és úgy találtam, hogy igen sok tanulni való van bennök. 'S mennyi szív emelő, mennyi keser-édes emlék van ott. De hogy nemzetéletünk' sivatagában olly ritka volt mindig e' részben az örökzöld oazis, annak mindenkor az önzés volt oka. — Azonban sok van mégis már most máskép' mint régen volt. — 1687ben Pozsonyban, a' zöldházban (most harminczad) tartatni szokott országos ülésben, a' RR. elnöke (Orbán személynök) egy városi követet bezáratással is fenyegetett, — egy vármegyei követet pedig e' szavakkal ültetett le: „Prileszky uramnak csak úgy kell járni, a' mint B.. fujják." — Az 1729diki országgyülés' végeztével, az esztergomi káptalan' követe, a' legutólsó ülésben, egy olvasóval ajándékozta meg a' kir. személynököt, dicsérőleg említvén meg, hogy a' lefolyt országgyülésen meg volt vele elégedve. — —

Minket, kik az 1830diki országgyülést megértük, nem érdekel ez annyira, mint a' jövő kort: mert sok ott megpendített tárgy nem sikerülhetvén még most, ennek szomorító emléke felejteté velünk azon örülni a' mit megnyertünk. De ha majd egykor nyomozza az emberiség, hogy a' *katonaujoncz fogdozások mikor szüntettek meg nálunk:* akkor bizonyosan tisztelettel említik utódink az 1830diki országgyülést, 's tagjait, kik abban emberileg buzgókodtak, áldani fogják. — *Nemzeti önállásunkat 's nyelvünket* említve: ezen országgyülés volt az, mellyen hazánk' függetlensége közjogilag újra elismérteték, mégpedig nem elhangzó szavakkal, nem veszendő hártyára irt mulékony betűkkel, hanem érczbe, aranyba vésett képekkel és mondattal. Ott állnak ugyanis a' koronázási arany- és ezüstpénzeken a' két királyi felség' képei körül amaz e' részben nagy jelentésű szavak: „Franciscus primus, et per Eum Ferdinandus Quintus." Hol kell ennél több biztosíték az iránt, hogy törvénytisztelő királyaink az 1790: 10dik törv. czikk szerint Magyarországot egészen függetlennek

kivánják tartatni a' többi örökös tartományoktól, hol ő Felsége, mint első Ferdinánd császár uralkodik. — *Erdélynek*, 's a' hozzácsatolt *Részeknek*, ugyszintén *Gallicia' Lodomeria* 's *Dalmatia'* visszakaposoltatásának ezen országgyülés veté meg alapját. — Itt kéretett meg ujra a' Felség, hogy a' *Lustra* 's *Nemesek' fegyverben gyakorlása* iránt azonnal szükséges intézkedések tétethessenek. — Ott vannak tárczám' 18—20dik lapjain, több vármegyék' követei miket kivántak tétetni a' *királyi kötéslevélbe*: de ezen országgyülésen is nyilatkozának egyszersmind az ország' Rendei, illy minden tekintetben nagy jelentésű szavakkal, a' királyi Felség előtt, November' 5diki ujonczajánló felirásukban: a' 129dik lapon. „Mi (Magyarország' „Rendei) azon tántoríthatlan hűségnél, mellyel Felséged' „dicső Háza iránt viseltetünk, 's azon valódi szeretetnél „fogva, mellyel kedves Hazánkat 's legjobb Atyánkat ölel„jük, nem fogjuk soha megengedni, hogy atyáink, dicső „tetteikkel, mellyek által Felségednek boldog emlékű nagy„anyja alatt a' birodalom megtartatott, valaha felülmuljanak; „mert noha békeszeretők vagyunk: de igazságtalan meg„támadtatásunkban fegyverre kelni nem irtózunk, 's utolsó „cseppvérünkkel is készek leszünk mindenkor a' Házától „akármelly veszedelmet elhárítani, úgy lévén lelkesedve, „hogy a' legjobb királlyal, a' szeretetnek és hűségnek fel„bonthatlan kötele által lévén összeköttetve, a' Nemzetnek „mellynek képviselői vagyunk — erősségében biztosan meg„nyugodván, a' nyolcz századok óta minden népet boldo„gító Constitutio' révpartjából, a' hadak' és vélemények' „zivatarait rettenhetlenűl 's nyugodt lélekkel nézendjük."

Ezen országgyülés erősíté meg azt újra, hogy a' *királyi kötéslevél* is csak országgyülésen állapíttathatik meg, 's e' miatt lett olly nevezetessé a' k. kir. meghivólevélnek azon kifejezése, hogy ő Felsége, fönséges első szülött fiát „a' megállapitott kir. kötéslevél' elfogadása mellett" kivánja megkoronáztatni. — Ezen országgyülés szüleménye volt az országgyülési két tábla közötti *magyar izenet*, melly az-

után a' magyar nyelven írt felirásokat 's törvényeket szülé. Csongrád vármegyéé (az egyedül tiszta magyaré) e' részben a' dicsőség, mellynek első követe, utasitásából, 1830diki Sept. 21kén indítványozta legelőször a' kerületi ülésben az izenetek' magyar nyelven szerkesztetését, 's ezt azonnal el is fogadák a' kerületi Rendek, a' miből későbbcn hosszas vitatkozások származtak. Tárczám' 60—62dik lapjain láthatni azon okokat is, mellyeknél fogva a' nm. Főrendek még akkor időelőttinek tartották az izenetek' nemzeti nyelven leendő szerkesztését. És mindez érdekes olvasmány lehet egykor az utókor előtt. — Inditványozá Torna várm. első követe azt is, hogy *országgyülési ujság* adassék ki, minthogy a' közvélemény, melly az ujságlevelek által fentartatni szokott nyilvánosságból származik, minden szabad alkotmánynak alapja.— Ezen országgyülésen sürgeték különösen a' Rendek, hogy a' magyar ezredeknek csak magyar tisztjeik legyenek, 's az örökösödési háborúkban is gyakorlott mód szerint, a' kormányzó szó magyar legyen ezredeinkben; a' *hadinditási jogot* pedig közvetve az által gyakorlák az ország' Rendei, hogy a' katonaujonczállításnak előbb moralis és physica szükségét kivánták megtudni, vagyis: mire kell katona, 's mennyi kell? és azután tettek ajánlást. — Itt ajánlá Felséges urunk koronázási 50 ezer darab arany honorariumának egy részét az adozó nép' felsegélésére, egy részét pedig a' magyar akademia' pénzalapja' gyarapitására. — Ezen országgyülésen, 1830ki November 17dikén állíttatott össze 's rendeztetett el *a' m. tudós társaság*, és ezen hozatott a' magyar nyelvre nézve nagyhatásu 8dik törv. czikk, mellynek következtében nemzeti nyelvünk olly szépen haladt előre azóta.

A' föntebbieken kívül ezek valának az okok, mellyek engem különösen az 1830diki országgyülés' leirására, 's ennek illy kézikönyv alakú kiadására birtak. Mind eddig ezt, 1830 óta, még illy rövid — sőt mondhatni „csonkított" — formában sem tehettem közzé: de most már hasonló rajzolatát adhatom talán az $182^{5}/_{7}$diki országgyülésnek is,

mellyet — jelen lévén azon is — hasónlókép' leirtam, de nevekkel és hosszabb előadásokkal. — Az 183²/₆diki országgyülés' elején is irogattam össze tanácskozási tárgyakat, sőt akkor kerületi napkönyvet is szerkesztettem a' követek' megbizásából, 's az urbéri törvényeket egyik kerületi jegyzővel fordítottam. Ugyanekkor voltam bátor az urbarium szót is eredeti magyar alakjába visszavinni 's *urbérnek* nevezni, először azt kerületi napkönyvemben, későbben pedig az urbéri törvényczikkek' forditása közben használva. Országos ülésben Török Gábor arad vármegyei követ úr mondá ki legelőször az akkor divatban volt „urbariom" és „földhasználat" helyett az „urbért": és nevették sokan a' szegény új szót, 's vele együtt engem is, — és vitatkoztak iránta mellesleg, hogy az csak szójáték, 's az urbarium' feudalis szaga rajta maradt, 's t. eff. mígnem az rövid időn közönségessé lőn, 's a' felirásba és törvényczikkbe is fölvétetett. Az „elbocsátvány" (dimissoriales) szóval nem lehettem illy szerencsés; egy vastag úr (V. J. sz. v. k) nevetségessé tette azt a' kerületi ülésben: „ámbár, ugymond, ő mint született magyar, soha sem tanult magyar grammaticát: de ezen szó igen furcsát juttat még is eszébe" 's így lett az „elbocsátó levél" 1836: 4. 2. §. — Minthogy pedig kerületi napkönyvemet nem volt hatalmamban kinyomatnom, az csak irásban jelent meg, mellyet dictaturán irogattak az országgyülési ifjak. De mivel igy későn jutott az a' közönség' kezébe, 's ennél fogva érdekét is (mint a' foliant országgyülési jegyzőkönyvek) nagy részben elveszté, sőt iratása is nagyon terhessé lőn: fel kellett hagynom további szerkesztésével. Fenmaradt azonban azon vigasztalásom, hogy az annyira szükséges kerületi napkönyv' szerkesztését én valék szerencsés megkezdhetni, habár nem a' legkedvezőbb körülmények között is. Idővel a' kerületi napkönyvből tudhatni meg leginkább a' törvények' igazi eredetét 's történeteit: mert mellyik követ, 's miért inditványozá ez vagy ama' törvényjavaslatot (lásd az 1827: 6. t. czikket), csak abból lesz látható, minthogy az országos

ülésekbe most már kész izenet- 's törvényjavaslatot visznek a' követek, és ott a' (kerületi ülésben már megállapitott határzat) „maradjon“ dönti el a' kérdést többnyire. Ezért sürgeték a' RR. azóta is folyvást a' kerületi napkönyv' szerkesztését: mihez én, az enyimnél jobb szerencsét kivánok.—

Az 1830diki országgyülésen még divatban volt „diarium, napló könyv 's jegyzőkönyv“ nevek helyett én a' *napkönyvet* vettem fel: mert ha van évkönyv, lehet napkönyv is, a' mi talán jobb a' most említett neveknél. Félben maradt kerületi napkönyvem is világot lát talán idővel, melly az urbéri törv. czikkek végett lehet valaha érdekes. —

És most, Jövőkoriak! én elkezdtem (a' mint lehetett) : kérlek folytassátok. —

Irtam Pesten, 1842diki Jun. 30kán.

B. S.

Eltelvén két esztendő az 1827diki Augustus' 18kán végzett utolsó országgyülés óta, ő császári királyi Felsége I. Ferencz, az ugyanazon évi 5dik törvényczikk' értelméhez képest, melly az országgyüléseknek minden harmadik esztendőben *mulhatlanul* leendő tartását rendeli, 1830dik évi Julius' 15kén Bécsben kelt kegyelmes királyi Meghivólevele által, ugyanazon eszt. September' 8dikára országgyülést hirdetett Pozsonyba.

A' k. kir. Meghivólevélben (Regales) ezek adatnak elő: ő Felsége, mindenek előtt a' főhatalmat 's a' fejdelmi minden jogot magának tartván, első szülött fiját Ferdinánd császári királyi Főherczeget a' *megállapított kötéslevél' elfogadása mellett* (erga praemittendam praestabilitae diplomaticae assecurationis acceptationem) törvényes szertartással megkoronáztatni kivánja; továbbá: ő Felsége ohajtotta volna ugyan a' mult országgyülési 8dik törvényczikk által kirendelt országos küldöttség' munkáit ezen országgyülésen tanácskozás alá vétetni: minthogy azonban illy főbenjáró munkálatokat, hogy hasznos törvényeknek lehessenek alapjai, szükséges bőven megfon- A'k.k. meghivólevél. Koronázás.

1

Orsz. küldötts. munkák. tolni, ő Felsége azt határozta, hogy az emlitett küldöttség tegyen ugyan jelentést munkái iránt ezen országgyülésen: de azok elöbb kinyomatván, a' törvényhatóságokkal közöltessenek, 's a' jövő 1831diki october' 2kán Pozsonyban tartandó országgyülésen vétessenek tanácskozás alá. Ezen kivül: minthogy a' magyar katonaság részint halál, részint elbocsátások által annyira megfogyott, hogy sem a' békeidei szolgálatokra nem elégséges, sem a' Nemzet' diszének meg nem felel: ő Felsége kivánja, hogy az Ország Rendei jelen országgyülésen segedelmet adjanak katona-ujonczokban. Végre: ugyanezen országgyülésen egyebek is, a' mik szükségeseknek fognak itéltetni, egyszersmind felvétetnek.

Katona-ujoncz ajánlás.

E' k. kir. Meghivólevél az illető Országnagyoknak, és Törvényhatóságoknak szokás szerint megküldetvén, azok, ő cs. kir. Felségének a' törvények' megtartásában kimutatott igazság szeretetét hálás örömmel fogadták, 's a' kihirdetett országgyülésre Követek választattak. Ezek a' nagyméltóságú Főrendekkel együtt a' kirendelt helyre, 's időre egybegyülvén, szokás szerint, a' még talán meg nem érkezőkre három napig várakoztak, 's tisztelkedéseiket az illető helyeken az alatt megtették, és a' követek törvényes küldöttségükről szóló megbizólevelöket (credentionales) bemutatták.

September' 11dikén

tartották az országgyülési követek *legelső kerületi ülésöket.* Itt az ő Felségöknek Schlószhófból leendő meghivására készült felirást, melly az előtti nap' a' nagymélt. Personalis úrnál volt külön tanácskozáson (conferentia), attól, bővebb megvizsgálás végett kikéretett, a' KK. és RR. Bihar vármegye' követe által javalt kevés változással megállapítván, — ezzel, valamint a' Fő RR. is 9 órára külön palotákban az *első országos ülésbe* mentek.

Ő Felségöket meghívó felirás.

A' királyi személyes jelenlétnek törvényszéki helytartója (Personalis), mint a' Karok és Rendek táblájának elölülője, nagyméltóságú székhelyi Majláth György úr, ékes magyar beszéddel nyitá meg ezen ülést, előterjesztvén a' mostani országgyülés' főtárgyait, 's jelesül emlegetvén, milly örök emlékoszlopot emelt felséges Királyunk hív Magyarjai' szivében, midőn kedves első szülött fiját, egészen más helyheztetésben, mint ez, Árpád' nemzetsége, sőt eldődei' uralkodása alatt is történt, megkoronáztatni kivánja, atyai kegyelmét a' jövendőre, és az emberi kornak az isteni gondviselés által kiszabott korlátain túl is kiterjesztvén, előhozá továbbá a' k. kir. Meghivólevélnek többi tárgyait is, és a' KKkat 's RRket a' felséges Fejdelem' szüntelen atyai gondoskodásábani bizoda-

A' Personalis megnyitó beszéde.

lomra, 's a' Fejdelemétől el nem válaszható Haza' javát eszközölni kivánó és egyedűl úgy eszközölhető egyetértésre serkenté.

Erre a' KK. és RR. nevében, szokás szerint az Esztergomi káptalan' követe felelt, megemlítvén, a' nagymélt. Personalisnak nagy érdemeit, 's a' Rendeknek azon való örvendezését, hogy tanácskozásaikat illy elnök' vezérlete alatt folytathatják. — Ezek után a' Főrendi tábla' köszöntésére küldöttség neveztetett ki.

A' Főrendi tábla' első ülése.

Míg ezek a' KK. és RRnél történtek, a' Fő RR. is az alatt tulajdon palotájokban egybegyülvén, ott ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádorispány mint Elölülő nyitá meg a' gyülést jeles deák beszéddel, mellyet a' Fő RR. nevében a' Primás viszonozott. —

Visszatérvén a' Fő RR. táblájától a' RR. küldöttsége, ennek szónoka jelenté, mikép a' Fő RR. küldöttség által fogják a' KK. és RR. köszöntését viszonozni. El is érkezék nyomban e' küldöttség, mellynek szónoka magyar beszédében bővebben nyilvánítá a' Fő RR. örvendező érzéseit, mellyeket a' KK. és RR. szerencsés egybegyülése, és köszöntő izenete gerjesztett bennök, 's mellyekkel annál inkább reménylik a' RRnek a' közjóra kölcsönös bizodalommal velök leendő együttmunkálását, mivel a' k. kir. meghivólevél' tartalmai ő Felsége' Alkotmányunk' fentartását és meg erősítését tárgyazó szándékának mindannyi tanúi.

. Erre az elnök a' RR. nevében felelt, hogy e' Táblának is legfőbb törekedése a' közjó' előmozdítását a' Fő RRkel egyesülve eszközleni.

Végződvén a' tisztelkedések, a' RR. elnöke jelenté, hogy az országgyülési *napkönyv'* (napló, diarium) *szerkesztésére* a' királyi Táblától négy tagot rendelt, kettőt a' magyarra, Gosztonyi Miklós és Szerencsy István, kettőt a' deákra, Markovics János, és Szucsics József táblabirákat, kérvén a' RRket, hogy a' napkönyv' átnézésére, szokás szerint *vizsgálókat* választanának. Ezután: a' föntebb említett meghivó felirás, az elnök által javasolt hozzáadás is elfogadtatván, megállapítatott, — valamint az ő Felségök' 's a' többi fővendégek' meghivására rendelendő követek' utasítványa is felolvastatván, helybenhagyatott, 's ezen követség' tagjait a' Rendek' jóváhagyásával az elnök ki is nevezte.

O. gyülési napkönyv' szerkesztők és vizsgálók

Értesíttetvén ezek iránt az első Tábla, a' Fő Rendek viszont jelenték, hogy mind a' magyar 's deák fölirásban, mind az utasítványban teljesen megnyugosznak, és egyszersmind a' részükről kinevezett három rendbeli követségek' tagjainak neveiket is közlék. — Ezek után a' Szentlélek' segítségül hivására szentegyházba menvén az Ország Rendei, annak végeztével *Vegyes ülésben* a' Főrendi palotában felolvastattak az ő Felségök' pompás bejövetelén, az országgyülés' kezdetén,

és a' koronázáskor tartandó rendszabályok; — aláiratván szokás szerint a' Nádor és Primás által a' felolvasott, 's nádori itélő mestertől az ország Rendei előtt bepecsételt Felirás is, az ülés eloszlott.

A' meghivó Felirás szórul szóra így volt:

Az ő cs. k. felségöket meghivó Felirás.

Felséges Császár és Apostoli Király, legkegyelmesebb Urunk! Felséged' kegyelmes kir. levele által ezen országgyülésre meghivattatván, törvényeink' betöltésére törekedő igyekezeteinek, 's magyar Nemzetünk iránt való atyai szivének ezen új emlékét jobbágyi alázatossággal vesszük: melly benső érzéseinket minél előbb Felséged' kir. széke előtt kinyilatkoztatni óhajtva sietvén, abbeli közkivánságunk' magyarázóit magunk közűl kiválasztottuk, kik cs. kir. Felségedet e' hív Nemzet' nevében alázatosan megkérendik, hogy mind Önmaga közünkben kegyelmesen megjelenni, mindpedig azoknak, kik Felséged' szivét legközelébb érdeklik, és a' kikben mi dicsőségünket 's örömünket, a' magyar ügy pedig hathatós védeit leli, t. i. Felséges Asszonyunk Császárné és Királynénknak, úgyszinte Felséges Főherczeg Korona-örökösének idejövetelét siettetni méltóztatnék. E' buzgó kivánságunk ered azon Felségedhez és az egész Uralkodó Házhoz vonzó tiszta hűségből, mellyben legnagyobb dicsőségünket helyezzük, és a' mellyel cs. kir. kegyelmébe ajánlottak jobbágyi alázatossággal maradunk. Költ szabad királyi Po-

zsony városában 1830dik esztendei Sz. Mihály hava' 11kén tartatott országos ülésünkből. Cs. kir. Felségednek legalázatosabb káplánjai, szolgai, és örökös hűségü jobbágyai, Magyar országnak és a' hozzákapcsolt Részeknek országosan összegyült Rendei.

September' 12dikén

az Országos követség Schlószhófba ment, hol a' reábízottakban eljárván, az nap' onnan vissza is tért.

September' 13dikán

kerületi ülésben mindenek előtt kerületi jegyzőknek a' dunai részről Borsiczky és Ghyczy, a' tiszairól Ragályi és Lónyay János urak, — az országgyülési napkönyv' vizsgálására pedig a' dunai részr: Pázmándy, Ebergényi, Uzsovics, Prónay, — a' tiszairól Földváry, Gróf Károlyi, Báró Vay, és 'Sombory urak választattak. Ezután — Kerületi jegyzők és Orsz. gyül. napkönyv viszgálók.

Azon előterjesztést tevé Borsod' első követe hogy az Ország gyülési napkönyv (diarium) ezentúl ne két nyelven egyben, féllaponként, hanem mint az 1790diki, 92diki és 96diki országgyüléseken, a' magyar a' deáktól külön adassék ki. E' Az O. gyülési napkönyv magyarul is deákul is külön adassék ki.

kivánságnak azon oka adaték, hogy a' múlt országgyülési napkönyvek' kinyomtatott ívei igen késõn jelentek meg, a' mit leginkább annak tulajdoníthatni, mivel a' deák fordítás, és két nyelveni nyomtatás sok idõt kivánt, — 's e' miatt a' törvényhatóságok is késõn juthatának az Országgyülési dolgok' tudásához: ha pedig a' föntebb emlitett módon adatnék ki a' napkönyv, ennek íveit a' vizsgálók átnézvén, azok azonnal sajtó alá bocsáttatván, két három nap alatt megjelenhetnének. Melly elõterjesztés' hasznát a' Rendek átlátván, azt elfogadták.

Orsz. gyülési újság miért szükséges?

A' nyilvánosság' elõmozditására hasonló eszközt látának abban számos követek (tornai követ gróf Andrássy György' indítványára), ha egy országgyülési újság irása rendeltetnék, — melly kivánságot leginkább azzal támogattak, hogy a' közvélemény, melly a' nyilvánosságból ered, minden szabad alkotmánynak alapja. Hazai újságainkból eddig az országgyülésekrõl egyebet nem lehetett olvasni, mint: mikor tartaték ez 's ez számú ülés; a' kivánságban semmi törvénytelenség nincsen, mert a' mit az Ország' képviselõi, joguknál fogva nyilván mondhatnak tanácskozásaik közben, nincs ok reá, miért nem lehetne azt az egész Hazának tudni? — annál is inkább, mert most a' névtelen gúnyiratok gyakran fonák híreket terjesztgetnek a' magyar Országgyülésrõl, 's a' törvényhatóságok sincsenek egészen megnyug-

tatólag követeik' magokviseletéről értesítve, — holott ez szükséges volna arra, hogy a' küldők, azon szép jogukkal biztosan élhetnének, mellynél fogva Követeiket, ha nem az ő kivánságok szerint viselik tisztjeket, visszahívhatják. Végre: minthogy a' napkönyvek által, ezeknek mind késő megjelenésök, mind nagy, és költséges kiadási (foliant) formájok miatt, az országgyülési dolgok későn tétethetnek közzé: a' többség Országgyülési újságot kivánt.

Követek' visszahivatása.

E' kérdést némellyek a' sajtószabadsággal mondák egybeköttetésben lenni, 's azért ezt is tüstént megengedtetni kivánták: mások ugyanazon tekintetből e' tárgyat a' jövő országgyülésre akarták halasztatni, mellyben az Országos küldöttségi rendszeres munkák közt ez iránt is törvény fog alkottatni.

Ugyanez nap' dél előtt 11 órakor *Országos Vegyes ülésben* a' Schlószhófba Ő Felségök' 's a' Felséges koronaörökös' meghivására rendelt 's tegnap megérkezett küldöttség beadá jelentését. — Ezután Ő cs. kir. főhge a' nádor jelenté az Ország Rendeinek, hogy mivel az idő alkalmatlansága Ő Felségöknek, és a' korona örökös Ő cs. kir. Főherczegségének pompás bejövetelét meg nem engedé: az Ország Rendei a' primási belső városi palotában dél utáni ötödfél órára jelenjenek meg a' felséges vendégek' elfogadására; — más napra pedig dél előtti tiz órára ugyanott a' ke-

gyelmes királyi Előadások' (propositiones regiae) átvételére gyűlnének egybe, 's ezzel az ülés eloszlott.

Ő Felségök' Pozsonyba érkezése.

Dél után 5 órakor Ő Felségök, és a' Felséges cs. kir. korona örökös, mind hárman egy utazó kocsiban ülvén együtt, megérkeztek, 's a' belvárosi prim. palotában a' számosan egybesereglett Ország Rendeitől körülvéve, a' primás által tartott üdvözlő beszéddel köszöntettek, mellyre Ő Felsége kegyelmesen felelni méltóztatott. — Ágyú dörgések jelenték ezután a' Felséges vendégeknek Pozsonyba lett szerencsés megérkezését.

September' 14dikén

az Ország Rendei, a' most említett palotában a' k. kir. előadások' átvételére tiz órára megjelenvén, az ott lévő kápolnában a' Szent Lélek' segedelmeért tartott istenitisztelet után, Ő Felsége szokott rendtartással az Országnak több Fő tisztviselőitől 's udvari tiszteitől kisértetve, az Ország Rendeinek Éljen kiáltásai közt a' palotába ment, 's királyi székét elfoglalá. Ekkor a' Fő Cancellár magyar beszédében előadá Ő Felségének, a' korona örökös' megkoronáztatása által a' Nemzet' boldogítására irányzott atyai szándékát 's gondoskodását, a' nemzetbe helyzett bizodalmát, 's iránta öröklő királyi kegyelmét. Ezután maga Ő

Felsége is kegyelmes beszéde által nyilatkoztatá: hogy ezen országgyülés' tartására, 's első szülött fijának megkoronáztatására, valamint az előterjesztendő tárgyak' elvégzésére is, egyedűl népei' boldogítását eszközleni, 's a' törvény útján járni óhajtó szándéka indítá.

Végezvén beszédét Ő Felsége, mellyet számos örömkiáltások követtek 's szakasztottak félbe több izben, — a' Fő Cancellár felnyújtá Ő Felségének a' k. kir. Előadásokat magában foglalt irományt, ki is azt, a' Primásnak átadván, ez, az egész Ország' nevében tartott beszédében, Ő Felségének szüntelen való, azzal pedig, hogy Ő cs. kir. Főherczegségét a' korona örököst ősi szokás szerint, még tulajdon életében megkoronáztatni és e' szerint a' hazai alkotmánynak biztosabb tartósságot adni szándékozik, újra bebizonyított atyai kegyelmét adá elő. A' k. k. előadások' átvétele.

Ezekután elhagyván Ő Felsége kir. székét, a' Felséges Királyné is Ő cs. kir. Főherczegségével a' korona örökössel a' palota' karzatáról (hol több cs. kir. Főherczegek, 's külső udvarok' követei is voltak jelen) öröm Éljen kiáltások között eltávozott. Ekkor —

Az Ország Rendei *Vegyes országos ülésbe* mentek, hol a' k. kir. Előadások elolvastatván, Ő cs. kir. Főherczegsége a' nádor azokra nézve egy érzékeny kifejezésekkel gazdag beszédet tartott az Ország Rendei előtt. Azon boldog idők, úgymond

a' többek közt, mellyeket köztetek, mint az Ország' első tisztviselője, 's a' mivel leginkább dicsekszem, mint nektek polgártársatok is, kedvező 's kedvetlen körülmények között töltöttem, eléggé meg győznek engem arról, hogy a' magyar nemzet sem a' közönséges szükség' idején, sem a' midőn Fejdelme törvényes kivánságait előadá, Nemzete' dicsőségében soha meg nem hanyatlott. —

A' nádor' nyilatkozata.

Felelvén erre a' Primás, a' Rendek saját palotájokba mentek át, hol a' k. kir. előadások újra felolvastattak.

Ezeknek rövid tartalma e' következő:

A' k. k. előadások' kivonata.

Először: Ő Felsége fentartván magának a' királyi hatalmat, 's az 1791diki 3dik törvény is különben a' maga épségében megmaradván, első szülött fiját Ferdinánd örökös Főherczeget törvényes szertartással megkoronáztatni kivánja.

Másodszor: Ő Felsége az 1827diki 8dik törvény által kirendelt küldöttség' munkáit megengedi kinyomtattatni, 's azoknak felvételére, előre, a' jövő 1831dik esztendei October' 2dikán Pozsonyban beállandó Országgyülést határozá el.

Harmadszor: Minthogy a' magyar ezredek' száma 's ereje részint halál, részint több katonák' haza bocsáttatása 's elöregedése által annyira megcsökkent, hogy annak felemelését, veszedelem nélkül továbbra nem halaszhatni: azért ő Felsége reményli, hogy az Ország Ren-

dei ezen Országgyülésen olly katona-ujonczi segedelmet fognak határozni, melly által a' katonaságnak szükséges ereje megszereztetik.

Negyedszer: Mivel előre látható, hogy a' jövő Országgyülés hosszabb ideig tartand, azért az volna Ő Felsége' akaratja, hogy az Ország Rendei a' jelen Országgyülésen olly végzést hoznának, mellynél fogva a' jövő Országgyülés lefolyta alatt, a' vármegyéken 's kerületi táblákon mindennemű pörök folyhassanak, 's a' fenyítő pörök is megvizsgáltathassanak. Azt is kedvesen venné Ő Felsége, hogy addig is, míg a' rendszeres kiküldöttségi munkák egész kiterjedéssel felvétethetnek, azon tárgyak iránt, mellyek hosszas tanácskozást nem kivánnak, mint a' világos örökösödés, 's egyebek, az Ország Rendei még ezen Országgyülésen végeznének. — Többire: Ő Felsége a' mult Országgyülésen feladott sérelmek- 's kivánatokra nem sokára k. kir. válaszokat fog adni, 's reményli: az Ország Rendei úgy intézik tanácskozásaikat, hogy ezen Országgyülés a' törvényes idő alatt bevégeztethetik.

Világos örökösödés.

Felolvastatván a' k. kir. előadások, az elölülő rövid és fontos elmélkedéssel érintette azoknak kedvező foglalatát, 's a' Fönséges Nádornak érzéssel teljes buzdító beszédét, kérvén a' Rendeket elölülőjökhöz szükséges bizodalomra. Említé ezután a' kerületi elölülők' jelentése' következ-

tében, hogy a' *naplókönyvnek* azon móddal leendő szerkesztése, mellyel a' RR. kivánják, nem eszközölhető; minthogy 1802dik esztendőben is az Ország Rendei azért állottak el a' magyar napkönyvnek az ez előtt szokásban volt külön nyomtatásától, mivel nem vala reménylhető, hogy a' külön nyomtatott deák napkönyvre, a' szükséges költség' pótlására megkivántató vevők' száma beteljék, 's így a' deák fordításnak egészen elkellett volna maradni, a' mi több vármegyéknek, 's az Országhoz kapcsolt részeknek mind akkor, mind most nagy hátramaradásával történt volna. — Ezen ok azonban most annál inkább áll, mert a' magyar nyelv' nagyobb kiterjedése még kevesb reményt nyújt a' deák napkönyv' elkelésére: ugyan azért kivánná, hogy e' részben a' napkönyvnek bevett szerkesztési módja maradna meg. Minthogy azonban a' Rendek' többsége a' már, a' kerületi ülésben kijelentett okoknál fogva, a' napkönyvnek külön nyomatására hajlott: az előlülő jelenté, hogy ez iránt a' szükséges rendelést megteendi. A' mi pedig az Országgyülési ujságot illeti: erre nézve úgy nyilatkozott, hogy a' Rendek abbeli kivánságának teljesitése tiszti körén kivül volna: ha tehát a' RR. ahhoz tovább is ragaszkodnának, nincs egyébb hátra, mint azt, vagy a' többi országos kivánatok' sorába felvenni, vagy hogy azok, kik illy újságirást akarnának felvállalni, azt a'

Csak magyar napkönyv.

Orsz.gyülési újság.

szokott módon szorgalmazzák, úgy találván egyébiránt, hogy a' mik a' napkönyvbe tétetnek, azokat újság által is közzé lehetne tenni, 's nem gondolja, hogy a' királyi könyvvizsgáló abban akadályt tenne. Ezek szerint ámbár több követek, főképen a' nyilvánosság és közvélemény terjesztésén épült okokkal támogatták azon kivánságukat, hogy országgyülési újság adassék ki, minthogy azonban némellyek abban is megnyugodtak, hogy ha valaki olly újságot szándékozván kiadni, czéljától elmozdíttattnék, az akadályok elmozdításáért az Ország Rendeihez folyamodhatik: ezen tárgy iránt fentartván a' RR. a' további kerületi tanácskozást, — az ülés eloszlott. Kir. könyvvizsgáló.

September' 16dikán

kerületi ülésben újra az Orsz. gyül. újság iránti kérdést vévén a' RR. tanácskozás alá, egy részről az újság kiadatása, a' nyilvánosság nagy hasznánál fogva tovább is sürgettetett, más részről pedig ezen kérdés a' sajtószabadsággal szoros kapcsolatban, 's így a' jövő Országgyülésen felveendő rendszeres küldöttségi munkákhoz tartozónak lenni állittatott: 's ámbár ezen utolsóra némellyek azt felelék, hogy a' kérdéses újság kiadását annál inkább szükséges volna a' sajtósza- Orsz. gyül. ujság.

badságától külön eszközleni, minthogy az erről szóló rendszeres munka a' legutólsókkal fog felvétetni, — az Országgyülési újságnak pedig a' jövő Országgyülésen legnagyobb haszna lenne: utóbb a' RR. mind ezek mellett is abba állapodtak meg, hogy ha valaki az Orsz. gyülési újság irásban gátoltatnék, azt pártfogásuk alá veendik.—

A'napkönyv miképeni szerkesztése.

Ugyanekkor az Országgyülési napkönyvre nézve azon inditvány tétetett: hogy mivel annak régi szerkesztési formája miatt nehéz valamelly tanácskozási tárgyat abban feltalálni, ezentúl úgy szerkesztessék az, hogy kitétetvén benne először a' fenforgó tanácskozási tárgy iránt az állítás (thesis), ezután következzenek a' mellette 's ellene mondandó okok külön külön egybefoglalva, melly új szerkesztési módot azon tekintetből is ajánlák némellyek, mert ez által a' napkönyv rövidebb lévén, több vevője is fog találkozni. Ezen indítványt azonban a' RR. el nem fogadák azon okból főkép', hogy a' nyilvánosság eszközeit nem összeszorítani, sőt inkább terjeszteni kell, 's hogy különbség van a' jegyző- és napkönyv közt: Az elsőben ugyanis egyben foglaltatnak a' különböző vélemények, a' másik pedig minél bővebben 's hívebben adja elő a' történtteket, annál jobb.

September' 18dikán

kerületi ülésben a' k. kir. előadások vétetvén fel, miután ezek iránt Sept 17dikén a' vármegyei követek külön- tanácskozásban (conferentia) már tanakodtak, mindenek előtt abban egyeztek meg a' RR. hogy azoknak csak első pontja vétessék most tanácskozás alá. — Arra nézve általános volt a' RR. egyessége, hogy az ez iránt készítendő felirásban ő Felségének meg kell azon kegyelmét köszönni, mellyel ő cs. kir. Főherczegségét a' korona örököst, az ősi alkotmány' megerősítésére még éltében megkoronáztatni méltóztatik.

A' k.k. előadások' 1ső pontjára felelet.

A' koronázással összefüggésben lévén a' királyi hit- vagy kötéslevél' (diploma) kiadatása, a' RR. ez iránt kezdének most tanácskozni. Abban, hogy a' kötéslevél a' körülményekhez képest változtatott, 's változtathatik, legalább azokra nézve, mellyek a' most fenálló Magyarországi Alkotmány' alapját nem illetik, a' RR. nagyobb része megegyezett: a' többség azonban elegendő biztosságot látván az 1792ben ő Felsége I. Ferencz király által kiadott hitlevélben, abban most is megnyugodott. Voltak mindazáltal számosb vármegyei követek, kik küldőik' utasítása szerint, az 1792diki hitlevelet részint változtatni, részint

A' kir. hitlevélbe mit kell iktatni.

bővitni kivánták. Nevezetesen: némellyek az 1827diki 3dik, 4dik, 5dik, sőt a' 6dik törvény czikkeket; mások az 1622dik, 1655dik és 1659dik esztendei hitlevél' 17dik feltételét, melly szerint az azon időben megkoronáztatott Főherczegek az uralkodó Felség' éltében, a' kormányzásban minden befolyástól elmozdittattak; mások ismét: az Országnak már sok ízben kijelentett kivánságához képest, Dalmatia' Gallicia' és Lodomeria' úgy szintén a' *Partium* név alatt értett Erdélyhez csatolt Magyarországi részek' visszakapcsoltatását, — valamint a' Nádornak főhadi kormányzó hivataláról szóló 1555: 1ső — 1608: 3dik — 1618: 4dik — 1623: 2dik — 1638 és 1659: 1ső törvény czikkelyeket; — a' magyar katonasághoz született Magyar tiszteknek alkalmaztatásáról, és a' Hazában egyedül magyar katonaságnak tartatása felől hozott 1608diki koronázás előtti 11dik, 1655: 3dik és 19dik, — 1681: 5 és 8dik törvény czikkeket; — az egyházi és polgári hivatalokra csupán csak született Magyaroknak alkalmaztatását, az 1622: 24, és 1741: 11dik törvény czikkek' rendelése szerint; a' hűtlen tanácsosoknak Ulászló' 6dik végzése' 7dik czikkének következésében leendő megbüntetesét; — a' magyar katonaságnak a' Fejdelem és Nemzet iránt egyenlő hűségre leendő megesketését, 's annak, minden fegyveres végrehajtásoktól, az illető törvényhatóságok' meghivásán kivül, az

A' magy. katonaság a' nemzet iránti hűségre is esküdjék.

1518: 4dik törvény szerinti eltiltatását; — a' só árának egyedül az Országgyűlésen meghatározását; — az aranynak és ezüstnek az országból való kihordatása iránt hozott tiltó törvények' megujítását, és a' jó értékű pénz' helyében, a' kormány által folyamatba tett papiros pénz' eltöröltetését; — továbbá: az 1791: 12dik törvényt, melly a' törvénytelen parancsolatok' kiadatását tiltja, és a' Ministereknek, úgy azoknak is, kik törvénytelen parancsolatokat irnak alá, vagy hajtanak végre, felelet terhe alá vonatását: az 1741: 8dik törvény czikk' azon kifejezésének: ne onus fundo inhaereat, az 1723diki 6dik törvény czikk értelménél fogva, oda értendő alkalmaztatását, hogy a' jobbágyi telkeken lakó nemesek is minden adótól mentek legyenek; — a' királyi hitlevél' 3dik pontjához, melly az Országtol elszakasztott részek' visszakapcsoltatásáról szól, az *illico* szócskának hozzáadását, — és az Országhoz tartozó részek' más tartományokhoz bár melly szin alatt történhető hozzá kapcsoltatásának eltiltását; — a' bécsi és linczi béke kötéseket; — a' IVdik Ferdinánd' és Ișő Leopold' hitleveleiben az országos nehézségek' eltörléséről szóló feltételt; az előbbi királyi hitlevelekben foglalt azon kétséges értelmű kifejezésnek „prout super eorundem usu, et intellectu conventum fuerit" kihagyatását, — vagy pedig az 1741: 8dik törvényczikkelynek a' királyi hitlevélben A' bécsi és linczi béke-kötés.

2 *

egész kiterjedésében leendő beiktatását ; — és az 1792diki királyi hitlevél' 5dik pontjának világosabb megmagyarázását ; — a' megkoronázandó király által, kormányra jutása után hat hónap alatt tartandó Országgyülését, — és azt, hogy az ifjabb király, az uralkodó Felség' éltében az Ország Rendei' tudta nélkűl a' kormányzásba ne avatkozhassék ; — 's végre ő cs. kir. Felsége ugyan *gyakrabban*, a' megkoronázandó ifjabb Király pedig *állandóúl* Magyarországban lakjék, kivánták a' királyi hitlevélbe iktattatni.

Szoros kapcsolatban volt ezen hitlevél iránti kérdés a' RR. azon aggodalmával, mellyet a' k. kir. Meghivólevélben foglalt *praestabilitae* szó iránt nyilatkoztatának ki. Hogy tehát e' szó jövendőben arra ne magyaráztassék, mintha a' királyi hitlevél változhatatlanúl meg volna állapítva: ezt a' KK. és RR. a' felirásban megemlíttetni szükségesnek tarták.

Praestabilitae.

Úgy nyilatkozván pedig a' RR. többsége, hogy az 1792diki hitlevél iránt teendő tudósitás mellett, a' legközelebb felküldendő felirásban, a' két tábla közt, a' feltételek iránt, hamarébb leendő egyesség' tekintetéből is csak ennyit kivánnak ez úttal felterjeszteni:

Először: A' *praestabilita* szó iránt mindenek előtt óvás tétetvén, Gallicia és Lodomeria *még koronázás előtt* az Országhoz visszakapcsoltassék.

Gallicia és Lodomeria visszakapcs.

Másodszor: Az iránt, hogy ha a' megkoronázandó Király Felséges Atyja' éltében, a' kormányzásban valamelly részt venne: ez, az uralkodó Királynak és az Ország Rendeinek egyezése nélkül ne történhessék, — valamint az iránt is, hogy:

Harmadszor: A' megkoronázandó Király, kormányzásra jutása után hat hónap alatt Országgyülést tartson, törvény hozattassék. Végre:

Negyedszer: Az uralkodó Felség ugyan hosszabb ideig, a' megkoronázandó ifjabb Király pedig állandóúl Magyarországban lakjék: elhatároztatott, hogy ezekről a' kerületi Jegyző egy a' Fő Rendekhez küldendő izenetet készítsen.

September' 21dikén

kerületi ülésben vizsgálat alá vétetvén a' kerületi Jegyző által készített deák izenet: minthogy azzal némellyek nem voltak megelégedve, küldöttségre bizatott más új izenet' kidolgozása.

Ugyanakkor említé legelőször Csongrád várm. követe (Bene úr), hogy ő, utasítása szerint, a' Fő Rendekhez küldendő izeneteknek, mostantól kezdve ezután mindig magyar nyelven leendő iratását kivánja. Magyar izenet.

Ezen kivánságot tüstént pártolták sokan a' RR. közűl: de annak további sürgetése *ez által* abban maradván —

September' 22dikén

kerületi ülésben megállapittatott a' küldöttség által készitett *deák* izenet, mellynek foglalatja ez:

A' k. k. előadások' első pontja iránti izenet

A' KK. és RR. a' k. kir. Előadásoknak első pontjából legmélyebb háládatos érzéssel értették, hogy ő Felsége a' haza' ősi alkotmányának megtartására czélzó igaz törekedésének örök emlékeül, hű nemzetéhez viseltetett atyai hajlandóságánál fogva elhatározta, miképen a' fő ('s jelesül a' hármas törvénykönyv' 1ső részének 4dik és 9dik czikkjeiben kimagyarázott) hatalom, úgy szinte a' privilegiumok' kiadása, és egyébb fejdelmi jogok' gyakorlása önmagánál megmaradván, nem különben a' minden Országlás változásával hat hónap alatt mulhatlanúl tartandó Országgyülés iránt alkotott 1791dik esztendei 3dik törvény' foglalatját teljes valóságában továbbá is meghagyván, Fenséges Ferdinánd Főherczeg korona örökösét, úgy is, mint az 1723dik esztendei 1ső, és 2dik czikkekben megállapitott örökösödés' rende szerint, Magyarország, 's ah-

hoz kapcsolt részeknek is örökösét, jövendő Királlyá törvényes szertartással megkoronáztatni kivánja. Ezen ismételt új, és minden idők' viszontagságai, 's esetek ellen megerősitendő köz boldogságnak zálogát, melly egyszersmind azon tárgyakat előzendi, mellyekkel Ő Felsége a' magyar nemzethez vonzó atyai szeretetének, és Felséges személye 's háza iránt való nemzeti hűségnek, 's buzgóságnak kifejtésére alkalmat ezen Országgyűlésen továbbá nyújtani kiván, a' KK. és RR. a' legérzékenyebb tisztelettel elfogadván, hiszik, hogy Ő Felsége' bennök helyzett bizodalmának megfelelnek, midőn Ő Felsége' királyi Előadását annál nagyobb készséggel elfogadják, minthogy megvannak győződve a' felől, hogy Ő cs. kir. herczegsége a' kormány' erejét a' törvények' szentségében helyezvén, szabadságaiknak 's ősi alkotmányuknak hív őrje 's védelmezője lészen. — Ezen bizodalomtól gyámolíttatván, azon királyi kötés formájának elvállalásában, mellyet a' most uralkodó Felség 1792dik esztendőben kiadott, 's melly a' most koronázandó Király által a' koronázás előtt hittel megerősitendő lészen, „ez úttal" megnyugosznak.

A' RR. a' koronázásban megegyeznek.

Mind a' mellett is pedig, hogy igy vannak lelkesitve a' KK. és RR. elnem halgathatják, hogy a' k. kir. Meghivólevélben az ő jövendő Királyoknak 's Uroknak a' már *megállapitott kötéslevél elfogadása után* leendő koronáztatása' je-

A' kir. kötéslevél csak orsz. gyülésen állapittathatik meg.

lentetik ki; 's igy úgy látszik, hogy előre már megvan az határozva, a' mi az országgyülési tanácskozás' tárgya. — Ugyanis: a' múlt idők' példáji bizonyítják, hogy a' királyi kötéslevelek, a' Király' 's az Ország' egyetértésével részszerint bővítések, részszerint változtatások által, mellyek az 1715dik esztendei 1ső törvény czikkelyben is emlittetnek, 's az 1791dik és 1792dik esztendei 2dik czikkekben is foglaltatnak, a' közhaszon tekintetéhez képest, a' közös bizodalom' megerősitésére állapíttattak meg. Olly értelemmel tehát, mintha a' koronázási kötéslevélről való országos tanácskozásnak minden útja el lenne zárva, azt a' KK. és RR. el nem fogadhatják.

Azon tárgy, melly iránt a' KK. és RR. még koronázás előtt orvoslást kivánnak, ez: hogy az Országtól elszakasztott, és már visszafoglalt részeknek *azonnal* rendelendő visszakapcsoltatása iránt, a' koronázási kötéslevél' harmadik feltételének, és az esküneк, *mellyeket szükség, hogy a' nép most inkább, mint valaha sértetleneknek lásson*, elég tétessék.

Jóllehet pedig a' KK. és RR. Ő Felségének az Ország jogai' megtartására czélzó törekedését abban minden alázatossággal megösmerik, hogy az országlás változása' minden esetére alkotott 1791dik eszt. 3dik törvény rendelése iránt királyi előadásaiban óvást tenni méltóztatott; 's ámbár azon kegyelmes kinyilatkoztatásában is Ő Felsé-

gének, minél fogva a' fejdelmi jogok' gyakorlását magának fentartani méltóztatik, a' KK. és RR. tökéletesen megnyugosznak: kivánnának mindazáltal még ezen országgyülés alatt, törvény által bátorságba helyheztetni mind a' felől, hogy a' most koronázandó fenséges király, miután a' kormányra jövend, hat hónap alatt, az 1723 eszt. 7dik és 1827dik eszt. 5dik törvények' értelme szerint, Országgyülést mulhatlanul tartani köteles légyen, — mind az iránt is, hogy ha Ő Felsége éltében a' környülállások úgy kivánván, a' kormánynak valamelly része a' tisztelt koronázandó Felséges Királynak általadatnék, ez Ő Felségének nyilványos és meghatározott akaratja, 's az Ország Rendei' hozzájárúlása nélkül ne történhessék.

Végre azon legforróbb kivánságukat is kivánják a' KK. és RR. Ő Felsége elébe terjeszteni, hogy az, az uralkodó ház' kormánya' kezdetétől fogva szüntelen kinyilatkoztatott kivánságára az Országlakosinak kegyesen hajolni, és legalább egy részét az esztendőnek e' hív Nemzet között tölteni, a' most koronázandó Felséges Király pedig *állandó lakását* a törvények' értelméhez képest az Ország' kebelében venni méltóztassék, hogy igy az Országnak szokásaiba, nyelvébe, 's törvényeibe avatva, örök bizodalommal, 's szeretettel a' Magyar Nemzethez annál szorosabban kapcsoltassék.

Ő ifj. kir. fels. állandóul az országban lakj.

Ezen izenet, az ugyanez nap' tartott 4dik

Országos ülésben tanácskozásba vétetvén, az elölülő az iránt némelly észrevételeit adá elő, nevezetesen: az izenetnek első szakaszára (§) nézve azt jegyzé meg: hogy ámbár részéről illőbbnek és czélszerűbbnek tartotta volna, az izenetnek első pontját a' többiektől megkülönböztetve, és két külön felirásban, de ugyanazon egy időben terjeszteni Ő Felsége elébe: azonban hogy a' koronáztatást az által is siettesse, vélekedésének további támogatásától elállván, a' kérdésben lévő első czikknek tartalmában, és kitételeiben egészen megegyezett, csupán annak végén ezen két szavakat *ez úttal* (hac vice) kivánván kihagyattatni, a' mennyiben azok egy részről már magokban értetődnek, más részről pedig némileg a' jövendő maradék' végzéseit megelőzni látszanak.

Elölülői észrevétel.

Ezen előadás' következtében a' RRnek nagyobb része helybenhagyó felkiáltással jelenté ki a' felolvasott izenet első czikkjének egész kiterjedésébeni *maradása* iránti akaratját, — mivel, mint több követek említék, épen ez alkalommal, midőn az 1792diki hitlevél változtatás nélkűl elfogadtatott, jónak látták azon kifejezést a' Nemzet' abbeli jogának fentartására, mellynél fogva a' hitlevelet, ha a' körűlállás úgy hozza magával, változtathatja, — valamint azon aggodalom' elháritására is, mellyet a' királyi meghivólevélben foglalt *praestabilitae* szó gerjesztett. Ezeknél fogva a' *hac vice* szavak az izenetben megmarad-

ván, azon vármegyék' követei, kik az 1792diki hitlevélben némelly változásokat vagy bővitéseket kivántak tétetni, a' napkönyvbe leendő iktatás végett előadák azokat, a' szerint, mint fönntebb a' September' 18dikán tartott kerületi ülésnél leiratott.

A' *praestabilitae* szóra nézve kijelentett aggodalmat az által elháritva lenni állíttá az elölülő, hogy az említett *hac vice* szavak által már óvás tétetett, 's ha ezen aggodalom a' Fő Rendekkel fog izenet által közöltetni, azt, a' felirásból kihagyhatónak vélé, minthogy a' Királynak is bizonyosan gondolatjában sem volt, mintha a' hitlevél' változhatatlansága a' végrehajtó hatalom által, önkény szerint megállapíttathatnék: hanem hogy vannak benne olly feltételek, mellyek a' mostani alkotmány' alapját tévén, nem csak változhatlanok, sőt világos törvényeink szerint tanácskozás tárgyai sem lehetnek. A' Rendek azonban a' *praestabilitae* szó ellen tett óvást tovább is meghagyatni kivánván: *Gallicia' Lodomeria'* és *Dalmatia'* visszakapcsoltatására nézve azon észrevétele volt az elölülőnek, hogy ezen tartományoknak még a' koronázás előtt eszközlendő visszakapcsoltatása, mellyet a' RR. kérnek, lehetetlenséget foglal magában; mert a' visszakapcsoltatás végrehajtásában olly kérdések fognának előjönni, mellyeknek vitatása hosszabb időt kiván; továbbá: e' tartományoknak visszakap- Előlül. nyilatk.

czoltatása a' múlt országgyüléseken sem egyformán kéretett. Gallicia- 's Lodomeriára nézve t. i. csak azt kivánta a' Nemzet: hogy törvény által nyilatkoztassék ki, hogy azokat Felséges urunk, mint magyar Király birja; Dalmatiára nézve ellenben szorosabb, 's a' polgári kormányzásnak egyformaságát is tárgyazó öszveköttetést óhajtván az Ország Rendei: mind ezeknél fogva az *„ante adhuc coronationem"* szavakat *„quo ocyus"* által kivánta felcseréltetni. A' Rendek azonban, hogy a' Királyi hitlevél' 3dik pontja az Ország' többszöri felirásai után végre teljesittessék, azon kivánságot felterjeszteni továbbá is sürgeték.

Gallicíát és Lodom. ő Felsége mint magy. Király birja.

Az elölülő' észrevételére az izenet' 3dik §ának e' szavai *„quae magis ac unquam oportet populum intacta intueri"* kihagyattak, a' mennyiben királyi esküvésének, mellyről itt szó vagyon, kötelező erejét, senki Felséges urunknál jobban nem érzi, és épen annál fogva, okot arra, hogy ezen szavakkal királyi tisztének teljesitésére emlékeztessék, semmiképen nem adott. —

Kivánta ez alkalommal Pozsony vármegye' követe azt is, hogy a' só' árára nézve, melly az Ország' lakosit közönségesen érdekli, ugyan e' felirásban kedvező királyi válasz kéressék. Ugyan ezt ohajták némellyek a' múlt országgyülési sérelmekre nézve is, a' mennyiben azok még elhárítva nem volnának. Az elölülő azonban, ezen tárgyak' fontosságát elösmérte ugyan: de mint-

A' só' ára.

hogy a' Királyi hitlevéllel összeköttetésben nincsenek, ezen feliráshoz nem tartozóknak állítá, a' miben a' RR. többsége meg is állapodott.

Az elölülő' javaslatára tett kevés változtatás után megállapittatván végre az izenet, ez a' Fő Rendekhez átküldetett, kik is azt tanácskozás alá vévén, válaszukat irásba foglalva a' RRnek átküldék.

Időközben a' RRnél a' koronázás' alkalmával különféle foglalatosságokat végbeviendő küldöttség neveztetett ki.

Az ifjú Királynak Pesten leendő lakásáról lévén szó: Pest vármegye' követe, megyéjének készségét jelenté ki mind azon segedelmek' megadására, mellyek ezen óhajtott czél' elérésére szolgálnak, és a' RRket küldői' nevében hasonló áldozatokra serkenté.

A' Király' pesti lakása.

Ugyan ekkor Nógrád, Baranya és Győr vármegyék' követei küldőiknek azon kivánságát adák elő, hogy midőn annyi fényes és ritka királyi erényekkel tündöklő felséges koronás Fejedelmünk 38 évi boldogító uralkodása után atyai kegyes gondoskodását odáig terjeszté, hogy még éltében első szülött fiját megkoronáztatván, ez által mintegy előre az ősi alkotmánynak megtartása a' legszivesebb és felbonthatlan kötésekkel megerősíttessék: e' szives atyai hajlandóság' emlékezetére, egyedül a' nemességnek költségén, a' Nemzetnek örvendetes érzéseit kijelentő emlékpénz magyar

Ő Fels.tiszt. magyar emlék pénz és emlék- oszlop.

körülirással készittessék. — Torna vármegyének követe, szinte küldőinek utasitása szerint, ezen örömérzésőket, Pesten felállítandó emlékoszlop által kivánta örökösittetni.

A' nagymélt. Fő Rendek' föntebb említett válaszának rövid foglalatja ez: Mind a' tárgy' méltósága, mind az országgyülési dolgok' siettetése' tekintetéből kivánnák a' Fő RR. hogy a' korona örökös ő cs. kir. herczegsége' koronáztatásáról, 's a' hitlevél' felterjesztéséről szóló része a' RR. izenetének külön felirásban foglaltassék, és az Ország kivánságai is külön felirásban, de ugyanazon egy alkalommal terjesztessenek fel. To-
A' Főrend. izenete. vábbá: a' *praestabilitae* szóra nézve a' Fő RR. gondolatja a' hitlevél feltételei felől a' RRkével megegyez ugyan: de azt hiszik, hogy azon szóról való kérdés sem azon bizodalomnak, mellyel Ő Felsége a' jelen országgyülést megnyitotta, nem felelne meg, sem vetélkedéseken kívül, az Ország jogai' megerősítésére nem szolgálhatna: reménylik azért, hogy a' KK. és RR. ezen szerfeletti aggodalmukat a' felirásba tétetni nem fogják. A' visszakapcsolandó részekre nézve végre, azon kivánság' teljesítését, hogy azoknak visszakapcsoltatása még koronázás előtt történjen meg, lehetetlennek állítták, 's. ugyanazért azon kifejezés helyett „*még koronázás előtt*" ezt „*minél előbb*" — többire az izenetben megegyezvén — tétetni kivánták.

September' 23dikán

a' Fő Rendeknek most emlitett válaszát a' KK. *kerületi ülésben* fölvévén, a' Fő RR. első kivánságára, t. i. hogy a' koronáztatás és a' hitlevél' tárgya, az Országnak többi kivánataitól elválasztva külön felirásba foglaltassék, azért nem hajoltak, mert e' tárgyakat, mind a' hitlevélnek utmutatása, mind a' dolog' természete szerint olly öszszeköttetésben lenni tartják, hogy azokat egymástól nem tanácsos elválasztani. A' praestabilitae szó iránt, minthogy a' Fő RR is a' hitlevél' feltételei felől a' magok véleményét a' Rendekével megegyezőnek mondták; kérik a' nagy mélt. Fő RRket, hogy az izenetben kijelentett aggodalmukat a' felirásba teendő óvás által elhárítani segítsék. — A' mi az annyi idő óta visszaszerzett 's maig is vissza nem kapcsolt tartományokat illeti: a' *minél előbb* szavak által sem a' KK. és RR. kivánságának, sem az Ország' tagadhatlan jogának, sem végre a' kötések' és eskü' elkerülhetlen teljesítésének elég nincs téve. Azonban a' KK. és RR. kivánsága nem odáig terjed, hogy a' visszakapcsoltatás valóságos átadás által *tüstént* végrehajtassék: hanem hogy még a' koronázás előtt kiadandó

kir. válasz által azoknak visszakapcsoltatása nyilváníttassék.

Az ezeket magában foglaló deák izenet felvéttetet az *Országos ülésben*, 's némelly változásokkal a' Fő RRkel közöltetett, kik is abban megegyezvén, a' RRnél felolvastatott a' főizenetből készült felirás, 's közirásra bocsáttatott. Ugyanezen ülésben a' Fő RR. részéről is közöltettek a' koronázás' alkalmával különféle foglalatosságokat végbeviendő főrendüek' nevei. — A' kerületi egyik elölülő jelentést tett az iránt, hogy a' KK. és RR. az Orsz. gyülési ujság' tárgyát a' kerületi ülésben újra fontolóra vévén; kivánságuk' további vitatásától mostan elállottak, azon óvással, hogy ha valamelly újságirónak az országgyülési dolgok' irása meg nem engedtetnék, és az, ez iránt folyamodását benyújtaná, a' tárgy újra felvétethessék.

Orsz. gyül. ujság.

Estve 6 órakor, *kerületi ülésben*, a' nádori Itélőmester által készitett felirási javaslat vétetett vizsgálat alá, 's minthogy úgy látszott a' RRnek, hogy az nem egészen egyezett meg a' már módositott főizenettel, a' helyett egy új felirási javaslat készíttetvén, ezzel a' RR. 8 órakor *Országos ülésbe* menének. Itt az elölülő' javaslására a' felirásnak némelly szavai módosittatván, az a' Fő RRhez átküldetett, kik is azt helyben hagyván, a' magyar felirásnak mind a' két táblán lett felolvastatása után az ülés estve tiz órakor eloszlott.

Orsz. ülés estve tiz órakor.

September 24dikén

A' k.k.előadás 1ső pontja iránti Felírás felküld.

reggeli 8 órakor. a' Fő Rendek' palotájában *Országos Vegyes ülésben*, a' k. kir. előadások' első pontjának következésében Ő Felségéhez küldendő felirás mind deák mind magyar nyelven a' Nádorispányi itélőmester által felolvastatván, Ő cs. kir. főhgsége a' Nádor, és Ország Primása által aláíratott, 's bepőcsételtetett. E' felirás, melly némi csekély változáson 's a' szokott styluson kívül, a' föntebb leirtt főizenettel megegyez, az 1830diki Országgyűlési irományok között a' Xdik szám alatt találtatik.

Nádori jelentés a' 827: 8. t. cz. küldötts. munk.

Ugyanekkor a' Fönséges Nádor a' k. kir. Előadások 2dik pontjának következésében értesíté az Ország Rendeit, hogy az 1827diki 8dik törvény czikk által az 1791diki 67dik törvény következtében, az Ország' belső kormányzására intézett rendszeres munkáknak újabb megvizsgálása végett az Ő cs. kir. főhgsége előlülése alatt rendelt küldöttség, az 1827dik esztendő' végével Pesten összegyülvén, 's kisebb kiküldöttségekre oszolván, ezek munkálkodásaikat az 1828dik esztendő lefolyta alatt elvégezték, mellyek 1829dik. és a' folyó 1830dik esztendőben az Országos küldöttségben felvétetvén, ott megvizsgáltattak, 's végkép' befejeztettek, nem maradván egyébb hátra

mint azon kisebb küldöttségnek munkája, melly az 1827dik esztendei 15dik törvényczikk' következtében, a' nemesi lustra, 's fegyverbeni gyakorlás, és banderiumok' tárgyainak kidolgozására rendeltetett: melly tárgyaknak egy részről kiterjedett fontossága, más részről szövevényes volta, ide tartozó számos törvényeknek, okleveleknek, és nemzeti régiségeknek felkeresését, 's összeegyeztetését kivánván meg, a' mondott küldöttség minden szorgos igyekezete mellett is, munkálkodását csak folyó év' Junius' végével fejezhette be, 's jelentését az Országos küldöttségnek nem elébb adhatta be, ez pedig, mind az idő rövid volta, mind a' tárgy fontossága miatt annak megvizsgálásába be nem ereszkedhetvén, az Ország Rendeinek elhatározásától függ már most, hogy a' szóban forgó munkát, az 1827diki 8dik törvényczikkben kinevezett előbbeni, vagy pedig más ujonan rendelendő küldöttség által kivánják e' vizsgálás alá vétetni?

A'nádor jelentése az Orsz. küldötts.munk.

Bemutatta Ő cs. kir. főhgsége ez úttal a' most emlitett Országos küldöttségnek jelentését is, a' hozzácsatolt illető munkákkal együtt, mellyek magokban foglalják a' többször emlitett törvényczikk utmutatása szerint, a' küldöttség' véleményeit, az ezeket támogató okokkal együtt, mind az 1791diki 67dik törv. czikk következtében kidolgozott munkákra, mind különösen az ezennel előadott törvényjavaslatokra nézve, hozzá lévén

csatolva e' jelentéshez azon küldöttségi tagoknak külön beadott véleményei is, kik az előfordult tárgyakra nézve némellyekben a' többségtől különböző, 's ellenkező értelemben valának.

Hálás érzésekkel emlékezett a' fönséges nádor azon hazafiúi készségről, 's fáradhatlan szorgalomról is, mellyel a' kormánya alá bizott Országos küldöttség csak nem három egész év' elforgása alatt a' reá bizott nagy fontosságú, és terhes kötelességek' teljesitésében eljárt. — Ugyanis: e' munkálkodás az Ország' belső kormányzását illető mindenféle ágazatokra kiterjedvén, nem könnyű volt azon közép, és a' küldöttség által iránypontul kitűzött utat 's módot feltalálni, mellynél fogva egy részről az ősi alkotmány is egész épségében fenmaradjon, más részről pedig az időlelke, 's a' sokakban megváltozott körülményekhez képest olly törvényjavaslatok és módosítások terjesztessenek elő, mellyeknél fogva a' nemzeti erőnek, 's szorgalomnak közönséges kifejlődése, 's az ősi alkotmány hasznainak az Ország' minden lakosira leendő kiárasztása által a' nemzeti közboldogság sikeresen előmozdittassék.

Jelentvén ezek után Ő cs. kir. Főhgsége, hogy e' munkák' kinyomatása iránt a' rendelések már megtétettek, sőt azoknak nyomatása már el is kezdetett, az ülés eloszlott.

Ugyanaz nap' estve 7 órakor *Vegyes ülés-*

ben örvendező gyakori felkiáltások közt felolvastatott a' mai napon Ő Felségéhez küldött felírásra adott k. kir. válasz, az ahoz kapcsolt, és a' megkoronázandó fönséges Főherczeg által kiadandó Királyi kötéslevélnek, és leteendő esküneк formája.

Az első k. k. válasz.

A' k. kir. válasz' rövid foglalatja ez: Különös tetszéssel értette Ő Felsége az Ország Rendeinek hódoló háládatos abbeli érzéseit, mellyek szerint azok, a' Fenséges korona örökösnek megkoronáztatását háláadó örvendező szivvel veszik. A' koronázandó Király az 1715dik esztendei 1ső törvény czikkelyben emlitett 1687diki 2dik, és a' k. kir. Előadások' 1ső pontjában felhozott egyébb törvények' értelme szerint, koronáztatása előtt, *azon formában mellyben az Ország Rendei magok is megnyugosznak*, a' kötéslevelet ki fogja adni, az esküt pedig, azon forma szerint, mint Ő Felsége tette, leteendi.

Az Országnak elszakasztott, és már visszafoglalt részeire nézve, Ő Felsége, 1802dik esztendei October' 17kén költ k. kir. válasza értelmében az 1715dik esztendei 92dik törv. czikkely szerint, biztosságot fog kinevezni, 's mind azt a' mi az említett kötlevél' tekintetéből szükséges, végre fogja hajtani.

Még ez Országgyülésen törvény hozassék az iránt, hogy Ő Felsége halála után *hat honap*

alatt a' koronázandó Király Országgyülést hirdessen.

Míg Ő Felsége él, az igazgatásnak semmi részét át nem adja a' koronázandó Királynak. — Végre:

Bizonyossá teszi az Ország Rendeit Ő Felsége, hogy Ő kivánja kedves fijának addig is míg uralkodásra jut, Magyar Országba nem csak több izben leendő lejövetelét, hanem, hogy ott több ideig is mulasson, 's azon legkedvesebb gyönyörüséggel éljen, mellyel maga Ő Felsége is élni kiván, és ugyan azért minden alkalmat örömmel fogad, hogy jövendőre, a' mennyire lehet gyakrabban, *'s több ideig lehessen hűséges Magyarjai között.*

September' 25dikén

kerületi ülésben a' tegnapi k. kir. válasz felolvastatván, miután az egyik előlülő felszólittá a' RRket, hogy az iránt adnák elő véleményeiket, — *Fejér* vármegye' követe javaslá, hogy ezen kedvező k. kir. választ egyetemben (in corpore) köszönjék meg a' RR. Ő Felségének. Többen lévén azonban a' követek közűl, kik a' k. kir. válasznak egyik vagy másik pontjára észrevételeiket előadák: abban látszottak a' RR utóbb megegyezni

egy óráig tartott vitatásaik után, hogy meg kell ugyan köszönni Ő Felségének a' k. kir. választ, de nem szóval, hanem irásban, a' szerint, a' mint a' k. kir. válasz pontjai a' RR. aggodalmát megszüntette. — Voltak nevezetesen, kik úgy nyilatkozának, hogy a' visszakapcsolandó részek iránt adott pontjában a' k. kir. válasznak nem eléggé nyughatnak meg, mert ez, az 1802diki k. kir. válaszra hivatkozik: azonban az nem igen nyugtatólag felelt meg a' nemzet' kivánságának, mert csak Dalmatiára nézve ösmérte el a' magyar korona' jogát, Galliciára 's Lodomeriára nézve pedig azt mondá, hogy *mutassuk meg ahoz való jogunkat.* — Mások azzal sem voltak megelégedve, a' mit a' k. kir. válasz Ő Felségöknek Magyarországban leendő lakásáról ád elő.

Csak Dalmatia.

Elközelgetvén azonban az *Országos Vegyes ülés'* ideje a tizeneggyedfél óra, a' kerületi ülés félbeszakadtával a' RR. amabba gyültek öszve. — Itt:

Felolvastatván a' koronázandó Király által kiadott, és aláirtt k. kir. kötéslevél: Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor előhozta, milly nagy örömet gerjeszte a' tegnap kihirdetett k. kir. válasz, milly köz örvendezéssel vétetett fel az épen most felolvasott kir. kötéslevél; emlité továbbá: hogy 35 esztendeje viseli az Ország' főhivatalát: azon bizodalomra hivatkozván tehát, mellyet azon idő alatt tapasztalt, 's úgy, mint Magyar Magya-

rokhoz, 's mint Polgár Polgártársaihoz szóllani kivánván, az egybegyűlt Ország Rendeinek azon javaslatot tevé, hogy dicső eleik' példáit, jelesűl pedig az 1792dikit kövessék, minthogy Felséges urunk a' hazának több kivánságait a' nevezett k. kir. válaszban teljesítette, menjenek egyetemben a' kegyelmes Királyi szék elébe, mind ezért, mind pedig, hogy a' bekövetkező koronázáson való örömüket, és abból áradó háladó érzéseiket Ő Felségének kinyilatkoztassák. A' k. k. választ egyetemben meg köszön.

Öröm kiáltások követvén a' fenséges Nádornak e' javaslatát: az Ország Rendei összesen Ő Felségének lak-helyére siettek, 's a' primási házipalotában az Ország' Főpapja lévén szószóló, Ő Felsége előtt háládatos érzéseiket előadák, — mellyre Ő Felsége is kegyelmesen felelni méltóztatott.

September' 26dikára

volt határozva a' k. kir. válasz szerint a' koronázás: de a' szünteleni esőzés miatt a' Nemzetnek e' nagy ünnepe azon időre halasztatott, mellyben az ég kiderűl. — Ez nap az Ország Rendei vendégeltettek meg királyilag.

September' 27dikén

kerületi ülésben az jött kérdésbe, hogy miután az Ország Rendei a' k. kir. választ Ő Felségének egyetemben élőszóval már harmadnapja megköszönték, megkell e' azt a' felirásban is köszönni? 's lehet e' azon k. kir válasz' némelly pontjaira észrevételeket Ő Felsége elébe terjeszteni, 's a' némellyekben meg nem adott kérelmet megujitni. Ezekre nézve abban állapodtak meg a' RR. hogy megtétetvén már a' köszönet, a' k. kir. válaszra készitendő felirásban annak némelly pontjaira kell csak észrevételeket tenni, még pedig:

Az elszak. részek' visszakapcs.

A' magyar koronától elszakasztott, és már visszaszerzett részeknek az Országhoz leendő kapcsoltatására kérni, 's hogy az e' végre *minél előbb* kiküldendő bizottságokba az Ország Rendeiből is több tagok neveztessenek olly utasítással, hogy azok a' reábizottakat a' közelebbi Országgyülésig bevégezvén, a' visszakapcsoltatásról szóló tudósitásokat a' jövő Országgyülése elébe terjeszteni kötelesek légyenek.

Azon aggodalomnál fogva, mellyet a' k. kir. válasznak az 1802diki October 17kén kiadott királyi válaszra való hivatkozása Gallicia és Lodomeria tekintetében gerjesztett, kivánják a' RR.

megemlíteni, hogy azoknak következésében, mellyeket az 1807 és 1827dik esztendei felírásaikban Galliciára és Lodomeriára nézve Ő Felsége elébe terjesztettek, a' kirendelendő bizottságok ezen tartományok' visszakapcsoltatására is kiterjesztessenek

Ő Felségének azon nyilatkozatában, hogy míg él, a' most koronázandó királynak az igazgatásban részvételt nem enged, a' RR. általában megnyugosznak, 's ezt törvény czikkelybe tenni nem is kivánják.

Végre: hogy a' most kiadott királyi kötéslevél, az ifjú Király' Országlása' kezdetétől hat hónap alatt tartandó Országgyűlésen iktattassék a' törvénykönyvbe.

Mindezekre nézve pedig határoztatott; hogy a' Fő RRhez e' tárgyban küldendő *sőt jövendőben minden izenet magyar nyelven irattassék*. Voltak még ezeken kívül más észrevételeik is némelly követeknek, de a' mellyek a' többségtől elvettetvén, izenetbe nem mentek, nevezetesen: hogy a' k. kir. válasznak Ő Felségöknek ez Országban leendő lakásáról szóló pontja nem eléggé megnyugtató; — hogy óvást kellene tenni a' k. kir. válasznak azon pontja iránt, mellyben Ő Felsége igéri, hogy éltében az uralkodásnak semmi ágát át nem adja fijának, mintha a' Felség ezen jogot egyedűl magának tartaná; — hogy az ezen Országgyülésen alkotandó törvények *csu-*

Jövendőre minden izenet Magyar.

pán magyar nyelven irassanak, vagy a' törvénykönyvbe magyar nyelven is beiktattassanak 's t. e. f.

September' 28dikán

Koronázás.

az idő kedvezvén, Ő Felsége Vdik Ferdinánd a' szokott rendtartással megkoronáztatott. A' Nemzetnek e' nagy ünnepét leirva láthatni az Országgyülési jegyzőkönyv' 50dik lapján. De élénken festegeték az újságlevelek is. —

September' 29dikén

Ő ifj.k.Fels. honorar.

kerületi ülésben jelenték az előlülők, hogy Personalis úr kivánná a' RR. tanácskozását most, csak a' megkoronázott ifjú királyi Felség' honorariumának megajánlására szorítani; — a' mit a' RR. azonnal 50 ezer aranyban meg is állapitották, — Heves követének inditványára pedig Ő ifjabb Felsége' fő udvari mesterét gróf Bellegarde Henriket magyar indigenának köz eggyetértéssel bevették. Ezeket csak szóval, irott izenet nélkűl, Máramaros követe' javalatára némellyek azon hozzátétellel kivánták a' Fő RR. elébe terjeszteni, hogy a' mult Országgyülési határozás szerint, azon

Bellegarde Gr. indigena.

indigenák, kik a' törvényes taxát eddig is le nem tették, és még is talán meghivó királyi levelet kaptak volna, az Országgyülési tanácskozásban, 's egyébb nemesi jogokban ne részesüljenek.

Sopron vármegye' követe inditványozá ez úttal, hogy azon Országos küldöttség, melly Ő ifjabb királyi Felségéhez küldetik, az Országgal együtt ajánlja annak kegyelmes pártfogásába különösen *a' magyar nyelvet*, mint a' nemzetiség megmaradásának legbizonyosabb zálogát, 's kérje meg Ő ifj. kir. Felségét, hogy a' mult Országgyülésen az az iránt felküldött előleges kivánságokra adandó kedvező k. kir. válaszra nézve legyen közbenjáró Felséges atyjánál. Többen lévén pedig a' követek közűl, kik utasitások szerint az emlitett előleges kivánságokhoz még ezen Országgyülésen némelly pontokat kivántak tétetni, — 's azon okbol is, hogy ezen kérelem a' magyar izeneteknek hátráltatására lenne, és hogy jogaink az előleges kivánságokra nézve világosabbak, mintsem azoknak megnyerésére valamelly szerencsés pillanatot kellene megragadnunk, — az emlitett inditvány el nem fogadtatott. Más időre halasztatott a' máramarosi javaslatnak a' Fő RR' elébe leendő terjesztése is.

A' Magyar nyelv ajánltass. Ő ifj. kir.Felsnek.

Országos ülésben jelenté az egyik kerületi elölülő a' RRnek a' királyi honorarium, — és gróf Bellegarde megtiszteltetése iránt a' kerületi ülésben tett nyilatkozatát. A' Personalis úr ebben

megnyugodott, — 's a' RR. is viszont elfogadák Előlülőjöknek a' koronázási ajánlásokra nyomban tett, de magában is értett észrevételét, hogy t. i. annak terhe alól az adózó nép ment légyen. Előhozta továbbá az előlülő, hogy mivel Ő cs. kir. Felségének névnapja jövő October 4kén fog bekövetkezni: szükséges lenne, hogy a' RR. hódoló érzéseiket a' k. kir. szék előtt egyetemben kijelentsék. Elfogadván a' RR. ezen előadást, mind ez, mind előbbeni nyilatkozatuk a' Fő RRkel közöltettek, kik is ezekben megnyugodván jelenték, hogy mivel Ő cs. kir. Felségének mostanában született unokája is *Ferencz*,'s ennek is névnapja October 4kén lészen, az üdvözlő köszöntésben erről is emlékezet tétessék.

A'kir.honorar. csak a' nemesség fizesse.

Elfogadván a' RR. e' javaslatot, a' Fő Rendek' palotájába *Vegyes ülésre* átmentek. Itt négy rendbeli Országos küldöttség' tudósitásai olvastattak fel, ugymint: 1) az 1827diki 30dik törv. czikkben rendelt küldöttségé, melly a' Protestansok 's Görög nem egyesültek közt fenforgó házassági dolgok iránt hozandó törvényjavaslattal, foglalatoskodott. — 2) Az 1827diki 31dik törv. czikkben rendelt küldöttségé, melly a' hegyaljai szöllőmivelés' és az ottani borkereskedésnek mi módon leendő helyreállitása iránt munkálkodott, 3) az 1827dik: 28dik törv. czikk. által F. Sunyavai helység iránt, 4) az 1827dik 9dik törv. czikk. a' Bányák' dolgában rendelt küldöttség' tu-

A' 827diki 31ik törv. küldöttségek.

dósitásai. Lásd az Országgyülési irományok' XIV, XV, XVI és XVIIdik számait.

September' 30dikán

a' vármegyék' követei külön-tanácskozást tartottak, 's az Ország Rendei különös beléptijegyek mellett az nap' újra királyilag megvendégeltettek. 2dik kir. vendéglés.

October' 1ső napján

reggeli 9 órától fogva 11ig ismét külön-tanácskozást tartának a' vármegyék' követei, melly ekkor *kerületi üléssé* változván át, a' September' 27kén tartott kerületi határozás szerint készitett, 's a' Fő Rendekhez küldendő *első magyar izenet* olvastatott fel, melly közirásra bocsáttatván d. u. 6 órakor *kerületi ülésben* vizsgálat alá vétetett.

Az izenet felolvastatása után jelenték az elölülők, hogy Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor okát kivánja adatni, miért hogy a' RR elállván most a' deák izenetektől, azokat jövendőben magyarúl akarják irni? ha ez a' RR. kivánsága, készitsenek ez iránt egy deák izenetet a' nagyméltóságú Fő Rendekhez, 's azt védokokkal támogassák. Erre nézve közönségesen abban egyeztek

lottak a' RR. kivánnak e attól elállani? vagy izenetök mellett tovább is megmaradni? — Voltak kik Ő cs. kir. Főhge megbiztatásán megnyugodván, az első, — többen pedig a' második kérdést fogadták el, — ne hogy a' közvélemény ellenére a' mit már több napok óta épitenek, most önként lerontani láttassanak. —

October' 4dikén

Ő cs. kir. Felségének névünnepe lévén, az isteni tisztelet tiz órakor a' pozsony-nagy-szombati út melletti téren hadi-pompával tartatott, mellyen az Ország Rendei megjelenvén, ugyan az nap' déli 12 órakor, a' Sept. 29diki határozásnál fogva, Ő Felségének névnapi üdvözlésére, 's hódoló kivánságaik' kijelentésére a' primási palotában mindnyájan egybegyülekeztek, — a' hol is Ő Felsége a' szokott kisérés mellett megjelenvén, az Ország Főpapja, egy, az Ország Rendeinek közkivánságát kijelentő beszédet tartott Ő Felségéhez, — ki is erre kegyelmesen felelvén, királyi székét az Ország Rendeinek örömzaja közt elhagyá.

Kir. udvari táncz-mulatság.

Estve fényes udvari táncz mulatság volt, a' város pedig pompásan ki vala világitva.

October' 5dikén

Országos ülésben felolvastatván a' September' 27kén tartott kerületi ülés határozata szerint készült magyar izenet a' k. kir. válaszra adandó felirás iránt, annak mind velejére, mind *formájára* nézve több észrevételeket adott elő a' nm. Personalis. Az utóbbiak különösen *a' nyelvet illették*, mellyen az izenet a' bévett szokás ellenére feltéve volt: azt állitván ezen tekintetben, hogy bár anyai nyelvünk' gyarapodása és miveltsége senkinek nálánál erősebben szívéhez kötve nincsen: azon módban mindazáltal, mellyet a' RR a' nyelv' képzelt előmozdítására izenetökben választottak, megnem egyezhetik. Ugyanis: ezen rendkívüli mód megváltoztatja egyszerre a' két tábla közt e' részben mind eddig fentartott szokást: megkivánta volna tehát *a' rend 's illendőség*, hogy olly tárgyra nézve, melly mind a' két részt egyenlően illeti, köz tanácskozás és megegyezés nélkül változtatás ne történjen. De főképen Ő cs. kir. Főherczegségének a' Nádornak személyét kivánta e' részben méltó figyelembe vétetni, azon hódoló tiszteletnél fogva, mellyel a' RR. Ő cs. kir. fönsége iránt viseltetnek, elegendőnek lenni találván ezen kényes helyeztetést

Personalis a' magyar izenet iránt.

csak messziről is,. és röviden megemlíteni. Érzették ezt mindenkor az Ország Rendei, és bár az előbbeni Országgyülésekben is az anyai nyelv' előhaladásáért sikeresen buzogtanak: elmellőzték még is a' most behozatni kivánt változást, 's azt más alkalmasb időre halaszták, meg lévén győződve, hogy e' gyengéd bánás módját megérdemli hazánknak azon első tisztje, ki 35 esztendők elforgása alatt életét, tehetségét, felséges születésbeli magas és kedvező állását egyedül nemzetünk' boldogságának, főképen pedig a' nemzeti nyelv' és pallérozódás' előmenetelének szentelé vala; — és épen ezen egy tekintetből is, bízván a' RR. nemes gondolkodásában, érzésében, 's a' tisztelve említett felséges személy iránt mindenkor kimutatott megelőző készségökben, teljes reménységét nyilvánítá, hogy a' RR. a' kérdésbe vett változtatástól elállanak. Továbbá: hogy a' magyar nyelven iratandó izenetek az Országos tanácskozásoknak már jelenleg is eléggé lassú folyamát még inkább fogják hátráltatni. Mert: igaz ugyan, hogy régi időkben a' két tábla között váltott szóbeli kölcsönös izenetek magyarúl folytak: de ezek a' stylusra nézve a' Fejdelem elébe terjesztett felirásokkal, és az ezekre érkezett k. kir. válaszokkal, 's ennél fogva a' felirásokból, és kir. válaszokból készülni szokott törvényekkel is szoros öszseköttetésben nem voltak. Az irott izenetek 1790dik esztendőben kezdődtek; de ak-

Régenten magyar nyelven folytattak az izenetek.

Az irott izenetek 1790ben kezdődt.

kor sem szolgáltak még a' felirásoknak alapjáúl, és ámbár az akkori végzés szerint el volt határozva, hogy a' RR. irott izeneteik magyarok lehessenek: mind a' mellett azok továbbá is az említett Országgyülésen deák nyelven folytattattak. A' későbbi Országgyülésekben köz tudomány szerint mindig deákúl tétettek fel az izenetek, és 1802dik esztendőig a' szóbeli kiejtésekre nézve a' felirásokkal függésben nem voltak. Azon időtöl fogva kezdtek a' RR. az izenetek' szavaihoz is ragaszkodni; és már most azon helyzetben vagyunk, hogy a' felirás' szavairóli vetélkedés csak nem annyi időt kíván, mint magának a' dolog velejének vitatása. Ha tehát e' késleltetés a' most említett tekintetben már a' deák izenetek mellett illy mértékben megvala: mennyire fog az nevekedni, ha az anyai nyelven irt izenetek mellett deák felirást kell késziteni? — Mind ezeknél fogva javaslá az elölülő, hogy a' RR. az izenetbeli nyelvre nézve ez úttal az előbbeni szokásnál megmaradván, szándékjok eszközlését más alkalmasabb időre halasszák.

Az elölülőnek ezen előterjesztésében több vármegyei, káptalani, kir. városi és Horvát Országi követek megegyezvén, azt még e' következőkkel is támogatták, többnyire deák nyelven:

Magyar izenet elleni okok.

a) Hogy ha a' deák nyelv a' magyar Országgyülésekből ki küszöböltetik, azt a' világi rend jövendőben nem fogja tanulni, 's így ujra a' kö-

zép századok' homályába esvén vissza, az okleveleket illető szövevényesb kérdések' eldöntésében újra az egyházi rendre kéntelenittetünk szorulni, mivel az oklevelek próbáló erejöket eredetiségükből veszik, — azonban magyarra való fordittatások, sokaságok miatt csak nem lehetetlen.

b) Hogy a' törvényhozásban a' Magyarokkal részt vevő 's veendő Horvátok, Tótok, Dalmaták, úgy Galliciának 's Lodomeriának jövendő Országgyülési követei is megérdemlik azon tekintetet, hogy egy általok vagy épen nem, vagy legalább törvényhozásbeli tárgyak' fontosságához képest nem eléggé értett nyelvnek ennyire menő kiterjesztése által törvényhozásbeli jogaikban meg ne szoríttassanak.

Gallic.'s Lodomer. jövendő orsz. gyülési követei.

c) Noha a' főszempont anyai nyelvünk dolgában a' nemzetiség, az t. i. hogy ezen sok nyelvű hazában a' magyarnyelv tudása az Ország minden lakosait összekösse, — 's noha nagyobb ez magánál az ősi alkotmány fentartásánál is, minthogy ennek sérelmein lehet a' felemelkedett nemzetiség által segíteni, de az elkorcsosodáson nehezen, vagy épen nem: még is, minthogy ezen nagy czélra nem a' magyar izenetekkel, hanem más foganatosabb, 's a' múlt Országgyülésen az előleges kivánatok' sorában e' tárgyban már felterjesztett eszközök és módok által juthatunk el: tanácsosabb lenne az ősi alkotmányt fentartott szokástól, 's az Országunkkal egy idejű, 's

ebben lakó különféle nemzeteket századoktól fogva összekötött deák nyelvtől, 's ennél fogva a' deák nyelven irandó izenetektől is el nem állani. — Ellenben:

Sokkal többen valának, kik az izeneteknek magyar szerkesztetéséhez többnyire ugyan egészen, néhányan pedig némelly módosítással ragaszkodtak. Háládatos érzésekkel emlékeztek sokan ezek közűl azon kegyelmes pártfogásról, melly anyai nyelvünk' virágzásba hozását Felséges urunk' kormánya alatt, mind czélszerű törvényeink, mind az annak kimivelését illető intézeteknek helybehagyása által hathatósan elősegélte. Különösen pedig hosszassan kiterjeszkedtek azon halhatatlan érdemeknek előszámlálásában, mellyeket Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor, a' nemzeti miveltségre, 's a' magyar nyelvre nézve, magának örök időre szerzett, ki 35 esztendők leforgása alatt, minden intézeteknek, mellyek nemzeti csinosodásunkat, 's nyelvünket előmozdították, buzgó fentartója 's védője vala. Örömmel említették továbbá anyai nyelvünkben szerzett, 's a' köz tanácskozások' folyamában bőven tapasztalt kész jártosságát: 's épen ezeknél fogva, azon hódoló tisztelettel, 's méltó hálával, mellyel az egész nemzet Ő cs. kir. Főherczegsége iránt tartozik, megegyezőnek lenni gondolták azon módot, mellyet izenetöknek formájára nézve a' Felséges Nádor által mindenkor pártolt magyar nyelv- Magyar izenet melletti okok.

nek tekintetében választottak, — meglévén tökéletesen győződve, hogy e' móddal egy új örökre zöldelő ágat fonnak azon dicső koszorúhoz, mellyet a' nemzeti háladatosság Ő cs. kir. Főherczegségének fejére fűzött. — A' mi a' többi Fő RRket illeti: Ezekről, mint ugyanazon egy házának fiairól, *'s született magyarokról*, kik fényes hivataluk 's születési helyzetöknél fogva a' nemzeti miveltségnek, és így a' nyelvnek is legfőbb, és természetes előmozditói, épen nem kételkedhetnek, hogy az izeneteknek felvett módjától helybenhagyásokat annál kevésbé fogják megvonni, mivel a' RR. ezen magokat illető határozás által a' fő Rendeknek kölcsönös izeneteikre nézve valamelly megszorító rendszabást tenni messziről sem kivánnak.

Azon ellenvetésére „*hogy e' rendkivüli mód által változást szenved a' rég' divatban lévő szokás*" az mondatott: hogy az isteni gondviselés *a' természet elleni dolgot*, *rendkivüli által kivánta megszüntetni*: mert mi egyébb az úgy nevezett nyelv, mint az emberi érzéseknek bizonyos szokott hangokon való kiömlése? midőn tehát mi érzéseinket nem anyai magyar, hanem idegen szavakba kéntelenittetünk kiönteni, — bizonyos, hogy természet elleni dologra szoríttatunk.

A' deák nyelv természet elleni állás.

Azon haszon, melly az izenetek' magyarításából a' nemzetre háramlik, sokkal nagyobb,

mintsem az erre fordítandó idő tekintetbe vétethetnék, de idő kímélés végett az által is lehet a' dolgon segíteni, hogy az első izenettel egyszersmind a' RR. által javalt törvényczikkely is közöltetik a' nagyméltóságú Fő táblával. Továbbá: hogy sokkal több lakosa van Magyarországnak a' ki deákul nem ért, mint akár itt, akár az ide kapcsolt tartományokban olly polgár, a' ki magyarul nem tud; de egyébbiránt is, az anyaország nyelvének virágzását, az ahoz kapcsolt részek nem akadályozhatják.

A'. deák nyelv' tudása, az által, ha ez a' köz dolgok' folyamatából kirekesztetik, nem fog csupán csak az egyházi Rend' tulajdonává válni, a' mennyiben ez más országokban is megtörténvén, a' tiszta classicus deákság tudása ottan még inkább terjedett, és maradtak különben is minden rendbeliek, kik a' régi deák törvényeket, 's okleveleket érteni és magyarázni tudják; különben is nálunk sokan értenek ugyan deákul, de nem tudnak. Végre, hogy a' nemzetnek ebbeli jogát semmi időmulás meg nem semmisitheti, — hogy ezzel a' RR. csak az ez előtt 40 esztendővel divatban volt szokást ujitják meg, hogy az 1805diki 4dik törv. czikk. szerint már nem csak izeneteink, hanem felirásaink, sőt törvényeink is csupán csak magyar nyelven irathatnának, hogy a' magyar izenetek által a' nyelvben lévő többféle szóejtések jobíttatnak, és hogy a' magyar nyelvnek

A' deák nyelv más országokb. is kirekeszt. a' köz dolg. folytat.

a' köz dolgokra való felvételét a' nemzet azonnal kivánhatja, mihelyt az a' miveltségnek azon fokára felhágott, mellyen mi a' magunkét szemléljük. Ide járúl még az is: hogy *e' kivánság a' sebes folyóhoz hasonló közvéleménynek első szülöttje* lévén, nincs semmi, a' mi ennek végrehajtását 's folyamatját elébb utóbb elgátolhatná. Érezvén a' nemzet, hogy Europa' egyébb mivelt népeinek példáján néki is el kell már indulni, kik anyai nyelvöknek, 's ez által nemzetiségöknek virágzását azon időszakasztól számlálják, midőn a' deák nyelvnek (melly egyébiránt miveltségöket eleinte segíté) terhes igája alól felszabadúltak, 's megszokott nemzeti hangjaikat a' házi életnek és társalkodásnak magányából kiemelve, a' köz dolgok' folyamatának, és a' tudományok' terjesztésének eszközévé tették, — 's ez által a' gondolkodásnak lelkét az egészben felébresztvén, 's annak kifejlődését megkönnyebbitvén, a' szép 's hasznos ismóreteket az emberiség' közjavára elannyira megszaporitották, hogy azokhoz hasonlót az ó világ évkönyvei nem mutathatnak.

Közvélemény.

Mind a' magyar izenetnek, mind átaljában a' magyar nyelvnek védelmére 's pártolására, az említetteken kívül még több okok előadatván, — az izenet a' maga formájában meghagyatott.

Szakaszonkint olvastatván ezután az izenet, annak 1ső és 2dik szakaszára az előlülő azon észrevételt tevé, hogy a' visszakapcsolandó ré-

Udvari viszszakapcs. biztosság.

szekre nézve a' fönséges Nádornak állitása szerint, már nevezett ki Ő Felsége magyar tagokból is álló biztosságot, az 1715: 92dik törv. czikkely' példájára, és így a' Rendeknek ebbeli kivánsága Ő Felsége által meg van előzve: úgy mindazáltal, hogy azon biztosság *udvari* lesz (aulicus) nem Országos *törvényi* (articularis), ésígy az Ő Felségének fogja megtenni jelentését. Javaslá a' nagymélt. elölülő e' biztosságot azon okból, hogy ez által a' visszakapcsoláskor előjöhető vetélkedéseket legkönnyebben el lehet háritani. — Azon vidékek, mellyek az 1715diki 92dik törv. czikkelyben emlittetnek, az Országhoz valóságosan visszacsatoltattak, mert a' *Partium* név alatt jövő, 's még eddig is Erdélyhez tartozó vármegyékre nézve is el vagyon Ő Felsége által Magyarországnak joga ismérve, és a' kérdés ez iránt többé nem a' Fejdelem és Nemzet, hanem Magyar- és Erdélyország között forog fen. Be kell azért várni az udvari biztosság' jelentését, 's ha annak munkálkodásával az Ország meg nem lenne elégedve, a' jövő Országgyülésen is elég idő lesz más módokról gondoskodni, 's a' dolog úgy hozván magával, egy törvényes biztosságot is kiküldeni. Az izenet' 2dik pontjában kijelentett aggodalom is tökéletesen megszünhet e' szerint, mivel a' k. kir. válaszban Gallicia 's Lodomeria is értetődik, ésígy ezen pontot mint szükségtelent kihagyatni kivánta.

Úgy nyilatkozván pedig a' RR. hogy ámbár sem Ő cs. kir. Főherczegségének a' Nádornak e' részben tett nyilatkozatában, sem a' nagyméltóságú elölülőnek annak következtében tett kijelentése felől nem kételkednek: mindazáltal az Országos tanácskozásoknak folyamatja megkivánja, hogy Ő Felségének a' visszakapcsoltatás iránti szándéka k. kir. levele által tétessék nyilvánossá az Ország Rendei előtt, minthogy csak annak következtében lehet törvényt késziteni, 's erre nézve gyakran a' k. kir. válaszban előforduló kiejtésekre, 's szavakra is figyelemmel kell lenni; *törvényi biztosságot* pedig azon okból sürgetének, hogy ha az csak Ő Felségétől küldetnék ki, 's annak tenne jelentést, akkor szinte egyedűl Ő Felségétől függene a' biztosság' munkálkodásainak az Ország elébe leendő terjesztése, 's így a' nemzet' kivánságának betöltése bizonytalan időre halasztatnék el, mint ez az 1715diki biztosság' munkájával az 1741: 18dik törv. czikkely szerint többszöri sürgetések után történt: a' törvényi biztosság ellenben a' törvényhozás útján neveztetvén ki, 's annál fogva az Országgyüléstől függvén, 's egyedűl annak tartozván beadni jelentését, ez által a' visszakapcsoltatás, az illetőknek kihalgatása mellett, a' bevett szokás szerint vagy azonnal végre fog hajtatni, vagy ha meg nem győzhető akadályok adnák elő magokat, ezekre nézve az Ország Rendeinek további utasitása fog kéretni;

Törvényi biztosság.

— végre: hogy a' mostani k. kir. válasz az 1802diki k. kir. válaszra hivatkozván, az Ország Rendeinek ez által okozott aggodalma csak a' törvényes biztosság által enyészhetik el; ezeknél fogva a' RR. a' szóban forgó izenet-czikkek' meghagyását közönségesen kivánván, azok a' szerint meg is maradtak.

Az izenet' 3dik szakaszában kijelentett abbeli kivánságot, hogy most koronázott Királyunk hazánkba vegye állandó lakását, az elölülő azon okbol javaslá kihagyatni, mivel az, az eddig e' részben hozott törvényeinkkel meg nem egyeztethető, mellyek Királyinktól csak azt kivánták, hogy az esztendőnek bizonyos részét töltsék hazánkban, másképen ez, Fejdelmeinkre nézve, kik több Országokon uralkodnak, nem is lehetvén, és ámbár Ő ifjabb kir. Felsége még most egyedül Magyar Király, de egyszersmind több országoknak örököse, mellyek szinte megkivánhatják, hogy némellykor kebelökben is lakozzék. Ezen oknál fogva az emlitett kivánság valamint a' 4dik pont is, melly a' királyi kötésnek a' törvénykönyvbe leendő iktatásáról szól, minthogy ezen tárgy inkább a' Cancellariával tartandó concertatiora tartozik, — az izenetből kihagyatott.

Ő Felsége nem lakhatik állandóul hazánkban.

Ezzel az izenet átküldetett a' Fő Rendekhez, azon szóbeli izenettel, hogy a' RR. izenetjeiknek ezentúl magyar nyelven leendő feltételét azon bizodalomnál fogva változtatták, melly szerint

hiszik, hogy a' Nádorispány Ő cs. kir. Főherczegsége, mint a' nemzet' és hazai nyelvünk' miveltségének mindenkori pártfogója és előmozditója, úgy a' Fő Rendek, mint azon egy hazának fijai, ezen lépést tőlök szívesen venni, 's ezt a' közjó előmozditása iránti kivánságnak fogják tulajdonítani.

A' nm. Fő táblánál némellyek a' Fő Rendek közűl helyben hagyták ugyan a' RRnek azon lépését, melly szerint ezek izenetoiket ezentúl magyar nyelven szándékoznak irni: de a' többség által előadott okoknál fogva, utóbb csak ugyan az lett határozásuk, hogy a' Rendeknek jelen izenetére először csak annak stylusba lett foglaltatása iránt válaszolnak. — A' válasznak (mellyet itt egyik vagy másik itélő mester szokott a' Fő Rendek' többsége által előadattakból szerkeszteni) rövid foglalatja ez:

Főrendi válasz a' magyar izenet iránt.

„A' nm. Fő RRnek szivükön fekszik ugyan a' hazai nyelv' kimiveltetése 's terjesztése, és semmi sem lehet előttök kellemetesbb, mint a nemzetiség' megerősitésére czélzó igyekezeteknek szerencsés sikere 's gyarapodása, a' mit mind a' régibb, mind az újabb időkben e' részben tett áldozataik is eléggé bizonyitnak: de más részről abbeli aggodalmokat el nem titkolhatják, mellyet a' RR. az által okoztak, hogy felhagyván azok a' közel 40 esztendei szokással, az izenetek formáját egy oldalúlag megváltoztatták, — 's ez által,

még most sem a' Fő RRnek, sem magoknak a' tanácskozásra nézve könnyebbséget nem szereztek.

Ámbár ezen lépésnek egyoldalúságát valamennyire lágyitja az, hogy a' Rendek' szóbeli izenete szerint, a' magyar nyelvet a' Fő Rendeknek hazafiúi buzgóságokba vetett bizodalomból vették fel: mindazáltal, akár a' századoktól egy czélra dolgozó tábláknak kölcsönös egyetértését, akár azoknak a' törvényhozás' minden ágaiban egyenlő befolyását tekintve, tagadni nem lehet, hogy a' Rendeknek kezdeményi joga illy módon (midőn szándékjokat tüstént végre is hajtják) messzebb terjesztetett, mint azt a' két táblának törvényes egybefüggése, 's a' haza' boldogságára szükséges bizodalom megkivánná. — Kezdeményi jog.

Figyelmet érdemelnek itt az Országban, 's az ehhez kapcsolt részekben lakók, a' kik noha ki nem kerülhetik a' hazai nyelv' tanulására való kötelezésöket, azt mindazáltal méltán megkivánják, hogy míg azt, a' törvény által kiszabott idő alatt meg nem tanulják, a' közdolgoknak őket illető ösmeretéből, 's az azokba való mindenféle befolyásokból ki ne zárassanak.

Ide járul még az is: hogy az 1827diki előleges kivánatokban nyilván kijelenték az Ország Rendei, hogy a' hazai nyelvnek a' köz igazgatás és tanítás' minden ágaiba leendő bevitelére bizonyos idő határoztassék el.

De nagy idő veszteséggel is van egybekötve az Országgyülési dolgoknak illy kétszeresen való folytatása. Ugyan is: ha az eredeti izenetek, mellyek már most a' felirás alapjáúl szolgálnak, magyar, a' felirás pedig maga, hogy eredeti legyen, deák nyelven fognak szerkesztetni, ebből az lesz, hogy a' felirást nagy gonddal, és kétszeres munkával kell az izenet fordíttásából az eredeti oklevél' természetével ellenkezőleg késziteni, — 's épen ezen akadály jön elő a' felirásokból, 's a' k. kir. deák nyelven irt válaszokból, sőt jövendőben a' küldöttségi rendszeres munkákból készitendő törvényczikkekre, 's az ezekről leendő tanácskozásra nézve is. De ugyan ezen munkákban az Országgyülés elrendelése is előjövén: a' fenforgó tárgyról akkor legczélszerűbben lehet tanácskozni, 's így ez úttal nem a' közkivánság elfojtása, hanem csupán csak egy kevés időköz, ugymint a' jövő esztendei Országgyülésig eltöltendő forog kérdésben.

Időveszteség a' magyar izenet.

October' 6dikán

kerületi ülésben a' k. kir. előadások' második pontja tárgyaltaték. Abban lett e' részben a' RR. többségének megegyezése, hogy:

A'k.kir.előadások'2dik pontja.

1.) Ő cs. kir. Felségének felirásban köszönet tétessék azon atyai gondoskodásáért, melly

szerint az Ország Rendeinek törvényes kivánságait megelőzve, az Országos küldöttségek' munkáit kinyomtattatni elrendelte, maga is átlátván, hogy ezen nagy tekintetü tárgy úgy intéztethetvén a' haza' jövendő boldogságára, ha az elébb közönségessé tétetik, 's minden oldalról jól megvizsgáltatva fog tanácskozás alá vétetni.

2.) Ő cs. kir. Főherczegségének is a' Nádornak az e' tárgyban készítendő izenetben köszönet tétessék, az azon munkák körül tett régidei buzgó fáradozásaiért. Valamint —

3.) Ő cs. kir. Felségének azon kegyelmes nyilatkoztatásáért is, melly szerint az, ezen munkák' megvizsgálása végett az Ország Rendeinek a' jövő 1831dik esztendő 2dikán elmulhatlanúl leendő egybegyűjtését elrendelte. Az volna még erre nézve kivánságuk, hogy Ő Felsége az Országgyülést ne Pozsonyba, hanem sz. kir. Pest városába méltóztassék egybehívni. Javasolják azt mind azon környülállások, mellyek az Országgyülésnek nem az Ország szélén, hanem annak közepébeni egybegyűjtését tanácsolják. Illyenek: a' követeknek küldőikkeli szorosabb 's közelebbi egybeköttetése, az Országgyülés folyamatának az Ország lakosi előtt való szükséges ösmérete: csak ez által érettethetik ugyan is el, hogy a' képviselők küldőiknek érzése' és gondolkozása' megtudásához könnyebben juthassanak, valamint viszont a' nemzet úgy készül helyesen az újonnan hozandó tör-

Országgyülés ne Pozsonyban, hanem Pesten.

vényekhez, ha azoknak hasznos és szükséges voltáról, a' tanácskozások' folyamatja 's helyes ösmérete által már előre is meggyőződik. Javasolják ezt az itélő- és kormány- székek' ott helyben lévő levéltárai, mellyekben a' tanácskozás közben előre láthatólag is szükségeskép' megkivántató irományok találtatnak; — javasolják végre Pest városának nagyobb kiterjedésű és számosabb épületei, mellyekben már csak azért is alkalmasabb szállásokat remélhetnek az Ország Rendei, mivel sokaknak, hivataluknál fogva ott lévén lakásuk, jóval kevesebb számu Országgyülési szállásról kell gondoskodni

A' küldöttségi munkák'felvételének sora.

4.) A' mi az 1827diki 8dik törv. czikk által rendelt Országos küldöttség' munkáinak megvizsgáltatását illeti: a' RR. továbbá is az utolsó Országgyülésen megállapitott rendhez kivánják magokat alkalmazni, hogy a' törvényhatóságok is e' szerint foglalatoskodhassanak, követeiknek adandó utasitásaik' elkészitésében. A' 7dik törv. czikkben (az Országos összeirás iránt) rendelt küldöttség' munkálkodásának miben létéről Ő cs. kir. főhgségétől tudósitást kérvén, miután a' 9dik czikk által a' bányák' iránt kiküldöttnek rende már úgy is el volna határozva, a' 30dik és 31dik czikkben foglalt küldöttségek' munkái azokkal fognak felvétetni, mellyekkel öszveköttetésben vannak. A' Banderialis kiküldöttség' munkája pedig

úgy, a' mint kidolgoztatott, terjeszthetik az Ország Rendei elébe.

5.) Hogy pedig azon törvényeknek, mellyek a' küldöttségek' munkáiból fognak készülni, kellő sikere lehessen, a' RR. a' mult Országgyülésen az 1826dik esztendei October' 17dikén költ felirásukhoz csatolt előleges sérelmeiket, a' mennyire orvosoltatva nincsenek, ujonnan Ő cs. kir. Felsége elébe kivánják terjeszteni, előladván azt, hogy miután az 1827dik eszt. Aprilis' 11kén költ k. kir. válasz által okozott fájdalom Ő cs. kir. Felségének ezen Országgyülés' kezdetével tett kegyelmes igéretei által enyhíttetett volna, a' RR. újabb reményre gerjedve, biztosan várják a' kedvezőbb k. kir. választ, annyival is inkább, mivel ez leghathatósabb és czélirányosb eszköz lenne a' közbátorság' rendíthetlen megerősítésére.

Az 1826diki előleges sérelmek és kiván.

Mind ezek a' többség által a' Fő Rendekhez küldendő izenetbe tétetni rendeltetvén: sokan voltak a' RR. közűl, kik mindenek előtt a' mult Országgyülési *előleges sérelmekre* adandó k. kir. válaszért kivántak volna Ő Felségéhez felirni; mások azokból csak a' só' ára iránt leendő felirást sürgeték; némellyek azon rendet, mellyel a' jövő Országgyülésen a küldöttségi munkák felvétessenek, most akarták meghatároztatni; hogy mivel a' magyar nyelvről még csak szó sincs azon munkákban, most tétessék előre határozás, az azok iránt magyar nyelven leendő tanácskozásokról, 's

A' só' ára.

az azokból készitendő törvények' magyar nyelven leendő iratásáról, hogy igy azon összeütközésnek, melly a' diplomaticai nyelv' megváltoztatásánál szokott történni, előre eleje vétessék; mások: hogy ha Pesten akarják a' RR. az Országgyülést tartatni, előbb a' gyülési palotákról kell gondoskodni, 's ezekre tüstént ajánlásokat tenni; hogy a' küldöttségi munkák iránt akárkinek szabad legyen véleményét az 1791diki példa szerint kinyomattatni; hogy azoknak a' törvényhatóságok által leendő nyomosabb megfontolása végett, a' jövő Országgyülésnek későbben leendő tartását kellene Ő Felségétől kérni; hogy a' k. kir. előadások 2dik pontjával annak 4dik pontjára is most egyszerre kell felelni; 's végre: hogy Ő Felségének az Országos küldöttségi munkák' kinyomtatása, 's azoknak a' törvényhatóságokkali közöltetése iránt tett igazságos nyilatkozását, mint az a' k. kir. előadásokban előadatik, emlékezet okáért törvényczikkbe tétessék, hogy igy a' késő maradék is többet tudhasson az azokból készitendő törvények' eredetéről, mint mi a' mult századi rendszeres bizottságokról 's azoknak munkálódásaikról tudunk.

Pesten Országház épittessék.

Abban egyezvén meg pedig a' többség, hogy csak a' föntebb emlitett öt pontra terjedjen ki ez úttal a' k. kir. előadások 2dik pontja iránt a' Fő Rendekhez küldendő izenet, 's az ennek nyo-

mán készitendő felirás: ezen utóbbi inditványok kimaradtak. Utoljára:

A' mult Országgyülési előleges sérelmek' 's kivánatok' megvizsgálására egy kerületi küldöttség rendeltetvén, ennek meghagyatott, hogy véleményét adja elő, mikben kellene azokon a' mostani körülményekhez képest változtatni? hogy igy a' melly pontokra már kedvező kir. válasz érkezett, azokat kivévén, ezen változtatások 's hozzáadások terjesztethessenek csak fel ez úttal Ő Felsége elébe.

A' déli 12 órakor kezdődött *Országos ülésben* felolvastatott a' RRnél a' Fő RRnek a' fönntebb érintett pontok szerint a' magyar izenetre készített válasza, melly közirásra bocsáttatni rendeltetvén, az azt áthozott küldöttség' szónoka jelenté a' RRnek, hogy mivel Ő ifjabb királyi Felségének időközben változott egéssége még meg nem engedné, hogy az ajánlott honorarium iránt jelentést teendő Ország Rendeit királyi széke előtt fogadja: Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor, és a' Fő RR. szükségesnek vélnék, hogy az 1790diki példa szerint, addig is az ajánlás, Ő Felségének, Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor, a' Primás, nem különben ő főméltóságok az Országbirája, a' horvátországi Bán, és a' Personalis úr által bejelentessék. Köz megegyezésőket jelentvén e' részben a' RR. ezt a' Fő RRkel közleni kivánták, az elölülő által előterjesztett azon kéréssel, hogy Ő

A' kir. honor. iránti jelent.

Az Orsz. sérelmei 's kíván egybeszed biztos. os. kir. Főherczegsége azon országos küldöttséghez, mellyre az Ország' sérelmei, 's kívánatainak egybeszedése bízatni fog, a' Főtábla részéről a' szükséges kinevezéseket megtenni méltóztatnék, 's ezzel az ülés eloszlott.

October' 7dikén

kerületi ülésben a' Fő Rendeknek a' magyar izenet' tárgyában küldött válasza felolvastatván, abban egyezett meg a' RR. többsége, hogy egy kerületi küldöttség rendeltessék, melly azon válaszra, az előbbeni ülésekben már felhordott okok szerint feleletet készítsen.

Magyar izenet ellen. Ezen ülésben a' *magyar izenet* 's az ezzel eggyütt járó közvélemény ellen, már *csak ketten* beszéltek a' RR. közűl. Egyik hazai és külföldi példákból mutogatá, hogy nem csupán a' nyelv teszi erőssé a' nemzetet, hogy a' deák nyelv még most szükséges hazánkban, leginkább pedig szükséges az egyesség, melly a' két tábla közt, a' magyar izenetek miatt veszedelemben forog. A' másik a' külső nemzetektől vett példákat nem tartá ugyan ide valóknak, minthogy nem akkor 's nem az által alkatott azoknak nemzetisége, mikor a' deák nyelv nálok eltöröltetett, hanem midőn a' hűbéri rendszer helyett olly polgári alkotmányt

alkottak, melly által annak boldogitó hasznaiba minden polgár egyenlően részt vesz; — megismeré azt is, hogy az izenetek' felirások' 's törvényeknek magyar nyelven szerkesztése jó és kivánatos volna: de úgy látá más részről, hogy ez utolsó lépés, — addig még soknak meg kell történni a' nemzetiségre nézve, 's hogy ez eddig nem történt meg, ezen hibát ne az uralkodásban, hanem magunkban keressük; mert az uralkodó háznak már több tagjai tudnak magyarul, de hány nemzetséget lehetne nevezni Magyarországban, melly nem tud? hányat melly minden dolgait, 's jószágainak kormányzását idegen nyelven viszi? Ezekre nézve nem izeneteinknek magyar nyelven szerkesztése által kellene kénszerités, mert így egy magyarul nem tudó polgárt sem magyarosítunk meg, holott az alsóbb rendűeken kellene ezt kezdenünk. Egyezzünk hát a' Fő Rendekkel az izenet iránt, 's a' drága időt ne vesztegessük.

Mind ezek mellett is ellenvetéseket advám ellenvetésekre, fentebb említett állhatatos szándékjok iránt úgy nyilatkozék a' Rendek' többsége, hogy azon buzgó indulattól lelkesítve, mellyel a' közjó iránt viseltetnek, a' magyar izenet' sírjára nem fognak hantot hányni.

Említés tétetvén ugyanekkor az iránt is, hogy a' Főtáblához a' Rendeknek magyar izenetét átvitt küldöttség' szónoka legközelebb nem azt adá ott elő szóval, a' mi reá volt bizva: ennek

A' főrrhez. küldendő szónok irásból beszéljen.

következtében javaslák ugyan többen is, hogy ezután a' szószóllók irásba foglalt beszédben tegyék jelentésöket az izenet mellett, vagy hogy a' Fő Rendeknél mondandókat előbb a' RR. előtt is elmondják: de ez iránt semmi megállapitott határozat nem tétetvén, a' kerületi ülés, hogy a' Fő Rendekhez küldendő feleletet készítő küldöttség tüstént munkájához foghasson, 's a' tegnap rendelt küldöttség is a' reábizottakban dolgozhassék, ezennel szét oszlott.

October' 8dikán

déli 12 órakor *Országos Vegyes ülésben* felolvastatott Ő cs. kir Felségének ugyan e' napon költ k. kir. leirása, mellyben Ő Felsége a' kir. előadások 3dik pontjának az Ország Rendei által leendő tárgyaltatását sürgeti. Olvastatott ezután Ő ifjabb kir. Felségének October' 6kán költ k. kir. Levele, mollyben kinyilatkoztatja Ő ifjabb királyi Felsége, hogy az Ország Rendei által koronázási honorariumul néki felajánlott summának *egy részét* az idei szük termés miatt a' jövő tavaszra netalán inségre jutható adozó nép' felsegéllésére, *más részét* pedig a' magyar tudós társaság' pénz-alapja' gyarapítására ajánlja. Az Ország Rendeinek többszöri háladatos örömkiáltásai követték e' fejdelmi dicső ajánlást.

Ő if.kir.fels. ajánlása.

Ezek után három rendbeli országos küldöttségek' jelentései olvastattak fel, ugymint: az 1ső Országos ülésből a' koronázásra Pozsonyba jött cs. kir. Főherczegek' köszöntésére rendeltetetté, 's a' külföldi hasonló czélból jelenlévő fejdelmi személyek' üdvözlésére szinte azon ülésben kinevezetté, a' Magyarország 's Gallicia között fenforgó határbeli kérdések' elintézésére rendelt küldöttségével együtt.

A' köszöntő két küldöttség' tudósítása, az abban foglalt 's a' közöröm' többszöri kijelentésével fogadott beszédekkel együtt olvastatván fel, az Ország Rendei azt, hogy Ő Felsége Mária Ludovica' tulajdon kezével irt eredeti beszéde a' küldöttségnek javaslata szerint, a' maga eredetében az Ország' levéltárába örök emlékül betétessék, örömmel elhatározták, nem kevés gyönyörüséggel 's vigasztalással értvén, hogy szeretett hazai nyelvök külföldön is már annyira becsben tartatik' hogy Ő kir. fensége a' luccai Herczeg, szeretett fiját Ferdinándot, ki a' küldöttség' több tagjaival magyarul beszélt, arra taníttatni méltóztatott.

Mária Ludov. főhg. assz. beszéde.

A' luccai hg. fija Ferdinánd magyarul beszél.

October' 9dikén

Országos vegyes külön-tanácskozás tartatott a' Fő RR. palotájában az iránt: hogy a' két tábla

a' magyar izenetekre nézve mi módon egyezzék meg, 's hogy a' RR. a' k. kir. előadások' 3dik pontja iránt minél előbb tanácskozzanak. A' kerületi küldöttségek is munkálkodtak a' reábizottakban.

October' 10dikén

kerületi ülésben azon küldöttség' munkája vétetett vizsgálat alá, melly a' Fő RRnek a' magyar izenet iránt adott válaszára készítendő felelet' kidolgozása végett volt rendelve.

A' magyar izenet.

A' követek közűl nem sokan voltak megelégedve a' küldöttség' munkájának azon pontjával, melly a' Fő tábla' azon kifogásának volt ellenébe téve, hogy a' RR. az izenetek' magyarítása által a' kezdeményi jog' körét nagyobbíták. Azt állítván ugyan is többen, hogy a' kezdeményi jog csak olly tárgyban szenvedhet kifogást, mellyből a' felirás, és a' törvény készűl, a' jelen esetben pedig, csak magoknak szabván törvényt a' RR. a' nélkűl, hogy ezen lépésök a' Fő táblát érdekelhetné: a' kezdemény iránt, mellyet a' küldöttség csak felületesen érintett, egészen kimerítőleg adandó feleletet kivántak, nevezetesen: Komárom várm. követe azt kivánta az izenetbe iktattatni, hogy már 1790ben az izenetek magyar nyelven iratván, midőn azokat 1796ban a' nádorra való

nézve deákra fordította az alsó tábla, a' Fő RR. nem nehezteltek a' RR. abbeli kezdeményeért: úgy most, midőn az izeneteket előbbeni formájokba vissza akarják a' RR. tenni, azt a' Fő tábla foganatosan nem ellenezheti. A' többség azonban, hogy a' még tökéletesen meg nem határozott kezdeményi jog a' hosszas vetélkedés által ne koczkáztassék, 's talán veszedelembe is ne döntessék, abban állapodott meg, hogy egy kevéssé világosabb kifejezésekkel adatván elő e' pont, egyebekben a' küldöttség által készített felelet, *maradjon* meg. Az említett pontban megváltoztatott izenet egész kiterjedésében ez:

„Nem kételkedtek a' KK. és RR. hogy az anyai nyelv Ő cs. kir. herczegsége, és a' méltóságos Fő Rendek előtt kedves és ismeretes, 's hogy semmi sem volna kellemesebb előttök, mint a' nemzetiség' megerősitésére czélzó igyekezeteknek szerencsés sikere, és gyarapodása. Hálaadó érzéssel emlékeznek a' KK. és RR. Ő cs. kir. herczegsége és a' mélt. Fő RR. által, az újabb és régibb időkben, a' hazai nyelv' kimivelésére és terjesztésére tett áldozatokra, 's ezeknek emlékezete volt egyik forrása azon szíves bizodalomnak, melly izeneteiknek anyai nyelvükön leendő közlésére indította. Magyar izenet iránti nézetek.

Annál biztosabban tették pedig ezt a' KK. és RR. hogy az által, midőn érzéseiket 's kivánságaikat azon anyanyelven közlék, a' mellyen

azok felett tanácskoztak, csak távolról sem vélték, hogy akár azon kölcsönös tekintetet, mellyel a' két táblának egymás iránt viseltetni kelletik, legkevésbé is elmellőzték, akár saját jogaik' korlátait általhágták volna; mint magyarok magyarokhoz szólván, midőn az egyiránt kedves anyanyelvet, mint legbiztosabb tolmácsot választák, csak önmagoknak szabtak törvényt, 's a' méltóságos Fő RRket nem kivánták kötelezni, 's azon álhatatos bizodalom lelkesíti a' KK. és RRket, hogy a' jelenkornak e' boldog szakában, midőn csaknem minden törvényhatóságok követei magyarul szólnak, a' 40 esztendőkkel ez előtt már gyakorlott szokást megujítván, annak folytatásában nem fognak elakadni.

Fájlalják a' KK. és RR. ha akkor, midőn izeneteiket azon nyelven közlik, mellyen tanácskozásaik folytak, egy némelly hazafiak a' közdolgok' ösméretétől elzárattatnának: de ezeknél, kik is, mint magok a' mélt. Fő RR. is mondják, az anya nyelv' tanulására kötelesek, vallyon kisebb tekintetet érdemelnek e' azon számosabb hazafiak, kik a' deák nyelv által lennének tovább is elzáratva? Midőn a' KK. és RR. az 1827diki Országgyülésben a' polgári és tudományos intézetek ágaira bizonyos határidőt javaslottak, az Országgyülésre ki nem terjeszkedvén, a' jelenvalónak szabadságát meg nem kötötték, de meg sem köthették.

A' Felség elébe terjesztendő feliratoknak a' magyar izenetekből leendő készítéséből vett nehézség sem állhat ellent a' KK. és RR. kivánságának minthogy eddig is, az 1805:r4dik törv. czikk. értelme szerint, a' magyar feliratokat öszszekötve a' deákkal, szinte úgy a' csupa deák izenetekből kellett 's lehetett késziteni, mint a' hogy ennekutána készülni fognak a' magyar izenetekből egyszerre deák és magyar feliratok.

Óhajtják ugyan a' KK. és RR. hogy azon törvények, mellyek a' küldöttségek' munkáiból fognak készülni, magyar nyelven hozattassanak: addig is azonban, míg ezt megnyerhetnék, által nem láthatják, miért ne lehetne a' küldöttségek által deák nyelven készült törvényjavaslatok iránt magyar nyelven irandó izenetek által értekezni.

Nem mellőzhetik el a' KK. és RR. hogy itt egyszersmind meg ne érintsék azt, hogy a' mélt. Fő RRnek e' részbeni nyilatkozását nem tudják összeegyeztetni azon alábbi kifejezésökkel, hogy ez úttal nem a' közkivánság' elfojtása, hanem csupán csak egy kevés időköz forogna kérdésben, melly szerint t. i. a' nemzeti nyelv' előbbvitele szükséges voltáról Ő cs. kir. herczegsége, és a' m. Fő RR. is meg lévén győződve, ezen tárgyat a' jövő évben összehivandó Országgyülésen, jelesen az Országgyülés' elrendelésével együtt kivánnák elintéztetni: az által ugyanis midőn a' küldöttségek' deák nyelven készült munkáit aka-

dály gyanánt gördítik a' KK. és RR. elébe, már előre mintegy kinyilatkoztatni látszanak, hogy azok felett is deák nyelven kivánják folytatni az izeneteket.

A' KK. és RR. azon meggyőződéstől vezéreltetve, hogy a' nemzetiség a' király i szék' és közboldogságnak rendíthetlen közös talpköve, 's így mind azt, a' mi ennek megerősítését eszközölheti, előmozdítni szentebb kötelességöknek ismerik, hogysem hazafiúi igyekezetökben valamelly mulandó szokás gátolhatná, 's olly bizodalommal vannak, hogy azok, a' kik a' fenálló szokást megváltoztatni képesek, fel is fogják azt tudni tartani, anynyival is inkább, mert biztosan reménylik, hogy naponkint fogyand az anyanyelvtől idegenkedőknek száma.

Mind ezeknél fogva, a' haza' közjavát a' nemzetiség' gyarapodása által is előmozdíttatni kivánó szándékuknál maradván, kérik Ő cs. kir. herczegségét, és a' m. Fő. RRket, hogy előbbeni izenetökben közlött kivánataikat hozzájárulásokkal elősegélleni méltóztassanak.

Ezen izenet az —

October' 11dikén

tartott Országos ülésben felolvastatván a' RRnél, az előlülő úgy nyilatkozott az iránt, hogy a' deák

nyelvnek az izenetekre nézve szükséges megtartására az October 5diki Országos ülésben előadott okai, a' mostani javaslat által sem czáfoltatnak ugyan meg, sőt azoknál fogva a' dolog előmozditásának felvett módját sem hagyhatja helyben: mindazáltal, ne hogy a' mostani siettető körülállások között, a' váratlan közben jött kérdés' további feszegetése hosszabbra haladjon, az izenetnek, tökélletes valóságában, a' Főtáblához leendő átküldését nem ellenzi. — E' szerint:

Átküldetvén a' Fő Rendekhez az izenet, miután az itt felolvastatott, úgy nyilatkozának az iránt többen a' Fő Rendek közül is, hogy noha az abban felhordott okok sem birhatják őket más véleményre, mint a' mit e' tárgyban a' RRhez October 6kán küldött izenetökben már előadtak: tekintvén mindazáltal az utóbbi k. kir. leirást, melly a' k. kir. előadások' 3dik pontjának minél előbb leendő felvételét sürgeti, a' magyar izenetre nézve minden további észrevételek' előadásával felhagynak. Mind e' mellett is pedig többféle javaslatok adattak elő a' Fő RR. részéről a' magyar izenetre nézve. Volt, ki inditványozá: hogy e' dolog' elintézését *a' jövő Országgyülésre halasztván*, a' RRre kellene hagyni, hogy izeneteiket küldjék úgy, mint akarják, a' Fő RR. is úgy fognak azokra felelni, mint nekik tetszik. Többen abban egyeztek meg, hogy tisztában 's elhatározottan kell e' tárgyra nézve a' két táblának len- Első táblai vitatkoz. a' magy. izenet iránt.

ni, 's ennél fogva javaslatokat adtak elő, mellyek szerint, a' két tábla között a' magyar izenetekre nézve a' köz egyetértés fentartassék. Illyen volt az, hogy mivel leginkább az első izenet szolgál felirás' alapjául, ez tétessék fel deák nyelven, azután némelly pontoknak elfogadása vagy módosítása felől irhatják a' Rendek izeneteiket magyarul; ismét: hogy nem az első izenet hanem az utolsó tétessék fel deák nyelven, miután már valamelly tárgy iránt a' két tábla megegyezett; továbbá: hogy az izenetek *két nyelven* tétessenek fel egyben (columnaliter); végre: hogy a' RRnek ezentúl minden izeneteï magyar nyelven tétethessenek ugyan: de azon izeneteikkel együtt, mellyek vagy felirásoknak, vagy törvényjavaslatoknak fognak alapul szolgálni, ezen felirásokat, vagy törvényjavaslatokat is deák nyelven küldjék meg a' Fő RRnek.

Ezen utolsó indítványt fogadván el a' Fő RR. többsége, az iránt a' RRket egy küldöttség által tudósiták.

Úgy látszott ugyan, hogy a' RR. elfogadták közönségesen az említett javaslatot, miután a' szóbeli előadás iránt támadt némelly kétségek iránt maga a' küldöttség' szóncka felvilágositást adott: de némelly követeknek csakugyan volt az ellen kifogása. Volt, ki abban talált nehézséget, hogy a' Fő RR. által javasolt mód nagy idő veszteséggel jár: mert a' felirás készítésére a' két táblának

Magyar izenet iránti vitatk.

több rendbeli izenetek' váltása után következő megegyezése lévén szükséges, a' felirás alapját nem csak az első izenet, hanem a' közben jövő vitatások 's izenetek is teszik. és így ha a' felirásjavaslat előre közöltetik is a' Fő RRkel, az a' következő vitatások által megváltoztatván, új kidolgozásával idő vész, 's még ekkor sem bizonyos, hogy nem támadnak e' iránta újabb vitatkozások, mellyek ismét idő vesztéssel vannak egybekötve. Más (Ung.) azt az ellenvetést tette: hogy nem kérték a' RR. a' Fő RRket, hogy azok valamelly egyeztető módot javasoljanak a' magyar izenet iránt; a' mai izenetnek sem az volt czélja: hanem hogy lássák a' nm. Fő RR, mi okból változtatta meg az alsó tábla azon szokást, mellyet egy idő óta követett. Egyik a' felől kivánt bizonyossá tétetni: hogy minden kifogás nélkűl a' RRtől függ e a' felirási vagy a' törvényczikkelyi javaslatnak az első izenethez leendő kapcsolása? másik az iránt formált kétséget, hogy ezen javasolt mód által nem változik e át csupa kísérő irássá sőt borítékká az első izenet? Volt, ki azt is kérdé: nem jobb lett volna e illy helyzetben a' régi mód mellett megmaradni?

Mindezekre megnyugtató feleleteket adván a' nm. elölülő, a' nádorispányi itélőmestert azon szóbeli izenettel küldé át a' fő táblához: „hogy a' RR. elfogadták a' Fő RR. javaslatát olly móddal, hogy magyar izeneteikhez a' körülményekhez

képest (a' mint t. i. jobbnak itélik) hol a' felirást, hol pedig a' törvényjavaslatot fogják deák nyelven kapcsolni."

Ez izenetbeni megegyezésöket válaszolván a' Fő RR. egyszersmind arra is figyelmessé kivánták tenni a' RR. tábláját, hogy a' k. kir. előadások' 1ső pontjára készitendő felirás iránt küldött October' 5diki főizenetnek 1ső és 2dik §sza fölöslegessé vált az által, hogy Ő cs. kir. főherczegsége elölülése alatt, az Országhoz tartozó részeknek 's tartományoknak visszakapcsolására küldendő bizottság már ki van nevezve, 's annak tagjaivá az Ország Rendei közűl is többen tétettek: de azt sem lehet kivánni, hogy a' bizottság a' reábizandókat rövid idő alatt annyira elvégezze, hogy a' legközelebbi Országgyülésnek kimerítő tudósítást tehessen, azon előjövő kérdések miatt mellyeknek megfejtése a' visszakapcsoláskor számtalan nehézségekkel van egybekötve. A' 3dik §ban megnyugodván, a' 4dikre nézve sem vélik sikeresnek a' felirást, mivel a' királyi kötéslevél által most minden további kérdés megszűnik; az eskű formájáról pedig helyesebben akkor leszen szó, midőn majd a' törvények készíttetnek.

A' fő táblának ez izenetére a' RR. azon okok mellett, mellyeket már az October' 5diki ülésben előadtak, továbbá is sürgeték a' visszakapcsolandó részek, 's különösen Gallicia és Lodomeria iránt (*mellyekkez való joga az Országnak az*

Gallic. és Lodom. joga az országnak.

1773diki békekötésben elösmértetett) rendelendő bizottságnak törvény által leendő kineveztetését. Ellenben az előlülő megelégedvén az udvari bizottság' kiküldetésével, úgy nyilatkozék: hogy Ő cs. kir. Főherczegségének a' bizottság' kineveztetéséről tett tudósitása után, semmi tárgyra nézve sem talál már okot e' részben a' felirásra. Az ezen állitást követett hosszas vitatások után azon szóbeli izenettel küldetett át végre a' nádorispányi itélőmester a' fő táblához „hogy a' RR. a' bizott- „ság' kiküldése iránt kinyilatkoztatott kérelem- „mel felhagynak ugyan, de a' bizottság' tör- „vénybe iktatását, és Gallicia- 's Lodomeriára „való kiterjesztését olly módon kivánják, hogy „az, munkálkodásáról tudósitást tenni köteles le- „gyen." Szóbeli izenetek.

Visszatérvén a' fő táblához küldött követ, annak e' kérdéseit terjeszté a' RR. elébe: vallyon a' RR. a' törvénybe való iktatást az 1792diki 92dik törv. czikk szerint kivánják e? a' bizottság a' kormány előtt tegyen e tudositást a' végzendőkről, vagy az Országgyülés előtt? Egyebekre nézve most is úgy nyilatkozának a' fő RR. mint előbbeni izenetükben jelenték.

E' szóbeli izenet következtében az Octobcr' 5diki izenet utolsó czikkje iránt megszünvén a' kérdés, a' RR. abban, hogy a' bizottság nem törvény által kiküldendő, hanem udvari legyen,

meg nem egyeztek, minthogy az udvaritól az Ország nem is kivánhatna tudósitást.

Harmadszor is megizenvén tehát a' RR. a főtáblának, hogy ők törvényi bizottságot kivánnak, 's hogy Gallicia- 's Lodomeriára nézve nyilványosan is akarnák kérésöket Ő Felsége elébe terjeszteni: a' Fő RR. újra azt válaszolták: hogy az 1715diki, 1723diki, és 1729diki példák szerint, mellyek teljes sikerrel koronáztattak, nyugodjanak meg a' RR. az udvari bizottságban, tekintvén azt, hogy más módon visszakapcsolás még soha sem volt, 's hogy ha reménységöknek elég nem tétetnék, közel lévén a' jövő Országgyülés, a' kérelem' folytatása az Ország Rendeinek hatalmában áll.

A'Főrendek csupán udvari bizottságot ajánl.

Az előlülő is serkengeté a' RRket a' főtábla javaslatához járulásra, és megvallván, hogy részéről már minden e' tárgyban előhozható okok kimerítve vannak, végtén arra tette figyelmesekké a' RRket, hogy nem jó lesz a' jó karban helyzett dolgot új kérdéseknek kitenni.

Arad vármegye' követe azt mondá: hogy mivel az elvesztett és visszanyert Ország- részek' visszaadása a' királyi kötéslevél ereje mellett, a' koronás főt illeti: nem is tanácsos az Országnak törvényes bizottság útján magát a' dologba avatni; a' kalocsai káptalan' követe pedig abban is megnyugvást talált, hogy a' bizottság

tagjai között az Ország Rendei közül is vannak többen.

Ellenben *Trencsén*, *Nógrád* és *Vas* vármegyék' követei az ellenkezőre jelentvén ki magokat, jelesül: hogy a' visszakapcsolás az egész törvényhozó testet érdekli, ennek pedig hasonfele az Országosan egybegyűlt Rendek; és hogy az előbbeni példák is (mellyeket mindazáltal az elölülő Fiuménak visszakapcsoltatásával czáfolt meg) a' RR. kivánságát pártolják, a' számosabb többség a' már kijelentett határozat mellett maradt. E' szerint:

Az elölülő, *Komárom* vármegye' 1ső követének azon előadására: hogy az 1715diki udvari bizottság az 1723dik és 1729dik esztendőkön is túl, egész az 1741diki 18dik törvény czikkely' alkotásáig sikeretlen volt, azon izenettel küldé át az itélő mestert a' Fő RRhez, hogy a' RR továbbá is a' törvényi bizottság' kiküldetéséhez ragaszkodnak.

Mellyre viszont a' Fő tábla is előbbeni kijelentése mellett annál inkább megmaradt, mivel az 1715diki 92dik czikkben érintett esetben az Ország' joga már világosabban vala, a' mit Galliciáról 's Lodomeriáról állitani nem lehet: azért is az itélő mester által azt izené vissza, hogy illy helyzetében a' dolognak, minthogy a' két tábla közt az eggyezés el nem érethetik, *a' felirásnak el kell maradni.* A' két tábla meg nem eggyezhetvén a'Felirás elmarad.

Kineveztetvén ez ülésben az ezen Országgyülésre beadott sérelmek 's kivánatok' összeszedésére 's megvizsgálására a' küldöttségi tagok; a' Pest vármegyei követ pedig, küldőinek azon kivánságát, hogy az új kormány' kezdetével a' föntebb vitatott *praestabilita* szó iránt törvény alkottassék, a' jegyzőkönyvbe iktattatván: az ülésnek, az idő is már későre haladván, vége lett.

October' 12dikén

kerületi ülésben jelenték az elölülők, hogy Ő cs. kir. főhgsége a' Nádor, a' nagymélt. Personalis által azt adja tudtokra a' kerül. RRnek, miképen ha a' RR. továbbá is kivánják a' visszakapcsolandó tartományok iránt a' bizottság törvénybe leendő iktatását: készítsenek egy törvényjavaslatot, 's ezt közöljék a' Fő RRkel. Ennek készítése tehát egy küldöttségre bizatván —

Felolvastatott az october 8diki kerületi tanácskozás következtében készült izeneti 's felirási javaslat a' k. kir. előadások 2dik pontja iránt, 's mind ezek, mind az előleges sérelmek iránt tett küldöttségi jegyzetek közirásra bocsáttattak.

Némellyek sürgették már ez ülésben a' k. kir előadások' 3dik pontja u. m. a' katona ujon-

czok ajánlása' tárgyaltatását, 's *Csanád* vármegye' követe, utasitása szerint, 50 *ezer ujonczot* kivánt ajánltatni: azonban a' többség nem akarván e' tárgyat addig felvenni, míg a' kir. előadások' 2dik pontja iránt a' felirás föl nem küldetik, a' RR. a' szóba vett ujoncz ajánlással ez úttal felhagytak. Csanád 50 ezer kat. ujonczot ajánl.

October' 13dikán

kerületi ülésben a' mult országgyülési előleges sérelmek iránt tett küldöttségi jegyzetek, 's a' tegnapi javaslatok felolvastatván, a' felirás' azon pontjait, mellyekben az Ország Rendeinek az előleges sérelmekből eredett aggodalmai, a' mult Országgyülésen e' tárgyban készült felirási javaslat szerint, az elkeseredés' szavaival adattak elő, némellyek azon tekintetből kivánták megváltoztatni, mivel már Ő Felsége megigérte az azokra adandó k. kir. választ, és így az Ország nem lehet ezek iránt azon aggodalomban, mellyben a' mult országgyülésen volt. De a' többség, azon pontoknak a' felirásba leendő iktatását kivánta.

Szóban jövén a' Porták' igazítása, több vármegyei követek kértére, abban egyeztek meg a'

RR. hogy Ő cs. kir. Főherczegségétől a' Nádortol kérdeztessék meg: vallyon az Országos öszsze irás van e' olly állapotban, hogy annak a' jövő Országgyülésig tökéletes bevégeztetését reméllhetni? és ha nem volna: még ezen Országgyülésen a' portáknak egy ideigleni igazitása készittessék.

October' 14dikén

A' nádor és Person. a' kerületi RRkel közlekedik.

kerületi ülésben a' Nádornak és a' Personalisnak az előlülők által jelentett kivánságára, a' felirásnak tegnap vitatott pontjai, azon oknál fogva is, mivel azok a' két tábla közt nagy összeütközésre találnának, a' többség által azon feltétellel hagyattak ki a' felirási javaslatból, hogy ha ezen az Országgyülésen sem adna Ő Felsége kedvező kir. választ az 1826diki előleges sérelmekre, akkor ezen pontok az azok iránt készítendő felirásba tétessenek be.

E' szerint a' felirás, mellynek pontjai az October' 6diki ülésnek az izenet iránt javasolt pontjai szerint (a' 2dikat és a' 4diket kivévén) adatnak elő, ekképen rekesztetett be: „Annál nagyobb okot szolgáltatott tehát a' köz fájdalomra, Felségednek az 1827dik Esztendő Szent

György hava 11dikén már az Országgyülés' véghatárán kiadott kir. válasza, minthogy a' legigazságosabb kivánságaink, mellyeknek betöltését a' következett 's folyvást tartott háborúknak súllyai látszanak halasztani, még az áldott békességnek visszaállásával sem lettek foganatosak; midőn az ország jusait részszerint megtagadtatni, részszerint kétségbe vonattatni, részszerint különféle az alkotmányunk' rendszerével meg nem egyeztethető tekintetekből felfüggesztetni tapasztaltuk, és azon sérelmek, mellyeket eleink az 1715diki 14dik törv. czikk által orvosolni törekedtek, az utóbb mult Országgyülés reménysége is elenyészvén, magával az időjártával nehezedtek." Előleges sérelmek és kivánatok.

„Mindazáltal, azon Felséged iránt tisztelettel teljes buzgó érzéseinknél fogva, mellyekkel a' mi nekünk fájdalmas esetek között is Felségedhez állhatatos és legszorosabb ragaszkodásunknak és hívségünknek mindenkori készséggel való bebizonyitására lelkesítve valánk, újabb 's erősebb reményre gerjesztetünk Felségednek abbeli kegyelmes kinyilatkoztatása által, mellyel a' jelen Országgyülést megnyitni méltóztatott, hogy t. i. halandó légyen bár e' világi élet, de irántunk való atyai igyekezete gyümölcseinek örökké fenmaradását kivánja, és hogy első szülött fijának megkoronáztatásán akarja kezdeni azt, mellyekkel azután hozzánk való atyai szeretetének, és a' mi Felséged, és Felséges háza iránt lángoló hív-

ségünknek ezen országgyülésen áldozni magában elhatározta.“

„E’ jó reménységben annál nagyobb bizodalommal terjesztjük újolag Felséged elébe azokat, mellyek az 1826dik eszt. Szent György havának 17dikén tett alázatos felirásunkhoz csatolt tárgyak között orvosoltatlanok maradtak, minthogy ezek ollyasok, mellyek résszerint alkotmányunk sérelmeinek jövendőben megelőztetését, résszerint a’ nemzetiség lelkének felélesztésére való igyekezetnek elősegélését czélozzák, és mellyek ezen hív nemzetnek, kit Felséged nem máskép’ hanem saját törvénnyével akar kormányoztatni, könnyebségét, boldogságát, és megnyugvását eszközlik; egyszer’smind az Ország és királyi szék elválaszthatatlan erősségét és hasznát öregbitvén, akár mi idők és környülállásokban leghathatósabb oltalmul szolgálnak. Mellyekért szíveinknek megvigasztaltatása végett Felségednek igazságához és kegyelmességéhez tovább is folyamodunk.“

October’ 15dikén

kerületi ülésben az előleges sérelmek mellett küldendő felirásjavaslat vizsgáltatott ’s állapitatott meg, a’ visszakapcsolásra kirendelendő bizottság iránt készült rövid felirási és törvény czikki javaslattal együtt.

E' törvény czikki javaslat így volt: „Ő Felsége, az országtól elszakasztott, de már vissza szerzett részekre nézve, az Ország Rendeinek a' szent korona régi jogán alapitott kivánságára, hogy a' koronázási királyi kötéslevél 3dik feltételének elégtétessék, az említett részeknek valóságos visszakapcsolására küldendő bizottság' kineveztetésébe méltóztatott kegyelmesen megegyezni. A' vissza-kapcs. iránt törv. javas-lat.

1. §. Ezen bizottságra az Ország Rendei közűl kineveztetnek NN. kik is küldetések' foganatjáról, a' legközelebbi Országgyülésnek jelentést tesznek.

2. §. Ha valamelly tagja ezen bizottságnak kihalna, vagy törvényesen akadályoztatnék, Ő cs. kir. Főherczegségének a' Nádornak előterjesztésére az Ország lakosi közűl mást fog Ő Felsége kinevezni.

3. §. Ő Felsége' megegyezésével, ezen bizottság' hatásköre Galliciára 's Lodomeriára is kiterjesztetik.

October' 16dikán

Országos ülésben először is a' k kir. előadások 2dik pontja iránt az October 6dikán előadottak szerint készült izenetjavaslat olvastatván fel, ennek első szakaszára Nógrád' követe azt kivánta,

hogy ne csak a' küldöttségi munkák, hanem azon segéd előmunkálatok is, mellyekből az Országos küldöttségek az általok előterjesztett törvény czikki javaslatokat készitték, és az azokat támogató okokat kölcsönözték, nyomtattassanak ki. Illyeknek tartotta az egyes kiküldöttségeknek, mellyekre az Országos nagy küldöttség feloszlott, kisebb munkáit, — főképen pedig ezen nagy küldöttség üléseinek alkalmával vitt jegyzőkönyveket: mind ezeknek közzé tételét azon czélnak elérésére, hogy a' kérdésben lévő munkák minden oldalról jól meg vizsgáltassanak, a' törvényhatóságokra nézve a' küldöttség' munkálkodásai alatt kifejlett különböző véleményeknek összehasonlítása 's megbirálása is a' tárgynak tökéletes megértése tekintetéből elkerűlhetlennek lenni gondolván. Ezen előadás következtében többen a' jegyző könyveket, Bars követe pedig a' Nógrádi előadás szerint minden segéd előmunkákat kinyomtattatni kivánt.

Erre az elölülő azt felelé, hogy az említett munkák mind csak előkészületek lévén, ezekben semmi ollyas nem foglaltatik, a' mi a' tárgynak további felvilágosítására tartoznék, — ennél fogva (az irásban beadott ellenkező magános vélekedéseknek separata vota — kinyomtatása különben is meglévén határozva), nem látá szükségesnek azoknak kinyomtatását, annál is inkább, mivel az 1791 : 67dik törvény czikkben rendelt Országos küldöttségnek munkálatai, mellyek a' mostaniak'

megértésére, annak alapját tévén, elkerülhetlenűl szükségesek, olly csekély számmal keltek el, hogy tetemes kárára váltak azoknak, kik nyomtatásukkal foglalkoztak; hol volna tehát most is a' biztosítás, hogy a' segéd munkák hozzájárultával majd igen is sokra terjedő nyomtatványok vevőkre találnak? Egyébiránt e' segéd munkák, különösen pedig a' jegyzőkönyv kinek kinek nyitva fog állni akkor, midőn a' rendszeres munkák a' jövő Országgyülésen felvétetnek.

Többen többféle észrevételeket adván elő az October' 6diki kerületi ülésben előadattak szerint, a' többség az izenet foglalatjához ragaszkodva, az, kevés szóbeli változtatással a' Fő táblához átküldetett; miután a' Pest vármegyei követ előadá, hogy küldői az Országgyülésnek *mindenkor Pesten* leendő tartását kivánják, és az Ország' házának ottan leendő építésére egyedül a' nemesség' részéről segedelmet ajánlanak, — ugyan ezen ajánlást tevék több vármegyék követei is, némellyek pedig küldőikre nem akarván terhet vinni, ezen szándéknak 's ajánlásnak ellene mondtak. Olvastattak ez után az elöleges sérelmek és kivánatok, mellyekben a' következő tárgyak adatnak elő:

Orsz. gyülések Pesten mindenkor.

1.) Dalmatia' hátra lévő részének, és az ahhoz tartozó szigeteknek, —

a' 825diki elöleges sérelmek és kivánatok.

2.) Kraszna, Középszolnok 's Zaránd vármegyéknek, úgy szinte Kővár vidékének is, —

3.) Az Erdélyi nagy Fejdelemségnek szorosabb —

4.) Galliciának 's Lodomeriának pedig magyarországhoz leendő teljes kapcsoltatása.

5.) Az Ország' határai iránt régóta fenforgó villongások' tisztába hozása.

6.) A' határ őröknek vagy véghelyeknek (confiniarii) nem az udvari hadi tanácstól, hanem az Ország Nádorától 's illetőleg a' Bántol leendő függése, — úgy szinte Cirquenoch, Répás, Kéthely és Segnia, a' Varasdi Generalatus, és a' József és Károly útak közt lévő vidék iránt fenforgó kérdések' eldöntése.

Só' ár.

7.) A' Só árának, a' törvények szerint, az Ország Rendeivel való meghatározása, 's a' magyar kir. udvari kamrának a' sóval csalók iránt gyakorlott törvényhatóságának megszűntetése.

Correlatiók.

8.) A' Correlatiók' (magányosok közötti pénzviszonyok) dolgában adott parancsolatok' megszüntetése.

9.) A' papi jószágok' taxálása.

10.) A' magy. kir. udvari kamrának 's a' bányáknak a' császári kamrától való függése, — az aranynak 's ezüstnek az országból való kivitele. A' magyar pénzeknek magyar nyelven való körülirása.

11.) A' pénz dolgának az Ország Rendeivel való közlése, 's elenyésztetvén a' beváltó czédulák, az igaz értékű arany és ezüst pénz' kibocsátása.

12.) A' nemzeti nyelv' terjesztése 's kimivelése.

13.) A' kir. adományi jószágoknak pénzen való eladása.

14.) A' névtelen árulkodások. —

Ezen sérelmeknek 's kivánatoknak több pontjaira voltak észrevételei mind a' nm. Előlülőnek, mind némelly vármegyék követeinek: de a' többség eggyező kivánságát nyilatkoztatván ki azoknak általános felterjesztése iránt, némelly kifejezést illető, és Somogy vármegye követének a' Répási és Kéthelyi határok iránt előadott 's be is iktattatott javaslatán kivűl, eggyenként változtatás nélkűl hagyattak 's a' Fő táblához átküldettek. — Nevezetes volt az, hogy:

A' magyar nyelv' előmozdításáról szólló 12dik ponthoz *Bács* vármegye követe, utasítása szerint, még ezeket kivánta adatni: Bács kivánatai.

a) A' Ludovicea katona akademiában minden tudományok magyar nyelven taníttassanak.

b) A' magyar tudós Társaság felállittassék.

c) A' magyar ezredeknél az igazgató szó magyar legyen.

d) Egy nemzeti játékszin - az egyes adakozások e' részben mind eddig sikeretlenek lévén, — Országgyülési ajánlás által állandóul megállapíttassék. Heves és Mármaros követei a' Bácsi két első kivánsághoz azon kinyilatkoztatással járultak, hogy azon két intézet' pénzalapjai Orszá- Nemzeti játékszin.

gos ajánlás által neveltessenek. — Lőcse városa' követe (Kricske) a' magyar nyelv iránt a' legközelebbi Országgyülésen kelt nem egészen kedvező kir. válasz következtében, további lépést kivánt a' honi nyelv' terjesztésére nézve tétetni. A' k. kir. válasz ugyanis azt tartja, ugymond, hogy e' részben minden erőltetés eltávoztassék, 's egyszersmind ezen tárgyat a' rendszeres munkák' felvétele idejére halasztja: de hasznos, és szabad emberhez is illő erőltetés nélkűl, bajosan fog hazai nyelvünk olly hamar tökélletességre menni, és közönségesen kiterjedni, mint ezt a' Nemzet' óhajtása, 's különösen az abból minnyájunkra háramlandó haszon megkivánná. Negyven esztendeje, hogy a' nyelv' ügyét a' törvényhozó test felfogta, — ezen hosszú idő alatt nem tehettek a' minden erőltetést kizáró törvények annyit, a' menynyi József császár' uralkodásakor tíz esztendő alatt egy idegen nyelvre nézve történt. A' mi a' nyelv dolgának a' rendszeres munkák közt leendő felvételét illeti: ettől várni annál bajosabb, mivel a' neveltetést és tudományokat érdeklő munkák, mellyek közé a' honi nyelv is tartozik, utolsók lesznek a' felveendő rendszeres mnnkák közt. Mind ezeknél fogva ő ifjabb királyi Felségét kellene közbenjáróul megkérnünk, hogy kegyelmes Atyja Felséges urunk előtt, a' magyar nyelv' ügyét sikeresen előmozdítsa, és attól, a' Nemzet' kivánságával megegyező kedvező választ nyerjen.

Kricske a' magyar nyelvet deákul pártolja.

— Honth' követe, utasításánál fogva szinte azon vélekedésben volt, hogy ideje volna már a' hazai nyelvnek megtanúlásától idegenkedőket, hasznos és czélirányos erőltetés által is, annak megtanulására kénszerítni: fájdalommal tapasztalják ugyanis küldői a' többek közt, hogy a' magyar bányászi kamara, a' haza keblében most is németül folytatja munkálkodásait: 's épen azért az előleges sérelmek' előadásakor, vagy ha most itt nem lehetne, más alkalommal, olly módokat kivánna megállapíttatni, 's törvénybe is hozatni, mellyel a' magyar nyelvnek, a' közdolgok' folytatásába azonnal, és mindenütt leendő bevételére sikeresen szolgáljanak. *Pozsony Vas* és *Ugocsa* vármegyék' követei pedig a' fenforgó 12dik ponthoz hozzá adatni kivánták: hogy jövendőre a' magyar nyelven szerkesztendő Törvény legyen az *eredeti* hiteles, ezt mind a' nemzetiséggel megegyezőnek, mind a' nyelv terjesztésére igen czélszerűnek állítván. Mind ezen észrevételekre azt felelte az Elölülö, hogy ezek az előleges kivánatoknak még a' mult Országgyülésen kijelelt körén is túl terjednek, 's ennélfogva ide nem tartozók: ezen előterjesztésben a' RR. is megegyeztek, 's a' 12dik pont is úgy mint feltéve volt, megmaradt.

A' Magyar törv. legyen hiteles eredeti.

A' némelly szóbeli és szerkesztési változtatásokon átment felirási javaslat is át küldetvén a' Fő RRhez :

A' visszakapcsolandó részek iránt készült törvény czikk javaslat olvastatott Ennek tartalmában némelly összeütközést látott a' nm. Personalis: az Ország' Rendei ugyanis az e' részben érkezett k. kir. válasz' következtében már megegyeztek abban, hogy a' bizottság Ő cs. kir. Felsége által neveztessék ki, 's annál fogva *udvari* légyen, egyedűl azon kérést terjesztvén a' Felség elébe, hogy ezen bizottsághoz az Ország Rendei közűl is neveztessenek tagok: a' RR. által előadott törvényjavaslatból pedig úgy látszik, mintha ezen bizottságnak az Ország által kellene kineveztetni, és a' törvényhozás' szokott útján a' Felség által helybenhagyatni, 's ennélfogva törvényinek lenni. Hogy tehát egy részről a' k. kir. válasznak, és az abban gyökerezett fentemlitett Országos megegyező végzésnek, más részről pedig a' RR. e' részben szinte kijelentett abbeli kivánságának, hogy e' bizottság munkálkodásának folyamatjáról az Ország Rendei folyvást tartó világosságban legyenek, elégtétessék, a' szóban forgó (Octob. 15diki) törvényjavaslatnak következő módositását ajánlotta: „Hogy a' koronázási kötéslevél 3dik feltételének az elszakasztott és már visszaszerzett részekre nézve elégtétessék, Ő Felsége az azoknak magyar Országgal leendő öszszeköttetése (conjunctio) iránt munkálandó bizottságban kegyelmesen megnyugodott (resolvit), 's vévén annak jelentését, azokat, mellyek az em-

Törv. javaslati módosítás.

lított diplomatikai feltételnek valóságos foganatjára szolgálnak (conferunt), majd elhatározandja; ezen dolog előmenetoléről pedig a' legközelebbi Országgyülésen az Ország Rendeit tudósíttatni méltóztatik. 1. §. Ezen bizottságra az Ország Rendei közűl ezek neveztettek ki 's a' t.

Erre úgy nyilatkoztak némellyek: hogy noha a' bizottság tagjainak Ő Felsége által leendő kinevoztetésében a' RR. megegyeztek, de ez által a' kérdéses bizottságot törvényes természetéből kivetkeztetni szándékjok épen nem volt: és így a' kerületi törvényjavaslatnak azért kell megmaradni, mivel a' RRnek e' tárgyban mindenkor és világosan kijelentett kivánsága az volt, hogy a' kirendelendő (ha nem egészen törvényes, de nem is csupán udvari) bizottság, a' visszacsatoltatásnak valóságos teljesitésére küldessék ki, 's munkájának folyamatjáról és sikeréről egyenesen az országgyülésnek tegyen jelentést, minthogy a' nemzet egy illy országos nagy tárgybani egyenes befolyásától magát ki nem zárhatja. — A' többség e' szerint a' kerületi javaslat mellett maradván, 's egyedűl annak első szakaszában a' *valóságos* szó után *visszaállítására és* (reaplicationem et) szavakat közben vetvén, az a' Fő RRhez átküldetett.

Míg ezek a' RRnél történtek, a' fő tábla az izenetben 's a' felirás-javaslatban megegyezett, az izenet 2dik pontja következésében a' nm. Fő

RR. részéről is a' nm, ország' birája egy ékes beszéddel megköszönvén Ő cs. kir. fő Herczegségének a' Nádornak a' kiküldöttségi munkákra fordított fáradhatatlan szorgalmát. Az előleges sérelmek 8dik pontja iránt volt csak észrevétele a' Fő RRnek, hol a' RR. a' só árának őket is illető meghatározási jog iránt *„az egész világ itéletére hivatkoznak.“* Ezen előadást kivánta a' Fő tábla kihagyatni, mivel a' Fejdelem igazság szerető kegyelmétől és a' nemzet törvényességétől bátran el lehet várni, hogy a' kérdésben lévő tárgyat a' törvényhozás útján elvégzik a' nélkül, hogy e' részben a' világ' itéletére szükség legyen. De a' RR. előadásokban erőt látván, attól el nem álltak.

Megizente Ő cs. kir. Fő hgsége azt is, hogy az országos összeirás iránti jelentés készülőben lévén, az még ezen országgyülésen be fog adatni.

A' bizottságrol készitett kerületi törvény javaslat iránt sem volt egy véleményben a' fő tábla az alsóval. Hosszas vitatások támadván azért újra az iránt a' RRnél: utóbb abban egyeztek meg, hogy az elölülő javaslatát némelly módositásokkal elfogadják, mellyek szerint ez lett a' törv. czikk javaslat: „Hogy az országnak elszakasztott és visszaszerzett kisebb nagyobb részei, úgymint: Dalmatia, szigeteivel, úgy szinte Gallicia 's Lodomeria iránt a' koronázási kötés levél 3dik feltételének elégtétessék, Ő Felsége azoknak ma-

Elfogadott törv. javasl. a'viszakapcs iránt.

gyar országhoz leendő visszaállitása és illetőleg visszakapcsoltatása iránt (reaplicationem et respective reincorporationem) munkálandó bizottságban kegyelmesen megnyugodott (resolvit); 's vévén annak jelentését, azokat, mellyek az emlitett diplomaticai feltételnek valóságos foganatjára szolgálnak, majd elhatározandja; ezen dolog előmeneteléről pedig a' legközelebbi országgyülésen az ország' rendeit tudósittatni méltóztatik. — 1. §. Melly bizottságra az országbeliek közül kegyelmesen kineveztettek NN. 2. §. Lásd az Oct. 15ki javaslat' 2dik §át.

Megegyezvén e' javaslatban a' Fő RRek is:

October' 17dikén

Országos ülésben mind a' k. kir. feladások 2dik pontja 's az ezzel egybekötött előleges sérelmek és kivánatok iránt készült, mind a' visszakapcsolandó Részek végett az itélő mester által készitett (a' kerületi javaslattól a' többség elállván) felirások magyar 's deák nyelven olvastatván, elegyes ülésben aláirattak 's bepecsételtettek. Ugyanakkor három rendbeli bizottság' tudósitásai olvastattak fel, úgymint 1) A' Stájer ország 's Karniolia felé munkálódotté, — 2) Szinte Stájer felé rendeltetetté, és 3) A' Morva ország felé küldötté. Előleges sérelmek és kivánatok iránt.

October' 18dikán

kerületi ülésben először azon felirási javaslat olvastatott fel, mellyel az ország Rendei Ő ifjabb kir. Felségének october' 6dikán költ kegyelm. leirása által kinyilatkoztatott ajánlását megköszönik. Jelenté azután az egyik előlülő, hogy a' mai tanácskozás tárgya, mind a' fönséges Nádornak, mind a' nm. Personalisnak is már több izben kijelentett sürgetése szerint is, a' k. kir. Előadások' 3dik pontja (az ujonczok ajánlása) lészen Határozzák el tehát a' RR. hogy átaljában kell e igérnünk Ő Felségének ujonczokat? vagy előbb az ujoncz állitás szükségének moralis és physica okait (az az: mire kell ujoncz, 's mennyi?) Ő Felségétől megtudván, azután tegyük ujonczi segedelmi ajánlásunkat.

A'k.kir.előadások 3dik pontja.

Ujoncz állitás.

Ezen előadás három részre osztá a' RR. véleményét. Némellyek az ujoncz ajánlásban addig nem akartak ereszkedni, míg Ő Felségének az 1826diki előleges sérelmekre 's kivánatokra adandó kedvező k. válasza meg nem érkezik; — többen azt akarták, hogy minden okok után való tudakozódás nélkül átaljában kell ujonczokat ajánlani; legtöbben abban egyeztek meg, hogy Ő Felségét egy előleges felirásban megkell kérni, hogy terjessze az ország Rendei elébe azon elő-

Ujoncz állitási moralis és physica szükség.

ismereteket, mellyekből azok, felséges kivánságának okait megtudhassák, 's azok felől meggyőződhessenek, hogy igy ajánlások ne önkényen, hanem bizonyos alapon, ugymint a' nemzetnek az Országgyülési Rendek által szerzett meggyőződésén épüljön. Ugyan ezen okot tudni kivánók közt voltak ollyanok is, kik csak a' physica szükség iránt akartak felvilágositást, mivel nem reménylhetni, hogy Ő Felsége a' moralis szükséget bővebben kinyilatkoztassa, mint már a' k. kir. meghivólevélben, az előadásokban, 's az october 8diki leirásban előadta.

Az első véleménnyel tartók azon szempontból indultak ki különösen, hogy az ujonczadással terhelendő nép az által nyer könyebbülést és vigasztalást, ha az előleges sérelmek megorvosoltatván, a' nép olly állapotban helyheztetik, hogy az ujoncz adáson kivül, egyébb polgári kötelezteteseinek is könyebben eleget tehet, sőt az által sorsa is jobbittatik. Annyival is inkább kivánták hát ezek a' szükség' okainak felfedezését, ha a' többség az ujonczok ajánlásába csak ugyan beereszkedik.

A' második rendbeliek, a' physica szükség' okainak megtudását azért ellenezték, mivel az, békesség idején valóságos ezredek' pótlását tesz fel, a' mire az ország az 1741diki 63dik czikkely értelme szerint nem köteleztethetik. Azon kérdésre pedig, mire szükséges a' katona? vagy is, mi a'

A' physica szükség' okainak ellenz.

moralis szükség a' mostani ujoncz állitásban? csak úgy adhatna Ő Felsége feleletet foganatosan, ha minden külső Fejdelmekkeli egyezkedéseit előnkbe terjesztené, a' mi valóságos manifestum lenne. Egyébiránt: láthatni az újság levelekből, miért szükséges a' katona? Újabb meg újabb népmozdulások 's zendülések vesznek körül minden felől bennünket, mellyek mostani constitutionalis állásunkat veszéllyel fenyegetik. Hajdani barbarus ellenségink, kegyetlenkedéseik 's rablásaik után viszszatértek lakóföldökre: most veszedelmesebb ellenség támadt fel, a' közvélemény, melly democratiai elvekkel felfegyverkezve jön ellenünk: ez ellen kell oltalom, ez késztet, hogy ajánlásunkat minél előbb, minden okok utáni késleltető tudakozódás nélkül megtegyük.

Azok, kik akár csak a' physica, akár a' moralis szükséget is egyszersmind kivánták előbb megtudni, 's ez úttal a' többséget tették; véleményeiket ezekben adák elő: az e' tárgyban a' Fő Rendekhez küldendő izenet szerint: „A' k. kir. feladások' 3dik pontjára nézve tanácskozásba ereszkedvén a' KK. és RR. valamint egy részről törvényes kötelességeknek ismerik, mind a' belső mind pedig a' külső bátorság sikeres fentartására megkivántató eszközöket a' fenálló törvények értelmében elrendelni; úgy más részről, miután ugyan azon törvényekhez szorosan ragaszkodva, abbeli kötelességöknek egyedül a' fenforgó szük-

Izenet a' katon. ujoncz ajánlás iránt.

ségnek voltaképeni kitudása után felelhetnének meg, egész egyenességgel megvallják, hogy mind azok, mellyek e' tárgyban tudtokra adattak, további tanácskozásaiknak biztos alapjául nem szolgálhatnak.

„Ugyanis: a' mi a' magyar ezredeknek a' k. kir. előadásokban érdeklett hijánosságát illeti: jóllehet az Ország Rendei a' hadfogadás' (Verbung) felsegéllésére, 1807dik esztendő óta, az Országgyülésen is, nevezetesebb summát ajánlottak, 's az elfogadott intézetnek sikeresítésére is czélirányos, de a' kormány által nagy részben nem teljesített módokat állapítottak meg: az iránt mind az által valamint azon ezredeknek felállításakor, úgy azóta is mindenkor állandó és nyilvánságos óvást tettek, hogy az ezekben akármi módon eredhető hijány kipótlását kötelesség gyanánt reájok háritni ne lehessen.

Kegy. Fejedelmöknek saját nyilatkozása.

„Békesség szerető kegyelmes Fejedelmöknek saját nyilatkozása szerint, békességben élvén, 's annak állandó voltát óhajtva, az Ország védelmező alkotmánya mellett, az újabb történetek' körülállásaibol eredhető szükséget sem láthatják be voltaképen: hogy tehát e' legnagyobb tekintetű tárgyban a' törvényes úton biztos lépéseket tehessenek, esedezni kivánnak Ő cs. kir. Felsége előtt, méltóztassék az Ország Rendeinek a' fenforogható szükség' voltaképeni megtudására olly segéd eszközöket nyújtani, hogy tekintetbe vévén a' katonaságnak mostani állapotját is, magokat a'

megtudandó szükséghez alkalmazván, a' bennök helyzett legfelsőbb bizodalomnak, Atyáikkal vetélkedve, az Ország lakosi várakozásinak pedig nyugodt lélekkel megfelelhessenek, és hogy akkor, midőn a' haza boldogságát és bátorságát kivánják eszközleni, a' minden segedelmek közt legterhesebb segedelem' megajánlásában, a' valóságos szükség határin túl ne menjenek."

Egyébiránt a' külső népzendülések és a' köz vélemény iránt felhozott okoskodásra az adatott szóval feleletül, hogy azon mozgásban lévő népek elég bajt találván magok közt, reánk bizonyosan nem ütnek; — a' mi pedig a közvéleményt illeti, ennek elnyomására kis védelem a' kötélen fogott ujoncz, más oldalról pedig ha a' democratia ellen kell csak harczolni, akkor ismét veszedelmes a' democraták kezébe fegyvert adni. Ide járul még az is, hogy egy fő nehézsége lévén az Országnak a' hadindítás jogából való kizáratása, ha most elégséges ok nélkül adna az katonát, azon panaszra nézve magával jönne ellenkezésbe.

Több vármegyék' sőt káptalanok' 's városok' követei is emliték, hogy ha védelemre van az országnak szüksége, természetes kötelessége szerint álljon helyt a' nemesség. *Sopron vármegye 2ik követe* pedig előadván a' katona fogdosással egybe kötött károkat 's visszaéléseket: mind a' statusra, mind magára az adózó népre nézve jobbnak tartá

a' fogdosás helyett a' sors húzást, mellynek elfogadására a' nép a' lelkipásztorok 's az illető tisztviselők által készittetnének el, még a' mostani ujonczállítással szokásba hozni. Kérdésbe tette azt is, hogy *Capitulatio* mellett igértessenek e' ujonczok vagy a' nélkül? De az ezek felett leendő tanácskozást azon időre hagyták a' KK. midőn majd a' többség által kivánt szükség megtudása után, az ajánlást megteszik. Ujoncz sorshuzás. Capitulatio.

October' 19dikén

kerületi ülésben vizsgálat alá vétetett az ő ifjabb királyi Felségéhez küldendő felirásjavaslat. Ugyan ekkor felolvastatván a' tegnapi tanácskozás következésében készült izenet 's felirásjavaslat, amazzal együtt közirásra bocsáttatott.

October' 20dikán

kerületi ülésben vizsgálat alá vétetvén a' most említett javaslatok, az izenet a' szerint, mint föntebb elő adva van, helybehagyatott, 's a' felirás javaslat is, hasonlóan a' szokott mód szerint az izenethez alkalmazva elkészíttetett.

October' 21dikén

Országos ülésben felolvastatván a' k. kir. előadások 3dik pontja iránt készített kerületi izenet, az előlülő erre nézve e következőkbe adá elő észrevételeit: „Hogy az Országnak joga van megvizsgálni akárminemű segedelem adáskor, ennek szükségét, az tagadhatatlan. — Mutatják ezt a' k. kir. meghivó levél, a' kir. előadások, és az utóbbi királyi leirás: mind ezekben a' Fejdelem a' fenforgó nyomos okokat átaljában megérintve az Ország elébe terjesztette. Azonban a' mód, melly által a' KK. és RR. az eddig tudottakban megnyugodni nem látszatván, ez uttal mind a' szükségre, mind az állandó katonaság számára nézve bővebb ismeretekot kivánnak szerezni, az az: a' felirás útja, az eddig gyakorlott szokással meg nem egyeztethető. Ugyanis, a' mi a' szükség' megtudását illeti: eddig az Ország Rendei a' kormány' kivánsága megértése után, magok fontolták meg minden további feszegetések nélkül a' környülállásokat, és megnyugodtak a' királyi előadásokban, 's az azok mellett közlött okok előterjesztésében, — vagy pedig, ha ezek eléggé inditók nem valának, folyamodtak az Ország' Nádorához, és ezen az úton szerezték meg a' kivánt világosittásokat, —

Nem kell feszegetni: miért kell u joncz 's mennyi?

felirásra, és ezt megelőző vitatásokra e' részét a' tárgynak soha nem eresztették, jól tudván annak kényes voltát, melly iránt a' további magyarázat a' KK. és RR. bölcs belátása előtt úgy is felesleges. De más nemzeteknél is, midőn hasonlóról van szó, a' kormány nem terjeszti előre a' nemzeti gyülekezet elébe indító okait: hanem bizonyossá tévén a' nemzet képviselőit, hogy szükség van, az okok kimutatását azon időre halasztja, midőn már a' szükséget nemző Jelenkor, kifejlett következéseivel a' multaknak sorába lép. — Itt is tehát a' régi szokás, sőt maga a' dolog' természete ellenére a' kormányt ollyra kéntetni nem lehet, a' mit teljesítni nem fog, sőt tekintvén tulajdon, 's népei boldogságát, nem is teljesithet. A' mi a' katonaság' mostani számát, és igy az állandó mennyiséget nézi: noha ez iránt az elő-adattak olly teljes erőben, mint az elsőre elő nem hozattathatnak: még is tagadhatlan, hogy az Ország véderejének valódi számát közre bocsátni nem tanácsos. — Ezen kivül, bizonyos az is, hogy a' számbeli mennyiség' nyomozása, egyenesen az Ország által mindig nagy szorgalommal elkerült completatióra vezet, mert ha az Ország azon gondoskodik, hogy mennyi a' katonaság? 's mennyi annak számbeli hijja? halgatólag elösmeri, hogy megállapíttatott szám vagyon, és ezt a' maga épségében kell fentartani." — Ezeknél fogva buzdítólag kérte az elölülő a' RRket, hogy a' felirás-

Elölülői megjegyzések.

sal hagyjanak fel, és vagy az adás mennyisége kérdésébe ereszkedjenek, vagy pedig ha az előadottakban még meg nem nyughatnának, találjanak olly módot, mellynek meg lehet felelni, — mutassák meg a' világnak, hogy a' magyar előtt, ha fejdelem és haza java forog fenn, nincs akadály. —

Az elölülő' előadására, azokon kivül, melylyek a' kerületi ülésben már e' tárgyban előadattak, azon okbol is, hogy a' törvényesen kivánt segedelem adást, midőn a' fenyegető mozgások Europa' több népeit elboritották, a' szükség' tudakozásával nem tanácsos későbbre halasztani, húzamos idő kivántatván az ujonczok' kitaníttására is, 's a' minő szorgos a' szükség, olly pontosnak kell lenni a' segedelemnek is; — többen a' szükség megtudása iránti felirással felhagyni, vagy elkerülhetetlen esetben az 1802diki példa szerint, a' Nádori közbenjárást kérni jobbnak itélték.

Nádori közbenjárás.

De nagyobb része a' Rendeknek magában az izenetben előadott okoknál fogva, a' mellett megmaradván, a' Nádor ispányi közbenjárást pedig azon okból, mivel a' Fejdelem' elhatározásától függ, hogy mi módon akarja a' bővebben megtudandó körülállásokat közölni, és mivel a' Nádort, mint az Ország legfőbb tisztjét, minden törvényes alkalmat megelőző közbenjárással, a' nemzettől, mellynek joga nagyobb minden politicai tekinteteknél, nem is kell, de nem is lehet

elválasztani, elfogadni nem akarván: mind az izenet, mind az ennek következésében készült deák felirás a' Fő táblához átküldetett.

Az alatt míg a' Fő Rendek az izenetre adandó válasz iránt tanácskoztak, az alsó táblánál, utasítások szerint, Heves, Békes, Trencsin, Csanád és Arad vármegyék követei abbeli kivánságokat nyilatkoztatták ki, hogy Ő ifjabb királyi Felsége koronáztatása emlékéül magyar körül irásu emlék pénzek verettessenek. Továbbá: Heves követe, hogy Ő cs. kir. Felségének örökké fennmaradandó emlékére, Pesten, nemzeti ajánlásból emlék oszlop emeltessék; Szabolcs követe pedig hasonló czél elérésére azt kivánta, hogy ezentúl minden magyarországi érczekből készítendő akárminemű pénzek magyar körülirásokkal készíttessenek.

Emlékpénz Ő Fels. koronázt.

Magyar körülirásu pénzek.

Nem sokára ezután egy küldöttség áthozván a' Fő táblának az izenetre adott válaszát, miután ez felolvastatott, 's közirásra rendeltetett az üléseknek vége lett.

October' 22dikén

kerületi ülésben felolvastatott a' Fő RR. válasza. Ennek rövid magyar foglalatja ez: Az előbbi példák, mellyekhez ezen Constitutionalis nemzet mindenkor ragaszkodik, különösen pedig az 1807

Főrendi válasz az ujoncz adás iránt.

és 1808dik Országgyülés irományai eléggé mutatják, hogy béke idején is, maga a' veszedelem előre való gyanítása elég volt arra, hogy az Ország Rendei az 1741: 63dik törv. czikk. óvása mellett, királyi felszóllitás nélkül, önként tegyenek olly ajánlást, melly az Ország' bátorságát hathatósan fentartotta. De ha ezek elegek nem volnának, valóban most, midőn a' legtörvénytartóbb, legbékeszeretőbb Fejdelem, kit békéltetőnek kiált Europa, mind k. meghivó levelében, mind előadásaiban, mind utóbbi k. leirásában ebbeli kivánságának igen sürgetős, és a' körülállásoknak különös voltát kinyilatkoztatta, e' világos szükséget bővebben ki magyarázni nem kell.

„Midőn tehát sem a' törvények' lelke, sem az előbbeni Országgyülések' egymást követő példái nem láttatnak a' szükség iránti további tudakozódást kivánni: a' Fő RR. állhatatosan reménylik, hogy a' RR. felhagyván a' javasolt felirással, olly ajánlást fognak tenni, melly a' leg előrelátóbb Fejdelem' várakozásának, a' törvényes intézetek gyámolításának, 's e' nemzet' mindenkor fentartott dicsősségének egészen meg felel.

Az e' válaszra adandó felelet iránt tanácskozván a' RR. a' többség azon észrevételeket, mellyek e' tárgyban előadattak, a' kerületi Jegyző által feltétetni határozta. Azok között, kik a' szükség' okait megtudni, 's ez iránt felirást készitni nem akartak, Sopron várm. követe, a' Fő Rendek

válaszára következő észrevételeit adá elő: A' Fő Rendeknek Ő Felsége békeszeretetétől vett okoskodását helyesnek tartja: de arra nézve, hogy a' szükség megtudása a' törvények' lelkével megegyeztethető nem volna, a' Fő RRkel nincs egy véleményben. A' nemzetnek e' jogát sem ő, sem a' kik véle e' tárgyban egy értelemben voltak, soha kétségbe nem vették: mert ha van joga a' nemzetnek ajánlani, bizonyosan van joga is megtudni azt: miért ajánl? hanem a' más véleményen levőktől csak azon joggali élés módjában különböznek, elégnek találván a' vele egy értelemben lévők a' Nádor' közbenjárását.

Ez ellen azonban a' tegnap érdeklett okot vetvén Borsod' követe, midőn beszéde végén ez úgy nyilatkozék, hogy abban, ha a' szükség okai egy küldöttség elébe terjesztetnének, mellynek elölülője a' Nádor lenne, nem ellenkeznék: úgy látszott hogy ez inditványt sokan elfogadák: de hogy felelet készittessék a' Fő tábla' válaszára, azt még is többen akarták. E' szerint elkészülvén, 's le iratván ez nap' a' felelet, ez —

October' 23dikán

kerületi ülésben felolvastatott, 's kevés változtatással helyben hagyatott. Ebben röviden ezek

Tudni kell mennyi ujoncz kell's mire?

adatnak elő: Az 1741diki 63dik törv. czikkből világos, hogy az abban ajánlott segedelem azakkori elölszámlált szükséghez volt alkalmazva: azóta az e' féle segedelmekről szóló törvényeink rendesen 's állandóul azon czikkre hivatkoznak: önként következik hát a' fenálló törvények lelkéből, a' szükség' voltaképpeni megtudásának joga. Nem hozhatják kérdésbe e' jogot az 1807. és 1808ki példák, hogy akkor az Ország Rendei kir. előadás nélkül eroszkedtek volna ajánlásba, nem lehet állítni, mert az akkori k. kir. előadások szavai ezek: „minekelőtte a' katonaság' kipótlása módjárol tanácskoznának“ „az Ország Rendei.“ — De ha a' nélkül tettek volna is ajánlást, akkor, midőn a' köz tudomány szerint az 1805diki szerencsétlen háború után, nem csak a' birodalomhoz, hanem az Országhoz tartozó részek is megcsonkítva, a' hadi seregek pedig elgyengülve voltak, egész Europát egy rémitő hatalom csak nem végső elnyomattatással fenyegette, és inkább fegyverszünés mint békesség volt, a' szükség ismeretesebb vala, hogy sem voltaképeni megtudására segéd eszközöket kellett volna kivánni; — a' minthogy 1808ban nem csak az ujoncz adás, hanem a' nemesi felkelés is elrendeltetett. 1807ben magok a' Főrendek azzal ösztönözték a' RRket bővebb ajánlásra, hogy a' szükség mivoltát tanácskozásba nem vévén, tanácskozások semmi biztos alapon nem épülne: és igy magok elismerték,

hogy törvényeink lelke a' szükség' voltaképeni megtudását kivánja. Bizonyitják ezt az Ország Rendei 1807diki felirásának e' szavai: az „Ország ol-„talmazásának rajtok fekvő kötelességével, mely-„lyen maga annak alkotmánya is sarkallik, azon „jog is öszve van kapcsolva, hogy az ezen czélra „szolgáló eszközök az általok megismert szük-„séghez mérsékeltessenek." Erre mutat az 179⁰/₁ki 65dik törvény czikkely is, mellyben a' szükség mivolta az Ország' a' végett kirendelt küldöttjeinek felfedeztetett, 's az Ország' részéről Gr. Eszterházy Ferencz a' császári követtel együtt, a' békekötésre elküldetett. — Maga Ő Felsége a' kir. előadások' 3dik pontjában az ebbeli régebben sürgetős szükséget az Országgyülési tanácskozásokra tartotta fel. Ezeknél fogva biztosan reménylik a' KK. hogy midőn ebbeli jogukat gyakorolni kivánják, annyival kevésbé fognak akadályoztatni a' Fő RR. által, mivel a' Fő Rendek helyzetétől az övék igen különböző. — Ők küldőik' képében és felelet terhe alatt teszik az ajánlást: mellyre nézve biztos lépést csak úgy tehetnek, ha mind magok meglesznek győződve, mind küldőiket meggyőzhetik és nyugtathatják annak szükséges volta felől." — Ezzel

Országos ülésbe menvén a' RR. mielőtt ez felolvastatnék, az elölülő jelentésére, *vegyes gyülésre* mentek át a' Főrendek palotájába. Itt a' Nádor kijelentvén a' Felségnek abbeli ajánlását, Vegyes ülés.

8

Az ujoncz állitás szükségét ő Felsége felfedezi.

hogy az ujonoz állitás szükséges voltát a' fő hadi kormány elölülője Gróf Gyulay által, egy a' végre rendelendő Országos kiküldöttség előtt kész felfedezni: Gróf Cziráky Ő Excellentiája a' Főrendek nevében, a' nm. Personalis pedig a' RRkében, reménylvén hogy ezen ajánlást ezek is örömmel fogadják Ő Felségének e' haza boldogságára irányzott készségét, a' Nádornak pedig ebben való kegyes munkásságát megköszönték. — Azonban felszolítván még is a' Nádor az Ország Rendeit lehető észrevételeik' előadására: Komárom 's Heves vármegyéknek követei azt kivánták csak, hogy az 1791: 65dik törv. czikk' példája szerint ezen ajánlása Ő Felségének törvény czikkbe tétessék; melly előadást a' Nádor akkorra kivánt halasztani, midőn a' k. kir. előadások' 3dik pontja iránt törvény készíttetik, a' miben, úgy látszott, minnyájan megnyugodtak. — Personalis úr megkérte ezután a' főhg. Nádort, hogy a' kirendelendő küldöttségnek méltóztatnék elölülője lenni, 's abban egyeznék meg, hogy az 1811diki Országgyülés' példájára, a' kir. Tábla 's Horváth Ország' részéről kinevezendő két két tagon kivül, a' RR. magok választhassák magok közül kerületenkint ezen küldöttség' tagjait, úgymint: az Egyházi rendből négy, a' megyék' követeiből minden kerületre hat, és igy összesen 24, — a' kir. városokból minden kerületre egy, és igy összesen négy tag választassék. — Ő cs. kir. főhgsége az elölülősé-

A RR. magok választják a'küldöttség tagjait.

get azon gyengéd érzésből kivánta volna elmellőzni, ne hogy jelen létében valaki magát véleménye' kimondásának szabadságában messziről is megszorítottnak lenni gondolja: de általánosan kijelentett helyben hagyás előzte meg és követte a' Borsodi követnek azon előadását, hogy a' hoszszas tapasztalás, legközelebb pedig az Országos rendszeres munkák' küldöttségi felvétele' alkalmával, ő cs. kir. főhgének bölcs igazgatása alatt eltöltött 3 évek nyilvánságossá tették, hogy ő főhgségének jelenléte soha senkit a' szóllás' szabadságában meg nem akadályozott, sőt sokakat elölülői kegyes felszólítása ezen szabadságnak teljes mértékbeni használására serkentett. Engedett ennélfogva a' fens. Nádor a' köz kivánságnak, és az elölülőséget, mint az Ország Rendei' iránta való bizodalmának újabb jelét, hálás szívvel elfogadván, igéretet tőn, hogy ez úttal is a' nemzet' javának előmozdításán fog igyekezni. — Kineveztettek ezek után a' Fő RR részéről küldöttség' tagjaiul: G. Cziráky Antal Ország biró, B. Szepessy Ignácz Pécsi püspök, H. Batthyány Fülöp Vas, G. Győry Ferencz Bács, Almássy József Gömör, G. Teleki József Szabolcs, B. Bedekovics Lajos Körös és Szegedy Ferencz Verőcze vármegyék' Főispányai, — B. Vécsei Miklós, G. Batthyány Imre, G. Zichy Károly és G. Károlyi Lajos urak. Eloszolván a' vegyes ülés:

A' küldöttség főrendű tagjai.

Miután a' kir. Tábla' részéről a nm. Personalis küldöttségi tagokul Somsich Pongrácz Alnádor, és Platthy Mihály nádori itélőmester, Horváthország részéről pedig Kusevich József itélőmester, és Ozegovics István követ urakat kinevezte: a' RR. közűl is titkos szavazattal ezek választattak meg: az Egyházi rendből: Kollár István Esztergom, Csausz István Kalocsa, Sztankovics János Győr és Májer József Fejérvár Káptalan' követei. A' vármegyék' részéről minden kerület külön választá megbizottjait, u.m. a' duna melléki kerületből: Takács Gáspár Pozsony, Szentkirályi László Pest, Prónay János Nógrád, Borsiczky István Trencsén, Majthényi Antal Honth és Ocskay Ignácz Nyitra vármegyék' követei; a' dunántúli kerületből: Pázmándy Dénes Komárom, Deák Antal Szala, Niczky János Vas, Somsich Miklós Somogy, Csapó Dániel Tolna, és Rohonczy János Veszprém vármegyék' követei; a' tiszamelléki kerületből: Komáromy István Abauj, Ragályi Tamás Borsod, G. Andrássy György Torna, Földváry Ferencz Hevcs, B. Vay Miklós Zemplén és G. de la Motte Károly Gömör vármegyék' követei; a' tiszán túli kerületből: Eördögh Alajos Szabolcs, G. Károlyi György Szathmár, Hertelendy Miksa Torontál, B. Prényi Gábor Ugocsa, Bene József Csongrád, és Lónyai János Bereg vármegyék' követei. A' kir. városok részéről: Glabics József Beszterczebánya, Wagner Ferencz Sopron, Fi-

A' Rendek által választott tagok.

scher Károly Kassa, és Komlósy Dániel Debreczen városok' követei.

October' 24dikén

Országos vegyes ülésben felolvastatván a' RR. elölülője által a' küldöttség' tagjai, a' RR. úgy nyilatkoztak Szepes vármegye követe által, hogy elölülőjöket is kivánják a' küldöttség' tagjául Örömmel fogadván ezt ő cs. kir. Főhgsége a' Nádor is, az elölülő pedig a' RRnek e' bizodalmáért há'ás köszönetet mondván, Liptó vármegye követe, mint mostani egyik kerületi elölülő, a' RR. némelly részének azon kivánságát terjeszté elő, hogy a' RR. közül választott küldöttek' számára utasítás készittessék, melly a' küldöttségi tárgyra nézve az eszméket egyesítvén, a' tanácskozásoknak alapjául, és a' küldötteknek sinor mértékűl szolgálhasson. De ezen utasitást ő cs. kir. Fő Herczegsége a' Nádor szükségtelennek tartotta, a' mennyiben a' küldöttségi tanácskozásoknak alapja már azon izenetben, mellyet e' tárgyban a' KK. a' Fő Rendekhez megküldöttek, le van téve, — 's különben is ezen választmány nem a' dolognak végső elintézésére, hanem csak a' fenforgó szükség' megtudására lesz olly formán kiküldve, hogy az iránt az Országgyülésnek jelentést tegyen. Sinor mértékűl pedig az illy utasítás semmi esetre

Utasítás a' küldöttség' számára.

nem szolgálhatna, mivel e' mód az eddigi szokással ellenkeznék, 's ennél fogva ő cs. kir. Főherczegsége mint az Országnak első tisztje, kinek az ősi törvényes szokásoknak fentartása kötelességében áll, az előadott javaslatban meg nem egyezhetett. Köz lévén a' Nádori nyilatkozásbani megegyezés, az említett előterjesztés el nem fogadtatott. Felolvastatván ezek után az ő ifjabb királyi Felségéhez küldendő köszönő felirás magyarúl, az ülésnek vége lett, a' küldöttség pedig azonnal munkájához fogván ezt a' következő három nap folytatá, míg nem —

A' küldöttség 3 nap dolgozik.

October' 27dikén

A' küldöttség' jelentése.

Országos vegyes ülésben a' küldöttség' tudósítása felolvastatott, mellynek rövid foglalatja ez: Az udvari fő hadi tanács elölülőjének ő Felsége' nevében tett hiteles tudósitásából átlátta az Országos küldöttség azon körülményeket, mellyek eddig csupa hirből származván, a' fenforgó Országos tárgy iránti tanácskozásoknak alapul nem szolgálhattak volna. Megértette, hogy a' legszelídebb kormányú tartományokban is támodtak zűrzavarok, de meg értette más részről Ő Felségének azon elhatározását is, mellynél fogva kincstárának minden módon jó karba hozására ügyelvén,

csak a' kikerűlhetlen szükségről, 's a' népeit boldogitó békesség fentartásáról gondoskodván, minden megtámadó háborútol idegen.

A' védelem' eszközeire nézve előladta a' királyi biztos a' magyar katonaság' miben létét, mellyhez képest csak annyi ujonczot kivánt, mint 1796ban önként ajánlottak az Ország Rendei (ötven ezeret), ezen mennyiségnek nagyobb része az ezredek' megszaporitására mulhatlanul szükséges volna, kisebb része pedig csak úgy kivántatnék meg, ha a' jövő országgyülésig a' nagyobb szükség azt hozná magával. — Ezekből, 's kiváltképen a' több észrevételekre adatott felvilágosításokból meggyőződve vallja magát a' küldöttség, hogy a' magyar seregek' mibenléte a' királyi k. előadások 3dik pontjának tartalmával teljesen megegyez.

50 ezer ujoncz kivántatik.

Ő cs. kir. főhgségének e' tudósitás felolvasása után tartott buzditó beszédét örömmel fogadván az Ország Rendei, az ő ifj. kir. Felségéhez küldendő köszönő felirás, a' szokott módon aláiratott, 's bépecsételtetett. E' felirás szóról szóra igy van: „Felséges Apostoli király, legkegyelmesebb urunk! Meg sem szünt még fájdalmunk, hogy Felségednek gyengélkedő egéssége miatt, hódolásunk jeléül tett alázatos ajánlásunk mellett hív tiszteletünknek kijelentésére egyetemben előtte meg nem jelenhettünk, midőn a' folyó October' 8kán költ k. kir. leirása Felségednek olly érzékeny

Ő ifj. Felségéhez köszönő felirás.

örömet áraszta szíveinkre, mellynek bővsége minden kivánságainkat felülmulja, hogy t. i. ajánlásunkat, mellyben egyedűl a' mi buzgó indulatunk ragyog, valódi kincs gyanánt tekinteni, és gazdagságának a' mi szíveinkben való helyheztetését kijelenteni méltóztatik. Melly kegyelmességét, úgymint a' legfőbb királyi hajlandóságnak jelét háláadó, tisztelettel vévén, egyszersmind új kegyességnek bizonyságát tiszteljük abban, hogy

Ő ifj. k. Felsége'sz.czélúl ajánl. Felséged a' köz boldogságról való gondoskodást, királyi méltóságának fejdelmi érzésével illetvén, ajánlásunkat ollyan köz és kegyes czélokra kivánja szentelni, mellyek által a' szenvedők vigasztalást, a' köz ügy pedig, segedelem járulván a' nemzeti intézethez, nagyobb erősséget nyerendenek: illy nemes munkáját a' felséges léleknek szemlélvén, szívünknek legfőbb vigasztalásával tapasztaljuk, hogy Felséged, mint nagy nevű Atyja erényeinek valóságos örököse, legfőbb gondosságát abba helyezi, hogy semmi alkalom a' köz boldogság' előmozditására, használás nélkül el ne muljon. Mellyet midőn jövendő boldogságunk' legcsalhatlanabb előőrzetének tartjuk, azon kegyelmességért, mellyel irántunk, és az egész Ország iránt viseltetni, és törvényeink 's alkotmányunk fentartásároli gondosságát a' hív nemzet boldogságának megerősitésére 's a' szeretet' kötele által évekre megállitandó kölcsönös bizodalomra czélzó igyekezettel egybecsatolni méltóztatik, Fel-

ségednek örökös hálákat adunk, és semmit buzgóbban nem óhajtunk, mint azt, hogy a' mindenható Isten felségednek mindennemű boldogságokkal tellyes hosszú életet és uralkodást engedni, irántunk pedig azon lelket megtartani méltóztassék, hogy diosért Atyáinknak, kiknek nyomdokit követni törekedünk, mindenkor méltó maradékai lehessünk. — Többire 's t. b.

October' 28dikán

a' vármegyék' követei különtanácskozást tartván az ujonczok' ajánlása iránt —

October' 29dikén

kerületi ülésben az Országos küldöttség' föntebb leirt tudósítása' felolvastatása után, abba be is bocsátkoztak. Mindenek előtt abban egyeztek meg itt a' RR. hogy Komárom várm. első követe' javaslatára, a' Fő RRnek adassék tudtokra, hogy azoknak azon állitások, melly szerint az Országnak a' szükség' megtudásához való jogát, a' törvények' lelkével ellenkezőnek lenni mondották, A k.k.előad. 3dik pontja' tárgyalt.

és a' mellyre a' RR. több okokkal feleltek ugyan, de az azokat magában foglaló izenet az országgyülési irományok közé nem mehetett, ő Felsége' tettével van megczáfolva.

A' tegnapi külön tanácskozás következtében a' RRnek nagyobb része, ez úttal, a' mostani szükségre 28 ezer ujonczot ajánlott, a' nagyobb szükség esetére pedig ugy nyilatkozék; hogy ő Felsége országgyülést tartván, akkor nem csak ujonczokat lesznek készek az Ország Rendei a' szükséghez képest adni, hanem egyébb segedelmen kivül, mint sokan kivánták, *a' nemesség személyesen is fel fog kelni.* Hogy pedig a' nemesi felkelés megfelelhessen czéljának, még ezen országgyülésen elhatároztassék a' Lustra, 's a' nemeseknek fegyverben leendő gyakoroltatása. Az Ország Rendeinek e' készsége 's nyilatkozása inkább magára vonja a' külső nemzetek' figyelmét, mint sem ha a' kivánt 20 ezer ujoncz is most előre megigértetnék; az adozó nép sem fog olly zavarba jönni a' 28 ezernek mint a' kivánt 50 ezer ujoncznak kiálítása által. Most moralis erőre van szükség: a' nemesi felkelésben pedig épen olly erő fekszik, mellyet semmi idegen számba nem vehet.

28 ezer ujoncz ajánltatik.

Lustra 's a' nemesek' fegyverben gyakorlása.

Kevesebben voltak, kik a' mostani szükségre 28, a' lehető nagyobb szükségre pedig 20 ezer ujonczot egyszerre megigértek. Úgy látszott, hogy ezeknek a' Lustrához 's nemesi felkeléshez sem

volt kedvök, ezt vagy saját véleményök, vagy küldőik' utasítása szerint nem vállalhatván el.

Voltak, kik mostanra a' 28 ezernél többet vagy kevesebbet igértek, jövendőre pedig semmit sem: de voltak ollyak is, kik egyszerre 50 ezret ajánlottak.

A' többség azonban oda nyilatkozván, hogy mostanra 28 ezer ujoncz igértessék:

October' 30dikán

kerületi ülésben az határoztatott el, hogy az ajánlás micsoda feltételek mellett tétessék. Javaslák némellyek az 1807diki, mások az 1802diki feltételeket, ismét mások az 1796kiakat 's ezek közt Borsod követe különösen azon feltételt kivánta megujíttatni, hogy a' magyar ezredeknél az 1764ki példa szerint *csak magyar tisztek legyenek*; — továbbá: hogy Bács utasitása szerint *a' magyar katonák magyar nyelven kormányoztassanak*, — 's kik az eddigi szolgálatban továbbira alkalmatlanokká lettek, nyugalomra bocsáttassanak, hogy ez által ezek is érezhessék még a' társasági élet örömeit, 's az ujonczoknak is kedvök jöjjön a' katonáskodásra, látván hogy idővel ők is úgy fognak visszatérni kedveseikhez, mint az ő előt-

Ujoncz ajánlási feltételek.

Magyar tisztek.

Capitulatio. tök szolgáltak. Ha rendes capitulatio nem lesz is, a' most állítandó katonák meghatározott ideig szolgáljanak, nevezetesen a' gyalogok 9, a' lovasok 12 esztendeig. Ezen különbség pedig azért légyen, mivel a' lovasnak több idő kell a' tanulásra, de örömestebb is katonáskodik a' lovas mint a' gyalog, 's t. e' félék, mint alább a' rendszabályban látandjuk.

Sokan ellene voltak a' meghatározott szolgálat idejének, azon okból, minthogy ez ezredek' pótlását húz maga után; mert ha egy időben 28 ezer embert elbocsátnak a' seregből, az olly hijányt okoz, hogy azt pótolni kell; és mivel a' capitulatio nélkül most szolgálatban lévő katonákban keserves érzést támasztana az, hogy midőn ezek ideig óráig szolgálnak, ők örökös katonáskodásra vannak kárhoztatva. Ennek elhatározását tehát az országos küldöttségi munkákra kivánták halasztani.

A' többség azonban a' fentebb említettekben nyugodván meg, egy kerületi küldöttség neveztetett ki, melly e' tárgyban a' Fő RRhez küldendő izenet, felirás és törvényczikk' javaslatát, valamint az ujoncz állitás' rendszabályait is, az előadattak szerint dolgozza ki, felvévén az állitási módok közé a' Sopron vármegye követe által már föntebb említett sors huzást is.

Három egész nap dolgozván ezen küldöttség a' reá bizottakban, 's ugyan az alatt az Ország'

nehézségei 's kivánságai összeszedésére rendelt országos küldöttség is folytatván munkáját:

November' 2dikán

Országos vegyes ülés tartatott. Itt a' nm Personalis a' RR. köz megegyező óhajtások felől meg lévén győződve, azon kérést terjeszté a' főhg Nádor elébe, hogy közelgetvén ő cs. kir. Felségének kegyelmes királynénknak örvendetes névnapja, mind ő cs. kir. Felségének kegyelmes urunknak, mind pedig Felséges asszonyunknak abbeli engedelmét kieszközleni méltóztassék, hogy a' RR. ezen alkalommal, kegyelmes királynénk iránt fiúi hódoló tiszteletöknek, örvendezésüknek, 's jó kivánságaiknak érzéseit kimutathassák: nem kételkedvén a' RR. hogy a' Fő RR. szinte azon indulattol lelkesittetve, 's velök egyesülve óhajtják egyetemben ezen minnyájok előtt kedves kötelességet teljesíteni. A' főhg Nádor ezen előadás' következtében azt nyilatkoztatá, hogy ismeretesek levén előtte az Ország Rendeinek Fölséges asszonyunk iránt épen most előterjesztett érzései, már jó előre ő Felségöknek kegyelmes engedelmét az iránt megnyerte, hogy az Országosan egybegyült Rendek a' nm. Personalis által előadott óhajtások-

A' fels. királyné'névnapi üdvöz.

nak teljesítése végett, holnap délutáni négy órakor a' primási palotában megjelenjenek. Ezután —

Az 1827 : 16dik törvény czikkben rendelt küldöttség' jelentése olvastatott fel, melly a' túl a' dunai kerületben, a' különböző törvényhatóságokban bészegellő helyek, nevezetesen pedig a'

Siófok. Veszprém és Somogy vármegyék közt Siófok iránt támadt villongások eligazításában foglalatoskodék.

November' 3dikán

kerületi ülésben felolvastatott az Oct. 3ki kerületi ülésben rendelt küldöttségnek két munkája, úgymint az ujonczok' ajánlása iránt készült törvényczikkjavaslat, és az ujonczállitás' rendszabályai. Ezek közirásra bocsáttatván —

Délután négy órakor, az Ország Rendei ő cs. kir. Felségének k. királynénknak névnapi üdvözlésére gyültek össze a' primási palotába; hol

Királyné névnapja. Felséges asszonyunk, a' szokott kíséret mellett, az Ország Rendei öröm kiáltása között megjelenvén, és a' királyi széket elfoglalván, a' Primás által egy üdvözlő ékes deák beszéddel tiszteltetett, mellyre ő Felsége, hasonlóképen deák beszéddel felelni méltóztatott. E' beszéd után, mellyet az Ország Rendeinek hódoló szívből ömledező

többszöri öröm kiáltásai követtek, Felséges asszonyunk eltávozott, az OrszágRendei pedig eloszlottak.

November' 4dikén

Miután a' RR. a' fels. császárnénak 's királynénknak hosszú 's boldog életéért a' Primás által tartott isteni tiszteletről megtértek, *kerületi ülésben* a' küldöttség által az ujonczok ajánlása iránt készült izenet 's felirásjavaslat olvastatott fel:

Nem lévén ezekkel megelégedve a' RR. 's különösen az izenet ellen azon kifogás tétetvén, hogy az rövidsége 's comitiva forma szerkesztetése miatt nem felel meg a' RR. azon határozatának, mellyet akkor tettek, midőn az izeneteknek magyarúl leendő készitéséről volt szó; 's ámbár erre az egyik elölülő azt felelte, hogy ez úttal a' törvényjavaslat is átküldetvén a' Fő RRhez, az izenetet okokkal is támogatni szükségtelen volna, 's ha majd a' Fő Rendeknek a' törvényczikk ellen észrevételeik lesznek, akkor lesz helyök az izenetbe iktatandó véd okoknak: mind ezek ellent nem állván, abban egyeztek meg a' RR. hogy köz irásra bocsáttassék Sopron, Liptó, Nógrád 's Pest vármegyék' követeinek e' tárgyban készi- Az izenettel nincsenek a' KK. megelégedve.

tett munkája, és ezekből készittessék a' holnapi kerületi ülésben izenet, 's felirási javaslat. E' szerint —

November' 5dikén

az izenet 's a' felirási javaslat e' képen szerkesztetett, 's hagyatott helyben:

Ujonczajánlás iránti izenet.

1.) Az izenet: „Miután a' KKnak 's RRnek az élő törvények lelke, és az előbbi Országgyülések' példái következtében a' fenforgó szükség' voltaképeni megtudására tett kivánságok ő cs. kir. Felsége által előbb, hogy sem a' mélt. Fő RRnek e' tárgyban költ izeneteikre tett feleleteket közölhették volna, tellyesíttetett, és a' szükség miben létéről tudósíttattak, fontolóra vévén mind azokat, mellyek részszerint a' k. királyi előadások 3dik pontjában, részszerint a' mindszent hava 8kán költ kir. válaszban, és az országos kiküldöttség' tudósításában foglaltatnak, az előttök felfedezett szükségnek tekintetéből minemű ajánlást tettenek légyen, azt ő cs. kir. főhgsége és a' mélt. Fő RR. az ide csatolt, 's ő Felsége elébe terjesztendő alázatos felirás és törvényjavaslatból, úgy szinte az ezekhez mellékelt és a' katona állitás rendszabályit tárgyazó utasitásból által látni méltóztatnak. — Továbbá: meg lesznek ő cs. kir. főhgsége és a' m.

Fő Rendek arról is tökéletesen győződve, hogy a' KK. és RRnek a' történhető nagyobb veszedelem' esetére tett kijelentések, ő Felsége' ugyan ezen esetre czélozó atyai gondoskodásának pontosan megfelel, és egyszersmind azon készséget nyilvánítja, mellyel az Ország Rendei szeretett királyuknak és a' Haza' alkotmányának védelmére, törvényes kötelességök szerint, önnön vagyonokat és életeket áldozni, a' törvényes úton, és annak esetében, soha nem vonakodnak Ugyanazért teljes bizodalommal reménylik a' KK. és RR. hogy ő cs. kir. főhgsége és a' mélt. Fő RR. velök, az ajánlott segedelem számában, úgy szinte a' törvény javaslatba foglalt feltételekben egyesülni méltóztatnak "

2.) A' felirásjavaslatnak, mellyre az izenet is hivatkozik, rövid magyar foglalatja ez: Ujoncz ajánlási felirás.

„A' k. kir. előadások' 3ik pontját tanácskozás alá vévén, abból, és az oct. 8diki k kir. leirásból által láttuk, hogy Felséged a' rendkivüli körülmények tekintetéből, a' békesség fentartására, 's a' védelem eszközeinek erösítése végett, — és azért is, mivel a' magyar fegyveres seregek ereje a' halál, elgyengülés, és haza bocsáttatás által igen megfogyott, katona ujonczbeli segedelmet kiván. Ezen mélly alázatossággal vett előre való gondoskodás ujabb bizonysága annak, hogy Felséged egyedűl állandó békességre, és hív alattvalói' boldogságának az által leendő öregbitésére

törekszik. A' törvényeknek illy igazságos és kegyelmes Fejedelemhez illő megtartása minket is Atyáink' példáinak követésére gerjesztett. Azért is, miután Felséged törvényes kivánságunkat megelőzvén, előttünk a' fenforgó rendkivüli körülményeket, és a' magyar katonaság' mostani miben létét felfedeztetni méltóztatott; megtudván előbb a' törvények értelméhez képest a' szükséget, ennek fedezésére, segedelem gyanánt, az előterjesztett törvény czikkben foglalt mód szerint 28 ezer ujonczot ajánlunk, 's az azoknak kiállitását tárgyazó rendszabályi utasitást bemutatjuk, kérvén ezeknek kegyelmes elfogadását 's jóváhagyását. Azon esetre pedig, ha a' jövő esztendőn tartandó országgyülésig, a' sürgetősebb körülmények bővebb segedelmet kivánnának: kérjük Felségedet, méltóztassék minél előbb alkalmas helyen országgyülést tartani, 's a' felől kegyelmesen meggyőződni, hogy mi törvényesen felszolíttatván, nem csak a' körülményekhez alkalmazandó számú ujonczokat állitni, hanem saját tehetségünkkel is a' veszélyben forgó köz ügyön segitni, sőt a' szükség úgy hozván magával, fejenkint is felkelni készek leszünk. Hogy pedig e' rendkivüli oltalom módja, úgymint a' felkelés, a' maga rendeltetésének megfelelhessen, kérjük Felségedet, méltóztassék megengedni, hogy a' Lustra és a' nemesek' fegyverbe leendő gyakorlása iránt még ezen Országgyülésen a' szükséges rendeléseket meg-

28 ezer ujoncz ajánltatik.

A' nemesek' fegyverben gyakorlása.

tehessük. Egyébbiránt mi azon tántoríthatatlan hűségnél." 's a' t. lásd az előszó 3dik lapján.

3.) A' törvény czikkjavaslat magyarul: „Ő Felségének, katonai ujonczban adandó segedelem iránt tett előadására, az Ország Rendei, saját kivánságok szerint, a' külső körülményekről, és a' magyar katonaságnak mostani miben létéről, ő Felsége' nevében előre értesíttetvén, 's e' szerint a' szükséget által látván, a' dolognak mostani rendkivüli helyzetében, segedelem képen, minden jövendőre való következtetés nélkül, 's óva maradván az 1741: 63dik, 1807: Iső és 1808: 6dik törvény czikkek is, a' magyar seregekhez 28,000 ujonczokat, ő Felsége 's a' Haza iránt való hűségből 's szeretetből, önként 's jó akaratból e' feltételek alatt ajánlanak:

Ujoncz állitási törv. czikk.

a.) Hogy ezen ujonczok közül azok, kik a' gyalogságnál vétetnek fel, kilencz, a' kik pedig a' lovassághoz rendeltetnek, tizenkét esztendeig tartozzanak katonáskodni: elmulván pedig ezen idő, azonnal, elmulhatatlanul 's végkép' elbocsáttassanak. Azonban, ha ez alatt is valamelly elkerülhetlen szükség adná magát elő, melly szerint ezek közül egyiknek vagy másiknak haza bocsáttatása kivántatnék: az ollyanra nézve, a' szolgálatbeli megállapítandó évek ellent ne állhassanak, sem az ez által, vagy akármelly más okból ezen ujonczokban származható hiányok kipotlására ok ne következtethessék.

Feltételek.

b.) Hogy egyszerre, 's rövid idő alatt, még pedig télen állittassanak ki, 's a' Zsidók is népességükhöz képest tulajdon nemzetökből állitandó ujonczok' adására köteleztessenek, 's ujonczaik az illető törvényhatóságéi közé vétessenek fel.

Ujonczok bevétele.

c.) Az ujonczok bevételekor ne a' formára, vagy mértékre, hanem a' test alkatra legyen tekintet, 's az öt láb magosságu ujoncz is, ha különben egésséges és erős testű, 's a' katonai terhek' hordozására alkalmatos, bevétessék.

5 láb magas ujoncz.

d.) A' beavató tisztviselők és seborvosok az ezen országgyülésen megállapitott utasitáshoz szabják magokat, 's azt kövessék a' katonai 's törvényhatósági tisztviselők is. Ha más ujoncz nem lenne, kisebb hibával is be lehet venni a' legényt, ha máskép a' katonai szolgálatra nem alkalmatlan.

e.) Hogy mind azok, a' mik a' kivételekre, az állitás módjára, és a' kóborlókra nézve határoztatnak, megtartassanak.

f.) Hogy az ollyan katonák kik korosságuk vagy a' hosszas szolgálat miatt már elgyengültek, ha az Invalidusok' házába nem akarnak menni, 's otthon elég vagyonuk van, és ezt a' törvényhatóságok hiteles bizonyitványaival megmutatják, valamint azok is, kikre a' gazdaság' folytatására szükség van, az ujonczállitás végeztével, ruháért való fizetés, és más legénynek magok helyett való állitása nélkül, azonnal elbocsáttassanak.

g.) Míg ezen ajánlott 28 ezer ujonczok beállittatnak, a' hadfogadás (verbung) megszünjön: de azután az 1807: 1 szerint, tüstént folyamatba tétessék. A' kik pedig az alatt önként katonákká lennének az ezredeknél, vagy akármi más módon is, tulajdon törvényhatóságukon kívül, bérbe fogadtatnának: azok mindenkor az illető törvényhatóságok' részére számittassanak be.

h.) Hogy az ujonczok' otthon hagyott vagyonára illendő gond legyen, azok az illető tisztviselők által, még pedig a' vármegyékben a' földesuraság' egyetértésével, azonnal összeirassanak, 's az árvák' vagyonára ügyelő hivatal azokra ingyen gondot viseljen: az elerőtlenedett katonáknak pedig az 1807: 1. törvény czikkben említett kedvezések engedtessenek.

i.) Az ujonczokat, egy a' jelen orsz. gyülésen megbizandó küldöttség által a' népességhez képest kidolgozandó kulcs szerint kell állítani.

k.) Minthogy az ismeretlen nyelven adott parancsokból a' katonai szolgálatra nézve káros nehézségek származnak: ő Felsége rendeléseket fog tenni, hogy minden magyar és véghelyi seregeknél, a' Fő- és Al-tisztek, ezt kivánván az 1792: 9. törvény czikk is, *született magyarok legyenek*; és minthogy a' katonai élet követésére legnagyobb indító eszköz az érdemeknek, minél előbbi előléptetések és jutalmak általi megtiszteltetése: a' tisztségi lépcsőnkénti előléptaté-

A' magyar ezredi tisztek született magy. legy.

sek (gradualis promotio) a' magyar és véghelyi ezredekben, a' többi cs. kir. seregtől külön (sejunctim circulet, az az: magyar ezredekben csak magyar ezredekből vétessenek fel tisztek) forogjanak, 's a' háborúkban szerzett jeles tettek, nemeslevelek 's királyi adományi jószágokkal a' törvények' lelke szerint megjutalmaztassanak.

4.) Ujonczállitási rendszabályok.

A.) Ujonczállitás' módja. Erre nézve a' meny-
Sorshuzás. nyire lehet, a' sorshuzást kell elfogadni, és szokásba hozni, illy móddal:

a.) A'törvényhatóságok, a' nép' értelméhez alkalmazott hirdetések által igyekezzenek a' lakosoknak értésekre adni, hogy a' törvényhozó hatalom a' sorshuzást a' katonaállitásra nézve, egyenesen az ő hasznokra 's könnyebbségökre rendelte. A' hirdetést az illető tisztviselők 's lelki pásztorok a' község előtt magyarázzák meg, 's kössék szívökre a' lakosoknak, hogy ezen semmi esetben ki nem kerülhető kötelesség' teljesitésére könynyebb, egyszerűbb 's szelidebb mód nincs a' sorshuzásnál.

b.) Az illető tisztviselők a' katonaságra alkalmas ifjakat (a' törvény által kivetteket ide nem
Összeirás. értvén) ha a' földesuraknak úgy tetszik, ezeknek egyet értésével irják össze.

c.) Ezután a' sorshuzásra időhatár rendeltessék, mellyre az összeirt ifjak megjelennek, és a' törvényhatóságok által rendelendő személyek

's a' helybeli elöljárók' jelenlétében, illendő helyen, mindenek szeme láttára történjen a' sorshuzás.

d.) A' sorsvederbe, számokkal jegyzett anynyi czédula tétetik, a' hány a' helységbeli összeirt legény, 's ekkor sorsot húznak az ifjak. Azon ifjút, ki az 1ső számú czédulát kihuzza, tüstént megvizsgálják, 's ha alkalmasnak találtatik, katona lesz; ha pedig hibás lenne, akkor azt vizsgálják meg, a' ki a' 2dik számú czédulát húzta ki, 's ezen módszer, az egymás után következő szám szerint mind eddig folytattatik, mig a' helységre vetett ujonczadás szám ki nem telik. Ujonczállitási rend szabályok.

e.) A' sors által kiválasztott legények szabadon 's illendően kisértessenek a' helység' elöljárói által a' katonai vizsgálatra.

f.) A' test vizsgálat ne egyenként, hanem minden az alá esőknek jelenlétében vitessék végbe, hogy igy az alkalmasok a' hibások' fogyatkozásait látván, a' részre nem hajlásról meggyőződjenek.

g.) A' sorshuzás előtt vagy után elszökő legény megfogatván, azonnal katonának adassék, 's ha alkalmasnak találtatik 18 esztendeig szolgáljon, ha nem, a' törvényhatóság által keményen meg büntettessék.

h.) Hogy az illyenek annál bizonyosabban megfogathassanak, azoknak neveik, 's személyes leirások nem csak az illető törvényhatóságokban, hanem a' magyar kir. helytartó Tanács által az

egész országban kihirdettessenek, 's a' megfogó' bére a' megfogottnak vagyonából fizettessék ki.

i.) A' kik az összeirás után, életmód keresés végett, tudtokra nem lévén a' sorshuzásnak ideje, hazulról elmennek, azok helyett szüléik vagy attyokfiai huzzanak sorsot. A' hol a' sorshuzás, az ujoncz állitásra, a' törvényhatóságok' itélete szerint alkalmatos eszköznek nem találtatnék: ott úgy kell az ujonczokat kiállitni, a' mint a' törvényhatóságok jobbnak látják; azonban ugyanazok minden esetre felvigyázzanak, hogy a' községek helybeli 's ott született ujonczokat állitsanak, 's a' hol a' község többféle népből áll, ezekre nézve igazságos arány tartassék, 's az állitandó legények a' tisztviselők által, a' földesurak' egyetértésével, ha ezeknek úgy tetszik, 's a' helységek' előljárói által szemeltessenek ki.

Hol a' sorshuzás czélszerűnek nem találtatnék.

B) A' katonáskodástol mentek:

A' ki adót fizet, annak katonáskodni is kell: kivétetnek mindazáltal:

a.) A' háznép' feje, 's az egyetlen egy fiú, vagy vő, kikre a' háznép' tartására szükség van.

b.) A' tudományokat tanulók, ide nem értetvén a' tanulást félbe szakasztottak, valamint a' szép és kézi mesterségeket űzők sem: ha csak a' körülmények ellenkezőt nem kivánnak

c.) A' nemeseknek esztendőre fogadott valóságos és állandó szolgái. Erre nézve a' törvényhatóságoknak meghagyatik, hogy ha a' szolgák'

fogadásában csalást vesznek észre, a' szolgálat' ürügye alatt a' katonaság előtt lappangó legényt, a' nemesi szolgálatból, ha szép szerivel nem lehet, erővel is kivegyék.

d.) A' kik egész esztendőben a' bányászi dolgokkal valóságosan és állandóan foglalatoskodnak, csupán ebbeli munkájokból élnek, 's ennélfogva az adótol is mentek.

C.) A' kóborlók' megfogása módja:

a.) Kóborló az, ki sem lakására, sem szüléire nézve, sem valami illyes czím alatt egyik vagy másik törvényhatósághoz állandóul nem tartozik, 's ennélfogva utilevél nélkűl ide 's tova járván, akárhol is csak ideig óráig tartózkodik. Az illyent, akárhol utilevél nélkül befogatik, ha alkalmatos, bizvást meg lehet fogni katonának: de ha szülő földéről irnak iránta, ki kell adni. Kóborlók.

b.) A' kik utilevéllel egyik törvényhatóságból másikba mennek szolgálat végett, ott katonának nem adathatnak, ha csak tettel, ugymint házasodás vagy további ott lakással ki nem mutatják, hogy végkép' oda költöztek át: a' kik pedig mesterség tanulás, vagy más munka végett bizonyos időre utilevéllel mennek ki, azok azon törvényhatóság által, mellyben mulatnak, katonának nem adathatnak, sem pénzen meg nem fogadtathatnak.

D.) Az ujonczállitás elől elillanókrol, és ellentállókról.

a.) Kik az ujonczállitásra rendelt időre elillannak, már annálfogva úgy tekintetnek mint ujonczok, 's mihelyt visszatérnek, azonnal katonáknak adatnak.

b.) A' ki ellentáll, vagy hogy valaki kato nának ne adassék, akadályokat okoz, ha nemes, egy törvény folyamat alatt végzendő tiszti ügyészi pörbe idéztetik, ha nemtelen, vétke szerint lakol.

E.) Az ujonczállitást könnyítő eszközök:

Ujonczállitást könnyitő eszközök.

a.) Az ujonczok' állitása 's bevétele téli hónapokban menjen végbe.

b.) Több helyek jeleltessenek ki az országban, hol az ujonczokat be lehet állítani, 's hol azoknak tüstint katonai ruhák is adatnak.

c.) A' beállitandó legényekben nem igen kell válogatni. Ennél fogva be kell venni az első fogak nélkül valókat, ha csak a' puska töltést elharaphatják, a' gőgös de nem golyvás nyakúakat, a' kancsalokat, egy két újj nélkül valókat, csak hogy a' puskával bánni tudjanak, a' nagyon himlőhelyeseket, az igen vörös vagy fekete képüeket, a' vörös vagy ritka hajúakat s. t. e. f.

A' vizsgálás és beállitás azon rendszabály szerint menjen végbe, mellyet az Ország Rendei 1807ben August. 1ső napján ő Felsége elébe terjesztettek. Legfőbb pont ebben az: hogy vizsgáláskor az ujonczot avató seborvosok vagy katona tisztek' részéről semmiféle csalás nē történ-

jen. Ide czéloznak a' fentebb leirt törvény czikk' némelly pontjai is.

November' 6dikán

Országos ülésben felolvastatván az izenet 's a' felirásjavaslat, az elölülő emlité: hogy noha az ujonczajánlás iránt nem kivánt volna bővebb vitatásokra kiterjeszkedni, minthogy az illy ajánlásoknak becse nagy részben a' köz megegyezéstől és bizodalmas készségtől függ: mindazáltal a' mennyiben az izenetben tett ajánlás a' ki jelentett szükségnek meg nem felel, kéntelen az iránt észrevételeit előadni. Ő Felsége a' katona állitásnak szükségét már a' k. kir. meghivó levélben, ezután a' kir. előadásokban, és még bővebben az e' részben érkezett kir. leirásban felfedezte: mind e' mellett midőn a' KK. és RR. egy része a' fenforgó szükségre nézve még további felvilágositást kivánna, ő Felsége nem várván a' felirást, megelőzte a' kijelentett kivánságot, és törvényes úton alkalmas módot nyújtott, hogy a' szükség felől kiki teljes bizonyosságban lehessen. E' szerint ő Felsége' nevében azon kinyilatkoztatás tétetett, hogy a' jelenvaló környülállások olly ajánlást kivánnak ugyan, mint az 1796dik esztendei volt: ő Fel-

A' 28 ezer ujoncz'ajánlása iránti ellenvetések.

Elölülői észrevételek.

sége azonban, egyedül a' legnagyobb szükségre tekintve, azt is kegyelmesen elfogja fogadni, ha az emlitett mennyiségnek nagyobb része, melly a' magyar ezredek' pótlására elkerülhetetlenül szükséges, most mindjárt, — a' más kisebb rész pedig csak azon esetre fog kiállíttatni, ha a' jövő országgyülésig a' haza védelmének nagyobb szüksége annak haszonvételét megkivánná. Azonban: noha ezen felséges kinyilatkoztatásnak az izenetben előadott 28 ezer katona ajánlással sincs elégtéve: de mivel a' szükség megtudására rendelt küldöttségnek jelentése, az 1796ki számbeli mennyiség' egy nagyobb részének ez úttal való kiállításáról csak közönségesen szóll, és különben is a' megajánlott szám az előterjesztetteknél nem sokkal kisebb: az elölülő az ajánlás' ezen első részének további vitatása által a' tanácskozásnak folyamatját annál kevésbé kivánta feltartani, mivel annak második részére nézve, az izenetnek következésében több és nagyobb észrevételei valának. Ezen tekintetben egész nyiltszivüséggel és gondos kiméléssel nyilatkoztatá ki magát a' fejdelem; könnyebb lett volna ugyan is egyszerre megkivánni az 1796ki mennyiséget: de ez meg nem egyezett jó lelkével, nem akarta szaporítani az áldozatokat, mind azért, mivel reményleni lehet, hogy a' körülményeknek szerencsés kifejlődése által megszűnnek a' bizottság' jelentésében előadott fenyegető körülállások, mind pedig azért,

mivel míg az elkerülhetlen szükség jelen nem leend, a' köz pénztárt nagyobban terhelni nem kivánta Mind e' mellett, midőn Felséges urunk egy részről az atyai bölcs kiméllésnek példáját adta; nem felelt volna meg más részről fejdelmi kötelességének, ha látván a' veszedelmeket, a' védelem eszközökről jó előre nem gondoskodott volna Ezeknél fogva, a' törvénynek régi járt utján járul most ő Felsége hív magyarjaihoz, 's előadása' első részében a' magyar ezredeknek úgy nevezett békességi, a' másodikban pedig hadi lábra való állitását kivánja. Az izenetben hazafiúi készséggel megajánlott nemesi felkelésnek törvényeink értelme szerint csak ezután, és azon esetben lehetvén helye, ha a' veszedelem hazánk' határaira ellenséges tettel kihatna. Nincs tehát egyébb hátra, hanem hogy a' nemzet is bizodalmas és előre gondoskodó készséggel feleljen meg fejdelme' kivánságának, kivált a' mostani külföldi mozgások között, mellyek ha tovább terjednének, alkotmányi helyzetünkkel ellenkező természetöknél fogva, nemzeti boldogságunkat 's lételünket közelebbről érdekelnék. Ha ezen hazafiúi áldozatra, sőt kötelességre, mind régi mind ujabbi hasonló esetekben hozott törvényeink elegendő példákat nem mutatnának: könnyű lenne e' részben más szabad nemzetek' szokására is hivatkozni, kik illy esetekben, a' végrehajtó hatalmat, a' védelem' eszközeinek előállítására nézve, teljes hatalom-

Előlülői észrevételek.

mal ruházzák fel. Mind ezeknek következésében felszóllitá az előlülő a' RRket, hogy a' Fejdelem' várakozásának, a' védelembeli szükségnek, 's mint bátran el lehet mondani: az Ország lakosai' egyező kivánságának tegyenek eleget.

Ezen előlülői előterjesztés után, *Szepes*, *Bereg*, *Heves*, *Veröcze*, *Bihar*, *Szerem*, *Arad*, *Csongrád*, *Csanád*, *Pozsega*, *Temes*, *Árva*, *Fejér*, *Zolyom*, *Mosony*, *Esztergom*, *Békes*, *Győr és Krasso* vármegyéknek, valamint Horvátországnak, a' káptalanok' és szabad királyi városok' nagyobb részének követei, az ajánlásnak

30 ezer ujonczot ajánlók. első részére nézve, mellynek szüksége iránt különben is közönséges a' megegyezés, többnyire ugyan 30 *ezer*, *Heves*, *Bihar*, *Békes és Győr*

28ezeret ajánlók. vármegyék' követei pedig 28 *ezer* katona' kiállitását igérték meg.

A' mi az ajánlás' második részét, vagy is a' szükség' esetére a' jövő országgyülésig kiállitandó 20 ezer katonát illeti: ez iránt is az előlülővel egy véleményben valának, 's ezt a' következőkkel támogatták: törvényeink szerint. mindenféle segedelmek 's ajánlások országgyülési tanácskozás alá tartoznak: de ezen rendszabás nem zárja ki azon kötelességet, hogy a' nemzet, a' szükség esetében, egyik országgyüléstől a' másikig hathatós véd eszközöket meg ne állapithasson. Már eleink, a' Török hatalom által nyomattatva, több törvényeikben hasonló előleges védelembeli ren-

deléseket tettek, és azokat feltételesen, az ellenséges erőnek nagyobb vagy kisebb kifejtödéséhez szabták; a' közelebbi időkben pedig az ország Rendei az 1796: 2dik törvény czikkelyben a' felajánlott 50 ezer katonák és nevezetes termesztménybeli segedelmeken kívül, a' véletlen háború kiütésére a' közönséges nemesi felkelést, az 1802: 1 czikkben a' fenyegető veszély esetére 12 ezer katonát, az 1808: 2dik czikk által, az el nem látható ellenséges becsapások esetére, a' nemesi felkelést, békesség idején újra megajánlották, 's ennélfogva midőn a' jövendő veszedelem' elháritására a' védelem' legnemesebb 's végső eszközéhez a' nemesi felkeléshez nyultak, az előre látó gondoskodásnak törvényességét minden kétségen kívül valónak tették. És így: bebizonyíttatván hitelesen ez úttal a' szükség, a' kérdésben lévő 20 ezer katonát olly feltétel alatt kivánják előre megajánlani, hogy ha a' jövő 1831ik eszt. Oct. 2dik napjáig azokra szükség nem leszen, ez ajánlás ezennel megszünjön. — Győr vármegye követe pedig csak az ellenséges megtámadás esetére, és az abból következő háború lefolytáig terjeszté ki a' 20 ezerre nézve ajánlását. 20 ezer ujoncz milly feltétel alatt ajánl?

Az izenetben 's felirásban ajánlott nemesi felkelés, úgy a' katonai 's egyébb segedelmek, a' jövő országgyülésre halasztatván el, az elismert veszedelem' elháritására, mellyek szempillantásnyi

kifejtőzhetésöknél fogva, az időközi országgyűlési tanácskozások utját is elzárhatnák, biztos védelmi eszközök nem lehetnek, a' nemesi felkelés csak akkor használtatván, midőn az állandó katonaság a' veszedelem elhárítására bent az országban elégtelen. De az adózó népet sem lehet terhelni az e' czélból tartandó országgyűlés' költségeivel, 's több városok' követei előadása szerint, a' nemesi felkelés nem is a' leg czélirányosabb eszköz a' had viselésnek mostani módjában, kivált a' hirtelen kifejtőző veszedelmek ellen.

A' nemesi felkelés nem czélszerű véderő.

Ellenben *Trencsén*, *Borsod*, *Torontál*, *Somogy*, *Szathmár*, *Vas*, *Torna*, *Komárom*, *Sáros*, *Pozsony*, *Pest*, *Mármaros*, *Gömör*, *Szabolcs*, *Szala*, *Zemplén*, *Liptó*, *Hont*, *Ung*, *Ugocsa*, *Nógrád*, *Tolna*, *Thúrócz*, *Bács*, *Bars*, *Abauj és Veszprém* vármegyék' követei az izenetnek és felirásnak tartalmához ragaszkodtak, azon megjegyzéssel, hogy *Mármaros* és *Bars*' követei a' mostani szükség' pótlására 30 ezer katonát ajánlottak, ugyancsak Mármaros és Veszprém' követei pedig, a' nemesi felkelésben és Lustrában sem egyeztek meg ez úttal utasításaik szerint. Egyébbiránt: nagyobb része a' most említett követeknek (az ajánlásnak első részére nézve az előlülő által sem tétetvén további nehézség, az ajánlás' második részére, vagy is a' jövendő szükségre nézve, vélekedéseiket, figyelemmel lévén az ellenkező részről előadott

Veszprém és Mármaros.

okokra, közönségesen véve, következő mód támogatták: A' dolog' törvényes oldalát tekintve, épen azon alkotmánybeli rendszabályból, mellynél fogva a' segedelmeket hazánk' törvényei, legközelebb pedig az 1827 : 4dik czikkely szerint, a' rendkivüli esetekben is, az országgyülési tanácskozások által elvonni nem lehet, nyilván következik, hogy a' segedelmek' ajánlása, a' jövendő megtörténhető veszedelmekre ki nem terjesztethetik. A' segedelem' eszközeit ugyanis, a' dolog' természeténél fogva, mindig a' fenforgó szükséghez kell alkalmazni: ki határozhatja pedig ezt meg előre, a' nélkül, hogy vagy sokat vagy keveset ne tegyen annak elháritására? különösen áll pedig ez a' katonai segedelemre nézve; ugyan is az 1559 : 15. törvény czikk világosan azt rendeli: hogy az illy segedelem egyszerre adassék, minthogy az ellenséges megtámadások jövendőre nézve soha sem bizonyosok, és az illyen előre való ajánlásoknak könnyen az azon törvény' 3dik pontjában kitett káros következése lehetne; de az 1608iki 8dik czikkel is, melly a' hadinditást az ország' tudta 's megegyezése nélkül tiltja, ellenkeznék. Továbbá: hazánk' törvényei 's különösen az 1807: 1ső czikk a' magyar ezredek' bizonyos megmásolhatlan számát, bár az 1715: 8ik czikk által elismértetett is az állandó katonaság' szüksége, állandóul soha meg nem határozták, 's az ország annak pótlását magára nem vállalta, hanem

Hadinditási jog.

béke idején, a' magyar katonaság' pótlásának egyedüli módjául a' hadfogadást rendelte; háború idején pedig és rendkivüli körülmények közt, a' fenforgó szükséghez szabta a' katonaság' mennyiségét: ez történik most is, midőn a' felfedezett rendkivüli körülállások' tekintetéből 28 ezer ujoncz ajánltatik. A' történhető veszedelmek' esetére pedig, még másodszori katonabeli ajánlást előre 's megkülönböztetve tenni, annyit tenne, mint most 28 ezeret pótlás gyanánt, mellyet az ország soha el nem ösmert, a' 20 ezeret pedig segedelem gyanánt megadni, a' mi hasonlóképen törvényeink' lelkével világos ellenkezésben volna. A' mi az említett 1796ki és 1808ki példákat illeti: azon kívül, hogy azon időben mások, különösen pedig 1796ban, midőn az ellenség a' birodalomba már beütött, sokkal veszedelmesebbek voltak a' körülmények: akkor is, mint most, az állandó katonákon feljül a' nemesi felkelés ajánltatott. 1802ben midőn az ország Rendei azon különös esetben, három esztendőre a' 64 ezerből álló magyar katona seregnek pótlását magokra vállalták, a' 12 ezer ujonczot előleges pótlás fejében igérték meg: de minden esetre, ezen példák csak kivételek voltak, a' fenntebb érdeklett közönséges törvényes rendszabálytól, a' mit is az illető törvény czikkekben foglalt óvások, 's különösen az 1808: 6. törvény czikknek azon kifejezése, hogy az akkori ajánlás' szine alatt béke

Védokok a' 28 ezer ujoncz ajánlás mellett.

idején hadi segedelmek jövendőre ne szorgalmaztassanak, nyilván bizonyítják, és épen e' tekintetből is, a' kérdéses másodszori ajánlást, ne hogy jövendőre ezt is új például lehessen venni, törvényesnek lenni nem tartották, annyival inkább: mivel a' mostani szükséget tekintve, a' megigért 28 ezer katonabeli segedelem, az 1796ki ajánlást kivéve, nagyobb mind azoknál, mellyek az újabb időkben tétettek, 's olly állapotba fogja ez a' nemzetnek katonai erejét helyezni, melly mind a' külső hatalmasságok előtt tekintetet ád Felséges urunk' békesség fentartására czélzó szándékának, mind elég védelmet nyújt, a' többi örökös tartományok' katonai erejével egyesítve, az ellenség' első berohanása' vissza tartóztatására. A' nemesi felkelést kivált ez úttal czélirányos véderőnek tarták azért, mivel a' nemességnek, törvényes kötelessége szerint, az adózó néppel, a' haza' védelmében osztozni szükséges és illendő, 's mivel azon ellenséges megtámadtatásnak, melly a' nemesi szabadsággal ellenkező vélekedésekből származhatnék, hathatós visszaverésére, a' nemesi felkelés legalkalmasabb.

A' nemesi felkelés czélszerű véderő kivált most.

Ezen közönséges tekinteteken kívül, azon követek' részéről, kik a' kerületi izenet és felirás-javaslat mellett maradtak, egyenként még e' következendők is adattak elő: a' most felajánlott 28 ezer katona felesleg való, a' mennyiben a' szükség' felfedezésekor, a' Felség' nevében az ada-

10 *

tott elő: hogy a' magyar hadi seregnek az 1802ik esztendei lábra teendő állitása végett 25 ezer katonánál csak kevéssel kivántatik több. 1802ben a' Franczia despotismusnak, nem a' vélekedéseknek volt háborúja, azt megtörheti az állandó katonaság' ereje: ezt nehezen, mert a' vélekedés' lelkét csak ellenkező vélekedésből származott erővel lehet megzabolázni, ez pedig, az állandó katonák soraiból, kik azt sem tudják mit védelmeznek, magát kifejteni nem szokta. Jobb lett volna az 1792ki és azt megelőző külföldi mozgások' alkalmával is, a' közönséges vélekedésnek ebbeli természetét és nagy erejét megfontolván, 's több rendbeli alapos törvényeinket, különösen az 1608 eszt. 8ik törvényczikkelyt méltó figyelembe véve, azon háború' elkezdésétől tartózkodni, mellynek szerencsétlen következéseit olly hosszas ideig kellett a' birodalom' lakosainak szenvedni. A' mostani körülményék, hazánkra nézve, az 1796dik esztendőbelieknél sokkal kedvezőbbek: akkor ugyanis az ellenség a' birodalom' határára beütött: most pedig azon nemzetek, kik polgári alkotmányoknak megsértése miatt tették magokat politicai mozgásokba, távol vannak a' másokat megtámadni kiváné indulattól; mi pedig szinte védő rendszerünkhöz ragaszkodván, senkit belső polgári állapotjának elrendelésében háborgatni nem kivánunk.

Védokok.

A' moralis erőt, mellyel a' fenyegető veszedelmeket jövendőre el lehet háritani, két szem-

pontbol kell tekinteni: a' kormány' és az országosan egybegyült RR. részéről. Az elsőre nézve elkerülhetetlenűl szükséges, hogy az adófizetők sorsát, és a' világ' mostani körülményeit tekintve, a' népnek terhei, valódi segedelem által mentül előbb megkönnyebbíttessenek. Illyen a' só árának leszállitása, 's a' nemzet' tökéletes megnyugtatására, annak elhatározása, hogy a' sónak árszabása egyenesen a' törvényhozás' tárgya. A' Rendek' részéről a' moralis erő' kifejtésére megtörtént minden, a' veszedelem' esetére a' nemességnek élete 's értéke felajánltatott. Az izenetben kijelentett ajánlás, a' jövendőre kivánt katonai segedelemnél, mind a' nemzet' méltóságához, mind az európai külső körülményekhez képest szebb, illendőbb 's alkalmasabb: nagyobb fénybe deríti ugyanis a' nemzet' dicsősségét az, ha a' privilegiált Rendek, minden megszóllitás nélkül éltöket 's vagyonukat felajánlják, — alkalmasabb lesz pedig a' szükség' esetére a' védelemnek ezen eszköze a' mostani külső mozgások közt, mellyek bár szép inditó okokbol látszanak is eredni, bizonyos még is, hogy a' vagyontalanoknak a' vagyonosok elleni törekvéseikből veszik származásokat, 's épen ezért, csak amazoknak kifejtőzött ereje által nyomathatnak el. A' más nemzetek' belső dolgaiba való avatkozás veszedelmeket húzhat maga után. Vannak ugyan is példák, hogy a' véleményi háborúkban, az állandó katonaság az új

A' moralis erőket szempontbol tekint.

Véleményi háborúk.

vélemények' mételyétől ment nem maradván, még bővebb kiterjesztésére szolgált azon gondolkodás módnak, mellyet általa elfojtani kivántak. Ezen beavatkozásnak káros következéseit a' hosszas Franczia háború, a' felforgatott thrónok, nemzetiségökből kivetkőztetett 's alkotmányukból kiforgatott nemzetek, a' mi időnkben nyilván bebizonyitották. Az előre való ajánlás által, a' hadi pénztár' megkimélése' tekintetéből, egy olly szokás hozattatnék be, mellynél fogva, mihelyt a' politikai láthatár bár melly csekély felhőbe borulna is, a' hasonló előre való segedelem azonnal mindig megkivántatnék, a' mostani ajánlás, a' szokott 3 esztendei országgyülési idő közre, jövendőre például annál inkább szolgálhatván, mivel a' most jövő országgyülésig alig van tizenegy hónapi idő köz. Európának mostani körülállásai között, az állandó katonaság, bár ez fogja jövendőre a' nemzetek' minden erejét megsemmisitni, még szükséges: de már maga az állandó katonaság' békességbeli szolgálatjának ideája (melly a' k. kir. meghivó levélben 's előadásokban is előjön) ha az alatt a' haza' védelmén kivül más értetik, méltó aggodalmat gerjeszthet. Ugyan is az 1715: 8dik törv. czikk által az állandó katonaság egyedül az ország' védelmére állittatott fel, 's ennek következésében, hazánkban, a' katonának, rendeltetésénél fogva, békességbeli kötelességei nincsenek. Épen a' most említett törvénynél, és ennek kö-

A'beavatkozás' káros következményei.

Állandó katonaság.

vetkezésében, a' nemzetnek több izben nyilván kijelentett akaratjánál fogva, rendszerünk, a' hadviselést tekintve, egyedűl védelmező, mellytől kivált a' mostani körülményekben elállani tanácsos nem volna, midőn olly nemzetekkel vagyunk körülvéve, kiknek megtámadások által csak veszthetnénk, de nem nyernénk. A' véderőt többé nem a' zsoldos seregekben, hanem a' nemzetiségben, 's az egész népességben kell keresni, 's lehet feltalálni. Az adózó népre nézve elég a' 28 ezer ujoncz ajánlásával vetett teher, 's szükség, hogy ne csak azok védelmezzék hazájokat, kiknek egyedűl kötelességeik vagynak. Azon kevés kár, melly a' Lustrából a' szegényebb nemességre hárámland, bőven kipótoltatik azon nagy haszon által, mellynél fogva a' nemesség, törvényes kötelessége' teljesítésére alkalmasabbá fog tétetni.

Véderő a' nemzetiségben.

Ezek után Pest várm. követe azt sürgetvén, hogy az oct. 23ki kerületi izenet, az 1807ki hasonló példa szerint, az országgyülési irományok közé iktattassék: az előlülő pedig ezt annyibul szükségtelennek tartván, minthogy a' jegyzőkönyvbe a' dolog' folyamatja, mellyre az izenet mutatna, különben is úgy, a' mint történt, be fog iktattatni; Sopron vármegye' követe továbbá úgy nyilatkozván, hogy a' mostani k. kir. előadások' minden pontjai kivánatosak lévén, ez úttal az oppositio káros, és ő ennél fogva, ő Felségéuek kijelentett kivánságát egész kiterjedésében teljesítni

Az izenet az orsz. gyül. jegyző könyvbe iktattassék.

nem lenne ugyan idegen: — azonban mivel az izenetben tett ajánlást úgy tekinti, mint a' különböző vélemények' összeegyeztetését: abban is megegyezik, de olly óvással: hogy ha az izeneti ajánlásnak bár melly része az országos tanácskozásoknak következésében meg nem állana, azon esetre, azoknak vélekedése mellett fogja magát kijelenteni, kik a' Fejdelem' kivánsága' teljesitésére hajlottak: a' többség, az elölülő által, a' felolvastatott izenet mellett jelentetvén ki, ez részenkint is felolvastatva egészen helybenhagyatott.

A' törvény czikk javaslat szakaszonkint olvastatván, annak előszavára semmi észrevétel nem volt.

Ujoncz áll. törv. javaslat ellen, a' szolgálati évekre nézve.

Az 1ső §ra azon észrevételt tette az elölülő, hogy a' katonai szolgálati időnek elhatározása nagyobb dolog, mintsem hogy azt csak illy közbejövő kérdés által lehessen elhatározni, több fontos politicai 's katonai tekintetek vagynak ezzel összekötve, mellyek a' jövő országgyülésen a' rendszeres munkák' sorában méltó figyelemmel fognak tanácskozás alá vétetni: legbiztosabb lenne tehát bevárni azon időt, 's ez úttal azt határozni, hogy a' mostani kiállitandó katonák, szolgálati idejökre nézve azon törvényes rendeletnek légyenek alávetve, mellyet e' tárgyban a' törvényhozó test, a' jövő országgyülésen közönségesen véve tenni fog; ellenkező esetre javaslá, hogy az időre nézve, a' katonaság' nemeit tekintve, kü-

lönbség ne legyen, 's mint a' lovas, úgy a' gyalog katonákra is 12 esztendő állapíttassék meg: lehetetlen ugyanis, hogy a' magyar ezredek a' többi örökös tartományok' katonaságával e' részben bizonyos összeillésben ne legyenek, ennél pedig a' szolgálatnak ideje 12, 's néhol 14 esztendőre terjed ki.

Ezen előadásra azonnal sok követ hajolt azon okból is, minthogy a' capitulatio a' katonaság pótlását egyenesen maga után húzza, ez pedig törvényeinkkel világos ellenkezésben van; e' szerint a' magyar hadi erőnek nagy része, bizonyos esztendők' lefolyta után, egyszerre eleresztetvén, azon nagy mennyiség vagy pótlatlan marad, vagy ha helyébe mások állíttatnak is, ezen ügyetlen ujonczok bizonyosan nem lesznek alkalmasok a' talán épen akkor beütő ellenség' visszaverésére; végre: a' magyar katonaságnak béke idején szolgálati rendeltetése nincsen; 9 vagy 12 esztendők lefolyta alatt pedig békességet reménylhetünk. Ellenben: Capitulatio.

Többen voltak, kik a' felolvasott szakasz' tartalmához ragaszkodtak ezen okokból: az Olasz tartományokban a' Capitulatio még rövidebb, 's csak 8 esztendőre terjed; az 1796ban adott 50 ezer katona is csak a' háború végéig ajánltatott: most békesség lévén, más feltételről kellett gondoskodni; a' javalt időköz elég mind a' katonai szolgálatban szerzendő ügyességre, mind pedig Mellette.

arra, hogy a' katona, hazajöttekor régi élete módjához hozzá szokhassék, 's ahhoz szükséges erővel birjon. Ezen kérdés, a' jövő országgyülésig fel nem függesztethetik : mert az ország az illy szabad ajánlást olly feltételek alatt teheti, a' mint neki tetszik; de különben is, mind a' magyar ezredek sürgetve látszatnak az örökös katonáskodásnak megszüntét kivánni, mind ő Felsége maga, azon egyes személlyekre nézve, kik a' magyar ezredekben önkényesen beállanak, és a' kiknek szolgálati idejök gyakran csak 6 esztendőre állapíttatik meg, e' részben követésre méltó példát nyújtott. A' szolgálati esztendőkre nézve a' különbség azért szükséges, mivel a' népnek, természeti vonzódása szerint, a' lovasságra nagyobb hajlandósága van, 's örömestebb szolgál 12 esztendeig a' lovasságnál, mint 9ig a' gyalogságnál, 's a' lovassági szolgálatba későbben is tanulhat bele az ujoncz.

A' magyar katona tiszt. lépcsőnkénti előléptetése.

A' 10dik szakaszra nézve kivánta az előlülő hogy abbol azon kivánság, miszerint a' tisztekre nézve a' lépcsönkénti előlépés, a' magyar és véghelyi ezredekben, a' többi cs. kir. hadi seregtől elkülönözve történjen meg, kihagyassék, a' menynyiben e' kivánság teljesítése hazánkfiainak kárára lenne. Ugyanis: egy más alkalommal, midőn erről szó vala, elkészíttette ő Felsége azon magyarszületésű tisztek' lajstromát, kik az egész cs. kir. hadi seregben szolgáltak, és ebből az tetszett ki, hogy

ezeknek száma felülhaladja a' katonai tisztségeknek azon mennyiségét, mellyek a' magyar ezredekhez szükségesek. A' RR. azonban ezen kivánság' megmaradását óhajtván, az a' szakaszban megmaradt, 's mind az izenet, mind a' törvényczikkjavaslat a' Fő RRhez átküldetett, valamint a' későbben felolvasott 's helyben hagyott felirásjavaslat is.

November' 7dikén

Főrendi válasz az ujoncz ajánlás iránti 1ső izenetre.

míg a' RR. *kerületi ülésben* az ujonczállitási rendszabályokat vizsgálták, az alatt a' Fő Rendek a' tegnap hozzájok küldött izenet-, felirás-, és törvényczikk-javaslat felett tanácskoztak. A' többség' véleménye, az izenetre nézve, válasz formába szerkesztetve ide megy ki: — „A' magyar hadi sereg' erejének helyreállitására a' RR. által tett 28 ezer ujonczbeli ajánlásban a' Fő RR. megegyeznek ugyan: mindazáltal midőn a' király 's haza iránt való szeretetnek, 's nemzeti nemes léleknek, melly a' felirásban is olly elevenen rajzoltatik, illy nyilvános és új példája adatik, ezeknek teljességére, a' nm. Fő Rendek véleménye szerint még meg kivántatik, hogy az országos kiküldöttség által előterjesztett szükségnek ez úttal más oldal-

ról is egészen elégtétessék. Nagyok ugyan 's fényesek az áldozatok, mellyeket a' KK. és RR. soha fellyűl nem múlt buzgóságokbol igérnek; tartani lehet azonban attól, hogy ezen segedelmek a' veszedelem' véletlen esetére nem bírnak olly foganattal, mellyet csupán az időnek helyes mértéke, 's az ajánlás' módja szerezhettek volna meg.

Szükség felfedezése iránt.

Minekutána ő Felsége a' RRnek a' szükség felfedezése iránt kinyilatkoztatott kivánságát olly egyenességgel megelőzte, 's az országos kiküldöttség a' fenforgó szükség felől meggyőződvén, világosan előadta, hogy az kétféle: úgy tartják a' Fő RR. hogy ezek közűl egyiket vagy másikat el nem lehet mellőzni, akár a' csupa közbátorsághoz mérsékelt legfőbb királyi várakozásra tekintve, mellynek, megtudván a' szükséget, igérték a' RR. hogy eleget tesznek; akár az ország lakosainak megnyugtatását vévén tekintetbe, melly abban áll, hogy az ujonczoknak ezen nagyobb száma szerencsés körülállásokban épen nem, a' veszedelem' esetében pedig, csak törvényes alkotmányunk' fentartásának szent czéljára fordíttatik; akár végre a' segedelem kivánása módját vegyék gondolóra, melly a' kormány' bölcsessége által úgy van intézve, hogy az alattvalóknak igen csekély áldozatjokba kerűl az előre való gondoskodás' kötelessége. Valóban a' legjobb Fejdelem' kegyes nyiltszívűségének nem lenne elégtéve, ha a' kölcsönös bizodalom helyett legkisebb okot is le-

hetne következtetni a' segedelem' megtagadására. Egyébiránt: valamint egy részről kivánják a' Fő Rendek, hogy az előbbeni segedelmekre való hivatkozás maradjon el: úgy más részről óhajtanák, hogy a' második ujonczbeli ajánlás is megtétetvén, ahhoz azon feltétel köttessék, hogy a' közelgető veszedelem, mellyre a' másod rendbeli ujonczok kiállittatnának, ő cs. kir. főhgségének a' Nádornak előre tudtára adassék."

A' Felirásjavaslatban, kevés irásmódi változtatást kivéve, megegyeztek ugyan a' Fő RR: de úgy, hogy mind ez, mind a' törvényczikk úgy szerkesztessék későbben, a' mint a' fenforgó tárgy iránt a' két tábla majd meg egyez.

A' törvényczikkre nézve: kivánnák ugyan a' Fő RR hogy az ujoncz ajánláshoz az 1ső szakaszban kitett esztendei feltételek ne köttessenek, 's a' katonai szolgálat idejét érdeklő minden kérdések, a' jövő országgyülésre, hol a' katonaállitási rendszer is ki fog dolgoztatni, halasztassanak; mindazáltal, ha a' RR. nem állván ellent e' tárgynak sokféle nehézségei, a' katonai szolgálatra nézve bizonyos esztendőket akarnak a' törvényczikkbe iktatni, a' katonák közt támadható visszavonák' eltávoztatására szükséges volna abban állapodni meg, hogy minden különbség nélkül 12 évig szolgáljon minden most állítandó katona.

12évig szolgálj. az ujoncz.

A' törvényczikk' 10dik §ára nézve, melly a' lépcsőnkénti tiszti előléptetést tárgyazza, ő cs. kir. főhgének, 's a' Fő RRnek az az észrevétele: hogy átlátják ugyan ők a' RR. aggodalmát, melly szerint a' hazafiaknak a' magyar és véghelyi seregeknél leendő alkalmaztatása módjáról jó előre gondoskodni kivánnak: de azon tapasztalásból merített belátás, hogy megszorító módokkal nem kell a' magyar katonák' előmenetelét segítni, azt javalja, hogy ezen kivánság törvénybe ne menjen, mint hogy hiteles kútfők szerint, az egész cs. kir. seregben a' magyar tisztek' száma nagyobb, mint a' melly a' magyar sereghez hasonlítva megállhatna, 's ennélfogva nem hogy használatos lenne ezen törvény, sőt ez által sok hazafiak, érdemeikkel szerzett szolgálatjokbol kimaradnának.

Aránylag sok a' magy. tiszt a'cs.kir katonas.

November' 8dikán

országos ülésben a' RRnél felolvastatván részenkint az ujonczállitási rendszabályokat tárgyazó utasítás, annak 1ső része, úgymint a' sorshuzás iránt sokan úgy nyilatkoztak, hogy noha a' sorshuzás által elérhető önkényt kivánatos sőt szükséges is gátolni: ezen hazai törvényeinkkel ellenkező szerencséltetés ágazatját a' katonaállitásban még is jobb lesz nem használni. Ez által ugyanis,

Ujonczi sorshuzás elleni okok.

sokszor annak kellene katonává lenni, a' ki oda haza haszonnal maradhatott volna. Továbbá: az egész helységbeli ifjuságnak a' sorshuzás végett leendő egybegyűjtése, mind az idő veszteségre, mind egyébb rosz következésekre nézve káros lenne. A' helyett, hogy egy két állítandó letartóztattatnék, csoportba gyűjteni, ésígy bizonytalanságnak 's rémitésnek kell kitenni mindazokat, kik katonaláIítás alá esnek: a' mitől sokan elrettenvén, hazulról nagy számmal eltávoznak, 's nagyobb részint rosznak adják magokat. Egybe van kötve a' sorshuzás az öszseirással, sőt egyenesen ebből folyik: nem lehet hát kezdetnek azt tenni, a' mi következés. Ha lehetséges is néhol; mindenütt bizonyosan nem. Megismeri ezt maga a' törvényjavaslat is, midőn a' sorshuzás elfogadását a' törvényhatóságokra bízza: és így e' törvény, nem lévén egész kiterjedésben ereje, és csupa önkényen alapíttatván, minden esetre hibás.

Mások pártolták ugyan a' sorshuzást, de némelly észrevételeket csak ugyan tettek az iránt, ugymint: a' visszaélések' megakadályozására, a' testi vizsgálat a' sorshuzás előtt történjen meg, a sors huzók több csapatokra osztassanak, az otthon kevésbé szükségesek csapatja előbb, 's egy háznépből csak egy legény huzzon sorsot, a' fiatal házasokra ugyan ne, hanem a' sok apró gyermekű apákra legyen tekintet; a' sorshuzás olly időre halasztassék, mikor kevesebb számu állítás Módosítás.

lesz, mert ha kisebb a' szám, nagyobb a' reménység hogy a' kötelező sors nem talál. A' föntebbiekre feleletűl az adatván: hogy a' sorshuzás előtti vizsgálat a' seborvosok' szüke miatt nem lehető, hogy a' csapatokra való osztás új önkényre adna okot, valamint az egy háznépből egy legénynek sorshuzása is, hogy csak a' környülállások' megbirálása, nem pedig magának a' sorshuzásnak behozása függ az utmutatás szerint a' törvényhatóságoktol, 's minden esetre legigazságosabb 's minden önkényt 's helytelen kedvezéseket legjobban elhárító mód a' sorshuzás: ezek szerint a' többség a' kerületi ülésben helyben hagyatott utasítás mellett maradt e' pontra nézve.

A' 2dik részben, hol a' kivételek' esetei számláltatnak elő, a' *b* §ban az akademiai mesterségeket tanulók is (artistae academici) kivétel alá esőknek tétettek.

Jász kun hajdu kerületek. A' Jász és Kun kerületek', mint szinte a' Hajdu városok' követei is, az e' §ban tett kivételek sorába azt is akarták tétetni, hogy kerületeikben a' birtokosok szabadíttassanak fel személyökre nézve a' katonaság' terhe alól, azzal támogatván kivánságukat, hogy mind a' kétrendbeli törvényhatóságon fekszik a' nemesi felkelés' terhe, mellyet egyenesen a' birtokosok viselnek, következőleg az igazsággal nem egyez meg, hogy ezekre kétféle teher háramoljék, a' kerületek' részéről még az is hozzájárulván, hogy ott, az

utóbbi katonaállitás óta a' hadfogadás' utján 448 ifjú lett katonává.

Ezen előadást védelmezte ugyan Sopron várm. követe, és a' Trencsén vármegyei követ által előhozott azon ellenvetést, hogy a' nemesi felkelés' kötelességétől kölcsönözött erősség a' királyi városokra is szolgálhatna, és még is a' polgárság a' katonaállitástól nem ment, azzal igyekezett még czáfolni: hogy nagy különbség van e' tekintetben a' városok és a' kerületek között, minthogy a' város a' nemesi felkeléshez úgy járúl, mint egyes nemes ember, a' kerületek pedig személyesen kelnek fel. Azonban az elölülő által előadatván hogy e' kérdés sokkal nagyobb fontosságu, mint sem hogy ezt illy röviden 's mellékesen lehetne elintézni, — hogy más a' személyes, más pedig a' közönséges felkelés terhe, — hogy a' kerületek a' felkelés' terhében privilegialis állapotjokra nézve részesülnek ugyan, de nem olly mértékben mint az ország' nemesei, — és hogy eddig is a' kerületekben a' katona állitás nem úgy gyakoroltatott, mint más törvényhatóságokban, mert a' lakosok összetettek bizonyos summát, és ezen fogadtattak az állítandó ujonczok; noha a' Jász és Kun kerületek' követe az 1809dik példára is hivatkozott, midőn a' kerületek' lakosi az ország' nemesei példája szerint mind személyesen mind vagyonoktól katonáskodtak: a' kerületek' követei' kivánsága elmellőztetett.

A' Jászok kunok' kivánata elmellőztetett.

Horvátország' követe hasonlóképen kivánta, hogy a' Horvátországi szabadosok és banderisták is kivétessenek, a' kik t. i. nemesi felkelés alkalmával, ezen nemesi kötelességre nem megvető sikerrel szoktak szoríttatni, és így kétféle katonai terhet nem viselhetvén, az országgyülés már 1805, és 1807ben is figyelemmel volt irántok.

A' Horvátországi szabadosok és banderisták.

Ezen észrevételre először is Trencsin vármegye követe azt felelte: hogy az illyetén szabadosokat és banderistákat azért sem lehet felszabadítani, mert hasonló ok szolgálhatna a' magyar földön számosan előforduló soltészokra (sculteti) is, kik azonban még eddig soha sem vétettek ki; azután pedig az elölülő azt mondá: hogy e' kérdés' feszegetése és elhatározása inkább akkorra való, midőn az állitandó ujonczok' száma a' törvényhatóságok közt felosztatik. Megnyugodván ebben a' RR. 's a' javaslat' egyébb pontjai is helybenhagyatván, az a' Fő RRhez átküldetett, kik is abba e' következő változtatásokat kivánták tétetni.

Főrendi észrevételek.

Az 1ső Rész' *a.* §ában a' Törvényhozó-hatalom szavak helyett tétessék: e' Rendeletek (a' sors huzásra nézve); az *f.* §. pedig, mivel az, hogy a' testi vizsgálat mind azok előtt történjen, kik az alá tartoznak, a' természeti szemérmetességet sérteni látszatnék, a' végén így módosíttatnék: az illető tisztviselők előtt menjen végbe. A' RR. e' két észrevételt elfogadták.

Az 5dik Rész' c. §ára sürgeték a' Fő RR. hogy a' nem akadályoztató betegségek körülményes előszámlálása maradjon el, 's e' részben a' rendszabály az 1804ki 4dik §ra alkalmaztassék: részszerint azért, mivel nem látszik illendőnek a' szerkesztés, — részszerint pedig azért is, hogy a' külföld előtt a' magyar katonaság' dísze felőli vélemény könnyen csorbulást szenvedhetne, ha köz hírré lenne, hogy a' megnevezett hibákkal valók is befogadtatnak. Erre a' RR. ezeket felelték: Már 1808ban hasonló volt a' rendszabályi kifejezés; az ajánlott szám nagy, és még könynyen megeshetik, hogy nagyobb is lesz; a' katonaság' részéről egyes személyek által az átvétel' alkalmával sokszor kimutatott helytelen kifogásokat körülményes meghatározással szükséges megelőzni, és hogy az állitás helységenkint megy: kisebb helységekben pedig egészen hiba nélkül valók nem is találtatnak; — végre hogy e' rendszabályok törvénybe úgy sem mennek. Elfogadván ezek szerint a' Fő RR. is a' javaslatot, miután ezeknek az izenetre 's felirásra tett észrevételeik a' RRnél felolvastattak 's közirásra rendeltettek, az ülés eloszlott.

Válasz a' Fő RR. észrevétel.

November' 9dikén

különtanácskozást tartván előbb a' követek, *kerületi ülésben* felolvastattak a' Fő RR. észrevételei.

Sokan a' vármegyei követek közűl, kik előbb a' másodszor állitandó 20 ezer ujoncz ajánlás ellen voltak, most azt megajánlották. Minthogy pedig a' jelenlévők' többsége (mert sokan szavazás nélkül hagyták el az ülést) csakugyan oda nyilatkozott, hogy továbbra is csak a' 28 ezer ujonczot kell megigérni, 's a' 20 ezret nem (a' mi itt most egyedűli tárgya volt a' tanácskozásnak), a' Fő RR. észrevételeire feleletűl, mellyet —

November' 10dikén

kerületi ülésben vizsgáltak 's állapítottak meg a' RR. imezt adák: „Meg nem egyezhetnek a' RR. azon értelemben, mellyet a' Fő RR. ajánlásuknak tulajdonítanak, mintha t. i. az egyedűl a' magyar hadi sereg' erejének helyre állitását tárgyazná: mert izenetök, 's a' felirásjavaslat' nyilvánságos tartalma bizonyítja, hogy azt, tekintetbe vévén a' hadi sereg' előttök felfedezett állapotját, 's a' külső körülállásokat, a' megismert fenforgó szükséghez alkalmazák. Törvényeink szerint az állandó katonaság a' haza védelmére való: a' további törvényszerinti módoknak pedig akkor van csak helye, ha ez, az ellenség' visszatartóztatására nem elégséges. Midőn tehát a' RR. béke idején, mind

A' RR. 2dik izen. a' 20ez. ujoncz iránt.

a' két tekintetben, olly példa nélkül való segedelmet ajánlottak, törvényes kötelességöknek anynyival inkább eleget tettek, mivel a' hadpótlást az ország soha el nem vállalta. Meg lévén a' RR. győződve, hogy ajánlásuk a' külső körülményekhez képest fenforgó szükséghez van alkalmazva, 's egyszersmind a' népet a' kétszeri katonaállítástól tartós rettegés alól felmenti, 's ekképen mind a' királyi legfőbb várakozásnak megfelel, mind a' nép' nyugalmát eszközli: meg nem foghatják a' RR. miképʼ kivánhatnak a' mélt. Fő RR. még más szükségre is ajánlást tétetni. A' mi az ajánlás' módját illeti, midőn ez a' nemesség gyakorlását, a' haza' védelmére való elkészíttetését, sőt a' veszedelem' idején a' törvény utján egyébb áldozatokra való készségét is magában foglalja: nyilván kitetszik, hogy ez nem csak a' törvényes alkotmányban gyökereztetik, hanem az ország' Rendeit is megnyugtatja, 's a' fejdelem és haza iránti ősi lélekkel buzgó hűséget nyilván bizonyítja. Nem is lehet a' tett ajánlásnak foganatosságáról kételkedni, miután annak módjai az ország' törvényes védelme' szerkesztetésén alapulnak, 's a' mult idők' példái bizonyítják, hogy a' törvény értelme szerint elrendelve hathatósak voltak. Ezeknél fogva a' m. Fő RRnek azon kivánságát, hogy a' fenforgó szükség' fedezése mellett, még a' háboru' esetére, egyszerre kettős hadsegedelem ajánltassék, a' törvények' lelkével meg nem egyeztethetik a' RR. sőt

azzal egyenes ellenkezésben lenni tartják. A' RR. a' kivánt ajánlást az alkotmány' sérelme nélkül nem tehetik, mert abból azt következtethetnék, hogy az állandó és tehetős karban lévő hadi seregen felül, a' történhető háború esetére, egyébbkor is külön és előre ajánlás tétessék, melly az ország által el nem vállalt rendes hadpótlást foglalná magában, és az országgyülési tanácskozás alá tartozó rendkívül való eseteket az alól elvonná. Midőn tehát a' RR. a' törvényhozó test által, mellynek a' jövendőre előre ügyelni kötelessége, olly példát fenhagyni nem kivánnak, mellyből későbben az alkotmány' és törvények' lelkével ellenkező magyarázatra alkalom adassék, hanem a' törvény lelke szerint, a' fenforgó szükséghez képest, a' védelem' módjait hazafiúi készséggel alkalmazzák, sem a' bizodalmatlanság', sem a' segedelem tagadás' vádjától nem tartanak, kérvén a' Fő Rendeket, hogy velök egyesülni méltóztassanak."

A' törvényczikk iránt tett két észrevételre ezt felelték a' RR :

Szolgálat idő tíz év.

1.) Épen azon okbol, mellyből a' m. Fő RR. a' szolgálat időt egyenlőre javasolják határoztatni, kivánják a' RR. az ajánlott ujonczok' szolgálatidejét egyenlően, minden különbség nélkül tiz esztendőben megállapitni.

A' magyar tisztek' előléptetése.

2.) A' mi a' magyar ezredeknél lévő tiszteknek, a' többi cs. kir. hadi seregektől megkülönözött sor szerinti előmenetelét illeti : a' RR. ezen

kivánságuk mellett tovább is megmaradnak. Mert ha csakugyan több magyar tiszt volna is a' cs. k. hadi seregben, mint a' mennyi a' magyar ezredeknél szolgálatba jöhet; valamint az sérelmére lehetne az örökös tartománybelieknek, hogy a' számosabb magyar tisztek miatt az előlépésben rövidséget szenvednek: úgy viszont, ha a' magyar tiszteknek előlépésök a' magyar ezredekre fog szoríttatni, ebből a' többi tartománybeliekre sérelem nem fog származni, sőt ezen különözés által el fog az jövendőre távoztatni, a' mi az eddig való előlépéseknél történni szokott, hogy az ezredeknél a' tisztek keverve voltak, a' honnan következett, hogy némelly magyar ezredeknél kevés a' magyar tiszt, főbb tiszt pedig épen alig találtatik. Ezen körülállás tehát arra vezérli a' Rendeket, hogy a' törvényjavaslathoz tovább is ragaszkodjanak, sőt méltán kivánhatják, hogy a' hadi szolgálat' többi ágainál is, a' magyar katonáknak előléptetésében, az örökös tartománybeliekkel egyenlő tekintet legyen. E' felelet —

A' magyar ezredeknél mgy. főtiszt alig van.

November' 11dikén

országos ülésben felolvastatván, az előlülő mindenek felett az izenet iránt tett észrevételekre adandó felelet ellen tett kifogást, mellyben úgy-

Előlülői észrevételek.

mond, egy új elv állapíttatott meg, az t. i. hogy béke idején katonai segedelmet előre ajánlani a' törvények' lelkével meg nem egyez, sőt azzal egyenes ellenkezésben van. Ezen törvénytelen és nem csak reánk, de bár melly alkotmányos országra nézve is veszedelmes állitás, azon sok theoriáknak szüleménye, mellyekkel a' mostani idő olly igen bővelkedik. Meg van ezen elv törvénytelensége eléggé mutatva, a' most fenforgó tárgy iránt tartott tanácskozások által, mellyekből világosan kitetszett, hogy a' mostanihoz hasonló esetekben nem csak a' katonai ujonczállitás, hanem a' haza védelmének végeszköze, a' nemesi felkelés is, még pedig több esztendőkre előre megajánltatott. Ha a' következő veszedelmek' elháritására törvényes uton előre rendeléseket tenni nem lehetne: a' kormány mintegy kénszeríttetnék, hogy a' védelem' eszközeiről más utakon gondoskodjék, és ezen tette, minthogy a' közbátorságot veszedelmeztetni nem lehet, a' világ előtt is némiképen ment volna. De illy megszoritás mellett, nem is bánhatnék a' kormány, kivánságának előterjesztésében olly egyenességgel 's kiméléssel, a' millyet ő Felsége a' jelen esetben kimutatott: akkor a' kivánság mindig meghaladná a' mértéket, 's nem csak az kérettetnék a' mire szükség van, hanem az is, a' mire szükség lehet, az pedig a' katonai segedelmekre nézve a' közpénztárnak oknélküli terheltetésével, és a' né-

Béke' idején előre ajánlani ujonczokat nem törvénytelen.

pesedésnek hátramaradásával lenne összekötve. — Végre: ezen elv megfosztaná alkotmányunkat abbeli legszebb tulajdonságától, hogy a' haza' ügyére nézve nem lehet olly helyheztetést 's olly szükséget gondolni, mellyek iránt jó eleve rendeléseket tenni, elegendő segéd eszközökről gondoskodni, egy szóval: a' törvényes szabadságot a' kormány' buzgóságával összekötni ne lehessen. Kérte ezeknél fogva az elölülő a' RRket, hogy tekintetbe vévén a' naprol napra jobban kifejtőző veszélyeket, 's ő Felségének mind a' fenforgó tárgyban, mind ezen egész országgyülés alatt a' nemzet iránt különösen kimutatott atyai bizodalmát 's nyiltszivüségét, ezt, a' köz jóra czélzó kivánságainak egész mértékbeni teljesitése által viszonozni igyekezzenek.

Bihar' követe a' felelet' elvében szintén meg nem egyezvén, és a' már e' részben tett nyilatkozása szerint ez uttal 28 ezer, jövendőre pedig 20 ezer katonát ajánlván, minden aggodalom elháritására 's az összeegyezés könnyebbitése tekintetéből is, a' jövendőre nézve teendő ajánláshoz némelly feltételeket javaslott köttetni. Ugymint: 1) Ő Felsége más nemzetek' belső ügyébe fegyveres kézzel közbe ne jöjjön. 2) A' 20 ezer ujonczbeli segedelemnek csak a' monarchia' ellenséges megtámadtatása esetében legyen helye. 3) A' megajánlott ujonczok csak a' jövő 1831ik esztendei september' 1ső napjáig kivántathassanak; Bihar' kikötései az ujoncz ajánl. mellett.

minthogy a' jövő october' 2kára kiszabott ország gyülésre meghivó királyi leveleknek a' törvény hatóságokhoz már akkor meg kell érkezni.

Soprony vr. javaslata a' 48 ezer uj. iránt.

Soprony várm. követe, az előlülő által előadott észrevételekben hasonlóan megegyezvén, az ujonczajánlás iránt fenforgó különböző vélekedések összeegyeztetése végett illy inditványt tőn. Ajánltassék most egyszerre 48 ezer katona, de olly formán, hogy ezen mennyiségből az ország-gyülés' eloszlása és a' törvények' kihirdetése után 28 ezer állittassék ki, a' hátra lévő 20 ezer pedig, csupán ezen feltételek alatt: 1) Ha ő Felsége a' jövő 1831ik eszt. october 2ik napjáig ellenséges erővel valóságosan megtámadtatik. 2)

Feltételek.

Azon esetre, ha a' mondott határ napig ő Felsége tartományai haddal meg nem támadtatnak, akkor, akár lesz országgyülés, akár nem, ezen 20 ezer katona iránt tett ajánlás szünjék meg. 3) Ezen 20 ezer ujoncz a' háboru' végével azonnal végképen haza eresztessék. Az első kikötés elháritja azon aggodalmat, hogy az adomány kétszeres, mert a' 20 ezer e' szerint csak megigértetik, de meg nem adatik: jövendőbeli megadása pedig olly feltételekhez van kötve, melly alatt a' segedelmet megtagadni, a' köz bátorsággal ellenkeznék, de nem lesz bizonytalan az ajánlás alapja is, mivel az egyenesen az ellenséges megtámadtatás esetére szoríttatik. A' második kikötés által elég lesz téve azoknak, kik az előre való ajánlás által az

1827ki 4ik törvényczikket megsértettnek vélik. A' harmadikkal végre meg lesznek nyugtatva azok, kik ezen ajánlásban az ezredek' pótlása elvállalásától tartanak. Elfogadtatik.

Többen ezen kikötések mellett, némellyek pedig azok nélkül megigérték a' 48 ezer ujonczot, ugymint: Csanád, Szepes, Beregh, Abauj, Csongrád, Győr, Zolyom, Fejér, Árva, Moson, Békes, Heves, Mármaros, Arad, Temes, Krassó, Esztergom, Szerem, Pozsega, Verőcze és Gömör vármegyéknek, továbbá: Horvátországnak, Zemplén várm. 1ső, és Szathmár várm. 2dik, több káptalanoknak, Turó mezőnek, a' Jász és Kun, úgy szintén a' Hajdu városi kerületeknek, és számos királyi városoknak követei. Pest várm. követe 43 ezer ujonczot igért azon nyilatkozással, hogy ezeknek kiállitását egyszerre kivánni, vagy pedig a' körülállásokhoz képest felosztani, a' fejdelemnek és nemzetnek előre való gondoskodására tartozik. Ellenben:

Zemplén' és Szatmár' követei.

Pest várm. 43 ezer ujonczot ajánl.

Trencsény, Borsod, Torontál, Pozsony, Bars, Somogy, Ugocsa, Komárom, Nyitra, Torna, Liptó, Vas, Tolna, Sáros, Ung, Thúrócz, és Szala vármegyék' követei, úgy szinte a' Zempléni 2dik és a' Szathmár megyei 1ső követ továbbá is a' felolvasott feleleti izenetben kijelentett szám mellett maradtak, és vélekedéseiket részint a' kérdéses tárgyban az előbbeni országos ülésben már bővon előadott, részint pedig most ujonan felhozott o-

Borsodi követ' nyilatkozata. kokkal támogatták. Különösen Borsod' követe a' kérdés alatti tárgy iránt következő észrevételeket tett: ő a' királyi előadásokat nem annyira a' Fejdelem' akaratjának, mint a' Felség' tanácsa' 's ministeriuma' javasló előterjesztésének tekinti. Világosak ugyanis törvényeink, különösen Ulászló 6dik végz. 5dik czikke, mellyek azt mondják, hogy királyunk az országot illető tárgyakban, tanácsosainak vélekedése 's tanácsa nélkül semmit se tegyen, sőt azon végzés' 7dik czikkjében a' veszedelmes tanácsokat adóknak büntetése is elvan rendelve. Ezen módon kell hát származni a' A' kir. előadások' magyarázata. k. kir. előadásoknak és törvényjavaslatoknak is, mellyek a' hármas törvénykönyv' 2dik része' 3dik czikkje szerint, a' törvényhozó testtel közöltetvén, és a' nemzet az iránt, ha tetszenek e' vagy nem? megkérdeztetvén, a' nemzet' megegyezése után válnak törvénnyé. A' törvényhozó test kötelessége ennélfogva az elébe terjesztett királyi előadásokra nézve vélekedését kijelenteni, és nem csak azt tekinteni, azokban mi kérettetik, vagy mondatik: de figyelmét különösen arra függeszteni, ha jó e, czélirányos e, a' mi előterjesztetik? E' kötelességnek őszinte teljesitése teszi azon fiúi bizodalmat, melly egyedül eszközölheti a' Nemzetnek és fejdelemnek elválhatlan hasznát: ellenben ha azon kötelesség elmulasztatik, és a' bizodalom a' roszul értett vagy csupán ön hasznát kereső buzgóságtol elragadtatva, minden előre

való vizsgálás nélkül a' Fejdelem' kivánságainak teljesitése körül munkálkodik: akkor gyakran magára a' thrónra nézve, mellynek javát előmozditni gondolja, veszedelmes lehet. Ezen közönséges tekintetek' következésében, a' 28 ezer ujonczot tovább is elegendőnek tartotta. A' javasolt kikötések nyilván mutatják magok, hogy azok mellett az ajánlás nincs minden aggodalom nélkül, — 's a' szerfelett megszaporított katonaság hasonló lévén a' maga erejében bizakodó egyes emberhez, az adhatna okot a' megtámadtatásra, mellynek esetére, a' javasolt első feltétel értelmében, a' 20 ezer ujoncz ajánltatnék. Pozsony várm: Nem lehet ezek szerint az izenetben kijelentett alapállitást csupa theoreticus törvénytelen, vagy épen veszedelmesnek mondani: hanem inkább a' most kivánt ajánlási módot tarthatni ujnak, minthogy arra példa nincs, hogy egyszerre két rendbeli katonai segedelem ajánltatott volna. Trencsén várm: Terhes az adózó népnek a' 28 ezer kiállítása is, midőn azt sem tudja az ujoncz miért vitetik csatába. — Komárom várm: Ezen előre való ajánlással egyenesen megismerné az ország, hogy nincs országgyülésinkben annyi erő, hogy szükség' esetében a' veszedelmet elhárítsa. —

A' nagyszámú katonaság veszed.

Hont, Veszprém, Baranya és Szabolcs várm. követei nem szavazván, az elölülő a' hosszas vitatások után oda nyilatkoztatá a' többség' aka-

Nem szavazó vármegy.

Soprony vr. köv. javaslata elfogadt.

ratját, hogy a' Soprony várm. követe által javasolt kikötések mellett a' 20 ezer ujoncz is megajánltassék.

Tudtokra adatván a' Fő RRnek a' dolog kimenetele, ezek tüstint eloszlottak: nem sokára ezután a' RR. is Szepes várm. követének azon előadására, hogy az ajánlás iránt készítendő felirásban ő Felségének az előleges sérelmekre adandó k. kir. kedvező válaszát is kell kérni, abban egyezvén meg, hogy azon kikötési pontoknak, mellyek mellett a' többség a' 20 ezer ujonczot megajánlá, 's a' felirásnak bővebb megvizsgálása kerületi tanácskozásra hagyassék, a' hosszasan tartott gyülésből szét oszlának.

November' 12dikén

Ujonczajánlási kikötések.

kerületi ülésben az ajánlási kikötésekről lévén szó, az 1sőre nézve abban egyeztek meg a' RR. hogy ha a' megtámadás' esetére a' megigért 20 ezer ujoncz szükséges lenne: ez a' Nádornak adassék tudtára, ki is azt a' törvényhatóságokkal közölvén, a' jövő országgyülésen ugyanarról tegyen jelentést. A' többi kikötési pontok megmaradván, Gömör követe, 's ezzel együtt sokan sürgeték, hogy az ajánlási felirásban az előleges sérelmekre adandó k. kir. válasz is kéressék: de

Nógrád' követe szerint, ne hogy ezen nagy tárgy csak mellesleg tekintendő dolognak vétessék, az határoztatott, hogy azok iránt különös felirást kell késziteni. Ezek után Hont követe említést tett az iránt, hogy mind a' mellett is hogy a' 20 ezer ujoncz jövendőre megajánltatik, ezen országgyülésen a' nemesség Lustrája is elrendeltessék. Sokan voltak ugyan e' véleményben; minthogy már a' lustrában a' nemesi felkeléssel együtt a' RR. olly fényesen 's közmegelégedéssel megegyeztek, 's különben azt lehetne gondolni, hogy a' 20 ezer ujoncz a' nemesi felkelés helyett igértetett meg: a' többség azonban, épen azon okból, hogy az ujonczajánlási egyesség felbomlott, leginkább pedig, mivel a' lustra, 's az ezzel együtt járó concurrentialis pénztárok, a' küldöttségi rendszeres munkák' felvételekor fognak legczélszerűbben elrendeztethetni, kivánták a' felirásból mind a' lustáról mind a' nemesi felkelésrőli említést kihagyatni. Ezek szerint a' fő RRhez küldendő feleletnek 's felirási javaslatnak késztitése egy küldöttségre bizatott. Buda' követe kivánta, hogy a' városi követek közül is neveztessenek tagok e' választmányba: e' kivánságot törvényesnek ismerték el ugyan több vármegyei követek, 's e' szerint egy városi követ is neveztetett ki ez uttal küldöttségi tagul: de voltak sokan, kik mig a' városok másként' nem lesznek elrendezve, míg mint kir. peculium tekintetnek, azokat illyes választmányokba

Lustra és nemesi felkelés.

Sokan ellene.

Választmányi tagok a' városi követekből is.

felvenni nem tarták tanácsosnak: ámbár voltak is esetek, hogy ez előtt közülök is neveztettek küldöttségi tagok.

November' 13dikán

kerületi ülésben a' választmány által készített izenetjavaslat, 's az e' szerint változtatott felirás és törvényczikk vizsgáltatott 's állapitatott meg.

Az izenet' foglalatja ez „A' RR. 28 ezerből álló ujonczot nem az ezredekben támadt, 's felfedezett hiányok' kipótlására (a' mit a' kormány hadfogadással köteles eszközölni), hanem a' rendkívüli körülállásokra figyelmezve ajánlották, olly erőben kivánván a' hadsereget helyezni, hogy az, a' közbejöhető bárminemű ellenséges berohanást sikeresen feltartóztathassa Azonban az örökös tartományoknak valóságos megtámadtatása esetére, addig is, míg annak eltávoztatására törvény szerint országgyülésen további czélirányos intézetek tétethetnek, az ajánlott számon felül, a' törvény javaslatban külön pontokban foglalt feltételek 's óvások mellett, még 20 ezer katonai ujonczot ajánlanak."

Változások a'felirásban a'48ezer ujóncz iránt.

A' felirás is e' változtatáson menvén át, a' törvényczikkjavaslat hasonlóan a' 48 ezer ujonczról tett ajánlás szerint módosíttatott. Az előszóban

föntebb leirt javaslati 28 ezer ujoncz helyett 48 ezer ajánltatik. A' törvényczikk' első szakaszában tizenkét pontban azon kikötések adatnak elő, mellyekkel 28 ezer, második szakaszában pedig négy pontban, azon kikötések iratnak le, mellyek mellett a' 20 ezer ujoncz ajánltatik, és ezen négy pont közűl a' három elsőben a' Sopronmegye' követe által javasolt, és elfogadott kikötések vannak, a' negyedikben pedig az rendeltetik: hogy az első szakaszban foglalt kikötések (kivévén az első és harmadik pontot) ezen 28 ezer ujonczra is kiterjesztessenek.

November' 14dikén

országos ülésben jóváhagyatván a' RRnél a' 48 ezer ujoncz ajánlása iránt készült, 's imént elöadott irományok; ezek a' főtáblához küldettek át azon szóbeli izenettel, hogy a' melly észrevételt tettek a' fő RR. az ujonczokban elnézhető némelly testihibák elmellőzése iránt, azt a' RR. el nem fogadhatják.

A' nemesek' fegyverbeni gyakorlása.

Azon vármegyék' követei, kiknek a' lustra, és a' nemeseknek fegyverbeni gyakorlása utasításúl adatott, ezeket tovább is sürgették az országos ülésben, valamint sokan azt is, hogy az előleges sérelmekre adandó kir. választ azért kellett

Kik bocsátassanak haza az ujoncz közül? nak; ismét, hogy olly arányban bocsáttassanak haza a' 48 ezerből életben maradandók, a' milylyen arányban van a' 48 ezer a' 20 ezerhez; végre, Verőcze várm. főispánya azt javasolván: hogy a' most említett arányban azok bocsáttassanak haza, kiknek otthon létét a' törvényhatóságok legszükségesebbnek fogják találni, 's ebben a' főtábla megegyezvén, a' magyar felirásnak mind itt, mind az alsó táblánál lett felolvastatása után az ülések eloszlának.

November' 15dikén

A k. kir. előadások' 4dik pontja. *kerületi ülésben* felolvastatván a' k. kir. előadások' 4dik pontja, ennek tartalmához képest, a' kerületi egyik elölülő ezen három kérdést terjeszté a' RR. elébe: 1) A' jövő országgyülésen folyjanak e minden pörök az illető törvényszékeken? 2) A' nyilvános örökösödésről, melly a' k. kir. előadásokban különösen említtetik, akarnak e a' RR. most törvényt hozni. 3) A' mult országgyülési előleges sérelmekre 's kivánságokra adandó k. kir. válaszért kivánnak e ez uttal a' RR. felirni?

Hosszas vitatások származtak e' kérdésekből. Voltak sokan a' RR. közűl, kik az elsőre nézve Heves követe' javaslatára, a' több esztendőkig tartható jövő országgyülés alatt, mindenféle tör-

vényszékeken akartak pöröket folytatattni a' szokot törvénykezési időszakokban; mások Komárom várm. követének javaslata szorint azt akarták, hogy a' kir. curia' tagjai el léven foglalva az országgyülési dolgokkal, ezek csupán csak a' feljebbvitt büntető pöröket vizsgálják, a' status' fő czélja az lévén, hogy a' bűnös minélelőbb megbüntettessék, az ártatlan pedig szabadon bocsáttassék, és hogy az első biróság által megitélt bűnös, büntetését kiállván, az adozó nép' terhével, még pedig sokszor élet 's halál félelmei közt ne kéntelenittessék várni rablánczai között, felsőbb helyeken leendő végső megitéltetését. A' polgári pörök' vizsgálata a' kir. tábla' tagjaira, 's a' követekre való tekintetből talán káros, a' pörlekedő felekre nézve pedig nagyon költséges lenne, kivált ha nem Pesten tartatik az országgyülés. Végre a' többség azt kivánta, h[illegible]y a' kir. curián ne csak a' feljebbvitt büntető[illegible] nem a' polgári pörök is vizsgáltassanak, m[illegible]hogy a' küldöttségi munkák, először egyenkint kerületi ülésekben vétetvén tanácskozás alá, az alatt a' kir. curia' tagjainak elég idejök lesz e' pöröket is megvizsgálni. Egyebek közt javaslák azt is: hogy a' feljebbvitt büntető pöröket a' kerületi táblák vizsgálják, hogy az országgyülési személyek mentek legyenek a' pörlekedés' terhétől. Erre az adatott feleletül, hogy a' külső hatalmasságoknál lévő követek 's a' katonák ellen is folynak pörök:

Melly pörök folyjanak a' jövő o.gyülés alatt?

mennyivel inkább folyhatnak hát az országgyülési követek ellen; de több pörökben coincattusok is a' követek, 's azon pörök' folyamatja a' felpörösök' nagy kárával nem gátoltathatik. Volt ollyan is, ki úgy nyilatkozék, hogy a' jövő országgyülés alatt semmiféle pörök' folyamatját nem akarja, mert ha most e' tárgy elhatároztatik, már ez által az országgyülés' coordinatioja lesz érdekelve, a' büntető pörökre nézve pedig a' büntető törvénykönyv, melly utóbbiak egyszersmind tartalékul szolgálnak arra, hogy az országgyülések hosszú ideig ne tartsanak.

Per excerpta semmise tárgyaltassék.

A' második feltett kérdés iránt úgy nyilatkozék a' RR. többsége, hogy az 1791ki küldöttségi rendszeres munkákból semmi tárgyat sem akarván a' többitől különszakasztva (per excerpta) tanácskozás alá venni, a' nyilvános örökösödésről sem kiván ez úttal törvényt alkotni, és így azon időre hagyassék ennek tárgyaltatása is, midőn majd a' rendszeres munkákban a' maga helyén előjön.

Nyilvános örökösödés.

Voltak azonban, kik ezzel ellenkezőleg vélekedvén, a' nyilvános örökösödés iránt most kivántak törvényt hozatni, mint a' többek között Tolna, Veszprém, Ung, 's Hont követei, ezen utolsó kivánván azt is, hogy a' törvényhatóságok közt leendő levelezés iránt még e' mostani országgyülésen alkottassék törvény, melly a' küldöttségi munkákra nézve is nagyon hasznos lenne.

Törvényhatóságok közötti levelezés.

Legtöbb pártfogóra talált Szala követének uj javaslata, melly az volt: hogy a' correlatiok iránt kellene törvényt hozni, azon törvényjavaslat szerint, melly már e' tárgyban a' mult országgyülésen ő felsége elébe terjesztetett. Szabolcs követe kivánta, hogy a' hétszemélyes tábla a' husvétutáni törvénykezési folyam alatt is biráskodjék. Correlatiók. A' hétszem. tábla husvét után is birás.

Köz lévén a' megegyezés arra nézve is, hogy az előleges sérelmek 's kivánatok iránt k. kir. válasz ez uttal kérettessék, valamint Trencsén vármegye' követének javaslata szerint arra nézve is, hogy ő cs. kir. főhgsége a' nádor, a' porták' igazitására kérettessék meg: mind ezek iránt izenet 's felirás készitésére egy kerületi küldöttség neveztetett ki. Jelenté Pest városa követe is, hogy küldői, örömmel értvén meg a' RR. kivánságát, melly szerint a' jövő országgyülést Pesten akarják tartatni: mind gyülési palotákról, mind országgyülési szállásokrol fognak gondoskodni. Délután *országos vegyes ülésben* az ujonczajánlás iránt készült felirás a' törvényjavaslattal, 's az ujonczállitási rendszabályokkal együtt felolvastatván, aláiratott 's megpecsételtetett. Ugyanekkor felolvastatott a' nádornak az országos összeirásról, az ország' pénztáráról, a' museumnak és a' Ludovicea' pénzalapjának miben létéről tett jelentése is. — Előleges sérelmek iránt felirás. Porták' igazitása. Pest városa orsz. gyülési palotákról és szállásokról gondoskodik.

November' 16dikán és 17dikén

a' kerületi választmány munkálkodott a' reá bizottakban. Ugyanez nap' a' Magyar Tudós Társaság' elölülői 's tiszteleti tagjai választattak meg az igazgató tagok által, a' fő RR. palotájában, a' fő cancellár' jelenlétében.

A' magyar tudós társaság.

November' 18dikán és 19dikén

kerületileg a' választmány' munkái, ugymint a' királyi előadások' 4dik pontja iránt készült izenet- felirás- és törvényczikkjavaslatok vizsgáltattak 's állapittattak meg. Ez alkalommal *Komárom* vármegye' 1ső követe, valamint egy részről ujra azt vitatá, hogy a' kir. curián országgyülés alatt (föltéve hogy ez ujra Pozsonyban lesz) polgári pörök a' pörlekedő felek' költséges utánajárásán kivül, avvagy csak a' követek' tekintetéből se vizsgáltassanak, úgy más részről, a' correlatiok' dolgában, leginkább csak az első időszakot kivánta elhatároztatni, minthogy a' második időszak iránt legnagyobb bizonytalanságban lévén ő

Felsége, nem igen reménylhetni, hogy arra nézve is hajlandó lesz a' válaszadásra. Egyik inditványt sem fogadván el a' többség, az izenet e' két tárgyban is a' negyed napi végzés szerint maradt. Ugyan 18ban két kir. válasz olvastatott fel az *országos vegyes ülésben.* Egyik arról szólt, hogy ő cs. kir. felsége méltóztatott a' 48 ezer ujonczokról tett ajánlását az ország Rendeinek, a' felterjesztett feltételek mellett kegyelmesen elfogadni. A' másikban a' mult országgyülésen felterjesztett némelly sérelmek 's kivánságok iránt adott ő Felsége k. kir. választ.

Ugyanekkor felolvastatott az országos küldöttség' tudósitása is, melly Tarpa nevű helység iránt Szathmár és Bereg várm. közt támadt villongás eligazitására küldetett ki.

Ő Felségök november' 19kén mentek vissza Bécsbe. Ő Felségök visszamentek Bécsbe.

November' 20dikán

országos ülésben felolvastatott a' Rendeknél az izenet 's felirásjavaslat, mellynek rövid foglalatja ez: „A' k. kir. előadások 4dik pontja iránt tanácskozván a' RR. annak első részére nézve, melly az országgyülési törvényszünet alatt folytatandó Izenet a' k. kir. előadások' 4dik pontja iránt.

tensnek a' törvényekkel való összeütközéséből eredt, mellynek megtartására az igazság' kiszolgáltatásában, eskü által köteleztettek, 's az itélésben saját lélekisméretöket még sem követhetik. Kérik azért ő cs. kir. Felségét, hogy azon kegyelmes igéreténél fogva, mellyet 1827diki aug. 14kén kelt k. kir. válaszában előadni méltóztatott, hogy t. i. ezen országgyülésen a' correlatiok szerencsésebben végeztethetnek el, az 1827ki jun. 5kén előterjesztett törvényjavaslat szerint a' correlatiok iránt ez uttal törvényt alkotni kegyelmesen engedje meg."

Ellennyilatkozások. Valamint a' kerületi ülésben, úgy itt is, különböző vélemények adattak elő a' fenforgó tárgyra nézve. — Borsod' követe a' felirás első szakaszának egészen ellene mondott, azon okból, mivel ha az igazság' kiszolgáltatása folyamatban lenne országgyülések alatt, az országgyüléseket addig tartaná a' végrehajtó hatalom, a' meddig azt jónak látná, a' mi az országra nézve nem lenne hasznos. Gömör' követe sem egyezett meg az országgyülések' hosszabb ideig való tartásában, minthogy törvényeink is tiltják: jobbnak vélte e' szerint a' rendszeres munkákból évenkint egyet elvégezni, 's a' következő országgyülésig a' pörlekedőknek igazságot szolgáltatni. E' szerint minden tárgyra uj követeket is lehetne választani. Illy véleményben sokan voltak, kivánván egyszersmind némellyek, hogy az országgyülési követ

ellen semmi pör ne folytattathassék, ne hogy annak ezután kelljen járnia, 's pöre' kimenetelétől tartván, függetlenségéből vesztenie. Ezek minden pöröket, amazok csak a' polgári és büntető felvitt pöröket kivánták a' kir. curián folytattatni. A' többség azonban, mellyhez csatolá magát az előlülő is, abban nyugodott meg, hogy a' jövő országgyülésen, csupán csak a' büntető felvitt pörökben itéljen mind a' királyi mind a' báni tábla.

Megváltozván e' szerint a' kerületi ülési végzés a' szóban forgó tárgyra nézve, egyébb pontjai pedig mind az izenetnek, mind a' felirásjavaslatnak a' most leirtak szerint megmaradván, azok a' Fő RRhez átküldettek. Megegyezvén a' főtábla is az előadattakban, mind itt, mind a' RRnél felolvastatott gr. Károlyi István' alapítványa, mellyben a' magyar tudós Társaság' pénzalapja' nevelésére 20 ezer ezüst forintot ajánlott.

A'magy.tud. társ. pénz alapja' nevelésére orsz. aj. 50 ez.ar.

Inditványozá ez alkalommal Sopron vármegye' követe, hogy a' magyar tudós társaság' pénzalapja' gyarapítására, melly intézet már voltaképen el van rendezve, a' törvényhatóságokat kellene felszólítni: erre nézve jónak látá, a' királyi honorariummal arra is egy uttal pénzt szedni öszsze, még pedig épen annyit, a' mennyi a' királyi honorarium. Ezen indítvány' végrehajtása a' honorariumnak a' törvényhatóságokra leendő kivetésére halasztatott. —

ben is, egy nemzet által sem viszonoztatik a' magyarokra nézve. Voltak sokan, kik legalább a' most folyamodókra nézve, egy küldöttséget kivántak kineveztetni, hogy azoknak, kérelmeikben előadott okaikat vizsgálják meg: de a' többség oda hajolt, hogy a' mostani folyamodóknak is csak az lévén érdemök, a' mi az előbbenieké, t. i. hogy a' monarchiáért, és így magyarországért is katonai szolgálatot tettek, Sopron és Trencsén vármegyék' követeinek előadása szerint, egy küldöttség készítsen mind felirási, mind törvényczikki javaslatot. Ugyan az megvizsgálván az ország' pénztára iránt tett számadásokat is, ezekre teendő észrevételeit terjessze elő.

Indigenák.

Olvastatott ezután az ujonczajánlás iránt a' november' 17kén költ k. kir. válasz. Ennek első pontját oda magyarázhatónak látván a' RR. hogy a' magyar ezredekben történhető hijány kipótlása az országot illetné; ezen kétség megszüntetésére azt határozták el, hogy óvásképen újra felirnak az iránt ő Felségének, hogy ők az 1807ki t. cz. 5. pontja világos rendelésétől el nem állnak. Kivánták még ezen felirásban azt is megemlíttetni: hogy ámbár meg vannak arról is győződve, hogy ő Felsége az 1792ki 9ik és 1807: 1ső törv. cz 10ik pontjának teljesitése tekintetéből, a' magyar és véghelyi ezredeknél, a' született magyar tisztek' alkalmaztatását elrendeltetni kivánja (mint a' k. kir. válaszban előadatik): mi-

Óvás a'hadsereg pótlás iránt.

vel azonban a' RR. azt hiszik, hogy ezen czélt csak úgy lehet sikeresen elérni, ha azon ezredeknél a' szolgálatbeli előlépések a' császári többi seregektől külön választva fognak forogni: és mivel az ajánlás azon feltétellel is egybe volt kötve: méltóztassék ő Felsége a' törvényjavaslatot, a' szerint mint felküldetett, királyi helybenhagyása által megerősíteni. A' porták' igazítása iránt tett határozás' következésében, izeneti 's felirási javaslatok' készítésére küldöttségek rendeltettek. Egy választmány neveztetett az iránt is, hogy az összevetvén a' mult országgyülési sérelmeket, az ezekre november' 17kén költ k. kir. válasszal, észrevételeit azokra nézve terjessze elő.

November' 25dikén

Elkészülvén a' porták' igazitása iránt a' Fő RRhez küldendő izenet, 's az ujonczok' ajánlása iránt adott k. kir. válaszra tett észrevételek, miután ezek a' *kerületi ülésben* felolvastattak, 's jóváhagyattak, az elölülők felszólíták a' RRket, hogy a' nm. Personalisnak ebbeli kinyilatkoztatott kivánsága szerint, az adó' ajánlásába bocsátkoznának. Erre úgy látszott, hogy a' RR. hajoltak is, miután Trencsén várm. követe előadá, hogy a' katonaság

a' most tett ajánlás által megszaporodván, a' mult országgyülésen igért adót most is meg lehet igérni, ha annak felosztása a' porták' igazitása szerint igazságosabb lesz: többet, a' restantiák miatt, semmi esetre sem igérvén. De:

Bihar, Bars, Sopron, Gömör, Torontál 's még több várm. követei is, azon megjegyzést tévén, hogy az adót csak akkor lehet czélirányosan megigérni, ha előbb az előleges sérelmekre adandó kir. válaszból, az ország Rendei megtudják azon kedvezéseket, mellyek az országlakosival közöltetnek: utóbb, noha Fejér várm. követével sokan úgy nyilatkozának, hogy a' mit ma el lehet végezni, holnapra azt nem kell halasztani, a' többség csakugyan abban egyezett meg, hogy az adóajánlás még későbbre halasztassék.

Előleges sérelmek.

Komárom várm. követe inditványozá, hogy az adót megajánló felirásban, a' szabad kereskedést kell különösen kérni, és hogy a' hadfogadásra, a' mult országgyülésen igért summából is le kellene valamit huzni, minthogy a' hadfogadás most ugy is megszünik, — és Ugocsa' követekint: hogy az országnak abbeli joga, mi szerint a' körülállásokhoz képest az adót le is szállithatja, ez által erősittessék. Hasonló véleményben volt Torna' és Vas' második követe is, és ez utóbbi azt is inditványozá: kérnénk meg ő Felségét, méltóztassék ő ifjabb királyi Felsége' kegyes adakozási példája szerint, az adozónép' könnyebbitésére azon ke-

Kereskedés.

Hadfogadás.

gyelmes ajánlást tenni, hogy a' mult három esztendei adói restantiák engedtessenek el. De elhalasztatván ez úttal az adó' megajánlása, mind ezen inditványok is siker nélkül maradtak.

A' királyi honorarium adás' felosztása jövén szóba, Hont' követe ezt a' porták' igazitására kivánta halasztatni, minthogy eddig a' porták vétettek alapul az efféle ajánlásokban. Sokan ellene voltak e' javaslatnak, azon okbúl, hogy a' nemeseknek, kik a' honorariumot fizetik, a' portákhoz semmi közük: Komárom várm. követe ellenben azt advån elő, hogy mind régenten, mind most, egyedűl az adózó nép lévén köteles a' honorariumot fizetni (azon különbséggel, hogy a' jobbágy helyett most a' földes úr vállalta magára a' fizetést), a' porták szerinti felosztása a' honorariumnak, mind a' szokással mind az igazsággal leginkább megegyező, a' RR közakarattal a' porták' igazitására halaszták az emlitett tárgyat. Akir.honor. adás feloszt.

November' 26dikán

kerületi ülésben a' mult országgyülési sérelmek' némelly pontjaira jött november' 17ki k. kir. válasz' vizsgálására nevezett választmány' észrevételei olvastattak 's igazgattattak. E' pontok leg-

inkább csak egyes törvényhatóságokat vagy személyeket érdekelnek.

Végződvén az ülés, a' vármegyei követek' az előlülők' fel szólitására különtanácskozást tartának. Itt a' Nádornak azon kivánsága adatott elő, mi szerint az, a' mostani országgyülési sérelmeket egyszerre országos vegyes ülésben akarja felvétetni. De a' RR. ebben nem egyeztek meg: hanem idő nyerés végett, a' mire a' Nádor is czélzott, azt határozák, hogy a' már összeszedett sérelmeket naponkint kétszer tartandó kerületi ülésekben fogják előbb megvizsgálni, 's a' szokott mód szerint azután mennek velök országos ülésbe.

A' sérelm. egyszerre vegy. orsz. ülésben.

November' 27dikén

országos ülésben, mi előtt a' RR. a' felveendő tárgyak iránti tanácskozásba ereszkedtek volna, Torontál' 's Temes' követei kérték az előlülőt, hogy tétessen valamelly rendelést a' tőle távol ülő követek' helye iránt, minthogy a' távolság miatt nem mindenkor hallhatván tisztán az előlülő beszédét, az országgyülési tanácskozásokban kivánt foganattal nem is vehetnek részt. Hasonló panaszra zúdultak fel több követek is, kik a' csupa szokási törvény szerint távol esnek az előlülőtül:

Az előlülőtől távol ülő követek.

de ez, az idő' megkimélése', 's a' vége felé közelgető országgyülés' tekintetéből kérte a' panaszra fakadtakat, hogy ezen nehézség, a' jövő országgyülésen, az országgyülés' elrendezésekor eltüntetvén, mostani helyzetökben' maradjanak béketűrve, annyival is inkább, minthogy ezen tárgy a' jövő országgyülésen legelőször is felvétethetik. — Ezen nyilatkozást Pest várm. második követe a' jegyzőkönyvbe kérte tétetni.

Olvastatván ezek után, a' porták' igazitása iránt a' Nádort megkérő izenet, némelly alsóbb várm. követei itt is, mint a' kerületi ülésben, ellene voltak az ez úttal leendő időközi porták' igazitásának: de a' többség az izenet mellett maradván, ez az első táblához át is küldetett, hol újra felolvastatván, az országbirája a' fő RR. nevében megkérte ő cs. kir. főhgségét a' Nádort, hogy ez, a' RRnek a' porták' igazitása iránt jelentett kivánságát, melly a' fő RRké is, kegyesen teljesítni méltóztassék.

A' nádor a' porták' igazitását magára vállalja.

Ő cs. k. főhge a' Nádor, előre bocsátván beszédében, hogy ő mind azt, a' mi az ország' javára szolgál, a' legszívesebb készséggel igyekezik teljesíteni, 's életének legszerencsésebb órájinak tartja azokat, mellyekben a' haza' javát előmozdíthatja, a' reábízott munkát, t. i. a' porták' igazitását magára vállalta, a' Fő RRnek örömkiáltásai közben.

Míg ezek az első táblánál történtek, melly is ezeket a' RRnek egy küldöttség által adá tudtára, az alatt a' követek' táblájánál azon izenet felett voltak vitatások, melly az ujonczokat megajánló felirásra jött k. kir. válasz' némelly pontjai iránt készíttetett. — Ugyanis: az előlülő az izenetnek azon szakaszára, mellyben arról volt szó, hogy a' magyar ezredekben a' tisztségek, a' császári többi seregtől külön választva forogjanak, azt az észrevételt tette: hogy ezen kérelem által az 1792ki: 9ik, és az 1807ki: 1ső törv. czikk. ereje meggyengittetik, minthogy ezekben a' kérelmi tárgy iránt elég hathatósság van; de e' mellett, sok magyar születésű tisztek német nevűek lévén, a' nevekről nem lehet következést huzni azoknak nemzetiségökre, és igy az izenetnek e' pontja nem áll. De Heves', Vas' és Borsod' követei emlegetvén a' nemzetnek a' fenforgó tárgy miatt lett elbúsulását, 's a' tisztségi előléptetésekben elkövetett méltatlanságokat; — oda nyilatkoztatván ki a' többség is átaljában kivánságát, hogy az ezen tárgy iránt az izenet' tartalma maradjon meg: azt az előlülő az első táblához változtatás nélkül átküldé.

Tiszti előléptetések.

A' Fő RR. a' Vasi Főispányon kívül az izenetnek eggyik pontjában sem egyeztek meg: 's többen előadván véleményeiket, ezek a' nádorispányi itélőmester által válasz formában egybeszerkesztettek, 's az alsó táblához átküldettek. Itt

felolvastatván, 's közirásra bocsáttatván a' válasz, az ülések eloszlának.

November' 28dikán

a' kerületi ülés' tárgya a' Fő RR. tegnapi válaszára adandó felelet volt. A' válasz felolvastatott: ennek rövid foglalatja ez: „Két czélból akarnak a' RR. az ujonczok ajánlása iránt novem. 17kén kelt k. kir. válasz' következésében felirni: ugymint: hogy az ajánlás' értelme, az 1807: Iső törv. czikk. 5ik pontja szerint jobban kimagyaráztassék, 's hogy az 1792ki: 9dik törv. czikk. 10dik pontja, és az 1807: 1. törv. czikk a' magyar és véghelyi ezredek' tisztjei' előléptetése iránt oda terjesztessék ki, hogy ezen ezredekben forogjanak csak az ezekben történendő előléptetések. Magyar ezredi tisztek' előléptetése.

A' mi az elsőt illeti: A' k. kir. válasznak ezen szavai: „Ő Felsége az ajánlást, a' törvény értelme szerint elfogadja, 's a' felterjesztett törvényczikkjavaslatot, a' közbevetett törvényes óvások mellett kegyelmesen helybenhagyja“ az ország Rendeit tökéletesen megnyugtathatja.

A' másodikra nézve: emlékezteti a' Fő tábla a' RRket a' hazafiak' hasznára, 's hogy a' RR. e' kivánságának nem lehet foganatja. Ugyanis: az

emlitett törvényczikkben már az iránt van téve rendelés, hogy a' katona tisztek az ezredekben szokásban lévő hazai nyelvet tudják, 's ennél fogva alattvalóik őket megértsék, — továbbá: hogy igazságos arány tartassék a' született magyarok' előléptetésében, 's az ezredek' főtisztségeire 's egyébb katonai főhivatalokra az érdemes magyar hazafiak is alkalmaztassanak. Ha tehát lehet valamit kivánni a' hazafiak' hasznára, 's a' magyar sereg' erkölcsi erejére: azt bizonyosan ezen törvények' betöltésével lehet inkább elérni, mellyekre a' k. kir. válasz is hivatkozik, mint sem ollyan móddal, melly épen azon rendet, mellyben a' közbátorság' főmenedéke van helyhezve, veszedelmes vetélkedésnek tenni ki. De lehetetlen foganatossá tenni ezen kivánságot anynyiból is, minthogy ez által akadály tétetnék a' hazafiak' pallérozódásában, a' mit az örökös tartományokkali szoros összeköttetés, 's magának a' hadseregnek helyzete miatt lehetetlen lenne kikerülni. — Minthogy pedig a' Fő RR. az által megnyugtatva gondolják az országlakosit, ha az emlitett törvényekhez bővebb 's hathatósabb megerősités járúl: bizodalmasan kérik a' RRket, hogy a' felirással hagyjanak fel."

Magyar tisztek' előléptetése

Nem volt más a' RR közűl, ki e' válasz értelme szerint nyilatkozott volna a' kerületi ülésben, csupán egy káptalani követ: ellenben mind a' két pontra nézve előbbeni szándékjok mellett

maradván meg a' RR többféle okok' előadása után abban egyeztek meg, hogy egy küldöttség neveztessék ki, melly Zólyom, Hont, Bars, Ung, Bihar, Heves, Szabolcs, Ugocsa, Borsod, Komárom, Sopron és Trencsén várm. követeinek a' feleletben leirandó előadásai szerint a' Fő RR. válaszára adandó feleletet dolgozza ki. A' választmány' tagjai voltak: Trencsén, Komárom, Sopron, Somogy, Borsod, Torontál, Heves és Ung, várm. követei. Annak megmutatására, hogy még lovas ezredeinkben is, melly csekély számmal vannak a' magyar tisztek, holott azokban csaknem minden kivétel nélkül magyarok a' közemberek, Sopron vármegye' követe felolvastatta a' *Ferdinánd*, és az *Angol királyról* nevezett huszár ezredek' tisztjeinek neveit. Ezek többnyire idegen nemzetű nevek voltak, 's azon következést huzta az emlitett követ, hogy ha egynegyed része német nevű is a' különben magyar születésü tiszteknek, még sem lesz egyharmad része ezen tiszti karnak született magyar: a' gyalog ezredekben pedig ezen visszaélés, ugymond, még nagyobb mértékben van, melly aztán a' kormányzás' egyébb ágaiban is gyakoroltatik, az idegen nyelvüek vétetvén fel leginkább dicasterialis hivatalokra is. Trencsén várm. követe a' külső nemzetekből való katona tisztek' előléptetésén kívül, különösen az egyenlőségért szokásban levő katonai német igazgató szó ellen kelt ki. Egyébbiránt, mind azt, a'

Idegen nevű Huszár tisztek.

Gyalog tisztek.

mit e' tárgyban mondottak, a' választmány által kidolgozott felelet, melly —

November' 29dikén

kerületi ülésben olvastatott fel, ekképen adja elő: „Hogy a' nov. 17kén kelt k. kir. válasz iránt egészen megnyugtatva lehessenek a' RR. előbbi nyilatkozásuk mellett továbbá is annyival inkább kivánnak megmaradni, minthogy a' felirás-javaslatban, úgy is világosan kijelentetik, hogy az ország Rendei, a' törvény értelmében, a' haza' védelmére szükséges mindennemű áldozatokat megtenni készek."

„A' mi a' nm. Fő RR. válaszának 2ik pontját, és az e' tárgybeli kivánságból hazánkfiaira háramló haszonnak kérdésben vételét illeti; ámbár könnyű volna azt bebizonyitani, hogy az egész hadsereget tekintve, a' fő, leginkább pedig a' stabalis és ezredes tisztek, a' külföldiekhez képest koránt sem állnak azon arányban, mellyben a' magyar hadsereg száma áll a' többi örökös tartományok' seregei' számához: azonban a' RR. nem kivánnak ennek szorosabb vizsgálásába bocsátkozni, 's nem is óhajtják hazafiaik előmenetelét a' külföldieknek hátramaradásával eszközölni; ha-

nem egyedűl régibb 's újabb törvényeik, nevezetesen: az 1563: 34ik törv. czikk. 2ik és 6ik pontjainak, az 1598: 16, 1792: 9. és 1807: 1. törv. czikkek' lelkének, és világos rendelésének kivánnak már valahára sikert szerezni. A' mi továbbá a' végrehajtásnak lehetőségét illeti: koránt sem az, a' RR. kivánsága, hogy a' magyar ezredekben szolgáló külföldi főtisztek, azokból most mindjárt, vagy is az ajánlott ujonczok' kiállitása előtt elmozdittassanak: hanem egyedűl csak azt óhajtják, hogy a' törvényjavaslat' értelméhez képest törvény készülvén, a' folyvást előforduló tisztségek' megürülése, 's abból származott előmenetel' alkalmával a' külföldiek, a' magyar linea 's véghelyi ezredekből a' császári többi ezredekbe tétessenek által, 's utóbb a' magyar linea és véghelyi ezredekben a' főbb tisztségeknek legalsóbb lépcsőire is csak született magyarok juthassanak, melly szerint minden erőszak eltávoztatása mellett, az érintett czélnak elérése nem csak lehető, hanem nagyon könnyen végrehajtható is. Hogy az 1792: 9ik és 1807: 1. törv. czikk' pontos teljesitése által mind azokat el lehetett volna érni, mellyek ezen törvények' foglalatjához képest rendeltettek, abban a' RR. épen nem kételkednek; sőt tökéletesen hiszik, hogy azon esetre, ha az érintett törvényeknek sikere nem lett volna, a' hazafiaknak érdemlett előmenetele, és a' magyar hadseregnek bajnoki ereje még in-

Mindennemű katonatiszti előléptetések.

kább eszközöltetett volna: de épen abbol ered a' RR. méltó aggodalma, hogy az' emlitett törvények ellenére, a' külföldieket ezredeikben napról napra szaporodni, 's az ezredeket többnyire idegen tulajdonos hadvezérek által kormányoztatni szemlélik, 's ugyanazért kivánnak most olly módrol gondoskodni, melly a' fenálló törvényeket elkerülhetlenűl sikeresítse, 's melly minthogy az élő törvények' értelmével tökéletesen megegyezik, lehetetlen hogy ő Felsége akaratjával is meg ne egyezzék. De fel sem is tehetik a' RR. hogy abból valamelly ártalmas vetélkedés támadjon, mert több egy kormány alatt lévő külön nemzetekből álló hadseregek' példáji ellenkezőt bizonyitnak: sőt inkább meg vannak arról győződve, hogy bölcs hadvezér' czélirányos kormánya alatt a' veszedelem szempillantásában, a' csatapiaczon épen a' külön nemzetek közti nemes bajnoki vetélkedésből áradhat az egész birodalomra a' legnagyobb haszon. Többire: valamint a' RR. hazafiaik' előmenetelét a' külföldiek' hátramaradására nem kivánják alapitni: úgy azon egyenességnek viszonzását is méltán megvárják, 's nem gondolják magokat arra köteleseknek lenni, hogy a' számtalan idegen majoratusokban az utóbbi szülöttekre háramló rövidséget, hadseregöknél hazafiaik' hátramaradásával pótolják. De meg nem foghatják azt is, mikép' szoríttatnék e' javaslat által, a' hazafiak' előmenetele szorosabb korlátok

A' külön nemzetek közötti bajnoki vetélk.

közé, sőt inkább azt hiszik, hogy épen ez által fog a' kivánt czélra tágasabb mező nyittatni. A' katonai intézetekben tanúló ifjak úgy is csak szüleik' költségén neveltetnek, — de ha bár némellyek ingyen fogadtatnának is be, azzal még koránt sem viszonoztatnék a' bécsi theresianumban magyar alapítványból nagyobb részben külföldieknek készült nevelése. Reménylik ezután a' RR. azt is, hogy felállván már valahára ön adakozásaikból a' katonai nevelő intézet, a' Ludovicea, e' részben sem fognak többé azoknak jóakaratjára szorulni, kik olly szerencsések, hogy kebelökben számosabb illyes, és többnyire a' kormány' költségén fenálló intézetekkel bővelkednek. Egyébiránt: koránt sem az a' RR. szándéka, hogy a' magyar katonai ifjuság egyedűl a' magyar linea-'s véghelyi ezredek' körébe szorittassék, sőt méltán megkivánják, hogy az ezredek' tulajdonosi, és egyébb hadvezérek, úgy szinte azon katonai külön karok, mellyek az egész hadsereghez egyiránt tartoznak, és ő Felsége' kormánya alatt lévő minden országok' közjövedelméből tartatnak, azon arányban álljanak született magyarokból, melly irányban áll a' magyar hadsereg' száma, a' többi örökös tartományok' hadserege számához, 's illy formán épen nem gondolják, hogy a' kérdéses mód által, hazafiaik' előmenetele legkevesebbé is megszoríttatnék. Végre: minthogy a' törvények' puszta megujitása sem a' nemzetet meg nem nyug-

A' magyar katona tisztek' aránya.

tathatja, sem a' megujitott törvénynek nagyobb erőt 's hathatósságot nem ád : a' RR. a' nemzeti függetlenség' következtében, 's azért is, mivel előadott kivánságuk annyival inkább törvényes, igazságos és czélirányos, minthogy még néhai
1527ki királyi hirdetvény. dicsően országlott I. Ferdinánd, az ország' kormánya' átvétele' alkalmával, az 1527dik esztendei januarius' 19kén kibocsátott hirdetvénye által, az ország Rendeit megnyugtatni kivánván, az iránt bizonyosokká tette, hogy mindennemű hivatalokat egyedűl hazafiak fognak viselni, az érintett kivánság, mint tett ajánlásuk' egyik nyilványos feltétele mellett, tovább is kivánnak megmaradni."

Ugyanezen kerületi ülésben azon választmányi jegyzetek vizsgáltattak, mellyek a' mult országgyülési sérelmekre adott k. kir. válasz' pontjaira az e' végett rendelt kerületi választmány által adattak elő.

November' 30dikán

Az 1830ki orsz. gyülési sérelmek és kivánatok. *kerületi ülésben* a' mostani országgyülésre beadott sérelmek 's kivánságok tárgyaltattak, mellyek már az ezeket összeszedett országos választmány által megvizsgáltatva nyomtatásban, mintegy húsz íven közzététettek.

December' 1ső napján

kerületi ülésekben dél előtt 's dél után folytaták a' RR. a' sérelmek' vizsgálását. A' papiros pénz, és a' duna szabályozása iránt tett előadásokon kivül, nevezetes volt ez nap' a' Protestansok' ügyében előadott sérelmek 's kivánság iránt folytatott vitatás. Ugyanis : Bihar vármegye sérelem gyanánt terjeszté elő: 1) hogy ha protestans férfi catholica feleséget vesz, számtalanszor megtörténik, hogy a' feleség, a' v. clerustól ingereltetvén, férjétől reversalist vesz, hogy az 1790: 26 törv. czikk ellenére is, minden gyermekeit a' római catholica hitben fogja nevelni. 2) Ha a' protestánssá lenni kivánó catholicus kiállta is a' hat heti censurát, annak, a' catholicus papok még sem akarnak arról bizonyitványt adni. 3) Borsod, Zemplén, Soprony, 's Nógrád vármegyékkel együtt kivánat képen előadá Bihar : hogy a' protestansoknak jövendőre egyenlő jogaik legyenek a' catholicusokkal, Dalmatia-, Horvát- és Tót-országokban, valamint a' magyar tenger melléki részekben is. Kifejtvén bővebben ezen sérelmeket 's kivánságot Bihar' második követe : azok ellen a' nagyváradi káptalani követ ezeket adá elő : 1) Reversalis adásra physicai eszközökkel senki sem

Protestansok' sérelmei 's kivánatai.

Reversalisok.

kénszerittetik a' Vegyes házasságban, — a' moralis inditó okok pedig itt csak ollyanok, mint más kötelező levelekben, szabad akaratjoktól függvén a' házasulandóknak, az egymás közt tett egyesség szerint, ez vagy ama' tárgy iránt végezni. És igy a' reversalisok sérelem gyanánt nem terjesztethetnek fel. 2) A' hat heti censura egyedűl a' Felség' kegyességéből származván, hasonlóan nem sérelem. A' bizonyságlevél' kiadása az által késedelmeztetik, hogy az átmenni kivánó személy' magaviseletéről jelentést kell tenni a' főméltóságú cancellariánál, 's csak ennek helybenhagyása után adathatik ki a' bizonyságlevél De megesik sokszor az is, hogy a' vallását változtatni akaró, egy huzomban két hétig eljár tanitásra, azután pedig fél esztendeig sem megy, és ezt hat heti censurának nem lehet tartani. — Hasonló véleményét adá elő egy vármegyei követtel együtt, az egri káptalan' követe is, meg állhatóknak tartván az olly szerződéseket, mellyek tisztességes feltételek mellett köttetnek. Ellenben a' többség különösen azon okból: mert a' reversalisok az 1791 : 26 törv. czikk. ellenére vannak, minthogy az világosan meghatározza, millyen vallást kövessenek a' különböző hitű szüléktől származott gyermekek, de azért is, mivel e' szerint, a' protestans feleség is tehetne viszont olly házasságkötési feltételeket, mellyeknél fogva minden gyermekeit saját vallásában nevelné: a' RR.

A' hat heti censura nem sérelem.

A'reversalisok az 1790: 26.t.cz.ellenére vannak.

mind a' reversalisok, mind a' hat heti censura iránt előadott sérelmeket felterjesztendőknek elösmerték.

A' mi a' protestansoknak a' fönt említett országokbani jogát illeti, erre nézve az egri káptalan' követe azt az ellenvetést tette: „hogy ennek meghatározása egyedül csak azon országokat illeti, minthogy azok bizonyos foltételek mellett *kapcsolták magokat magyarországhoz*, ésigy állithattak fel magok is bizonyos municipalis törvényeket, a' millyen ez is, hogy közöttök protestans ember polgári vagy magyar nemesi jogokkal ne élhessen, a' miből következik: hogy e' postulatumnak csak akkor lesz helye, ha azon országok' lakosi önkényt kivánják a' protestansokat polgártársaikul: különben magyarország ő velök illyen *terhet* (erre zúgás támadt) vagy inkább *jótéteményt* nem közölhet." Ezekre:

A' horvát-orz. helyhatósági törv.

Heves' követe igy felelt: „Az emlitett municipalis horvátországi törvény mind a' status' czéljával, mind a' vallás' ideájával ellenkezik, a' mennyiben az, sok hasznos hazafiakat kirekeszt a' köztársaságból, 's a' keresztyén vallás' parancsolatja ellen, indirecte kénszerít ezt vagy amazt hinni. A' vallás' becsét a' status' czéljától kell mérni: a' horvát municipalis törvény képmutatóvá (hypocrita) teszi az ott lakni akaró protestanst, 's ez a' status' czélja ellen van. A' vallás' főczélja a' morál: ésigy nem belső meggyőződéséből, hanem mellékes tekintetekért t. i. a' horvátországi

A' status' czéljával ellenkezik.

jogokért vévén fel valaki azon ország' közvallását, a' főczél, mellyet épen a' vallás által akarunk elérni, a' morál, a' képmutatásra való kénszerités által elenyésztetik." Bars' követe a' felvilágosodott jelenkor' lelkével, 's az anyaország' törvényeivel ellenkezőnek mondá a' municipalis horvátországi törvényt. Trencsén vármegye követe pedig csak Spanyol és Portugall országokra tartá méltónak azon municipalis törvényt, 's többet tart a' horvát és tótországiak' nemes gondolkodásáról, mintsem hogy azok Don Miguel' elveit kivánnák követni, — de többet a' venerabilis clerusról is, mintsem hogy ez, az Idvezítőnek világos tanítása, és példája ellen, a' hívek' számát nem szelídséggel, hanem üldözéssel kivánná szaporítani. Kivételt szenved ugyan az 1790: 26 törv. czikk. a' fenforgó országokra nézve: de mások lévén már a' körülállások, nem méltán kivánhatjuk e, hogy miután a' Venetusok 's Lengyelekre nézve a' hazafiusitást megengedtük, tulajdon atyánkfiai velünk egyenlő jogokkal élhessenek a' magyar korona alatt? Nógrád' 1ső követe úgy nyilatkozék: hogy azon okok, melylyeknél fogva véreinket polgári szabad alkotmányunk alatt levő minden tartományokban hazafiúsitani kivánjuk, mindnyájunknak szívében vannak; a' honnan nem csak a' hideg észnek, nem csak Magyarországnak, nem csak Europának, hanem a' szívnek, 's az egész emberiségnek nagy postu-

latuma ez, hogy vallásáért senki, ez vagy ama' statustól ki ne zárattassék. Soprony vármegyének 's városának követei az előadottakon kívül, azért is kivánták a' horvát municipalis törvényt megszüntetni, minthogy az a' kereskedésnek, 's nemzeti szorgalomnak nagy akadálya: mivel a' fiumei tenger partokon állandó lakást a' protestansok nem szerezhetnek, midőn a' nem-egyesült-görög szertartásuak ott lakhatnak. — Hasonlóan nyilatkozván még több követek is, a' nélkül, hogy csak egy protestans is szóllott volna e' tárgyban, a' szóban forgó sérelmek 's kivánság ő Felsége elébe terjesztetni rendeltettek. —

A' horvát orsz. helyhatós. törv. megszüntetendő.

December' 2dikán

a' RRnek nov. 29ki felelete, melly a' magyar ezredekbeli tisztek' előléptetésének okait foglalja magában, *országos ülésben* felolvastatván, annak némelly pontjai ellen voltak ugyan az előlülőnek ellenvetései: de a' RR. köz megegyezésöket jelentvén ki annak tartalma iránt, ugy, mint a' kerületi ülésben helybenhagyatott, a' főtáblához átküldetett.

A' Fő RR. most is csak ugy nyilatkozván e' tárgyban, mint előbb: második válaszokban

ezeket adák elő: Minthogy a' RR. magok is elösmerik, hogy szándékja sem lehet ő Felségének más értelmet adni k. kinyilatkoztatásának, mint a' mi a' törvénnyel megegyez: ennél fogva, az ujonczajánlás elfogadására nézve, semmi kétség sem maradhatván fen, ez iránt nem szükséges a' további felirás. A' magyar ezredekbeli tisztek' előléptetése iránt pedig elégnek tartják a' Fő RR. hogy a' Fejdelemnek uj, őszinte, és nyilván kijelentett abbeli megbiztatása tétessék törvénybe, hogy az, mind azon törvényeket foganatosan végrehajtani méltóztatik, mellyek e' tárgyban már előadattak; az egész dolog pedig a' törvényczikkelyek' concertatiójára halasztassék.

Tisztek' előléptetése.

Még ezeket a' főtáblánál a' nádorispányi itélő mester irásba foglalta, az alatt a' RR, a' mult országgyülési némelly sérelmekre adott (nov. 17ki) k. kir. válaszra tett kerületi ülési jegyzeteket vizsgálták, 's az ezek iránt küldendő felirással együtt a' Fő RRhez küldötték.

December' 3dikán

az első táblának tegnapi válasza olvastatván fel *kerületi ülésben*, Trencsén várm. első követének javaslatára abban egyeztek meg a' RR.- hogy

ezen válaszra adandó másod izbeli felelet készitésére is ugyanazon bizottmány rendeltessék, melly az előbbeni feleletet szerkeszté, 's minthogy az országlakosit meg nem nyugtatja a' k kir. válasznak azon kifejezése: hogy ő Felsége kiván eleget tenni a' magyar ezredekben levő tisztek' előléptetése iránt fennálló törvényeknek, azok lévén épen ellene ezen felséges kivánságnak, kiknek fiai ezredeinknél tiszteknek felvétetnek: kivánta, hogy a' küldöttség ezen szempontot különösen érdekelje a' készitendő feleletben. — Trencsén várm. második követe pedig azt akarta, hogy a' feleletbe tétessék be: miként' a' RR. kéntelenek lesznek az ujonczok' ajánlásától eláilani, ha az emlitett tárgyban kivánságuknak elég nem tétetik. Soprony várm. követe végre: hogy a' nemzetiség nagyobb lévén magánál a' constitutiónál is, azt a' RR. ezen úton is kivánják előmozditani. Ugyanekkor folytatták a' RR. a' sérelmek' vizsgálását, valamint:

A' nemzetiség nagyobb a' constitutiónál.

December' 4dikén

is, a' mikor Abauj és Sáros várm. azon kivánsága, hogy az országbirája és itélő mesterek, a' törvény szerint, az ő vidékjeken lakók közűl is neveztessenek, az orsz. kivánatok' sorában felolvas-

Orsz. bir. 's itélőmest. a' felső várm. is nevezt.

tatván, 's ez az egész ország' felsőbb részeire kiterjesztetni határoztatván el: Nógrád' első követe küldőinek abbeli nehézségét adá elő, hogy noha a' békekötéseken épült több törvények, de az 1790: 26 törv. czikk. is nyilván parancsolják, a' magokat jól érdemesített hazafiaknak, mindenféle hivatalokra, minden vallásbeli tekintet nélkül leendő alkalmaztatását; bizonyos lévén azonban az is, hogy hazánkban a' protestansok a' főbb hivatalokra nem vétetnek fel: kéré azért a' RRket, hogy ezen sérelmet is a' többek' sorában, ő Felsége elébe terjesszék. Az előadott tárgy közönségesen sérelemnek ismértetvén el, irásba foglaltatott, 's a' több sérelmek' sorába iktattatott.

Prot. is alkalmaztassanak főbb hiv.

Ugyan ez nap' estve 5 órakor *országos vegyes ülésben* négy renkivüli k. kir. válasz olvastatott fel: ugymint: a' mult országgyülési előleges sérelmek' némelly pontjaira, az országgyülés' végét dec. 18dikára határozó, — a' correlatiók iránt és a' visszaszerzett országrészek' visszakapcsoltatásárol adott k. kir. válaszok.

Orsz. gyülés vége Dec. 18kán.

December' 5dikén

kerületi ülésben a' főtáblához, a' magyar ezredek' tisztjei iránt küldendő felelet, 's a' nádorispányi számadásra tett észrevételek olvastatván

fel, a' RR. az országos sérelmek' 's kivánatok' vizsgálásával foglalatoskodtak. Az indigenák iránt az határoztatott: hogy azon választmány, melly a' jelen országgyülésen beadott, 's hazafiúsitást kérő leveleket fogja megvizsgálni, magát szorosan az 1827: 37. törv. czikkhez tartsa. Indigenák.

December' 6dikán

kerületi ülésben küldöttségek neveztettek, melylyek közűl egy, a' mult országgyülési előleges sérelmekre adott, 's harmad napja közzé tett k. kir. válaszból törvényjavaslatot, azon pontokra nézve pedig, mellyek a' k. kir. válasz által nem orvosoltattak, óvásképen egy felirást készitsen; más küldöttségre, a' correlatiók iránt küldendő felirás' készitése, egy harmadikra pedig a' törvényczikkek' magyarra leendő fordítása bizatott. A' törvény-czikk.magy. fordítása. Inditványozá ekkor Ung' követe, hogy a' kerületi elölülők az elfelejtettek közzűl is nevezzenek küldöttségi tagokat; minthogy az országgyülés alatt mindig ugyanazon követek rendeltettek küldöttségekbe. Borsod' követe az előleges sérelmek iránt nem akarta ez úttal a' felirást, minthogy az idő rövidsége miatt nem lehet azokra velősen felelni mellyekre vagy épen semmi k. kir. válasz nem jött, vagy ha jött is, az nem egészen meg-

nyugtató: elégnek tartá óvásképen e' részben csak izenetet küldeni a' Fő RRhez, hogy a' RR. azon pontokon kívül, mellyekből most a' k. kir. válasszal megegyezőleg törvényt készithetnek, jövő országgyülésen az előleges sérelmek iránt ismét felirni kivánnak. Komárom várm. követe ellenben azért tartá jobbnak a' mostani felirást, mivel így a' jövő országgyülésen tüstént lehet sürgetni az arra adandó k. kir. választ, midőn azonban az akkor felküldendő felirásra könnyen azon felelet jöhetne: hogy most nincs helye az előleges sérelmek iránt való tanácskozásnak, minthogy magok az ország Rendei is abban egyeztek meg, hogy az 1831dik esztendőben kezdődő országgyülés tárgyai csupán csak a' rendszeres küldöttségi munkák. E' javaslat közmegegyezést nyert.

A' correlationalis felirásban némellyek csak a' mult országgyülési törvényjavaslatot kivánták újra felterjesztetni ő Felsége elébe; mások különösen az első időszakot sürgeték, minthogy a' második (a' 60. for.) különben is önkényen épül: a' többség abban nyugodott meg, hogy átaljában kell a' correlatiók iránt felirni.

December' 7dikén

országos ülésben a' második táblánál felolvastatott a' Fő RRhez a' nov. 17kén költ k. kir. válasz

iránt küldendő felelet. Ennek rövid foglalatja ez: „A' mi a' Fő RR. válaszának első pontját illeti, nem kételkednek a' RR. abban, hogy a' Fő RR. is a' k. kir. válasz' megjegyzett kifejezéseit csak a' törvény értelmében veszik, és minthogy a' RR. is szinte azt óhajtják elérni, kivánják aggodalmukat ő Felsége elébe terjeszteni, hogy az által oszlattassék el a' homály, a' kinek szavaiból veszi az eredetét. — A' mi a' másikat illeti: azt tartják a' RR. hogy a' különböző és egymástól független nemzeteket ugy lehet legbiztosabban állandó boldog egyetértésben, 's összeköttetésben tartani, ha mindegyiknek nemzeti joga a' maga épségében 's teljességében megőriztetik, és egyiknek a' törvényben gyökerezett igazságos kivánsága, a' másiknak gyarapitásával meg nem szorittatik. Minthogy végre a' RRnek, a' nélkül hogy a' nemzetnek e' tárgybeli régi kedvetlen érzését tapasztalni ne kéntelenittessenek, ezen igazságos 's törvényes kivánságuktól elállhatni hatalmokban nincsen: kérik a' Fő RRket, hogy a' felirásjavaslatot hagyják helyben, minthogy abban, hogy az ajánláshoz kötött ezen egyik feltétel, a' törvényczikkelyeknek szokott, és csak a' kifejezéseket tárgyazó concertatiójára halasztassék, (mint a' Fő RR. kivánták) a' RR. semmiképen meg nem egyezhetnek."

Az elölülő több észrevételeket ada elő ez iránt, 's javaslá, hogy ő cs. kir. Főherczegségé-

nek a' nádornak közbenjárása által szakasszák végét a' RR. e' régóta fenforgó vetélkedésnek. A' követek' táblája azonban a' felelethez ragaszkodván, ez a' Fő RRhez átküldetett. — Ezután a' nádornak az *ország-pénztára'* miben létéről tett jelentésére, 's a' mult országgyülési sérelmekre jött k. kir. válaszra előadott küldöttségi jegyzetek olvastattak fel, 's küldettek az első táblához. Az indigenákra nézve abban egyeztek meg a' RR. az előlülő' javaslatára, hogy a' melly indigenák ez ideig a' törvényes taxát le nem tették, azok az 1827: 37. törv. czikk. szerint kitörültessenek ugyan a' honositottak' sorából: de azok iránt, kik most a' taxa' elengedéseért kérőleveleket adtak be, kihalgattatván okaik, ujabb végzés hozattassék, 's csak azon esetre tartassék fen az emlitett törvény' ereje, ha a' mult országgyülésen bevett, de a' taxát le nem fizetett indigenák most újra nem esedeznének.

Ország' pénztára.

Indigenák.

Emlité ezek után az előlülő, hogy azon tárgyakban mellyek iránt már k. k. válasz jött, törvényczikkjavaslatokat kellene késziteni: minthogy azonban a' fontosabb tárgyak iránt elkészíték már azokat a' RR. a' még hátralévőkre nézve jónak látná egy országos küldöttséget nevezni ki. Erre a' RR. reá nem álltak, 's az e' miatt támadt hoszszas vetélkedések után kivívták, hogy a' törvényczikkjavaslatok' készitése az ő kezdeményi jogukhoz tartozik.

Ez alatt a' Fő RR. egy felirásjavaslatot készítettek a' nov. 17ki k. kir. válaszra, kérvén a' RRket, hogy azt ők is fogadják el.

A' mult országgyülési sérelmekre jött k. kir. válaszra tett jegyzetek' 9ik és 10ik pontjában sem egyezett meg az első tábla. E' két pont a' m. k. udv. cancelláriát érdekelte, melly szerint az, hatáskörén túl, még egész pört is, az abban hozott birói itéletekkel együtt, egy parancsolatjával megsemmisít, a' millyen azon hatalmaskodási pör is, mellyet valamelly asszony inditott a' Várad-velenczei plebánus ellen, azért, hogy ez őtet, azon ürügy alatt, hogy botránkoztató életű, három napra bezáratta. Izenet készittetvén ez iránt is a' főtáblánál, az a' felirásjavaslattal együtt a' követek táblájához küldetett. Az ezekre adandó felelet készítésére —

A' m. k. udv. cancellaria elleni sérelem.

December' 8dikán

kerületi ülésben küldöttségek neveztettek, folytatván a' RR. mind ekkor, mind a' következő két napon az orsz. sérelmek 's kivánatok' vizsgálását, megigérvén ekkor a' mult országgyülésen ajánlott adót is. A' sérelmeket lásd az országgyül. irományok között.

Mult ország gyülési adó megigértetik.

December' 11dikén

kerületi ülésben vizsgálat alá vétetett azon küldöttségi munka, mellyben az első tábla által javalt felirás iránt némelly módosítások adattak elő,

Katonatiszti előléptetések.

a' magyar katona tisztek előléptetésében. Megállapíttatott azon küldöttség' munkája is, mellyre bizva volt az előleges sérelmekre jött k. kir. válaszra adandó felirás készitése, 's ez iránt az első táblához küldendő izenet szerkesztése, melynek rövid tartalma ez: „Nagy megilletődéssel értették a' KK. és RR. f. e. october 17kén ujolag felküldött előleges sérelmeikre 's kivánságaikra a' dec. 2kán érkezett k. kir. válaszból, hogy azok, ő Felsége által még most sem vétettek olly figyelemmel, a' millyet a' királyi kötéslevél, és az ország' sarkalatos törvényei kivánnak. Mert midőn némelylyek a' dicasterialis felvilágositások' elváratása' tekintetéből felfüggesztetnek, némellyek pedig az előadottak' törvényes és alapos megczáfolása nélkül, vagy egyszerűen, vagy a' törvények ellenkező magyarázatával megtagadtatnak, némellyek végre elintézetteknek azért tartatnak, mivel már annakelőtte feladatván, irántok k. kir. válasz érkezett, holott még eddig sem orvosoltattak meg: ugyanazért kéntelenek a' RR. kijelenteni, hogy

Felirás az elől. sérelmek iránt.

az országgyülés' czéljával 's természetével az efféle mód ellenkezvén, abban meg nem nyughatnak. Ugyanis:

A' törvény azt rendeli, hogy az ország' minden sérelmei mindegyik országgyülésen, voltaképen 's elmúlhatlanúl orvosoltassanak: azonban a' fenérdeklett k kir. válasz ellenkező elveket fejt ki, azt állítván, hogy a' közelebbi országgyülés alatt előleges nevezettel felküldött sérelmeknek 's kivánatoknak a' mostani országgyülés alatt lett megujitása azért volt váratlan, mivel azok, már ez előtt a' k. kir. válasz által elintéztettek. Ha ez így volna, az következnék, hogy a' már egyszer felterjesztett sérelmek, ha bár meg nem orvosoltatnának is, többé fel nem adathatnak, és hogy a' sérelem azonnal elenyészik, mihelyt k. kir. válasz érkezik rá; ezek pedig mind a' közigazsággal, mind az országgyülési gyakorlott szokással nyilván összeütköznek. Ugyanazon k. kir. válasz azt tartja továbbá: hogy ő Felsége vigasztalást talál azon meggyőződésében, hogy azon sérelmekről 's kivánságokról, mellyek az 1826ik eszt. April 17kén elébe terjesztettek, a' mostani körülállásokban már nem lehet azt bizonyosan állítani, hogy azok nélkűl a' leghasznosabb intézetek is kivánt siker nélkűl maradnának: holott kétséget nem szenved, hogy az érdeklett, és a' mostani országgyülésből ő Felsége elébe ismételve terjesztett sérelmek közt mind azok, mellyek

által, egyrészt a' törvényhozó hatalomnak köre megszoríttatik, más részben pedig a' végrehajtó-hatalom azokra kiterjesztetik, mellyek a' törvényhozó testnek tulajdonai, valósággal olly természetűek, hogy orvoslás nélkűl való hagyattatásuk által a' törvények' ereje gyengíttetnék; mert ha egyszer az ingadozni kezd, nyilván a' társaság' köteleit megerőtlenítvén, és az egyes személyek' bátorságát bizonytalanságba ejtvén, minden a' közrendtartásra czélzó intézeteket mulandókká teszen. Mindezekből reménylik a' KK. és RR. hogy ő Felsége meg fog győződni arról, hogy őket nem valami előre képzelt vélekedés, hanem azon veszedelemnek igazi megbirálása serkenti aggodalomra, melly a' törvényes rend' felzavarodásából származhat, következésképen az orvoslást sürgetőleg megkivánják. Egyébbiránt: a' melly pontokra kedvező k. kir. válasz jött, azokat törvényczikkelyekké formálják, a' melly sérelmekre nézve pedig az ország' kívánságainak elég nem tétetett, azoknak törvényes orvoslását a' jövő országgyülésre magoknak fentartják. Végtére: azt, hogy ő Felsége a' jövő országgyülésnek Pest városában leendő tartását elhatározta, a' RR. köszönettel veszik, jelentvén egyszersmind, hogy a' követeknek küldőikkel való összeköttetésben helyezett okot, az 1791: 12 törv. czikkellyel ellenkezőnek lenni egyátaljában nem itélik."

A' jövő országgyülés Pesten.

Vizsgálat alá vétetett ugyanezen kerületi ülésben az adó megajánlása iránt készült izenet 's felirásjavaslat is, mellyben a' RR. a' mult országgyülésen ajánlott adót, most is egy esztendőre 4395,244 for. 38½ krban, a' hadfogadásra pedig 75 ezer forintot, a' szokott óvások mellett megigérték, kérvén egyszersmind ő Felségét, hogy a' kereskedés' forrásait, mellyek által az adózó népre is haszon háramlik, megnyitni méltóztassék. Végre megvizsgáltatott a' correlatiók iránt küldendő felirásjavaslat is, mellyek mind itt, mind a': Adó, hadfogadás.

December' 12dikén

tartott országos ülésben, kevés változtatással helybenhagyatván, az első táblához átküldettek. A' fontebb leirt izenetben azon pontot, mellyben a' RR. a' jövő országgyülésnek Pesten leendő tartását ő Felségének megköszönik, a' nm. előlülő igy kivánta módosittatni: „hogy ő Felsége a' jövő országgyülést Pesten tartani szándékozik 's a' t.“

Az első tábla a' RRnek minden egyéb javaslatait elfogadá: csak a' correlatiók iránt készült felirásban nem egyezett meg, 's ez iránt választ küldött a' RRhez. — Ugyanekkor a' második táblánál jelenté Pest várm. második követe küldői-

Kir. testőrök' száma szaporít

nek abbeli kivánságát, hogy azok a' királyi testőrök' számát nevelni akarják; továbbá: hogy Jankovics Miklós úr' ritkasági gyüjteményét az ország Rendei a' pesti museum' számára vegyék meg, 's a' Ludoviceára is tegyenek ajánlásokat; végre: hogy a' portákat ezután az országgyűlés igazítsa. —

Jankovics ritkas.gyüjt.

Az elölülő más időre kivánván halasztani az ezek iránt leendő tanácskozást, Mármaros' követe a' gyüjteményekre nézve javaslá, hogy egy országos választmány neveztessék ki, melly az említett ritkaságokat ahhoz értők által becsültesse meg, 's a' jövő országgyülésen tegyen irántok jelentést. Ugyanezt kivánván több követek is: az elölülőnek azon észrevétele, hogy e' tárgyban felirásra sem lévén szükség, ezt későbbre is lehet halasztani, az e' felett való további tanakodás abban maradt. — Ugyanekkor Bars' követe, utasítása szerint jelenté: hogy az ország Rendeinek valamelly módról kellene gondoskodniok, melly szerint a' földes urak' hitele hazánkban megállapíttatnék. — Erre senki sem tévén észrevételt: mint előadott indítvány a' naplókönyvbe iktattatott.

Föld birtokosok' hitele.

December' 13dikán

kerületi ülésben az itt kinevezett küldöttség által készitett törvényczikkjavaslatok vétettek vizsgá-

lat alá; később pedig *országos ülésben* a' magyar seregek tisztjei, — az adó, — és az indigenák iránt készített felirások' magyar forditásai olvastatván fel, — az estveli hét órakor tartott *országos vegyes ülésben* azok aláirattak, 's megpecsételtettek. Ugyanezen vegyes ülésben törvényczikkelyi concertatiora küldöttségi tagok neveztettek: az első táblától: gróf Cziráky, püspök Kopácsy, főispán Lánczy és Almássy, báró Mednyánszky urak; a' követek' táblájától: a' nm elölülő, mélt. Szent-királyi, Pázmándy, Földváry és Zsombory urak. — Ugyanezen vegyes ülésben felolvastatott egy a' mult országgyülési kisebb tárgyú sérelmekre adott k. kir. válasz. Concertatióra kiküldettek.

December' 14dikén

kerületi 's később *országos ülésben* a' jelen országgyülésre beadott sérelmekre, 's kivánságokra a' vizsgáláskor a' kerületi ülésekben tett jegyzetek olvastattak fel. — Vizsgálat alá vétettek a' kerületi ülésekben jóváhagyott törvényczikkelyjavaslatok is. — Az előszóra nézve egy javaslatot adott elő a' nm. elölülő, és ezt kevés szóváltások után el is fogadták a' RR. Nógrád második követe szükségtelennek mondá az előszót, nem lévén az egyéb, mint az országgyülésnek törté- Nem kell előszó a' törvények.

neti előadása, a' mi a' naplókönyvben elég bőven előadatik. — A' „hac vice“ szavak sokáig vitatás alatt voltak, 's utóbb kimaradván, a' törvénykönyvbe, a' királyi kötéslevél iránt ezek iktattattak: „in qua illi (SS. et OO. Regni) conquieverant forma,“ minthogy az elölülő' megjegyzése szerint a' „hac vice“ szavak ezek alatt értetődnek, de nem is lehetvén az iránt reménység, hogy azon szavak a' cancellariával leendő concertatión megmaradjanak: azokat annyival is inkább javaslá kihagyatni; mellyben a' RR. is utóbb megegyeztek.

Protestansok' sérelmei.

Vége lévén a' törvényjavaslatok' vizsgálásának, az országos sérelmek 's kivánatok vétettek fel. Ezeknek sorában a' protestansok mellett beadott sérelmek olvastatván fel, azok ellen némelly káptalanok' követei ellenvetéseket adtak elő, Horvátország' követe helyhatósági törvényöket támogatá, mások a' jövő országgyülésre kivántak ezen egész tárgyat halasztani, Trencsén várm. követe a' clerus ellen tett némelly kifogásokat, 's ennek a' fenforgó tárgy iránt előadott okait czáfolgatván, némelly visszaéléseket hordott fel. Erre a' káptalanok' követei felelni akartak: de a' beszélő követ tovább is folytatá szavait, 's a' felzúdúlt lármának az ülés eloszlatása vetett véget. — Estveli hét órakor *országos vegyes ülésben* gróf Károlyi Lajosnak a' magyar tudós társaságra ajánlott 10 ezer p. forintról, gróf Károlyi István-

Gr. Károlyi Lajos és István, Vedres István.

nak 20 ezer p. frtról, 's néhai Vedres Istvánnak 200 forintról szólló alapitványaik és a' porták' ideigleni igazítása olvastattak fel.

December' 15dikén

országos ülésben mind a' fő RR. mind a' követek' táblája a' sérelmek' 's kivánságok' vizsgálásával foglalatoskodtak. — Az első táblánál a' protestansoknak Horvát- Tót- és Dalmátországokba leendő bevétele iránt voltak tovább tartott vitatások, abban egyezvén meg utóbb a' többség, hogy ezen tárgy a' jövő országgyülésre halasztassék, a' mikorra a' mostani Horvát- 's Tót országi követek küldőiknek értésökre adván ezen dolgot, azok önként fogják kérni ezen kivánságnak ő Felsége elébe leendő terjesztését: ez iránt izenetet külde a' Főtábla a' RRhez.

A' követek' tábláján Torna' követe panaszképen jelenté, hogy országgyülési ujság irásért, még az országgyülés' elején, midőn e' tárgy fenforgott, egy újságiró folyamodván, annak kérölevelére még mind eddig sem adatott válasz a' magyar kir. helytartó Tanácstól. Ennek következésében több követek kivánván az országgyülési újság irásnak ez úttal leendő elkezdését: az elölülő megigérte, hogy ez iránt meg fogja kérni ő

Orsz. gyül. ujság irásra szabad. nem adatott.

cs. kir. Főherczegségét a' nádort, mint helytartói elölülőt.

Estve *országos vegyes ülésben*, a' magyar seregek' tisztjei iránt költ k. kir. válasz olvastatott fel, 's a' correlatiók, és előleges sérelmok iránti felirások irattak alá, 's pecsételtettek meg. —

December' 16dikán

kerületi ülésben a' Fő RRnek a' protestansok' ügyében küldött tegnapi izenete vétetett tanácskozás alá, 's az lett ez iránt a' köz megegyezés, hogy előbbeni kivánságuktól nem állván el a' RR. a' sérelmet annyival is inkább kivánják ez úttal felterjeszteni, minthogy nem lévén reménység a' mostani panaszokra adandó k. kir. válaszhoz, a' jövő országgyülésre szinte hozhatnak a' Horvátországi követek küldőiktől e' tárgyban utasítást. Országos ülésben az első táblától azon izenet is érkezett a' RRhez, hogy ugyancsak a' protestansokat érdeklő, 's a' nógrádi követ által előadott sérelem is a' jövő országgyülésen terjesztessék kivánságképen ő felsége elébe. Előbbeni kivánságukat nyilatkoztatván ki e' részben is a' RR. későbben *Vegyes ülésbe* mentek át az első táblához. Itt

Az országbirája, mint a' törvényczikkek concertatiójára kirendelt küldöttség' elölülője azon okokat előadván, mellyeknél fogva, a' két tábla által már megállapitott törvényczikkek a' főmélt. kir. udv. cancellariával történt concertatión némelly kifejezések iránt megváltoztattak: utóbb azon okokat terjeszté elő, mellyek a' katonaujonczok' ajánlásáról, és az ezzel egybekötött feltételekről készített törvényczikk' *változtatását tették szükségessé*. Erre Trencsén vármegye' második követe úgy nyilatkozék, hogy ő, küldői' nevében, ezen változtatást el nem fogadhatja, minthogy azzal, a' felirásokon, és a' k. kir. válaszokon épült 's az ország Rendei által megállapított törvényczikk egészen ki van sarkából forgatva. Ugyanis: ezen változtatásnál fogva ki van abból hagyva a' fő dolog, az t. i. hogy az ország Rendei, a' törvények' értelmében, megértvén előbb ő cs. kir. felségétől a' katonaujoncz állitás' szükségét, tették a' 48 ezer ujonczbeli ajánlást. A' mi pedig az ezen ajánláshoz kötött feltételeket illeti: igaz, hogy másodszori felirásunkra nem nyertünk ő Felségétől kedvező k. kir. választ, midőn kivántuk, hogy a' magyar seregben történendő tiszti előléptetések csak a' magyar ezredekben forogjanak: de igaz az is, hogy azon k. kir. válasz tegnap estve olvastatván fel, 's még mind eddig is ki nem nyomtattatván, a' követek' táblája nem igazíthatta e' szerint törvényczikk-

Concertation történt változások.

javaslatát: 's így midőn a' concertatiora rendelt küldöttség ezt önkényt változtatta, a' RR. igazaiba vágott, kik nem is gyanították, hogy addig concertatio alá kerüljön ezen törvényczikk, míg ők magok, szokás szerint, kerületi 's utóbb országos üléseikben az iránt nem tanácskoznak. Azon kikötés, hogy a' magyar seregeknek ezután magyar tisztjeik legyenek, absoluta volt az ajánlásban, midőn tehát a' tegnap érkezett k. kir. válasz által a' RR. ettől elvettettek, joguk lett volna az ajánlásról is más rendelést, vagy legalább, ez iránt jövendőre sikeres óvást tenniek. — Erre ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor azt adván elő, hogy a' Trencsén vármegyei követ által említett feltétel nem volt absoluta, vagy is mint mondani szokták: sine qua non, de az idő rövidsége is megkivánván, hogy minél előbb be lehessen fejezni az országgyülést, a' fm. cancellaria, 's a' concertatiora rendelt küldöttség az ország' igazait azzal nem sérté, hogy a' már közönségessé tett k. kir. válasz értelme szerint változtatá a' szóban forgó törvényczikket. Említvén ezután ő cs. kir. Főherczegsége, hogy az ország' boldogítására czélzó 35 esztendei fáradozásaiért még eddig semmi jutalmat nem kivánván, szabad legyen ez uttal említtenie, hogy az ország Rendei, a' szóban forgó tiszti előléptetések' sürgetésével hagyjanak fel: szivreható beszédét éljen kiáltások követvén, a' fenforgó kérdés' további vitatása megszűnt. Je-

Ő cs. kir. Fő-hgségének a' nádornak nyilatkozata.

Tiszti előléptetések

lenté ezekután a' követek' táblájának elölülője, hogy jónak látná, az idő rövidsége ellent nem állván, a' concertation történt változtatásokat közirásra bocsáttatni. hogy igy, legalább kerületi ülésben, a' RR azok iránt tanácskozhatnának. Helybenhagyatván e' javaslat, az ülés eloszlott.

Estveli *kerületi ülésben* Pázmándy és Földváry urak, mint a' concertationalis küldöttség' tagjai előadák azon okokat, mellyeknél fogva a' fm. cancellaria a' törvényczikkelyeken, a' már előadott változtatásokat tette. Előadák azt is, hogy a' változtatások ellen, melly okok hordattak fel.

December' 17dikén

országos vegyes ülésben ő cs kir. főherczegsége a' Nádor jelenté, hogy ő cs. kir. Felsége egéssége' változása miatt ezen országgyülés' berekesztésére felséges személyében le nem jöhetvén, kedves testvérét Károly cs. kir. főherczeget rendelte királyi biztosul, a' jelen országgyülés' bevégzésére. Bemutatá ez uttal nádorispány ő cs. kir főhgsége az e' részben érkezett k. kir. leiratot, az ahhoz csatolt, és a' kir. biztos ő cs. kir. főhgségének elfogadásáról szóló rendszabállyal együtt, Károly cs. k. Főhg. kir. biztos.

melly felolvastatván a' tisztelt kir. biztos' elfogadására küldöttség neveztetett ki. Ezután:

Tanácskozás alá vétetett a' magyar seregekhez ajánlott ujonczbeli segedelem iránt készített, 's a' cancellariávali vitatáson is átment törvényczikk javaslat. *Lásd a' CXXXI. számot az országgyülési Irományok között, 's az 1830ki 7dik törvényczikket.*

„Juxta desiderium suum" „in sensu legum." Ennek első pontjában a' cancellaria által kihagyatni kivánt „juxta desiderium suum" és „in sensu legum" szavak meghagyására nézve Trencsén vármegye' első követe ezeket adá elő: ha a' „juxta desiderium" kifejezés kimaradna, ugy lehetne érteni a' törvényczikket, mintha a' fenforgó szükség' kimutatása ő Felsége' előadására történt volna meg: pedig, mint közönségesen tudva van, ez a' KK. és RR. kivánsága volt: e' szerint már maga a' dolognak történeti előadása megkivánja azon szavaknak megmaradását. Az „in sensu legum" kifejezést azért nem lehet kihagyni, mivel kimaradván a' törvényekre való hivatkozás, azt lehetne következtetni, mintha a' szükség' felfedezése csak ő Felségének kegyelméből történt volna, és így az jövendőre nézve is csak attól függene: holott akár törvényeinket, akár magát a' dolog' természetét tekintsük, a' nemzetnek ennél világosabb igaza nem lehet. — Somogy' követe e' részben az országgyülés' jegyzőkönyvére hivatkozott: hol az october 23kán tartott vegyes ülés-

ben, az ott kijelelt mód által, ő Felsége, a' RR. ebbeli kivánságát megelőzte. Hasonló értelmét nyilatkoztatván ki Bars, Nógrád, Szepes, Pozsony vármegyék' követei: gróf Pálffy Fidél tárnokmester a' szóban forgó tárgy iránt ezen kifejezést javaslá: „legalibus eorum votis conformiter.“ Baranya' követe abban, hogy a' desiderium szó helyett votum tétessék annál inkább megegyezett, mivel a' felirásban is ezen kifejezés volt: egyébiránt a' „praevie,“ és „in sensu legum“ szavakat meghagyatni kivánta.

Módositási javaslatok.

Az országbirája továbbá is előadta, hogy a' küldöttség a' rábizott kötelességnek, és benne vetett bizodalomnak megfelelni kivánván, a' concertatiokor semmit el nem mulatott, hogy a' törvényjavaslat úgy, mint az ország Rendei által felterjesztve volt, elfogadtassék: de a' cancellaria részéről azon kinyilatkoztatás történvén, hogy a' kérdésben lévő módositásoktól *el nem állhat*, kérte a' haza és ősi alkotmány iránti szeretetre az ország Rendeit, hogy ezen módositásokat fogadják el. Ugyanis: a' kérdéses törvényjavaslat által a' nemzetnek abban érdeklett igaza olly világosságba tétetik, a' millyenbe még egy törvényünk által is eddig téve nem volt. Az 1792 : 6. czikk szerint, azon kívül, hogy abban a' szükség kimutatása csak közönségesen emlittetik, annak bebizonyitása csak a' segedelemnek előrebocsátott megajánlása után történt meg. De úgy látszik,

Országbirói buzditás.

hogy nem is érdekli egyik módositás is a' dolog' velejét: ugyanis, a' kivánság iránt tett kifejezés inkább a' dolog' történeti előadására, mint valamelly kötelesség' megállapítására tartozik, a' dolog történeti folyamatja pedig az országos irományokból olly bizonyos, hogy az iránt törvényes említést tenni nem szükséges. A' mi a' törvényekre hivatkozást illeti: a' segedelem ez úttal is szabadon, önkényesen, és a' szokásban lévő törvényes feltételek és óvások mellett adatván, a' nagy méltóságú cancellaria javaslata szerint szinte kihagyatható. — Ellenben Borsod' követe először is az iránt kivánt óvást tétetni, hogy jövendőre a' concertation lévő küldöttség, valamelly törvényjavaslat' vitatásába addig ne ereszkedjék a' nagymélt. cancellariával, míg az ahhoz megkivántató materialék a' szokott úton kezéhez nem szolgáltatnak. A' mi a' „juxta desiderium" kifejezést illeti: világos lévén, hogy nádorispán ő cs. kir. Főherczegsége e' részben a' somogyi követ által fentebb előhozott kinyilatkoztatást tette, a' cancellaria ezen kifejezésnek a' törvényczikkből leendő kihagyását nem kivánhatja, úgy szinte az „in sensu legum" szavakét sem, mert ezeknek értelme minden törvényeinkben benne vagyon, mellyekben hasonló segedelmek ajánltattak. Végre az országbirája által felhozott azon ok, hogy a' cancellaria által javalt módositásban a' nemzetre nézve sok kedvezések vannak, a' szólót annak elfoga-

Concertatio iránti viták.

dására nem indíthatá: azt ugyanis, kevező lesz é e' törvény jusainkra nézve? vagy nem? a' jövendő' itéletére bízza, előre látván, hogy a' kifejlő környűlállásokhoz képest, mind a' két rész magának kedvező következéseket fog abból kihúzni. — A' Főhg Nádor akár a' cancellariávali értekezésnek időpontját, akár az abban foglalatoskodó országos küldöttségnek rendeltetését tekintve, meg nem nyughaték a' borsodi követnek azon állitásában, hogy az országos küldöttség, a' kérdéses feltétel' concertatiojára nézve kötelessége ellen cselekedett: a' cancellariávali értekezés ugyanis, az országgyülésnek utolsó napjaira van szorítva, melly kevés idő a' köz megegyezésre; ugyanazért nem lehet a' küldöttséget attól eltiltani, hogy a' cancellariának előadásait az értekezés' alkalmával el ne fogadja, fenmaradván természetesen az ország Rendeinek azon igaza, hogy ezen előadások velök közöltessenek, és általok megbiráltassanak, — különösen a' jelen kérdésre nézve nem lehetett semmi nehézség, a' mennyiben a' dolog' velejére nézve meg volt az ország Rendeinek köz megegyezése. Egyébiránt a' fönséges nádor is abbeli benső meggyőződését jelenté ki, hogy a' cancellaria által kivánt módositások mellett is, nincs olly törvény, mellyben a' nemzetnek fenforgó igaza olly körülállásosan, egyenesen 's világosan legyen kifejtve, mint ezen törvényjavaslatban. Végre elösmérte azon többek ál-

tal érdeklett kinyilatkoztatásnak igazságát, hogy Felséges urunk a' KK. és RR. által a' fenforgó szükség' bebizonyitása iránt kijelentett kivánságnak ösméretébe jutott: de arra emlékeztető az ország Rendeit, hogy akkori kinyilatkoztatása egyszersmind oda ment ki, hogy ő Felsége a' KK. és RR. ebbeli kivánságának teljesitését megelőzte. Torna' követe a' már felhozott okoknál fogva az ország Rendei által előadott törvényjavaslat mellett maradván minden módositás nélkül; Soprony vármegye' követe nem látta semmi okát, miért kellene a' kérdéses kifejezéseknek kimaradni, minthogy a' cancellariának is okokkal kellene akaratját támogatni. A' kivánságnak kijelentése, akár a' külső rendkivüli körülményekre, akár a' magyar ezredek' állapotjára vitessék, semmikép' sem törvénytelen. Az első esetre nézve, ez a' nemzetnek békekötési, és hadinditási jogaiból következik, 's mind erre, mind a' másodikra nézve számtalan törvényeink által van megerősitve. Az „in sensu legum" kifejezésnek kihagyatását nem csak a' nemzetnek, de a' fejdelemnek java is ellenzi; mert épen a' törvények' következésében ajánltatott ez úttal is a' katonai segedelem, 's jövendőre is mind a' kettőnek javára elkerülhetetlen, hogy a' valódi szükségnek bebizonyitása a' kormány', annak következésében pedig a' katonai erőnek kiállitása a' nemzet' részéről mindenkor törvényes kötelesség legyen. Azért vagy mind a'

Hadindítási béke kötési jog.

két kifejezést meg kell tartani, vagy a' mi véleménye szerint egyre megy ki, a' tárnokmester által javasolt módositásra állani. A' „praevie" szót, mint magában érthetőt ki lehet hagyni: mert a' szükség bebizonyitása természetesen mindig előre szokott bocsáttatni; úgy szinte a' „taliter" szócskát is a' mennyiben épen ez okozhatja azon kétséges magyarázást, mintha más módon a' szükség' isméretéhez jutni nem lehetne: Egyébiránt a' 12dik feltétel' érdemére nézve teljes reménységben volt, hogy a' született magyaroknak, katona tisztségbeli alkalmaztatása iránt hozott törvényeink ezentúl teljesittetni fognak. De a' mennyiben tapasztalni lehet, hogy a' m. kir. kamaránál, a' sóadó, 's harminczadi hivataloknál szinte számtalan idegenek vannak: nádor ő cs. kir. Főhgségét, mint törvényes közbenjárót megkérettetni javasolta, hogy törvényeink' világos tartalma szerint, ezen hivatalokban is egyedűl született magyaroknak leendő alkalmaztatását, felséges urunk előtt sikeresen eszközölni méltóztassék. — A' varasdi ö. főispán a' „taliter" és „praevie" szavak' kihagyásában megegyezvén, a' többi kifejezéseknek megmaradását kivánta. — A' Trencsén várm. második követ előre bocsátván, hogy az ország Rendei különösen nádorispán ő cs. kir. főherczegsége iránti hódoló tiszteletöknél fogva a' 12dik feltételnek kérdéses tárgyára nézve, a' dolog velejét véve, tegnap megegyeztek ugyan: de ezen

A' m. kir kamarai tisztek közt sok az idegen.

megegyezésök a' concertatióra rendelt küldöttségnek hatalmat nem adott, hogy e' részben a' bevett szokás ellenére, a' cancellariávali értekezésbe ereszkedjék, megújitván tehát az iránt a' már többek által tett óvást, a' tárnokmester által tett javaslat' következésében azt nyilatkoztatá ki, hogy ő ezen módositásra azért nem állhat, mivel a' szerint a' katonaállitásnak csak physica szüksége adatnék elő. A' „praevie" szót azon okból kivánta meghagyatni, hogy jövendőben a' szükség, az országbirája által felhozott 1792ki példa szerint, ne a' felajánlás után, hanem előtte bizonyitassék be. — A' cancellariának azon kinyilatkoztatását, hogy az általa kivánt módositásoktól „el nem állhat" az országgyülési tanácskozásoknak szokott folyamával meg nem egyeztethető: mert mind a' két résznek kötelessége azt hozza magával, hogy olly tárgyakról, mellyek a' közjóra nézve mind két részről szükségeseknek találtattak, törvény hozatassék, és ezen czél az egyesség' útján érettessék el, mellyre, az egyszer kijelentett szándékhoz való ragaszkodás, egyik részről sem vezetne. Ezen előadásnak azon részére, melly a' törv. czikk 12ik §át illeti, ő cs. kir. főhgsége a' nádor, azon további észrevételt tette, hogy a' küldöttségnek illy nagy megszoritása sokszor magára az országra nézve is káros következésű lehet: megtörténhetik ugyanis, hogy a' nemzet' java azt kivánja, hogy a' concertatio'

A' 7ik törv. czikk iránti vitatások.

alkalmával a' küldöttség' részéről olly előadások történjenek, mellyek még a' k. kir. válasz által eldöntve nincsenek: milly káros volna tehát ilylyenkor ha a' cancellaria a' külső formákhoz olly erősen ragaszkodnék, mint azt némellyek az országos küldöttség' részéről ez úttal megkivánják. A' „praevie" szót semmi esetre sem lehet megtartani: mert ő Felsége a' nemzet ebbeli kivánságát megelőzvén, ezen kifejezés a' dolog' történeti folyamával nem egyez meg. — Gróf Széchenyi István különösen a' nádorispán ő cs. kir főherczegsége által ez úttal tett észrevételek iránt lévén figyelemmel, megösmérte ugyan, hogy az idő' rövidsége miatt, nagyon kell igyekeznünk a' mentűl előbbi összeegyezésen: de más részről, ámbár csak szavak forognak kérdésben, szükségesnek tartá, hogy ezekre nézve vigyázó körülnézéssel legyünk; mert gyakran a' kiejtések teszik a' törvény' erejét. Igy a' többek közt, a' nemzetnek, a' só ára' meghatározásában igen fontos igaza, egy kevés szavakból álló törvényragaszték miatt, kedvetlen magyarázatok alá van vetve. Ennél fogva: ámbár a' hónapokig tartó tanácskozásoknak e' rövid és összeszorított idő alatti canc. concertatiókban, és ezeket követő vitatásokban kell végkép' kifejlődniök, és kötelező törvényekké válniok: a' kérdésben forgó tárgy' fontossága mindazáltal megkivánja, hogy a' többször érdeklett kifejezések' meghagyása, a' küldöttség által, a'

Cognita praevie necessitate.

concertatio útján tovább is sürgettessék. Reményleni lehet ugyanis, hogy a' nm. cancellaria látván a' nemzetnek köz és ujitott kivánságát, Felséges urunk' engedelméből hajlandó lesz annak elfogadására, annál inkább, mivel nem látszik elegendő ok, hogy a' kivánság' megemlitése, felséges urunk' igazság szeretetének örök emlékére be ne menjen a' törvénykönyvbe, miután már azt az országgyülési jegyzőkönyv is elég bőven előadja. — A' fiumei kormányzó elfogadá a' cancellaria által kivánt módositásokat: mert véleménye szerint, azok mellett is minden benne van a' kérdéses törvényjavaslatban, a' mit a' katonai segedelemre nézve megkivánhatni. Egyébbiránt ezen kifejezést: „in moderno extraordinario rerum situ" kihagyhatónak lenni gondolta, minthogy a' szükséget mind a' közönséges, mind pedig a' rendkivüli esetekben ki kell mutatni. — Komárom várm. követe, mint a' concertatiora rendelt küldöttség' egyik tagja, a' 12ik feltétel' módosítása iránt azon világositást adá, hogy a' cancellaria, a' küldöttség' ellenkező vélekedésének következtében, azon nyilatkoztatást is tette: miképen az ajánlott mód' elfogadása által az egész törvényjavaslat hamarább fog jövendőben az ország Rendei' tanácskozása alá jöhetni. Egyébbiránt a' felhordott okoknál fogva a' többször érdeklett kifejezéseknek megmaradását kivánta, az „in sensu legum" kifejezésre nézve azt adván elő, hogy e'

szavak a' tengeri sóról hozott, és a' cancellariávali értekezésen már át is ment törvényjavaslatban, a' magyar kir. udvari kamarának függetlenségére nézve szinte megvagynak. — Ő cs. kir. Főhge a' nádor azt felelte erre: hogy a' két tárgy közt nincs tökéletes hasonlatosság: a' magyar kir. udvari kamara függetlenségére nézve ugyanis világosak törvényeink, a' fenforgó tárgyra nézve pedig, mellyet ennek természetéből lehet inkább következtetni, nem egészen azok. — Szathmár várm. első követe azon véleményben volt, hogy a' kérdéses kifejezésnek elhagyásával e' törvény elvesztené erejét, 's hasznos befolyását. Ugyanis a' tapasztalás mutatta, melly elragadó háládatossággal fogadák az ország Rendei Felséges urunknak abbeli igazságos kegyelmét, hogy az itten kérdésben lévő kivánságokat megelőzni méltóztatott: miért kellene hát ezen törvényes, és jobbágyi bizodalommal kijelentett 's atyai kegyelemmel elfogadott kivánság' emlékének a' törvényből kimaradnia? Kivánta volna még a' „desiderium" szó elébe ezt is tétetni „legale". — Körös várm. főispánya megegyezett a' kérdésbe vett kifejezéseknek a' cancellaria által kivánt kihagyatásában, egyiket sem tartván olly fontosnak, hogy azok miatt, ezen különben igen hasznos törvényjavaslatra nézve az egyesség meg ne történjen, mert a' kivánság' kifejezése inkább a' történet' előadásához, és igy a' jegyzőkönyvbe tartozik; és min-

16

den esetre ezen kivánságnak megemlitésében a' dolog' folyamatához képest, azon kifejezéssel kellene élni, hogy ez ő Felsége által megelőztetett. Azon vélekedés, hogy: a' „juxta desiderium" szavaknak kihagyása mellett azt lehetne következtetni, mintha maga ő Felsége hivta volna meg az ország Rendeit a' fenforgó szükség' megtudására, épen meg nem áll: mert a' törvény' elején lévő ezen kifejezés: „ad b. Suae Majestatis Sacratissimae propositionem" nem a' szükség' kimutatására, hanem a' katonai segedelemre tartozik; de a' törvényekre való hivatkozás is, illy közönséges kifejezéssel nálunk szokásban nincsen. Végre: azon állitás, hogy az „in sensu legum" szavak' kihagyása által, a' szükség bebizonyitása arra mutat, mintha az, egyedül a' Fejdelem' kegyelméből származott volna, szinte meg nem áll: tulajdona ugyanis a' magyar nemzetnek, azon hódoló tiszteletnél fogva, mellyel Fejdelme iránt viseltetik, azt is, a' mit törvényes igazzal kivánhat, a' fejdelem' kegyelmének tulajdonitni. — Vas követe, kedvezők lévén a' kérdéses kifejezésekre nézve a' k. kir. válaszok is, az 1618: 26 czikkből azt vélte következtethetőnek, hogy azokra nézve a' concertatio alkalmával változás nem történhet. De erre ő cs. kir. főhgsége a' nádor azt felelte: hogy a' felhozott törvény nem a' concertatio alatt lévő törvényjavaslatokról, hanem a' már helybenhagyott, és a' fejdelem elébe terjesztett

törvényczikkekről szól. — Torontál követe a' kérdéses kifejezések' meghagyása mellett azt hozá fel, hogy köz lévén a' szükség kimutatásának igaza felőli vélekedés, küldőinek méltán felelet terhével tartoznék, ha az arra czélzó kivánságnak törvénybeli megemlitését nem sürgetné: a' törvényekre való hivatkozást pedig épen helyénvalónak találta, egy olly kegyelmes fejdelem kormánya alatt, ki törvényekhez ragaszkodását csak ezen országgyülésen is olly gyakran és olly világosan kijelentette; és épen ezért, annál fájdalmasabban eshetik a' cancellariának abbeli nyilatkozása, hogy a' fenforgó kifejezéseknek a' törvénybe leendő iktatásában megegyezni nem akar. — Az országbirája erre azon észrevételt tette, hogy minden dolgot különféle szempontból lehet tekinteni: ez esetben is el nem kell felejtenünk, hogy a' cancellaria Felséges urunk' titoknoki hivatala lévén, midőn a' felhozott nyilatkozást tevé, semmit sem tett, a' mi a' törvényhozó test' méltóságával ellenkeznék. — B. Mednyánszky e' javaslatot tette: „desideriis SS. et OO per suam Majestatem in spiritu legum praeventis." A' nm. Personalis pedig ezt: „quorum (SS. et OO.) legalia vota eadem sua Majestas sacratissima clementissime praevenire dignata est." Mindegyiknek volt pártfogója: de többen lévén mind a' Fő RR. mind a' követek közűl (mint Gr. Széchenyi István, a' Vasi ö. főispán, gr. Károlyi Lajos, Abauj,

A' cancellaria ő Felsége' titoknoki hivatala.

16 *

Hont, Pest, Ung, Arad, Nyitra és Verőcze vármegyék' követei), kik e' javaslatokat módosítani, és legfeljebb is csak a' „praevie" és „taliter" szavak' kihagyását kivánták: Nádorispán ő cs. kir. főhgsége az eddig való tanácskozásokból a' többségnek vélekedését oda jelenté ki: hogy a' most emlitett szavak kihagyattatván, a' „juxta desiderium" és „in sensu legum" szavakra nézve a' küldöttség a' cancellariával leendő újabb értekezésre utasittassék, és ezen kifejezéseknek elfogadását, az itten bőven előadott okoknál fogva eszközölni igyekezzék. Utoljára Trencsén várm. első követe, a' cancellaria által tett abbeli nyilatkozásra, hogy az ország Rendei által ő Felsége elébe terjesztett törvényjavaslatnak némelly, a' szólónak véleménye szerint, legfontosabb kifejezéseire „rá nem állhat", azon észrevételt tette: hogy a' cancellariának e' nyilatkozása meg nem egyezik a' törvényhozásnak azon módjával, melly a' hármastörvénykönyv' 2ik r. 3ik czimében meg van szabva, melly szerint a' Fejdelem szokta a' hozandó törvény iránt a' népet megkérdezni: tetszik e' az, nem e'? ez uttal pedig a' cancellaria épen ellenkező rendet látszik tartani. A' mi a' dolog' érdemét illeti, a' már általa mondottakon kivül, még azon okból sem állhatott a' cancellaria' részéről kivánt módositásokhoz: mivel ha egy részről a' fenforgó szükségen segitni kötelességünkben áll, más részről pedig a' szükség'

Elnöki nyilatkozás.

bebizonyitását, világos törvényeinknél fogva mindenkor meg nem kivánhatnánk, akkor a' mi sorsunk rosszabb volna az adófizetőkénél. A' segedelmek ugyanis csak rendkívüli körülállások között adattatnak: a' közadóra nézve pedig az 1715: 8dik czikkely az ott kijelelt rendkívüli körülményekben világosan azt rendeli: hogy csak akkor igértessék meg a' közadó, midőn annak oka előbb megtudatik, és az, az ország' javára és szükségére elegendőnek találtatik. Méltán meglehet hát kivánni, hogy a' mi az adófizetőkre nézve illy világosságba van téve, az, a' nemességre nézve is, kivált a' mostani idő pontban, midőn békesség' idején illy tetemes segedelem ajánltatik, fenálló törvényeinknél fogva is épen olly nyilván, és egyenesen elösmértessék. — Nádorispán ő cs. kir. főhgsége nagyon kétségeskedett, ha Trencsén vármegye' követének a' törvényhozásra imént felhozott előadása törvényeinkkel megegyez e? sőt azon meggyőződésben volt, hogy ha az előtte szóllott követ mind azt, hogy a' hármas törvénykönyv szerint is a' törvényhozás a' fejdelmet 's népet együttvéve illeti, meggondolta, mind pedig különösen az 1791: 12dik és leginkább az 1791: 13dik törv. czikket szeme előtt tartotta volna, ezen egyoldalú, a' törvényhozás' módjával meg nem egyező, és a' nemzeti jogokra épen nem kedvező előadást nem tette volna. A' mi pedig az 1715: 8dik törvényczikket illeti: e' rész-

A' nemesség és az adófizetők. ben is különbség van a' nemesség' és adófizetők' sorsa között; a' segedelmeket ugyanis „tulajdon költségünkből" szoktuk felajánlani, az adót pedig „a' szegény adófizető népéből," 's épen ennél fogva ezen utóbbiakra nézve a' kérdéses szükség' megtudása nagyobb és szentebb kötelességünk. — Ezután:

Olvastatván a' vitatás alatti törvényczikk' következő pontjai, 's a' nm. cancellariának ezekre tett jegyzeti elfogadtatván: mind azon törvényczikkek is, mellyek a' cancellariai vitatásokon keresztül mentek, kevés módositással helybenhagyattak. Továbbá:

A' sérelm. 's kiv. csak orsz. vegyes ülésb. tárgyalt. Nádorispán ő cs. kir. főhgségének előadására elhatároztatott: hogy a' mostani országgyülésen összeszedett, és még országos tanácskozás alá nem vett orsz. sérelmek 's kivánatok vegyes ülésben vétessenek fel.

G. Bellegarde Henr. Felolvastatott ezután gr. Bellegarde Henrik' levele, melly által az ország Rendeinek abbeli kegyelmét, hogy őtet önnön indulatjokból taksa nélkűl az indigenák' sorába bevenni méltóztattak, megköszöni. — Elhatároztatott az is, hogy a' felséges ifjabb királynak kamarásai gr. Salis Rudolf és gr. Segur August, mind tulajdon érdemeik tekintetéből, de leginkább ő ifjabb királyi Felsége iránti hódoló tiszteletből (minthogy azokat ő ifj. k. felsége a' nm. cancellaria által az ország

Rendeinek e' részben ajánlá) szinte minden taksa fizetés nélkül indigenáknak bevétessenek.

A' délutáni 5 órakor kezdődött *országos vegyes ülésben* aláiratott 's bepecsételtetett azon két felirás, mellyek közűl egyik mellett a' katonák' hátramaradt öröksége iránt készült törvényjavaslat terjesztetett ő Felsége elébe, a' másikban az ország Rendeinek, a' mult országgyülési sérelmek iránt érkezett k kir. válaszra tett észrevételei foglaltatnak. Országgyülés irom. 134 és 135. sz. Ezután:

A' mostani országgyülésre beadott sérelmek 's kivánatok vizsgáltattak, az ezekre tett kerületiülési jegyzetekkel együtt, mellyek még az országos ülésben nem vétettek fel. Lásd az országgyülési jegyzőkönyvet a' 282—285 lapokon. A' sérelmek és kivánatok csak kerül. ülésben tárgyaltattak.

A' cancellariávali értekezésre rendelt bizottmány megérkezvén, annak elölülője jelentette, hogy a' katona-ujonczok ajánlása iránt készült törvényczikknek azon kifejezését vévén legelőször is uj vitatás alá, mellyek iránt az egyesség mind eddig meg nem volt, t. i. „juxta desiderium" és „in sensu legum" kifejezéseket: bár a' küldöttség' tagjai minden erejöket arra fordították, hogy ezen kifejezések a' cancellaria által elfogadtassanak: de a' cancellaria azon feleletet adá, hogy erre meghatalmazva nincsen: ennél fogva több módositások' próbálása után, utoljára a' cancellaria az ország Rendeinek közkivánságát tekintet-

be vévén, azt nyilatkoztatá ki, hogy az iránt Felséges urunknak további kegyelmes akaratját sebes posta által kitudni, és azt, a' küldöttség' utján az ország Rendeivel közleni fogja.

Előadá végre az országbirája azon módositásokat, mellyeket a' cancellaria a' fels. ifj. király' megkoronáztatásáról szóló törvényczikkbe tétetni kiván, 's ezeknek közirásra való bocsátása rendeltetvén, az ülésnek vége lett.

December' 18dikán

A'k.kir.előadások' 1ső pontja iránti t. czikk feletti vitat.

országos vegyes ülésben a' most említett, 's az országgyülés irom. 136. sz. alatt lévő cancellariai módositások vétettek vizsgálat alá. Nógrád' követe azt jegyzé meg: hogy a' javasolt változtatások épen a' dolog' velejét érdeklik, 's gyengitik: mert a' mellékes kifejezéseket nem is említvén, azt kivánja a' nm. cancellaria: 1) hogy a' kormány némelly ágazatai az ujonnan koronázott királyra még Felséges atyja' éltébeni átruházására megkivántató nemzeti megegyezés a' törvényczikkben ki ne fejeztessék, 2) hogy az ország Rendeinek a' koronáztatásban lett megegyezése ne említtessék, 's 3) hogy az se tétessék ki, mikép' az ujonnan koronázott király azon kötéslevelet

fogadta el, mellyben az ország Rendei *ez úttal* megnyugodtak. Az 1re nézve: nem lehet ugyan tagadni, hogy az, a' mit az ország Rendei, részükről a' törvényjavaslatba iktattak, egyedűl csak országos felirásban, nem pedig egyszersmind a' k. kir. válaszban is foglaltatik. Azonban m. u. az 1622ki 2ik és 1659ki 1. törv. czikkek ezen jogát az országnak az akkori királyi kötlevelek' 17ik feltételeiben nyilván megállapították: méltán kivánhatja most az ország tagadhatlan joga megerősitését. A' 2ra: maga az, hogy felséges urunk első szülött fijának koronáztatását k. előadásai sorában foglalta, nyilván bizonyítja, hogy a' koronázás is, az országos tanácskozások' tárgya volt: ésigy megkivántatik, hogy annak elfogadása a' történettel megegyezőleg, az ország' részéről megemlittessék; az pedig, hogy a' nemzetnek jövendő fejedelme' törvényekhezi ragaszkodásáról való reményei kijelentessenek, mind illendő, mind pedig törvényes is. A' 3ikra: Tagadhatlan; hogy felséges urunk a' kir. kötéslevelet „in eadem, in qua ipsi conquiescitis forma" fogadta el kegyelmes válaszában, ésigy nem lehet a' nemzettől megtagadni a' k. kir. válasz szavainak törvénybe leendő iktatását, melly tett ellen szükségesnek látá óvást tenni, minthogy a' törvények a' kir. előadásokból, felirásokból és k. válaszokból készülvén, ezen szokástól sem az ország, sem pedig a' kormány részéről eltávozni

Nógrád' követe.

nem tanácsos: mivel ha a' kormány nem engedi törvénybe tétetni válaszainak kifejezéseit, az ország is hasonlót tehet felirásaira nézve, a' minek aztán az lesz következése, hogy hosszas viszonyos nyilatkozások után is a' hozandó törvényeknek bizonyos alapja nem lészen. Ezeknél fogva: ellenezvén a' „hac vice" szavaknak kihagyását, 's a' kérdéses törvényczikknek egyéb szerkesztéséhez, úgy, mint már az, az országos ülésekben helybenhagyatott, szorosan ragaszkodván, azon esetre, ha a' nm. cancellaria nem engedne, ő cs. kir. főhgségének a' nádornak törvényes közbenjárását kéré, 's ha ez is sikeretlen lenne, kéntelen, ugymond, kijelenteni, hogy készebb az egész törvénytől, mint sem a' már megállapított kifejezéstől elállani. —

A' főhg Nádor a' Concertatio iránt.

Nádor ő cs. kir. főherczegsége nyolcz országgyülésen szerzett tapasztalásira hivatkozván, azt állitá: hogy a' mostani concertatio is megegyezvén az eddig gyakorlott szokással, az most sem szenvedhet semmi kifogást. Ugyanis: valamint az egész országgyülés' folyamata értekezésekből, 's a' Fejdelem 's a' Nemzet közt való tárgyak' vitatásaiból áll: úgy a' concertatiót is csak ezen szempontból kell tekintenünk. Az országgyülés végén, midőn már a' kérdés alatt volt tárgyak elvégeztettek, gyakoroltatik a' törvények' concertatiója. A' Fejdelem maga részéről kiküldi az udvari cancellariát, az országgyülés pedig rendel

egy országos vegyes választmányt. E' két test értekezik a' törvények' szavairól: ha csekélyebb a' különbség tárgya, engedvén mindegyik fél, egyesség eszközöltetik. Ha ez nem lehet, a' cancellaria a' felségnek, a' választmány pedig az országgyülésnek tesz jelentést, és a' szükséges utasítás vétele után folytattatik az értekezés, mígnem a' viszonyos engedések által czélt érnek. Anynyival kevésbé lehet pedig a' mostani concertatiot vádolni, minthogy az udvari cancellaria csak azon kifejezéseket vette kérdés alá, mellyekben a' kir. válasz a' felirással meg nem egyez. — A' mi a' nógrádi követ' előadásának további érdemét illeti, arra a' k. személynök ekképen felelt: A' kérdés alatti tárgyban kettő a' nehézség: mert az ország Rendei a' cancellaria által előadott módosítás' ellenére azt kivánják 1) hogy azon esetre, ha felséges urunk kormányzási igazainak egy részét meg koronázott fiára bizná, erre a' nemzet' megegyezése is megkivántassék, 2) a' kir. kötlevélről említtessék meg, hogy annak mostani tartalmában az ország is „ez úttal" megegyezett, vagy más szavakkal, annak változtathatósága nyilván kimondassék. A' mi ezen utóbbi tárgyat illeti: a' kir. kötlevél iránt veszedelmes a' pragmatica sanctiotól, 's az azóta gyakorlott szokástól eltérni. Illy értelemben voltak atyáink is. Jelesül: a' mi a' mostani kir. válasz' szavait „in qua vos conquiescitis forma" illeti, ez már 1792ben is, mostani

A' személynök a' k. kötlevél iránt.

urunk' megkoronáztatásakor mondatott. Az 1792ki majus' 23kán kelt fölirásban az or. Rendei a' II. Leopold király által kiadott kötlevelet kivánták: urunk pedig ugyan azon eszt. jun. 3ki válaszában azt felelte: hogy kedvesen veszi az ország' Rendeinek az atyja' kötlevelébeni megnyugvását. A' „conquiescitis" kifejezés tehát már akkor is előfordult: 's még sem tartották jónak az ország Rendei azt törvénybe iktatni, valódi hazafiúi buzgósággal érezvén és átlátván: hogy az ország' legszentebb oklevelét kérdések alá vetni nem tanácsos, 's azt szükség inkább vitatni, hogy annak alapjai változást nem szenvedhetnek. Bizonyos az, hogy ha a' nemzet a' maga részéről sürgetheti a' velős változtatást, azt a' fejedelemtől sem lehet megtagadni: ha pedig ez megengedtetik, oda a' kötlevél' szentsége, az alkotmány' legerősebb támasza ingadoz. Igy tekinték az 1792ki hazaatyjai e' tárgyat, igy kell ezt nékünk is tekintenünk. Ebből azonban nem következik, hogy a' kötlevél' csekélyebb részei, vagy hozzáadásokkal vagy elvételekkel nem módosíttathatnak: mert ha a' nemzet vagy némelly igazait meggyengítetteknek tartotta, vagy valami alapos törvényét nagyobb bátorságba akarta helyezni, bizonyosan élt azon jogával, 's a' mit jónak tartott, a' Fejdelemmel tartott országos értekezések után a' kötlevélbe is betette. Ugy történt 1741dik 1790dik és 1792ikben. De arra mindenkor tekintet volt,

hogy főrészei és alapjai a' kötlevélnek tántoríthatatlanúl megálljanak. Nékünk is hát a' tört ösvényen kell járnunk, és minthogy most megnyugodott a' nemzet mostani felséges urunk' kir. kötéslevelében: legjobb az iránt a' fenálló példák' nyomán, az alkotandó törvényben semmi említést sem tenni. Az 1 sőre nézve igaz ugyan, hogy az ország Rendei, érdeklett igazukat felirásukban fentartották: de minthogy egyenes kir. válasz arra nem jött, a' nagym. cancellaria nem ok nélkül látszik megtagadni a' törvénybe iktatást. Azonban: hogy e' részben is az ország' kivánsága egyenesen el nem érettethetvén, a' jogoknak lehető fentartása megtörténhessék, javaslá: hogy a' nagym. cancellaria által szerkesztett e' szavak helyett „ea ulteriori benigna mentis suae declaratione addita" tétetnék: „ea ulteriori assecuratione data: mert e' szerint az országlás' átruházása' lehetősége kizárattatván, az ország' befolyása kérdés alá nem vétetik — Somogy és Pozsony vármegyék' követei Nógrádéval lévén egy értelemben, a' kérdéses törvényczikkelyen a' nm. cancellaria által tett változtatást ellenezték: minthogy az ország Rendeinek szerkesztése csak a' felirásból, 's a' kir. válaszból tétetett, melly utóbbi nem tagadta meg az ország Rendeitől czeknek az országlás átruházására megkivántató egyezésöket. A' koronázásra hozzájárult akaratját az országnak az ezt illető felirásra kiadott kir. vá-

Nem kell a' kir. kötlevélbeni meg nyugv. törv. tenni.

lasz elősmérte. Hasonló körülállás forog fen a' kötlevél módosíthatósága iránt is. A' „praestabilita" szó által az ország' nyilvánságos joga kérdésbe vétetvén: az ebből eredt aggodalmat világos törvény által kell megszüntetni. — A' Trencsén vármegyei követ nem látott elegendő biztosságot az országlás részéről tett abbeli megbiztatásban, hogy hasonló eset nem fog előfordúlni : mivel ezen kifejezést a' concertatioban csak a' nagym. cancellaria javaslá egyoldalulag, a' nélkül, hogy az ország Rendei abban előre megegyeztek volna,— résszerint pedig azért, hogy minden esetre, ez csak a' kormány' szándékát, nem pedig a' nemzet' akaratját fejezné ki. A' kötlevél változandóságára nézve, ha a' kérdéses kifejezés kihagyatnék, a' nemzet' igazai valóságos csorbulást szenvednének: mert az ország Rendeinek a' kötlevél' szerkesztésébe való befolyása tagadhatlan, nem csak a' mellékes feltételekre, de annak főalapjára is. Tagadhatlan az, hogy a' Felséges Austriai Ház uralkodása' kezdete óta a' kötlevél annyira változott, hogy a' régiebbeket a' mostaniban fel sem találhatni, I. Ferdinánd kötése 27 pontból állott, midőn a' mostani ötre szoríttatott, — később' eltörültetett András' ellentállási záradéka, az Austriai Ház' örökösödése először a' férfi, azután pedig a' leány ágra is megállapíttatott; utóbb az 1741ik eszt. 8. czikk. mint az ország' legsarkalatosabb törvénye helyt talált a' kötlevél-

Trencsin várm. köv.

I. Ferd. kötéslevele 27 pont, a' mostani öt.

ben. Ezek valóban nem mellékes, de a' legsarkalatosb változások, mellyek a' szólót arra birják, hogy az ország' jogaihoz ragaszkodva, ha másként czélt nem érhetni, a' nádori közbenjárást is kérje: ellenkező esetre pedig magát arra nyilatkoztatá ki, hogy a' kötlevélnek mostani törvényesítése maradjon el. — Nádor ő cs. kir. főherczegsége helytelennek jelenté ki azon állitást, hogy a' concertatioban csak egyoldalú javaslat tétetett: mert a' mi ott történt, épen az most a' köztanácskozás' tárgya. De azt sem lehet elhalgatni, hogy magok az ország Rendei az országlás' át nem ruházásáról adott kir. válaszban egész a' törvények' szerkesztése' idejéig megnyugodtak. Többire: a' kötlevél' törvénybe való iktatása ugy is csak az országlás' változásával fog történni, és igy azon most aggodni nem szükség. — Borsod' követe oda nyilatkozék, hogy ő, az országlás' miként leendő gyakorlásáról szóló kérdést, nem a' törvény' hanem a' kötlevél' tárgyának tartotta mindig. Úgy történt az utolsó hasonló esetben is, t. i. az 1687dikiben, noha épen akkor állapítatott meg a' Felséges Austriai Ház' örökösödése. Mi oknál fogva történt most változás? át nem láthatni. De ha már megtörtént, 's az ország' jogait fentartani akarják: nem lehet megtagadni az ez iránt teendő törvényes óvást. Az ország' Rendeinek a' koronáztatásba való megegyezését azért kell emliteni, mivel Felséges urunknak azon ki-

Az or. rend. koronázásbani megegyez. miért kell törv. tenni?

jelentése, „hogy jövendőbeli örököse a' törvényeknek 's alkotmányunknak tántorithatatlan védője leend" birta az ország' Rendeit arra, hogy a' kötlevélben megnyugodjanak: nem lehet hát elhalgatni sem az országnak a' koronázáshoz való hozzájárulását, sem pedig reményeinek kijelentését, A' kir. kötlevél' módosithatóságáról az előtte szólt követekkel lévén egy véleményben, az 1792ki felhozott példára azt adá elő, hogy az ország Rendeinek mostani kivánsága nem ellenkezik azzal, mert akkor a' változást a' Fejdelem saját önkényéből, nem pedig az ország' Rendei sürgetésére tévén, azoknak öröklő háladatosságát méltán felgerjesztette; részszerint pedig azon tekintetből, hogy II Leopoldnak országlása alatt a' törvények erősebben tartattak fel mint valaha, melly utóbbi ok indítá most is a' többséget az 1792ki kötés' elfogadására. De m. u. a' változtatás iránt a' k. kir. meghivólevél az ország' Rendeiben méltó aggodalmat gerjesztett, és számos törvényhatóságok' utasitásai az ország jogai' kimagyarázását óhajtják: ezt most elmellőzni nem lehet, annál kevésbe pedig, minthogy a' nagym. cancellariának azon szándóka, hogy a' kir. válasz' épen azon szavai, mellyek által a' felirás' kifejezései visszhangzanak, törvénybe ne menjenek, új okot nyújt a' méltó aggodalomra, ne hogy illy példa adatván, azon biztosság és bizodalom, mellyet a' kedvező kir. válaszok az országlakosira terjesztének, meg ne

csökkenjen. — Komárom vármegye' követe a' jövendőnek bizonytalan eseteit vévén gondolóra, az országnak a' koronáztatásban való megegyezését szükségesnek látá törvénybe iktatni. A' nagym personalis' javaslata elfogadható ugyan: de csak úgy, ha az ország' hozzájárulása abban megemlíttetik. Hasonló értelmöket adván elő Pest, Soprony, Torontál, Bars, Torna, Sáros és Baranya vármegyék' követei; a' főtárnok- és főpohárnokmester pedig egészen egy értelemben lévén a' personalissal, ez utóbbi, (id. B. Eötvös) a' kötlevél' érdemében, Borsod és Trencsín vármegyék' követeinek ezekkel felelt: Bizonyos az hogy a' Felséges Austriai Ház' uralkodása kezdetétől egész II Ferdinándig, közel száz esztendeig, semmi kötlevelek ki nem adattak. E' fejdelem alatt készült az első kötlevél, bizonyára nem más okból, hanem hogy az 1547diki 5dik törvénnyel megállapíttatván a' felséges austriai ház' uralkodása, egész II Ferdinándig a' nemzet mindig az első szülötteket hívta a' királyiszékre. Második Ferdinándnál volt az első elmellőzés esete, az előbb született Maximilián és Ernest testvérekre nézve: 's ennél fogva ugyan II Ferdinánd adta a' 17 feltételekből álló kötlevelet. Ezen szokás azután folytattatott IIIik és IVik Ferdinándok, mint szinte I Leopold alatt is, a' feltételek száma megtartatván. 1687ben a' felséges austriai ház' örökösödése nem csak az egész házra, de egyenesen az első

A'kir.kötéslevelek'története.

szülöttre meghatároztatván, régibb neme a' kir. kötéseknek, mellyek inkább capitularisoknak neveztethetnek, megszűnt, és a' feltétel 17ről először hétre, azután pedig 1715ben ötre huzatván össze, a' mostani kötés neme támadott, mellyről mind az 1687diki 1. törv. czikk. mind pedig maga az 5dik feltétel azt állítja: hogy minden koronáztatás alatt ugyanazon kötéslevél (és nem más) adassék ki. Igaz ugyan hogy a' fejdelmek' mindenkori kegyelméből némi változások hozzájárultak, ugymint II Leopold alatt beiktattatott azon óvás: „prout super eorum usu et intellectu" 's a' t. nem különben az 1715 : 3. és 1741 : 8. czikk, — mostani Felséges urunk alatt pedig a' koronáztatás iránt hagyott homálynak magyarázása, és az 1791 : 3ik törv. czikk: de mindezen változások csak mellékesek valának. — Az országbirája erre ezeket felelé: Nem az ország' historiájáról van most szó, hanem arról: mit tart a' jelenkori ország' igaza? királyi kötések nem csak a' Felséges Austriai Ház' uralkodása óta vannak szokásban, hanem az első és második periodusokból is számosan fenmaradtak Az, hogy I. Ferdinánd óta egész az első szülött örökösödése' megállapításáig más természetűek valának a' kötlevelek, mint az ezutániak, kétséget nem szenved: mert annak előtte; midőn t. i. minden koronázás' alkalmával először annak kellett meghatároztatni, ki vegye át a' kormányt? a' kötlevél inkább olly egyesség

Kir. kötlevelek az Árpád házi és vegyes uralk. szak. is voltak.

volt, mellyben a' választott' uralkodásának sinormértéke adatott elő. Hogy ezen tulajdonsága a' kötésnek az örökösödés' megállapitásával, és az első szülöttre való ruházásával megszünt, senki sem tagadhatja: hanem azon tulajdona a' kötlevélnek, hogy a' megállapított örökösödésen, és az alkotmány' fentartásán kívül a' nemzet új Fejdelmével más mellékesebb feltételekről értekezhessék, bizonyosan meg nem szünt. — Megnyugodván a' többség az országbirájának ezen előadásában, ő nm. továbbá megjegyzé: hogy azon kifejezést „in eadem in qua vos conquiescitis forma" a' törvényben azért sem tanácsos használni mert úgy, a' többi tartalmát sem lehetne elmellőzni az ezen kifejezést magában foglaló kir. válasznak, a' mit azonban szükséges elmellőzni, ne hogy azon törvényekre való hivatkozás, mellyek a' régibb kötleveleket említik, új homályt szüljön. A' mi pedig az országlás' átruházását illeti, a' nagyobb aggodalom megszüntetése tekintetéből vélte, hogy a' nagym. personalis' módositását így lehetne bővitni: „data ea, ad sufferendam Statutuum sollicitudine". — Hasonló értelemben szóllott a' varasdi főispán, a' veszprémi és nyitrai m. püspökök, nem különben Verőcze vármegye' követe, 's a' Kőrös vármegyei főispán. — Vas vármegye' ör. főispánya a' vármegyei előtte szóllott követekkel egy értelemben lévén, báró Mednyánszky Alajos hasonlóképen azon véleményét adá elő, Árpád házi példák.

hogy az ország Rendeinek az országlás' átruházásábani megegyezését a' kormány' részéről is jó a' törvénybe betenni. Az első periodusbeli példák tanúságai annak, hogy hasonló változások az ország Rendei' befolyása nélkül sok rosz következéseket szültek. Valahányszor régi királyaink vagy tartományokat bizták az ifjabb királyra, vagy pedig az országlás' némelly ágazatait azoknak átengedték, annyiszor nyertek a' magános factiók alkalmat, a' mi nem történhetik, ha az átengedés az egész nemzet' egyesült akaratjából folyik. A' nagym. cancellaria' szerkesztésében mondatik ugyan, hogy hasonló eset felséges urunk' kormánya alatt soha magát elő nem fogja adni: de ez még nem elég, mert bizonyossá tételt magában nem foglal: és igy az „assecuratio" szót mint kötelező kifejezést minden esetre egyenesen ki kell tenni. A' kötlevél iránt pedig a' „conquiescentiat" azért sem lehet elhalgatni, mert a' fejdelem a' feltételeket elfogadja, a' nemzet pedig azokban megnyugszik. — Trencsín vármegye' első követe azt jelenté ki, hogy a' kormány átruházása iránt a' nagym. cancellaria' szerkesztésében meg nem nyughatik. A' nemzet' joga e' részben világos: a' cancellaria által javasolt kifejezés pedig homályos. Nem elegendő illy nagy tárgyban az elmellőző kifejezés, melly a' világos dolgot is árnyékba helyhezi, annál inkább, minthogy a' királyi válasz is hasonló elmellőző volt. De az „assecuratio" ki-

Nem elég az elmellőző kifejezés.

fejezés sem szerez elegendő biztosságot, mert az emberi gyarló sorsot tekintve, ki állhat azért jót, hogy minden assecuratio mellett is, a' kénytelenség nem fogja magával úgy hozni, hogy vagy az egész kormányt, vagy ennek egy részét át kell venni az ifjabb királynak? Ha pedig ezen eset, minden reménység ellenére előadná magát, ha törvény nem lesz, más bizonyosan nem fog rendelkezni, mint a' kormány: ésígy a' nemzet' igaza bizonytalanságnak lesz kitéve. A' kir. meghivólevélbe iktatott praestabilita kifejezés azért gerjeszt méltán aggodalmat, mert a' kötlevelet mintegy örökösíti, következőleg a' megegyezés' lehetőségét a' Nemzet és Fejdelem közt kizárja, és ez annál nagyobb figyelmet érdemel, mert a' kir. válaszban mintegy elhalgattatott az országnak az iránt tett észrevétele, most pedig ugyan az tagadtatik. Nem marad tehát egyébb hátra, hanem a' kir. válasz szavaihoz ragaszkodni, a' mihez az országnak tökélletes joga van. A' törvénynek világosnak kell lenni főkép nálunk, hol csak a' kötlevél, és annak, az idő szükségéhez alkalmazott változása ád biztositékot, és az úgy nevezett „vis inertiae." Ezekre: Vis inertiae.

Ő cs. kir. főherczegsége a' nádor így felelt: „A' kormány átruházása' érdemében az ország Rendei a' kérdést mindgyárt az értekezés' elején tették, és a' k. kir. válaszra nem feleltek: annak határozásában tehát megnyugodtak. Igaz, hogy

lehet olly eset, mellyben az ujonnan koronázott királynak szükséges befolyást adni az országlásba: azonban, ha a' nemzet bizonyossá tétetik az ellenkezőről, az eset előadásával, a' dolog' természete szerint, az egész tárgy az országgyülési tanácskozás alá visszaesik. Megállapittatván továbbá az uralkodó ház' örökösödése, és az alkotmány' maradandósága, új egyességnek a' nemzet és fejedelem közt helye nincs: ellenkezőt állítni, mind a' nemzetre, mind a' koronára a' legveszedelmesebb. A' praestabilita szót megczáfolta a' felirás, mellyre a' kormány' részéről felelet nem adatván, a' nemzet' valódi igaza mind a' két részről biztosságba helyheztetett. Az úgy nevezett vis inertiae pedig valami jog' nemének el nem ismértetik. Vannak az országnak törvényei' fentartására törvényes módjai, mellyek' sorában olly mód, melly a' mult esztendők' szomorú példája szerint csak zabolátlanságra 's rendetlenségre vezetett, nem tartozhatik; végtére: a' cancellaria által javasolt szerkesztés, mint a' régibb hasonló tárgyú törvényeink' foglalatjával megegyező, az ország' jogára nézve elégtelennek nem állittathatik. Többire: ő cs. kir. főhgsége az előadattakból észrevévén, hogy a' többség a' kérdéses törvényczikknek országos szerkesztéséhez ragaszkodik, részéről kijelentvén, hogy a' nagym. personalissal egy értelmet tartván, a' „hac vice" kifejezésben csak veszélyeket láthat, mellyeknek következé-

seit ha a' jelenkor nem is, a' jövendőség bizonyosan érezné: következőleg közbenjárását arra, a' minek helytelenségéről tökélletesen meg van győződve, nem ajánlhatja: a' tárgyat újabb concertatiora eresztette, az országos küldöttségnek meghagyván, hogy a' cancellariát vagy hozzájárulásra, vagy pedig egy ollyas javaslatra bírni igyekezzék, melly az egyességnek és közmegnyugvásnak alapját tehesse. Nádori közbenjárás.

Délutáni öt órakor folytattatván az országos vegyes ülés, az országbirája jelentette, hogy az új concertatióban a' nagym. cancellaria kinyilatkoztatta, hogy a' koronázási törvény' szerkesztése a' régi szokás szerint lévén, ő Felsége ahoz szorosan ragaszkodni méltóztatik. Ezt megértvén az országos küldöttség, miután a' délelőtti ülésben számosan felhozottakat kimerítette, végre pedig azt is említette, hogy a' régibb példákat elmellőzvén, maga ő Felsége tulajdon kötéslevelében hív nemzete' kivánságát kegyelmesen megelőzni méltóztatott, olly közelítő módosításokról gondoskodott, mellyek egyességre vezérelhessenek, 's így javaslotta, hogy ezek helyett: „ea ulteriori benigna mentis suae declaratione addita" tétessék: „data ea ulteriori ad tollendam SS. et OO. sollicitudinem benigna assecuratione." Továbbá: ezen kifejezés elébe: „post extradatos B. diplomati suo insertos articulos" iktattassanak ezen szavak: „post demisse praesentatos, et benigne extradatos" 'stb.

Melly módositást hosszabb vitatások után a' nagym. cancellaria el is fogadott. —

Még egyszer a' nm. cancellariával értek

Nem egyezvén meg az ország Rendeinek többsége ezen módositásban is, az országos küldöttség ő cs. kir. főhgsége a' nádor által oda útasittatott, hogy jelentse a' cancellariának a' dolog' helyzetét, 's igyekezzék végső elhatározást kieszközölni. Ez után a' jelen országgyülés sérelmeinek vizsgálása folytattatott.

December' 19dikén

országos vegyes ülésben az ország sérelmeinek vizsgálása folytattatott 's végeztetett be.

December' 20dikán

A' porták' ideigl. felosztása.

országos vegyes ülésben felolvastatott azon k. kir. határozat, melly a' portáknak ideigleni felosztása iránt tett felirásra érkezett. L. az országgyülés irom. 138dik számját. — Ezután az országbirája mondá: hogy a' katonaajánlás, és a' koronázásbeli törvényjavaslatokra nézve, mellyek iránt az egyesség még hibázott, ő Felségének az

ország Rendei kivánságával majd mindenekben megegyező kegyes hozzájárulását örömmel jelentheti. Új tanúja ez ismét, ugymond, azon örök emlékben maradandó atyai szeretetnek, 's bizodalomnak, mellyel Felséges urunk hív magyarjaihoz viseltetik, és azon kegyelmes készségnek, mellyel a' nemzetnek igazságos kivánságait betölteni szokta. Ugyanis: a' katonai segedelemről szóló törvényczikkelyt véve, a' kérdésben forgott „juxta desiderium" és „in sensu legum" szavakra nézve, a' cancellaria által javasolt ezen kifejezéssel: „nomine suae Maiestatis Sacratissimae, vota eorum (SS. et OO.) quae eatenus in sensu legum fovebant, benignissime praevenientis," az ország Rendeinek kivánsága tökélletesen teljesítve van. A' koronázási törvényczikkre nézve pedig a' nagym. cancellariának egy irásban foglalt nyilatkozását adá elő, melly szerint ő Felsége maga kivánja, hogy a' törvény eképen fejeztessék ki: „ea ratione, quod Eadem superstite Serenissimus neocoronatus Rex in nullam administrationem regni absque suae Majestatis Caes. Regiae expressa et specifica benigna voluntate Règnicolarumque assensu semet immissurus sit" 'stb. Ennek következésében ő cs. kir. főhgsége a' nádor illendőnek tartotta, hogy a' mennyiben ő felsége az ország Rendeinek főbb kivánságait az említett törvényczikkre nézve betölteni, 's ez által a' nemzeti jogok' megerősítésével ezen országgyülésének illy

szerencsés befejezését eszközölni méltóztatott, ezen atyai kegyelemért jobbágyi alázatos köszönet mondassék, felszóllítván egyszersmind az ország Rendeit, hogy azon kifejezésektől, mellyekre nézve még kérdés lehetne, álljanak el. Számos éljen kiáltások követvén ezen előadást, a' köszönőlevél' elkészítése a' nádori itélőmesterre bizatott. Továbbá: a' nagym. personalis előre bocsátván, hogy a' közhir szerint közelget azon örvendetes

Ő ifjabb kir. Fels. házassági életre lép.

idő, mellyben ujonnan koronázott ifjabb királyunk az egész monarchiának, különösen pedig a' magyar nemzetnek közörömére házassági életre lépend, indítványozá: hogy az előbbeni hasonló esetek' példája szerint is, ezen országgyülésből egy országos küldöttség rendeltessék, melly az óhajtott összekelés' idejekor, mind a' felséges új házaspárnak a' nemzet őrvendező érzéseit kijelentse, mind ő cs. kir. felségének ez alkalommal is a' nemzet iránt való számtalan jótéteményeiért alázatos köszönetet mondjon. Közakarattal fogadtatván e' javaslat: felolvastattak Somogy és Bars vármegyéknek a' 139. és 140dik számok alatti sérelmeik, azon sérelmekre és kivánatokra nézve pedig, mellyek vagy csak a' második táblán vétettek vizsgálat alá, vagy a' mellyek iránt az egyesség a' két tábla közt még meg nincsen, az

Idő rövidsége miatt a' sérelmek jövő o.gy. halasztatnak.

idő rövidsége miatt az határoztatott: hogy ezek a' jövő országgyülésre halasztassanak. — Ezután felolvastatott azon felirás, melly mellett a' sérelmek

fognak ő Felsége elébe terjesztetni — L. az országgyülés irom. 141. számját. — Voltak ugyan a' vármegyei követek közül némellyek, kik ezen felirásban mind arról, hogy a' sérelmek csak az országgyülés' végével terjesztettek fel, mind pedig arról, hogy némellyek a' jövő országgyülésre el is halasztattak, az 1791:13 törv. czikkelynek egész erejében való megtartása végett említést tétetni, és ennek okául az idő rövidségét felhozatni kivánták: de az ország Rendeinek többsége azon okból, mivel nem az által, hogy a' sérelmek későn adatnak fel, vagy némellyek más országgyülésre el is halasztatnak, hanem az által, ha a' felterjesztett sérelmek nem orvosoltatnak, sértetik meg az említett törvényczikk, a' felirás' javaslatában, ugy a' mint feltéve van, egészen megegyeztek. Abaúj' követe kivánta, hogy a' most elhalasztott nehézségek a' jövő országgyülésen előlegesen vétessenek fel, 's ezt a' jegyzőkönyvbe kérte iktattatni, — Trencsín vármegye' követe e' kérést azon okból is pártolván, hogy egyik országgyülés folytatása lévén a' másiknak, ott kell ennek kezdődni, hol amaz végződött. De ezen előadásokat, az ország Rendei, azon előadott okoknál fogva, hogy a' jövő országgyülésnek rendet szabni nem lehet, 's hogy a' mostani sérelmeknek nagy része a' rendszeres munkák' sorába, más része pedig a' dicasterialis utra tartozván, amazok az emlitett munkák' közelitő felvételével,

Ez ellen kifogás.

A' most elhalaszt. sérelm. jöv. or. gyül. előlegesen vétes. fel.

ezek pedig az ő Felsége által kiadandó kegyelmes határzatok által magokban meg fognak szűnni, 's végre, mivel egy országgyülést a' másik folytatásának mondani csak azért sem lehet, a' menynyiben ezen értelemnél fogva az ország sérelmeit az 1791: 13dik törv. czikk ellenére a' huszadik országgyülésre is lehetne halasztani, el nem fogadták.

Olvastatott ezután azon felirásjavaslat, melly mellett az ezen országgyülésen hozott törvényczikkek kegyelmes helybenhagyás végett ő felsége elébe fognak terjesztetni. L. országgyülés irom. 142. sz.

Felolvastatván továbbá azon küldöttség' jelentése, melly ő cs. kir. főhgségének a' királyi biztosnak elfogadására rendeltetett, valamint az ugyan csak ő cs. kir. főhgsége számára adott kegyelmes kir. megbizólevél is: Soprony vármegye' követe küldői' nevében megköszönte a' concertatiora rendelt országos küldöttségnek, hogy a' reábizott tisztben hazafiúi buzgó indulattal járt el. Köz helybenhagyás követvén ezen előadást, azért, mint legszebb polgári jutalomért, az országbirája, maga, és küldöttségi társai' nevében viszont háladó köszönetét jelenté ki. — Ezekután:

Köszönet a' concertatiói tagoknak.

Országos küldöttségek neveztettek ki, melylyek ő cs. kir. főhgségét a' királyi biztost az e' nap' délután tartandó, 's a' jelen országgyülést befejező gyülésbe kisérendik. Torna vármegye'

követének jelentésére ugyanekkor elhatároztatott az is, hogy Gróf Károlyi István, és Lajos testvéreknek, valamint Vedres Istvánnak is a' magyar tudós társaságra tett hazafiúi ajánlásaik a' jövő országgyülésen törvényczikkbe foglaltassanak. Károlyi István és Lajos gr. Vedres István.

Felolvastatván 's megpecsételtetvén végre azon felirásjavaslat, melly által a' mai végzés szerint ő Felségének, az ország Rendei kivánságához való legutóbbi kegyelmes hozzájárúlásaért alázatos köszönet mondatik: a' törvények magyar fordításának felolvasása a' délutáni országos vegyes ülésre határoztatott. — Szinte:

December' 20dikán

délutáni 5 órára *országos vegyes ülésbe* egybe gyülvén ünnepélyes öltözetekben az ország' Rendei: a' felséges királyi biztost meghivó küldöttségnek meghagyatott, hogy ő cs. kir. főhgségét az ország Rendei' kebelébe, az országgyülés' bevégzésére hivja meg. A' küldöttség' eltávozása után kineveztettek azon országos választmány' tagjai, melly ő ifjabb kir. felségének menyegző ünnepén Bécsben az ország' hódolását fogja kijelenteni. Ezután olvastatott az ezen országgyülésen alkotott törvények' magyar forditása. L. országgyülés. irom. 146. sz. A' tör. magy. forditása.

Míg ezek a' fő RR. palotájában történtek, a' királyi felséges biztost meghivó küldöttség a' pri-

mási palotába, mint ő cs. kir. főhgségének a' királyi biztosnak lakhelyére ment, a' hol a' szolgálatban lévő cs. kir. kamarás által bejelentetvén, a' nyitrai püspök mint szónoka által ő cs. kir. főhgségét deák beszéddel tisztelte, 's egyszersmind az ország Rendei közé meghivta. —

Törvény szentesitési ünnepély.

Elérkezvén a' felséges királyi biztos az országházhoz, alól a' lépcsőnél egy küldöttség által, fent pedig ő cs. kir. főhgsége a' nádor, ő eminentiája a' cardinalis primás, és több országnagyoktól fogadtatott, 's az ország Rendei' örömkiáltásai között a' gyülési palotába kisértetett. Itt a' királyi felséges biztos az előre elkészitett baldakin alá leült, ő cs kir. főhgsége pedig a' nádor, a' fő RR. sora előtt egy különös asztal mellett balra, és ő eminentiája a' primás' mint cardinalis, hasonló asztalnál balra foglalt helyet, a' többi ország Rendei részint a' nagy asztalnál részint pedig körül leülvén:

Legelőször is (szokás szerint) a' fő udvari cancellár, ki is a' királyi biztos előtt bal felől állott, az ország' Rendeihez magyar beszédet tartott, előadván a' magyar nemzet' boldogságát, melly ősi alkotmányához ragaszkodva gyarapodó virágzására törvényeket alkot, 's buzdítván az ország' Rendeit a' királyhoz, mint atyánkhoz fiúi, egymás közt pedig a' rokon igaz bizodalomra. —

Azután ő cs. kir. főhgsége a' királyi biztos deák beszédében előadá, hogy ő cs. kir. felsége

kedvesen vette minden királyi előadásainak ezen országgyülésen lett teljesittetését, 's ő felsége azon édes reményben van, hogy az ország Rendeit ő általa egybehivatva nem sokára ismét látni fogja. „De akármi legyen is, ugymond, az isteni végzés, ő felsége, egész hátralévő életét, népei iránt viseltető atyai szeretetének szenteli, mellyről ezen országgyülésnek törvényczikkei, mellyeket királyi helybenhagyással megerősitve ezennel általadunk, még a' késő unokák előtt is bizonyságot fognak tenni.“

Általadván ezután a' királyi biztos a' jelen országgyülésen alkotott, és ő felsége által megerősitett törvényeket bepecsételve, nádor ő cs. kir. főhgségének: a' primás az ország Rendei' nevében a' felséges királyi biztos előtt kinyilatkoztatá azoknak ő felsége iránt viseltető örökös háladatosságát, 's előadá azon hasznokat, mellyek az ezen országgyülésen hozott törvényekkel az országlakosira felséges urunk által bőv mértékben árasztattak. — Vége lévén a' primás beszédének, ő cs. kir. főhgsége a' királyi biztos helyéből felkelt, 's az öröm' közönséges kijelentései között azon renddel, mellyel bejött, mind a' palotából a' lépcsőkig, mind pedig innét a' primási palotához visszakisértetett. —

A' kir. biztos' eltávozása után, ő cs. kir. főhgsége a' nádor szokött előlülői helyét, az ország Rendeinek örömkiáltásai között elfoglalván, az ál-

talvett, és megerősitett törvényeket felbontotta, 's azon k. királyi levéllel együtt, mellyel a' törvények ő felsége által kegyelmesen megerősittettek, felolvastatta. A' felolvasás után, ő cs. kir. főhgsége a' nádor, a' Nemzethez annyiszor kimutatott kegyes érzéseit, a' közöröm által több izben félbenszakasztott deák beszéddel nyilatkoztatta ki: mellyre a' primás az ország' Rendei nevében azon öröklő hálás érzéseket, mellyeket ő cs. kir. főhgsége a' haza' boldogitására 35 esztendő óta szünet nélküli fáradozásaival, de jelesül ezen országgyülésen ujra bizonyitott munkálódásival, és vele született kegyességgel minden igaz magyarnak szivében támasztott, deák nyelven magyarázta. — Végre ő nm. a' királyi személyes jelenlét' törvényszéki helytartója hasonló deák beszéddel a' KK. és RR. nevében, mind ő cs. kir. főhgségének ujra kimutatott kegyelmét, és a' haza javára szüntelen irányzott törekedéseit alázatosan megköszönte, mind pedig a' nagyméltóságú fő Rendeknek a' közjóra czélzott iparkodásait, és fáradozásait illendően emlitette. — A' köz megelégedés számos kijelentései fejezvén be e' beszédet is: ő cs. kir. főhgsége a' Nádorispány az országrendeinek örömkiáltásai között eltávozott, 's ezzel mind az ülésnek, mind az országgyülésnek vége lett.

Az 1830diki törvényczikkek' magyar fordítása, melly az orsz. vegyes ülésb felolvastatott.

1ső Törvényczikk. Fönséges Ferdinánd úr magyarországnak, és a' hozzá kapcsolt részeknek királlyává felavattatik, és megkoronáztatik.

Ő Felsége ezen ország' ősi alkotmánya' fentartására, és a' maradékra sérelem nélküli átbocsátására czélzó igyekezetének örök emlékcül, hűséges népe iránt viseltető atyai indulatja szerint azon szándékkal lévén, hogy a' legfőbb hatalomnak, melly leginkább a' H. t. k. I: 4. és 9. czímeiben van kifejezve, úgy nem különben a' kiváltságok' osztásának, és más felségi jogoknak gyakorlása olly móddal, hogy ő cs. kir. Felségének éltében, az ő nyilván való meghatározott akaratja, és az országrendeinek megegyezése nélkül, a' most koronázandó fels. király az országlásban semmi részt nem veend, ugyan ő cs. kir. Felsége mellett megmaradván; továbbá az 1791 : 3. t. czikknek azon rendelete, melly szerint különben a' királyi megkoronáztatásnak minden kormány változáskor fél év alatt mulhatlanul következni kelletik, ezentúl is épségben hagyatván, — Felséges koronaörökös Ferdinánd főherczeg, mint különben is az 1723: 1. 's 2. czikkek által megállapított örökösödés rendén magyarországra, úgy a' hozzá kapcsolt részekre nézve is, közvetlen örökös, jövendő királyjokká, 's urokká törvényes szertartással megkoronáztassék: — a' hűséges KK. és RR ezen a' közboldogságnak az idő minden forgása 's történeteire nézve új erővel leendő gyámolitása zálogát a' leggyengédebb hódoló tisztelettel fogadván, és emléke-

zetben tartván, a' felhozott t. czikkeknek foglalatját tartozó jobbágyi hűségök szerint, fentnevezett legkegyelmesebb urokat, miután a' kegyelmes kötéslevélbe iktatott czikkeket kiadta, és az esküt az itt alább bejegyzett foglalat szerint letette volna, segitségűl hiván a' mindenható nagy istent, magyarország apostoli szent koronájával, a' köz öröm hangos kinyilatkoztatásai közt, ünnepélyes szertartással megkoronázták.

A' letett királyi eskü foglalatja ez:

Mi Ferdinánd Isten' kegyelméből magyar ország' királya 's a' t. esküszünk az élő istenre, a' boldogságos szűz Máriára, és istennek minden szenteire, hogy mi az isten' szentegyházait, az ország' egyházi, és világi fő rendeit, nemeseit, szabadvárosait, és minden lakosait, a' magok megkülönböztetéseikben, és szabadságaikban, jogaikban, törvényeikben, kivételeikben, és régi jó, és helybenhagyott szokásaikban megtartjuk, és minnyájoknak az igazságot kiszolgáltatjuk, boldogult felséges András király' decretumát (kivévén azonban, és elmellőzvén ugyan azon decretum 31 czikke' azon záradékát, melly így kezdődik , quod si vero nos 's a' t. egész azon szókig: in perpetuum facultatem 's a' t.) megtartjuk. magyarországunk' határait, és a' mik ahoz akármelly joggal vagy czímmel tartoznak, el nem idegenítjük, de nem is csonkitjuk, sőt a' mennyiben tehetségünkben lészen, gyarapitjuk 's kiterjesztjük, és mindeneket elkövetünk, mellyeket minden Rendeknek, és az egész magyarországunknak közjaváért, díszíért, és gyarapodásáért igazságosan tehetünk. Isten bennünket úgy segéljen, és minden szentek.

2dik t czikk. Ő Felsége a' most megkoronázott király uralkodása' kezdetének napjától fél év alatt országgyűlést tart.

A' KK. és RR. ő Felsége által bizonyosokká tétetvén, hogy a' most koronázott király, uralkodása kezdetének nap-

jától az 1791 : 3. t. czikkben határozott fél év alatt országgyülést, mellyben az előbbeni czikkben érdeklett királyi kötéslevél is beiktatandó lészen, tartand, ugyan azt ő kir. Felségének kegyelmes megegyezése mellett hála érzéssel törvénybe foglaltatni rendelték.

3dik t. czikk. Megkoronáztatott királyi felségének tiszteletajándék nyujtatik.

A' hódoló tiszteletnek, és igaz szeretetnek bizonyságaul, mellyel a' KK. és RR. a' most koronázott Felség iránt viseltetnek, alázatos tiszteletajándékot nyujtanak, 's egyszer'smind reménylik, hogy ő Felsége ezen tiszteletadományt véle született kegyessége szerint elfogadja.

4dik t. czikk. A' most megkoronázott királyi Felség, a' neki nyujtott tiszteletajándékot legüdvösebb köz czélokra rendelte.

A' KK. és RR. ő felségének most megkoronázott királyjok' kegyelmének bizonyságát tisztelik abban, hogy a' köz boldogság' gondját királyi méltóságának magas érzésével vévén, a' tiszteletadomány' egy részét ugyan a' szűk termés' inségétől nyomatott adó fizető nép' felsegélésére, más részét pedig a' magyar akademia' pénzalapja gyarapitására áldozta: mellynek legalázatosabb köszönése mellett felséges lelkének e' nemes tettét hálájok' örök emlékeül törvénybe iktatni rendelik.

5dik t. czikk. Az országtól elszakasztott, és visszaszerzett részeknek hozzákapcsolása tárgyában kirendelt bizottságról.

A' KK. és RRnek azon ő Felsége elébe terjesztett kivánsága következtében, hogy a' kir. kötés 3. pontjának,

melly az országtól elszakasztott, és már visszanyert részek' visszakapcsoltatását tárgyazza, elégtétessék, ő felsége, minthogy a' mondott részeknek magyarországgali egyesitése 's illetőleg visszacsatlása eszközlésére nézve mindenkép' nyomos tekintetek forognak fen, méltóztatott e' végre bizottságot kegyelmesen kinevezni, 's egyszer'smind a' KK. és RRket bizonyosokká tenni, hogy vévén e' bizottság' jelentését, és a' tárgy' mivoltát tökéletesen megértvén, mind azokat, mellyek a' kir. kötés 3. pontjának valóságos teljesitésére szolgálnak, elrendelni, és legfelsőbb elhatározását a' KK. és RRkel kegyelmesen közleni fogja. A' KK. és RR. ő Felségének, kivánságok iránti ebbéli őszinte gondoskodását hódoló tisztelettel fogadják.

6dik t. czikk. A' törvénykezésnek, a' legközelebbi, főkép' a' rendszeres munkák' megvizsgálására rendelt országgyülés ideje alatti folytatásáról.

Ő cs. kir. Felségének azon kegyelmes előadására, hogy miután a' rendszeres munkák' felvétele végett a' ~~jövő~~ 1831. évi mindszent hava' 2ra összehivatandó országgyülésnek hosszabb időre terjedése előre látható; — ne hogy ez által az igazság' kiszolgáltatása késleltessék, az 1792: 16 törv. czikk' értelme szerint alkalmatos rendelést tenni szükséges, az ország' rendei ő Felségé' kegyelmes megegyezésével azt határozták:

1. Hogy mindennemü ügyek, akármelly egyházi, vagy polgári első biróságok előtt a' szokott törvény folyamatokban, az érintett országgyülés alatt akárki ellen felvétethetnek, folytattathatnak, és elvégeztethetnek. Mindazáltal a' királyi, és báni tábla elébe tartozó pörök ide nem értetvén, és az 1723: 29 t. czikk' rendelete menten maradván.

2. Hogy az első biróságok elől, annak rende szerint az illető felsőbb törvényszékekre (kivévén a' királyi és

báni táblákat) általvitt pörök azokon megvizsgáltassanak, a' hozott itéletek közönségessé tétessenek, és a' körülállásokhoz képest végre is hajtassanak.

3. Azonban a' büntető, tiszti, és váló perek a' királyi, és hétszemélyes táblákon is fognak az országgyűlés alatt vizsgáltatni.

4. Ha pedig a' rendszeres munkák megvizsgálására rendelt országgyűlés félben szakadna, ezen rendszabály önként megszünvén, a' hozandó törvény' további határozása alá tartozzék.

7dik t. czikk. A' magyar ezredekhez ujonczokban ajánlott segedelemről.

Ő Felségének ujonczok ajánlása iránt tett előterjesztésére, a' KK. és RR. ő Felsége nevében — ki az ország Rendeinek az iránt a' törvény' értelmében tett kivánságaikat legkegyelmesebben megelőzte, a' külső dolgoknak fenforgó körülményeiről, úgy a' magyar katonaságnak jelen állapotjárol tudósíttatván, megismervén a' szükséget, a' mostani rendkívüli körülállások helyheztetésében, segedelemképen, minden további ebből származható következés nélkül, úgy szinte az 1741: 63. cz. 2. §sza, 1807: 1, 5. §. és 1808: 6. 1 §. foglalt óvások szerint, a' magyar ezredekhez ő Felsége, és a' Haza iránt viseltető hűségök és szeretetük' ösztönéből 48,000 ujonczot önként, és magok jó szántokból ajánlanak, és ezek közül jolesen 28 ezeret e' következő feltételek alatt:

1. Hogy ezek tíz esztendeig katonáskodjanak, és e' meghatározott idő' eltelte után mulhatlanul és végkép' haza bocsáttassanak.

2. Ha pedig az alatt is valamellyikre oda haza elkerülhetlen szükség adná magát elő; az illyenek' elbocsáttatását sem szolgálatjának meghatározott évei ne gátolhassák, sem akár ezen, akár más bár melly okbol ezen állitott u-

2. §. A' más rendbeli 20,000 álló katonaujonczot pedig következő feltételek alatt ajánlják.

1. Hogy ő Felsége ezeket csupán örökös tartományainak ellenséges megtámadtatások esetében kivánhassa, és állithassa, miután azt az ország Nádorának ő cs. kir. Főherczegségének kinyilatkoztatja, a' ki is azt az országtörvényhatóságai által fogja teljesittetni, és a' legközelébb tartandó országgyülése eleibe terjeszteni.

2. Hogy azon ajánlás' foganatja jövö 1831 mindszent hava 2 napján minden esetre szünjön meg, és a' törvényhatóságok ezen időnek lefolyta után ezen 20,000 ujonczok' kiállitásokra többé fel ne szollittathassanak, a' törvényhatóságok azonban, ha hogy jövő évi October 2. napja előtt felszóllittatnának, ebbéli kötelességöket a' határnap' lefolyta után is, teljesíteni kötelesek lésznek.

3. Hogy a' fentebbi ellenséges támadással indítandó háborunak végeztével, a' kik csupán ezen egyedüli háború esetére állíttatott 20,000 közül életben megmaradnának, azonnal elbocsáttassanak.

4. Hogy ezen feltételeken kívül, mellyek föntebb az 1 és 3 pont alatt, jelesen a' katonáskodás' határideje, és kiállitása módja iránt rendeltettek, a' többi feltételek ezen 20 ezerre is kiterjesztessenek.

Ő Felsége a' KK. és RRnek ezen felséges személye és uralkodó háza, nem különben a' haza ügyének alkalmas módokkal lehető felsegéllése iránt kimutatott buzgó hűségöknek és kegyességöknek tanubizonyságát igen kegyelmesen fogadta.

8dik t. czikk. A' Nemzeti nyelvvel való élésről.

A' nemzeti nyelv' miveltetése iránt, az 1791 : 17. 1792 : 7. és 1805: 4. czikkek' iránya előbbi elérése végett, a' KK. és RR. ő Felsége' megegyezésével elhatározták:

1. Hogy a' kir. helytartó tanács azon törvényhatóságoknak, mellyek felirásaikat hozzá magyarul teszik, jelen t. czikk' kihirdetésétől kezdve, ne csak azon nyelven feleljen, hanem azokhoz egyébb intézeteit is, kivévén közhirdetményeit, szinte magyar nyelven adja és bocsássa ki.

2. Hogy a' királyi fő törvényszékek magyar nyelven eleikbe felvitetett perekben ezentúl azon nyelven itéljenek, és az e' féle pereket magyar kivonat mellett adassék elő.

3. A' kerületi tábláknál, úgy magyarország határai közt lévő mind vármegyei, mind városi biroságok előtt, átaljában; a' szent székeknél pedig a' polgári ügyekre nézve a' hol a' magyar nyelv ez ideig divatban nem volt, ezen országgyülés végeztével szabad lészen a' pereket magyar nyelven folytatni, ezekben mindazáltal az emlitett biróságok, mellyeknél tudnillik a' magyarnyelv ekkoráig nem gyakoroltatott, akár azen, akár deák nyelven itélhetnek.

4. Hogy az országhatárain belől ezentúl közhivatalokra senki ne juthasson, a' ki a' magyar nyelvet is nem tudja, ide nem értvén a' most hivatalban lévőket.

5. Hogy 1834dik évi Boldogasszony' hava 1 napjától kezdve senki az ország határain belöl ügyészi vizsgálat alá ne bocsáttassék, ki a' magyar nyelv' helyes ismeretével nem bir.

6. Hálálva tisztelik a' KK. és RR ő Felségének azon kegyelmét is, melly szerint rendelni méltóztatott, hogy a' magyar ezredek, ide értvén a' véghelyieket is, úgy ez országbeli minden katonai kormányokat, magyar irományokat már most is elfogadni tartozzanak.

9dik t. czikk. A' katonai személyeknek halálokkal fenmaradt vagyonukról.

Hogy a' katonai személyeknek halálokkal a' polgári 's katonai rend között a' fenmaradt vagyonokra nézve gyakorta történni szokott viszálkodások megszünjenek, ő Felsége' megegyezésével rendeltetik :

1. Hogy az akár birtokos, akár birtoktalan katonai nemes személyek' vagyonainak elintézese, ha bár azok valóságos szolgálatban, vagy nyugalomba helyheztetve voltak is; úgy szintén, a' szolgálaton kívül elhalt nemtelenekė, a' katonai rend' befolyása nélkül, egyedül a' polgári törvényhatóságot, a' valóságos szolgálatban elhalt nemteleneк' megmaradt ingó szerzeményeiknek elintézése pedig, mindenkor a' katonai törvényhatóságot illessék: mindazáltal a' polgári, vagy földesúri fundusok' sorsának elintézése az 1741: 38. és 1764: 8 czikkeknek rendszabások szerint a' polgári elöljárósághoz, avagy földesuri hatalomhoz tartozzék, és ezekbe a' katonai kormány semmi szín alatt be ne avatkozzék.

2. Azon esetben, ha katonai nemes személy az országon kívül meghalálozněk; a' katonai biróság a' meghalálozott' ingó javait írja össze, és az eredeti végintézetet (megtartván annak hiteles másolatát) az illető polgári törvényhatóságnak, az ingó javaiból bevett árával egyetemben, az örökség' további elintézése végett küldje által: a' törvényhatóság pedig, az átadatott vagyont, ha iránta az örökösök, avagy hagyományosok annak értékéig elégséges törvényes, és elfogadható kezességet mutathatnak, melly szerint a' megholtnak folytatott hivatala következésében ne talán támadható, 's bebizonyitható követeléseknek perlekedés nélkül eleget teendenek, — azoknak a' végintézet közlése, avagy a' katonai rendtől nyerendő tudósitás után azonnal adja ki. Ha azonban biztos kezesség még is nem volna, vagy azt állitni vonakodnának, a' vagyont mindaddig tartsa meg, míg a' követelés akár a' Fiscus, avagy az egyenes örökösök által, akár a' katonai vagy kamarai számvevő tisztség által adandó törvényes bizonyítványokkal meg nem bizonyíttatik az, hogy a' megholt a' felséges kir. kincstárnak, avagy más fundusnak nem tartozott: azon közben mindazáltal, ne hogy a' fenmaradt pénz haszon nélkül hagyattassék, azt bátorságos helyre kiadni tartozzék: köteleztetvén a' Fiscus, avagy katonai kincstár, követeléseit

legfölebb is egy év' lefolyta alatt előterjeszteni. Ellenkező esetben, a' kiszabott időhatár eltölte után, a' polgári törvényhatóság ama birói zár alá vett vagyont az örökösöknek ki fogja adni.

3. A' katonai személyeknek végintézeteik az 1715: 27 czikk értelme szerint privilegiáltak, mellyek tudniillik hevenyében készülnek : azonban a' hevenyében készült végrendeletek iránt támasztható kétség' elháritása tekintetéből meghatároztatik : hogy a' katona hevenyében tevőnek tartassék, mihelyt zsoldját háborúi lábra téve veszi; 's viszont a' hevenyében való tétel megszüntnek lenni tartassék, a' midőn zsoldját békességi helyheztetésében veszi.

10dik t. czikk. A' tengeri só' kormányzásáról, és a' Radobóji kénkő-bányákról.

Háládatosan tisztelik a' KK. és RR. ő felségének, azon kegyelmes kinyilatkoztatását, hogy a' magyar kir. udvari kamarának függetlenségéről, és tehetőségérül alkotott törvények' értelmében, a' tengeri sónak a' magyar rév-partokon való kormányozását, ugyan azon magyar kamarának átadni, — a' Radobóji kénkő-bányákra nézve pedig a' KK. és RRket bizonyosokká tenni méltóztatott, hogy mind azokat, mellyeket a' törvény kiván, elrendelendi.

11dik t. czikk. A' határok' elintézése tárgyában kirendelt bizottságok egyik országgyülésétől a' másikra tudósitást tegyenek.

Hogy a' határok elintézésére kirendelt bizottságok hoszabb ideje kivánt foganat nélkül ne maradjanak, ő Felsége megegyezésével rendeltetik:

1. Hogy mind az 182⁵/₇: 16 czikk által kiküldetett e' féle bizottságok, a' mennyiben a' reájok bizott munkát be nem végezték volna;

Az ország' Rendeinek névlaistroma 1830.

I. Fő Rendek Táblája.

Előlülő:

Fönséges cs. k. főherczeg József az ország' nádorispánya 's pest vármegye' örökös főisp ánya.

Egyházi fő Rendek.

H. Primás, és esztergomi érsek Cardinalis Rudnay Sándor, esztergom várm. örök. főispánya.
Egri patriárka-érsek Felső Eöri Pyrker László, heves várm. örök főispánya.
Jessich János segniai.
Vulcán Sámuel nagyvár. (g. egyes.)
Wurum József nyitrai.
B. Szepessy Ignácz pécsi.
Cseh István kassai.
Kopácsy József veszprémi.
Gr. Nádasdy Ferencz váczi.
Bélik József szepesi.
Belánszky József beszterczebányai.
Böle András szombathelyi.
Laicsák Ferencz nagyváradi (deák.)
Juranics Antal győri.
Kovács Miklós erdélyi.
Hám János Szathmári.
Szucsics Pál diakovári és szeremi.
Scitovszky János rozsnyói.
Török Antal csanádi.
Alagovich Sándor zágrábi, és
Horváth János fejérvári megyés püspökök.
Madarasy Ferencz ansariai.
Marics János scutari.
Osegovich Imre dulmai, részint felszentelt, részint választott püsp.
Kovács Tamás sz. mártoni főapát.
Richter Alajos jászói prépost.

Zászlós urak.

Gróf Cziráky Antal országbirája 's fejér várm. főispánya.
— Gyulay Ignácz horvátorsz. bán.
— Pálffy Fidél tárnok mester 's árva várm. főisp.
Herczeg Eszterházy Miklós, a' kir. testörsereg' főkapit. és sopron vármegye ör. főisp.
Báró Eötvös Ignácz főpohárnok és abaúj várm. főisp.
G. Nádasdy Mihály főkomornyik és komárom várm. ör. főisp.
— Illésházy István fő asztalnok és trencsén 's liptó várm. ör. fő sp.
— Reviczky Ádám fő udvarnok, kir. udvari fő cancellar, és borsod várm. főisp.
— Zichy Ferencz fő lovászmester és bihar várm. főisp.

Koronaőr.

Végh István baranya várm. főisp.

G. Keglevich Gábor fő ajtónálló mester' helytartó a, nógrád várm. főispánya.
Báró Révay János egyik koronaőri helytartó és thuróczvárm. ör. főisp.

Örökös főispányok.

G. Pálffy Erneszt pozsony.
— Schönborn Fülöp bereg.
H. Batthyányi Fülöp vas.
G. Erdődy Károly varasd.
— Nádasdy Leopold komárom,
— Csáky Károly szepes várm. főisp.

A' többi főispányok:

a. Dunamelléki várm.

G. Győry Ferencz bács.
— Keglevich János bars.
Boronkay István zólyom.

b. Dunántúli várm.

G. Zichy-Ferraris Ferencz győr.
— Zichy Károly mosony.
— Eszterházy János veszprém.

c. Tiszamelléki várm.

Almássy József gömör.
Szilassy József torna.
Lányi Imre ung.
G. Majláth Antal zemplén.

d. Tiszántúli várm.

B. Orczy Lőrincz arad.
Lánczy József békes.
H. Grassalkovics Antal csongrád.
Péchy János marmaros.
G. Teleki József szabolcs.
Ghyczy József torontál.
G. Berényi Gábor ugocsa.

e Az orsz. tartozó várm.

B. Bedekovics Lajos körös.
G. Szécsen Miklós pozsega.
— Eltz József szerém.
Szegedy Ferencz verőcze várm. főisp.
Ürményi Ferencz fiume és a magyar tenger. parti részek' kormányzója.

A' többi főrendüek (ország nagyok.)

Gr. Almássy Alajos.
— Almássy Kristóf.
— Amadé Thaddé.
— Andrássy Károly.
Báró Apor Lázár.
G. Apponyi György idősb.
B. Bánffy László.
G. Barkóczy János.
— Batthyányi Emmánuel.
— Batthyányi Ferencz.
— Batthyányi János.
— Batthyányi József.
— Batthyányi Imre.
— Berchtold Antal.
— Berchtold Zsigmond.
— Benyóvszky Zsigmond.
— Bethlen Domonkos.
— Berényi Antal prépost.
— Berényi János.
— Berényi Miklós.
H Bretzenheim Ferdinánd.
G. Csáky József.
— Csáky Imre.
— Csáky Lajos.
— Csáky Sándor.
— Csáky Vincze.
— Desasse Antal.
— D.sasse Ferencz.
— Draskovich Sándor.
— Erdődy Kajetán.
— Eszterházy Imre.
· Eszterházy József.
— Eszterházy Károly.
— Eszterházy Mihály idősb.
— Eszterházy Mihály ifjabb.
— Eszterházy Miklós id.
— Eszterházy Miklós if.
— Eszterházy Pál.
— Eszterházy Vendel.
— Fekete Ferencz.
— Festetics Albert.
— Festetics Kár. Albert.
— Festetics József.
— Forgách Miklós.
— Gyulay Albert.
— Gyulay Lajos.
— Hadik András.
— Hunyady Ferencz.
— Hunyady József.
B. Jeszenák János id.
— Jeszenák János if.
G. Károlyi István.
— Károlyi Lajos.
— Keglevich Károly.
H. Koburg Koháry Ferdinánd.
G. Kemény Dénes.
— Kolonics Miksa.

G. Kornis Mihály.
B. Lusssénszky Ferencz.
— Luzsénszky János.
G. Majláth János.
Majláth József
B. Mednyánszky Alajos.
G. Migazzy Kristóf.
Nádasdy Tamás.
— Nádasdy Leopold if.
— Nyáry Károly.
H. Odescalchi Innocent.
— Odescalchi August.
B. Orczy György.
— Orczy László.
G. Pálffy Ferencz.
— Pálffy Károly.
— Pejachevich Péter.
B. Perényi Bertalan.
— Perényi László.
— Perényi Zsigmond.
— Podmaniczky László.
G. Pongrácz Antal.
— Pongrácz János.
B. Pongrácz József.
— Prónay Albert.
— Rédl Imre.
— Rédl Gyula.
— Révay György.
G. Sándor Móricz.
— Smideg Tamás.
B. Schönstein József
G. Sermage Péter.
— Sermage Ottó.
— Somogyi János.
— Somogyi József.
— Spannochi Leopold.
— Szapáry Antal.
— Szapáry Ferencz.
— Szapáry József.
— Szapáry Sándor.
— Stahrenberg Antal.
— Stockhammer Henrik.
— Széchenyi István.
— Széchenyi Pál.
— Teleki Ferencz.
— Török Vendel.
— Vay Ábrahám.
B. Vay Lajos.
G. Waldstein Jó's. Vincze.
— Wenkheim József.
— Wolkenstein Erneszt.
B. Weisz Wilmos.
B. Wesselényi Miklós.
G. Zay Károly.
— Zichy Károly ifj.
— Zichy Kazmér.
— Zichy Miklós id.

Horvát és Tót orsz. követe.

Buzsán Alajos.

II. A' Karok és Rendek táblája.

Elölülö:

Majláth György, kir. személynök (a' kir. személyes Jelenlét' törvényszéki helytartója) valós. belső titkos tanácsos és hont várm. főisp.

A' kir. tábla' tagjai:

Somssich Pongrácz alnádor:
Gosztonyi Pál alországbiró.
Platthy Mihály nádori itélőmester.
Végh Ignácz orsz. bir. itélőm.
Matkovich István,
Beöthy Sándor personalisi it. mterek.
Kussevich Jozsef horvát or. itélőm.
Luby Imre kir. ügyek' igazgatója.
Kovács József.
Szirmay Ádám.
Bornemisza Gábor.
Gosztonyi Miklós t. birák.
Laszlóvszky József,
Rakovszky István érseki t. birák.
Markovich János.
Szucsics József.
Szerencsy István t. birák.
Osegovich István,
Zdenchay Miklós horvátor. követei.

Egyházi rendi követek.

Esztergomi főkáptalan: Kollár István, Németh György.
Kalocsai főkápt. Csausz István, Girk György.

Egri főkápt. Durcsák János, Lonovics József.
Fejérvári kápt: Majer József.
Csanádi: Horváth József.
Győri: Dresmitzer József, Stankovics János.
Nagyváradi: Delinger János, Ocskay Antal.
Beszterczebányai: Budatinszky György Folger Ferencz.
Nyitrai: Greguska István.
Pozsonyi: Kratoquilla István, Korondi József.
Pécsi: Miskolcsy András.
Rosnyói: Vitéz András.
Szombathelyi: Várady József.
Szepesi: Biatrovszky Domokos.
Szathmári: Schlachta Márton.
Váczi: Borsiczky Adelbert, Tersztyánszky Imre.
Veszprémi: Szmodics János.
Zágrábi: G. Sermage József.
Csornai Prépost: Gyöngyösi Pál.
Vág-újhelyi: G. Berényi Antal
Telki Apát: Venczel András
Zirczi, Pilisi és Pásztói: Villax Ferdinánd.
Tihanyi: Horváth Pál.

A' vármegyék' követei (ülőhelyök szerint.)

A. Dunamelléki és dunántúli várm.

a. A' tábla' jobbfelén:

Pozsony: Takács Gáspár, Isső alisp.
Fekete Ferencz főjegyző.
Soprony: Niczky József I. alisp.
Nagy Pál táblabiró.
Vas: Niczky János I. alisp.
Ebergényi Benedek t.biró.
Szala: Deák Antal I. alisp.
Kerkapolyi István fő sz. biró.
Komárom: Pázmándy Dénes I. alisp.
Ghyczy Rafael főjegyző.
Somogy: Somssich Miklós t.biró.
Czindery László I. alisp.
Győr: Beserédy Ignácz I. alisp.
Szabó Péter IIdik. alisp.
Baranya: Kajdácsy Antal k. h. t. tan.
Répás Leopold fő sz. biró.
Fejér: Marich Dávid I. alisp.
Bajzáth György főjegy.
Mosony: Torkos Mihály II. alisp.
Jablanczy Károly főügyvéd.
Tolna: Csapó Dániel I. alisp.
Beserédy István főjegyző.
Bács: Antunovics Albert I. alisp.
Odry József főügyvéd.

b. A' tábla' balfelén.

Nyitra: Uzovics János I. alisp.
Ocskay Ignácz II. alisp.
Trencsén: Borsiczky István I. alisp.
Marzibányi Antal t.biró.
Nógrád: Gyurcsányi Gábor I. alisp.
Prónay János táblabiró.
Liptó: Platthy Gáspár I. alisp.
Pongrácz István főügyv.
Bars: Majthényi László I. alisp.
Balogh János táblab.
Honth: Majthényi Antal I. alisp.
Okolicsányi János táblab.
Veszprém: Rohonczy János I. alisp.
Kocsi-Horvát Sám. fő sz.biró.
Zolyom: Beniczky Lajos II, alisp.
Radvánszky Lajos főjegy.
Esztergom: Huszár Imre I. alisp.
Héya Imre II. alisp.
Pest: Szent-Királyi Lász. septvir.
Dubraviczky Simon II alisp.
Árva: Kubinyi József II. alisp.
Reviczky József főjegyző.
Thurócz: Justh Ferencz II. alisp.
Rutkay Károly táblab.

B. Tiszamelléki és tiszántúli vármegyék' követei (kiknek egyike a' táblának jobb, másika bal felén ül.)

Abauj: Komáromy István I. alisp.
Vitéz János II alisp.
Zemplén: B. Vay Miklós I. alisp.
Szirmay Antal táblab.

Sáros : Szinnyei Mer'se Lász. I. alp.
B. Horváth Ferdinánd táblab.
Ungvár : Bernáth Zsigmond táblab.
Petrovay István főjegy.
Szathmár : G. Károlyi György tábl.b.
Csomay Pál II alisp.
Szabolcs : Patay István II. alisp.
Eördög A'ajos főjegy.
Szepes : Almásy Lajos I. alisp.
Jékelfalusy János táblab.
Gömör : Gr. De la Motte Károly t.b.
Draskóczy Sámuel táblab.
Borsod : Ragályi Tamás táblab.
Lónyay László táblab.
Heves : Földváry Ferencz I. alisp.
Dobóczky Ignácz táblab.
Beregh : Lónyay János I. alisp.
Füzeséry Gábor táblab
Torna : Gr. Andrássy György t.b.
Martinidesz László I. alisp.
Ugocsa : B. Perényi Gábor I. alisp.
Újhelyi Sándor II. alisp.
Bihar : Sombory Imre I. alisp.
Beöthy Ödön táblab.
Marmaros : Asztalos Pál táblab.
Mán László fő sz. biró.
Csongrád : Bene József főjegy.
Kárász Benjámin fő sz. biró.
Békes : B. Rudnyánszky Mihály t. b.
Novák Antal főjegy.
Csanád : Tököly Péter I. alisp.
Nyéky Mihály tb. és k. h. t. tit.
Arad : Bittó Adalbert I. alisp.
Faschó József főügyv.
Temes : Muslay László I. alisp.
Császár Sándor II. alisp.
Torontál : Hertelendy Miksa táblab.
Karácsonyi István fő sz.bir.
Krassó : Lovrencsics Ignácz I. alisp.
Jakabfy Miklós táblab.

A' magyarországhoz tartozó megyék' részéről.

Posega : Markovics And. bán. tb.
Farkas Sándor főügyv.
Verőcze : Szallopek János I. alisp.
Jankovics Antal táblab.
Szerem : Marczibányi Márton tb.
Bossányi József főügyv.
Turopolya : Zdenchay Antal.

A' jelen nem levő országnagyok' vagy azok' özvegyei' követei, számszerint 31 i. 's ezek között :

Andreánszky Antal G. De'seőffy Ferencz' követe.
Balásházy János B. Vécsey Pál. k.
Bényey László B. Laffert Antal k.
Bertha Sándor G. Rhédey Lajos k.
Boczkó Sámuel G. Wenkheim Józs.k.
Csenkey Adalbert G. Apponyi Józs.k.
Fejérváry Miklós B. Zay Imre k.
Fényes Elek G. Haller János k.
Gombos Bertalan B Rudnyánszky Sámuel k.
Helmeczy Mihály G. Szapáry Sánd. k.
Horhy Mihály G. Eszterházy Alaj. k.
Huszár Józs. özv. Khuen Ant.grnő k.
Hutka István özv. Vay Mik. b. nő k.
Kapczy Tamás B.Szepessy Lász. öz.k.
Kassay Ist. G. Klobusiczky Vin.özv.k.
Kacskovics Kár. G. Péchy Józs.öz. k.
Kendelényi Károly B. Laffert Vin. k.
Kóczán József G. Szirmay Tamás k.
Korláth László B. Barkóczy Zsig. k.
Kovács Józs (Visontai)G Nákó Sán.k.
Ladomérszky Im.G.Keglevich Lász.k.
Maros György B. Kerekes Fridrik. k.
Maurer Károly G. Kornis János k.
Melczer István B. Sénnyey János k.
Nagy Dániel B. Berger János k.
Németh Laj. G. Wartensleben Kár. k.
Nesztor Ist. G. Lazánszky Procop. k.
Okolicsányi Kár. G Forgács Ján. k.
G.Somogyi Ján. G Somogyi Ján. özv.k.
Somssich Pál G Schmideg József k.
Sponer Tivadar G. Csáky Tivadar k.
Szél Kristóf G. Niczky György özv.k.
Tarr Sánd. G.Pejacsevich Kár. özv.k.
G. Teleki Domonk.G.Teleki Józs.öz.k.
G Teleki László G. Teleki László öz. szül. B. Mészáros Johannának k.
Ternyey István G. Csáky Józs. k.
Thaly Antal G. Migázzy Wilmos k.
Thurzó Igm. B. De'seőffy Laj. özv. k.
Tomka Lász. G. Csáky János özv. k.
Vermes Ignácz G. Battyányi János k.
Vladár Pál B. Révay Ferencz özv. k.
B. Wesselényi Mik. B. Jósika Mik. k.

A' külön törvényhatóságok' követei.

Jász és Kun kerület. Illésy Ján. kapit. Mihálkovics József főjegy.
Hajdu városoké: Péli Nagy Gábor. Fogthüy János aljegyző.
Fiume és a' Tenger part vidéki: Vernéde Bódog (Felix) patricius tanácsos és főbiró. Dávid József vár. képviselője.

A' sz. kir. és Bányavárosok' követei.

A' városok nevei:	*Követekéi:*
Baka-Bánya	Petrovics Antal.
Bártfa	Kéler István.
Buzin	Jandl Mátyás.
	Hász Tóbiás.
Besztercze-Bánya	Glabics József.
	Szumrák János.
Breznó-Bánya	Lámer Sámuel.
	Hudoba János.
Buccari	Bujanovich István,
	Thianich Sándor.
Buda	Őffner Ferencz.
	Koleda András.
Debreczen	Komlóssy Dániel,
	Poroszlay Fridrik.
Eperjes	Dénes István.
	Fuhrman Ferencz.
Esztergom	Pinke István.
	Menyhárt István.
Győr	Szakács Mihály.
	Cseh János
Kaproncza	Risman Ferencz.
Károlyvár	Krecs János.
Kassa	Fischer Károly
	Wirkner Károly.
Késmárk	Kéler Pál.
Kis-Marton	Duzár János.
Komárom	Amtman József.
	Laky Gábor.
Korpona	Kornidess János.
Körmöcz	Jekelfalusy Lajos.
	Aschner József.
Körös	Kósz György.
Kőszeg	Gáál József.
Libethbánya	Heinrich Antal.
Lőcse	Krieske József.
Modor	Heribán Pál.
	Szupper Sámuel.
Nagy-Bánya	Stand Pál.
	Gellért Ferencz.
Nagy-Szombath	Bersácsi János.
	Pull János.
Pest	Damianovich Györ.
	Eichols János.
Posega	Juratovics György.
Pozsony	Gyurikovics Györ.
	Diósszeghy Fer.
Rust	Schreiner Sámuel.
Segnia	Diakovics János.
Selmecz és Bélabánya	Dvihall Fer.
	Matalay János.
Soprony	Wagner Ferencz.
	Laitner Ferencz.
Szabadka	Mukics Simon.
	Szárics József.
Szakolcza	Szvoboda Mihály.
Szathmár-Németi	Jenei György.
	Sós György.
Székes-Fejérvár	Vass István.
	Bauer György.
Szeben	Gallé Melchior.
Szent-György	Szegner Kristóf.
	Máthé János.
Szeged	Kiss József.
	Nagy Ferencz.
Temesvár	Georgievics István.
	Mayer Ferencz.
Trencsén	Spányi András.
Ujbánya	Hubényi Mátyás.
Ujvidék	Joannovics Euthym.
	Wiedemann János.
Varasd	Ebner László.
Zágráb	Steidacker József.
Zombor	Michalovich János.
	Ambrozovich Ján.
Zólyom	Kalaus Sámuel.

MUTATÓ.

Lap.

Lap.

20/N2664

JN 2061 .B47 C.1
Orszaggyulesi tarcza 1830rol /
Stanford University Libraries
3 6105 037 406 092

JN
2061
.B47

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

